

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**ÖĞRETMENLERİN KÜLTÜREL SERMAYE
YETERLİKLERİNİN İNCELENMESİ**

DOKTORA TEZİ

YUNUS EMRE AVCI

GAZİANTEP
HAZİRAN 2015

YUNUS EMRE AVCI DOKTORA TEZİ GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ABD 2015

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**ÖĞRETMENLERİN KÜLTÜREL SERMAYE
YETERLİKLERİNİN İNCELENMESİ**

DOKTORA TEZİ

YUNUS EMRE AVCI

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet YAŞAR

GAZİANTEP
HAZİRAN 2015

GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**ÖĞRETMENLERİN KÜLTÜREL SERMAYE YETERLİKLERİNİN
İNCELENMESİ**

YUNUS EMRE AVCI

Tez Savunma Tarihi:

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Mehmet Fatih ÖZMANTAR
Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Zeynep HAMAMCI
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Mehmet YAŞAR
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

.....
.....
.....
.....

İmzası

_____
_____
_____
_____

ÖZET

ÖĞRETMENLERİN KÜLTÜREL SERMAYE YETERLİKLERİNİN İNCELENMESİ

AVCI, YUNUS EMRE

Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri ABD

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet YAŞAR

Haziran 2015, 180 sayfa

Araştırmanın amacı öğretmenlerin sahip oldukları kültürel sermaye yeterlik düzeylerini belirlemek ve mevcut yeterlik düzeylerini daha ileriye taşımak için yapılabilecekleri ortaya koymaktır. Kültürel sermaye, öğretmenlik mesleği temel yeterliklerini oluşturan kültürel yeterliklere zemin oluşturmada ve bireysel kabiliyetlerin gelişimini hedefleyerek pedagojik yeterlikleri desteklemektedir. Araştırma karma (mixed) yöntemle desenlenmiştir. Kültürel sermaye ölçeği uygulanarak kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark oluşturan bulgular nitel çalışmayla incelenmiştir. Araştırmanın nicel aşaması örneklem seçiminde Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı'nın "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması" (TCKB, 2013) verileri esas alınmıştır. Türkiye genelinde sosyoekonomik düzeye göre belirlenen 15 ilde görev yapan 2273 öğretmene ölçek uygulanmıştır. Nitel kısma ait çalışma grubunu ise eğitim yönetimi alanında lisansüstü eğitim gören ve aynı zamanda devlet okullarında öğretmen olarak çalışan 56 öğretmen oluşturmaktadır. Nicel araştırma kısmında araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmacılar tarafından kültürel sermaye ölçeği geliştirilmiş ve veriler SPSS paket programıyla analiz edilmiştir. Nitel aşamada ise veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmış ve içerik analizi yapılarak tablolar halinde sunulmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre; Türkiye genelinde öğretmenlerin "kültürel sermaye" yeterlik düzeyleri "yüksektir". Cinsiyet, eğitim düzeyi, branş, görev yapılan ilin sosyoekonomik düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, ailenin aylık geliri, okul öncesi eğitim alma durumu ve yükseköğretim öncesi hayatının büyük kısmını geçirdiği yer değişkenlerine göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark vardır. Kıdem ve ailede yükseköğretim düzeyinde eğitim alan kişi sayısı değişkenlerine göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir fark yoktur. Son olarak uygulayıcılara ve yeni araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Kültür, Kültürel Sermaye, Kültürel Sermaye Yeterlikleri, Yeterlik Düzeyi.

ABSTRACT

THE INVESTIGATION OF TEACHERS' CULTURAL CAPITAL COMPETENCIES

AVCI, Yunus Emre

Ph.D. Thesis, Department of Educational Sciences

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Mehmet YAŞAR

June 2015, 180 pages

The aim of this research is to determine the cultural capital competency levels of teachers and to reveal what should be done to improve the existing level of proficiency. Cultural capital forms a basis for cultural competencies which are main competencies of teaching profession and it supports pedagogical competences by aiming development of individual capabilities. The research is designed as mixed method. The Cultural Capital Scale was applied and the meaningful results were supported with a qualitative study. For selecting the sample for quantitative study, the research data of "Republic of Turkey Ministry of Development's "Provinces and Regions Socio-Economic Development Ranking Survey" (TCKB, 2013) are taken into account. 15 different provinces in Turkey are determined according to socio-economic status, thus the scale is applied to 2273 teachers working in these provinces. The study group for qualitative study consists of 56 state teachers who are having post-graduate education in the department of educational administration. In quantitative phase, "Cultural Capital Scale" is developed by the researchers for the purpose of study and data are analyzed with SPSS program. In the qualitative phase, the data were collected through quasi-structured interview form and presented in the table by content analysis.

According to the research results; in Turkey, the teachers' cultural capital competency levels are "high". There is a significant difference in cultural capital competence levels of teachers according to gender, educational background, branch, socio-economic status of the city where the teacher works, mother's educational background, father's educational background, number of siblings, monthly family income, preschool education, the kind of settlement lived for a long time before post-graduate education variables. There is not a significant difference in cultural capital competence levels of teachers according to seniority and the number of family members who had post-graduate education variables. Finally, suggestions are made both for practitioners and for further researches.

Keywords: Teacher, Culture, Cultural Capital, Cultural Capital Competencies, Competency Level.

TEŞEKKÜR

Doktora eğitim süresince yardım ve desteklerini esirgemeyen başta danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mehmet YAŞAR olmak üzere tez izleme komitesinde kıymetli görüşleriyle katkı sağlayan Prof. Dr. Hilmi BAYRAKTAR'a, Doç. Dr. Sevilay ŞAHİN'e ve Doç. Dr. Bayram ÇETİN'E; doktora sürecinde kendilerinden ders aldığım hocalarıma ve tez jürimde yer alan hocalarıma; yardımlarını esirgemeyen meslektaşlarım Yrd. Doç. Dr. Erol KOÇOĞLU'na, Arş. Gör. Bünyamin HAN'a, Arş. Gör. Zakir ELÇİÇEK'e, Arş. Gör. Adem GÜRBÜZ'e ve Arş. Gör. Faruk ASMA'ya teşekkür ediyorum.

Öte yandan yetişmeme en büyük katkıyı sağlayan sevgili anne ve merhum babama, öğretmenim Durdu ŞAHİN'e ve bu süreçte sabırla desteğini sürdüren değerli eşim ve kızıma ebediyen müteşekkirim.

Gaziantep

Haziran-2015

Yunus Emre AVCI

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLAR LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	8
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	9
1.4. ARAŞTIRMADAKİ VARSAYIMLAR VE SINIRLILIKLAR.....	10
1.5. TANIMLAR.....	10
İKİNCİ BÖLÜM.....	12
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ	12
2.1. SERMAYE VE SERMAYE TÜRLERİ	12
2.1.1. Ekonomik Sermaye	15
2.1.2. İnsan (beşeri) Sermayesi	16
2.1.3. Sosyal Sermaye	16
2.1.4. Psikolojik Sermaye	17
2.1.5. Kültür ve Kültürel Sermaye	18

2.1.5.1.	Bourdieu' a Göre Kültürel Sermaye Biçimleri	22
2.1.5.2.	Kültürel Sermayenin Bileşenleri.....	26
2.1.5.3.	Kültürel Sermayenin Etki Alanları	29
2.1.5.3.1.	Kültürel Sermaye ve Toplum	29
2.1.5.3.2.	Kültürel Sermaye ve Eğitim.....	31
2.1.5.3.3.	Kültürel Sermaye ve Ekonomi	34
2.1.5.3.4.	Kültürel Sermayenin Ölçülmesi	37
2.2.	KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	40
2.2.1.	Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	41
2.2.2.	Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	42
2.2.3.	İlgili Araştırmaların Değerlendirilmesi.....	47
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		49
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....		49
3.1.	Araştırmanın Modeli	49
3.2.	Araştırmanın Evren ve Örneklemi	51
3.2.1.	Araştırmanın nicel boyutuna ilişkin evren ve örneklem	51
3.2.2.	Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Çalışma Grubu	58
3.3.	Veri Toplama Araçları	59
3.3.1.	Araştırmanın Nicel Boyutuna İlişkin Veri Toplama Aracı	59
3.3.1.1.	Kültürel Sermaye Ölçeğinin Geliştirilmesi	59
3.3.2.	Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Veri Toplama Aracı.....	68
3.3.2.1.	Araştırmanın Nitel Boyutu İçin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.....	69
3.4.	Araştırma Verilerinin Toplanması ve Çözümlemesi.....	70
3.4.1.	Araştırmanın Nicel Boyutuna İlişkin Veri Toplama ve n Çözümleme	70
3.4.2.	Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Veri Toplama ve Çözümleme	71

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	73
BULGULAR.....	73
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	73
4.1.1. Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeylerini Yükseltmeyi Engelleyici Durumlara İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri.....	75
4.1.2. Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeylerini Yükseltmek İçin Yapılabileceklere İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri	79
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	82
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	83
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	86
4.4.1. Dördüncü Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri	87
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	90
4.5.1 Beşinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri	91
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	93
4.6.1 Altıncı Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri	94
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	97
4.7.1 Yedinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri	100
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	101
4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	106
4.9.1 Sekiz ve Dokuzuncu Alt Problemlerin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri	110
4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	111
4.10.1 Onuncu Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri	113
4.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	114
4.12. On İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	115

4.13. On Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	116
4.13.1 On Üçüncü Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri	118
4.14. On Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	120
4.14.1. On Dördüncü Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri	121
4.15. On Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	122
4.15.1 On Beşinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri	125
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	127
SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	127
5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA	127
5.2. ÖNERİLER.....	142
5.2.1.Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	142
5.2.2. Yeni Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	143
KAYNAKLAR	145
EKLER	159
Ek 1: İZİNLER.....	159
Ek 2: KÜLTÜREL SERMAYE ÖLÇEĞİ	162
Ek 3: YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU	164
ÖZGEÇMİŞ	166

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.2. Kültürel Değer Boyutlarını Gösteren İfadeler	21
Şekil 2.1. Bourdieu'nun Kültürel Sermaye Formları	23
Tablo 3. 1. $\alpha=0,05$ İçin Örneklem Büyüklükleri.....	52
Tablo 3.2. Öğretmenlerin İllere ve İllerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Düzeylerine Göre Dağılımı	54
Tablo 3.3 Katılımcıların Cinsiyet, Branş, Eğitim Düzeyi ve Okulöncesi Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımı	55
Tablo 3.4. Örneklem Grubunun Mezun Oldukları Üniversitelerin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı.....	55
Tablo 3.5. Örneklem Grubunun Toplam Aylık Geliri ve Yükseköğretim Öncesi Uzun Süreli İkamet Yerlerine Göre Dağılımı	56
Tablo 3.6. Örneklem Grubu Kıdem, Kardeş Sayısı ve Ailede Yükseköğretim Gören Kişi Sayısı.....	56
Tablo 3.7. Örneklem Grubunun Anne-Baba Eğitim Düzeyleri	57
Tablo 3.8. Araştırmanın nitel Boyutuna İlişkin Çalışma Grubu Demografik Bilgiler	58
Tablo 3.1.1. Kültürel Sermaye Ölçeği Beşli Değerlendirme Tablosu	61
Tablo 3.8. Ölçeğin Geçerlik Ve Güvenirliği İçin Yapılan Açımlayıcı Faktör Analizi ve Madde Toplam Korelasyon Sonuçları	63
Tablo 3.9. Ölçeğin Boyutları Arasındaki Korelasyon Durumları	65
Şekil 3.1. Açımlayıcı Faktör Analizi Sonucundaki Modelin Yük Değerleri.....	67
Tablo 4.1. Türkiye Geneline Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterliklerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları	74
Tablo 4.1.1. Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyini Yükseltmeyi Engelleme Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri	76
Tablo 4.1.2. Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyini Yükseltmek İçin Yapılabileceklerle İlişkin Öğretmen Görüşleri	79
Tablo 4.2. Öğretmenlerin Çalıştığı İllerin Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları	82
Tablo 4.3. İllerin Gelişmişlik Düzeylerine Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi	84

Tablo 4.4. Cinsiyete Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin T- Testi	86
Tablo 4.4.1. Cinsiyete Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	88
Tablo 4.5. Öğretmenlerin Eğitim Düzeyine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin T- Testi	90
Tablo 4.5.1. Eğitim Düzeyi-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri.....	92
Tablo 4.6. Öğretmenlerin Branşlarına Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin T- Testi	93
Tablo 4.6.1. Branş-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri	95
Tablo 4.7.1. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Üniversitelerin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları.....	97
Tablo 4.7.2. Öğretmenlerin Mezun Olduğu Üniversitelerin Yer Aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi ANOVA Testi.....	99
Tablo 4.7.3. Mezun Olunan Üniversitenin Yer Aldığı Coğrafi Bölge-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	100
Tablo 4.8.1. Öğretmenlerin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları.....	102
Tablo 4.9.1. Öğretmenlerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları.....	106
Tablo 4.9.2. Baba Eğitim Düzeylerine Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi	108
Tablo 4.9.3. Anne-Baba Eğitim Düzeyi-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri	110
Tablo 4.10.1. Öğretmenlerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları.....	111
Tablo 4.10.2. Kardeş Sayısına Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi	112

Tablo 4.10.3. Kardeş Sayısı-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	113
Tablo 4.11. Ailede Yükseköğretim Düzeyinde Eğitim Alan Kişi Sayısına Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi	114
Tablo 4.12. Mesleki Kıdemlerine Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi	115
Tablo 4.13.1. Öğretmenlerin Toplam Aylık Gelirine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları.....	116
Tablo 4.13.2. Toplam Aylık Gelire Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi	117
Tablo 4.13.3. Toplam Aylık Gelir-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri.....	119
Tablo 4.14. Öğretmenlerin Okulöncesi Eğitim Alma Durumlarına Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri T- Testi.....	120
Tablo 4.14.1. Okulöncesi Eğitim Alma-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri	121
Tablo 4.15.1. Öğretmenlerin Yükseköğretim Öncesi Uzun Süreli İkamet Yerine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları	123
Tablo 4.15.2. Yükseköğretim Öncesi Uzun Süre İkamet Ettiği Yere Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi.....	124
Tablo 4.15.3. Yükseköğretim Öncesi Uzun Süreli İkamet Yeri-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	125

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Bourdieu'nun Kültürel Sermaye Formları	23
Şekil 3.1. Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin Path diyagramı	67

KISALTMALAR

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TCKB	: Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
KS	: Kültürel Sermaye
SPSS	: (Statistical Packages for the Social Sciences) Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi
SEGE	: Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın; problem durumuna, problem cümlelerine, amacına, önemine, varsayım ve sınırlılıklarına değinilmiştir. Problem durumu başlığı altında literatür taranmış ve araştırmanın problemiyle ilgili kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Araştırmanın amacı başlığında araştırmanın temel amacı ve temel amaç doğrultusunda problem cümleleri ifade edilmiştir. Araştırmanın önemi başlığında araştırmanın özgün değeri ve literatüre katkısı ele alınmıştır. Varsayım ve sınırlılıklar bölümünde araştırmanın varsayımlarından ve sınırlılıklarından bahsedilmiştir.

1.1.PROBLEM DURUMU

Günümüz dünyasında hızlı değişim gösteren ve karmaşıklaşan sosyal yaşam, bireyin sosyal varoluş ve uyum sürecinde çeşitli engeller barındırdığı, bunun da toplumsal yapıdaki ilişkiler ağının karmaşıklığı nispetinde kültürel yapıyı özümsemek ve uyumlu bir birey olmak için kişisel gayretlerin ötesinde bir eğitim ihtiyacını ortaya çıkardığı söylenebilir. Çocuk ve gençlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için çevredeki kişileri gözetleyerek ve taklit ederek kendilerine bir meslek edinmeleri ve toplumsal kültürü kazanmaları mümkün gözükmemektedir. Bu tür güçlükleri en aza indirmek adına sosyalleşme sürecinde çocuk, aile ve yakın çevrede verilen informal eğitimin yanı sıra okulöncesi eğitimden başlayarak lisansüstü düzeye kadar verilen formal eğitimle desteklenmektedir. Eğitim sürecinde belirli amaçlar doğrultusunda bir araya gelen çocuklar kendi toplumlarını ve kültürlerini daha sağlıklı olarak anlamlandırmakta ve özümsemektedirler.

Kültür kavramının herkesçe kabul gören kesinleştirilmiş tek bir tanımı olmamakla birlikte yapılan çok çeşitli tanımlarda değinilen genel noktalar öne çıkmaktadır ve kavramın kullanıldığı yere göre de değiştiği görülebilir. Genel olarak bakıldığında kültür, doğada bulunanlara karşılık insanoğlunun ortaya koyduğu maddi ve manevi her şeydir. Bu tanım içinde örf, adet, gelenek ve göreneklerle, yemek yeme alışkanlığı, giyinme diğer bir deyişle insanla ilgili her şey kültürü oluşturmaktadır (Demirel, 2012: 7). Toplumsal anlamda ele alındığında kültür, bir millete şahsiyetini veren, diğer milletlerden ayırıştıran, tarihin seyri içinde oluşmuş, kendine has maddi ve manevi varlık ve değerlerin ahenkli bir bütünüdür (Bilgiç, 1986: 27). Kültür, bilimsel anlamda uygarlık; günlük kullanımda eğitim; estetik alanda sanat ve teknolojik alanda da üretim anlamına gelmektedir (Güvenç, 1996: 100).

Sosyalleşme sürecinde insanın içinde yer aldığı toplumu tanıması ve kültürel özelliklerini anlayarak kendine uygun bir şekilde benimsemesi önem arz etmektedir. Bu süreçte bireyin çevresinden etkilenecek ve bireysel özellikleriyle şekillendirerek edindiği birikimlerin bütünü kişinin kültürel sermaye kazanımlarını oluşturur. Fransız sosyolog Pierre Bourdieu tarafından sıkça dile getirilen ve bu vasıta ile literatüre giren kültürel sermaye kavramı yüksek kültüre ait malumatın toplamı ve eğitim yoluyla elde edilen hünelerinin bir bütünüdür (Bourdieu, 1986). Kültürel sermaye, geniş anlamıyla eğitim -başka bir deyişle, 'sosyalleşme'- sürecinde elde edilen birikimin toplamını dile getiren bir kavram veya belirli bir grubun paylaştığı kültürel eğilim, tutum, inanç, gelenek, değer, iş yapma biçimi ve ifade neticesinde öğrendiği ya da edindiği beceriler olarak tanımlanabilir (Aksoy ve Enlil, 2010). Bourdieu (1970), kültürel sermayeyi formel eğitimle kazanılan ve diplomalarla objektif bir görünüm kazandırılan "okul sermayesi" ile aileden kaynaklanan ve doğal bir biçimde, aile hayatı içerisinde kazanılan nitelikleri ifade eden "tevarüs eden kültür sermayesi" olmak üzere ikiye ayırarak inceler. İster okul sistemi yoluyla elde edilmiş olsun, ister aileden devralınmış olsun, entelektüel niteliklerin toplamına karşılık gelir (Akt. Ünal, 2004).

Toplumsal hayatın giderek karmaşıklaşmasına bağlı olarak insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için çevredeki kişileri gözlemleyerek ve taklit ederek bir meslek edinmeleri ve toplumsal kültürünü kazanmaları mümkün olmayabilmektedir. Bu nedenle çocukların eğitim ihtiyacını karşılamak üzere okul

adı verilen mekânlarda, çocuklara kazandırılmak istenen bilgi ve beceriler, bunlara sahip kişiler tarafından verilerek bireyler eğitime başlanmıştır (Özdemir ve Sönmez, 2000: 2). Bu karmaşıklaşan sosyal süreçte kaliteli eğitim adına öğretmen nitelikleri ön plana çıkmıştır. Eğitimde kaliteye ulaşmanın birçok etkenle birlikte öğretmenlere bağlı olduğu açık bir gerçektir. Öğretmenlik mesleğinin temel nitelikleri aynı kalmakla birlikte çağımızda ortaya çıkan gelişmelere bağlı olarak öğretmenlik rolünde birtakım değişimler oluşmuştur. İletişim ağlarındaki gelişmeler vasıtasıyla küçük olayların bile etkilerinin çok farklı yerlerde hissedildiği ve kayıtsız kalmanın mümkün olmadığı bir zamanda dünya sahnesine aktif şekilde katılan bireyleri yetiştirmekle görevli olan öğretmenler olarak; küresel bir strateji ve teknoloji ustası, mükemmel bir politikacı, lider ve yönlendirici özelliklerine sahip olması gereklidir (Matriano, 1997). Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi'nin 1999 yılında, Çağdaş Öğretmen Profili isimli çalışmasında ifade edildiği şekliyle “çağdaş öğretmenin kültürel anlamda dikkat çekici özellikleri olarak; sosyal ve çevresel boyutla ilgili olarak sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerin hazırlanmasında etkin rol almalı, okul ve diğer kurumlar arasında koordinasyonu sağlamalı ve eğitim sistemindeki aksaklıkları belirleyerek çözüm yolları önerebilmelidir. Giyim kuşamına dikkat etmeli, yeni fikirler üretebilmeli, önyargılı olmamalı, kendini sürekli geliştirmeli, mesleğini ve çocukları sevmelidir. 21. yüzyılın çağdaş öğretmeni demokratik değerlere ve insan haklarına saygılı olmalıdır.” ifadeleri vurgulanmaktadır. Aslında nitelikli öğretmen geçmişten günümüze toplumların ihtiyaç duyduğu en önemli unsurlardan olmuştur. Maaske'nin (1956), Türkiye'de öğretmen yetiştirme hakkındaki raporunda nitelikli öğretmenin önemini şu cümlelerle vurgular:

“Bir milletin refah ve saadatinin muhafaza ve inkişafında öğretimin yerini tutabilecek başka bir vasıta yoktur. Bilgi, öğretim vasıtasıyla nesilden nesile geçer. Gençlerin kabiliyet ve istidatları ancak öğretim vasıtasıyla yapıcı bir şekilde disiplin altına alınır ve meyve verir. Öğretmen iyi yetiştirilecek olursa kısa bir zamanda eğitim ve öğretim ıslah edilebilir. Dinamik ve demokratik bir cemiyet, okulları için üstün kalitede öğretmen yetiştirmeyi hedef tutarak bütün ümitlerini buraya bağlar.”

Bahsi geçen öğretmen nitelikleri elbette ki sadece öğretmenin bilgi yönünden yeterli olması anlamına gelmez. Öğretim sadece kuru bilgilerin aktarılması değildir. Okula, topluma ve arkadaşlara karşı; saygı, sevgi ve onları tanıma hep öğretmen vasıtasıyla kazanılır. Tavırlar, düşünce biçimleri, dünya görüşlerinin oluşmasında öğretmen birinci derecede role sahiptir. Özet olarak öğrenci şahsiyetinin oluşması ve gelişimi öğretmen sayesinde, öğretmen ile öğrencilerin kuracağı ilişkiler sayesinde (TTK, 1989). Buna ek olarak Milli Eğitim Temel Kanunu 43. maddede “Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenlik mesleğine hazırlık *genel kültür*, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır.” ifadesiyle genel kültürel yeterliklerin öğretmenlik mesleği açısından vazgeçilmez bir unsur olduğu belirtilmiştir. Madde 28’de ortaöğretimin amaç ve görevlerine dair “Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak” ifadesiyle de öğretmenlerin genel kültürün kazanımlarının yanı sıra aktarımı yönünden sorumluluklarına vurgu yapılmıştır. Genel kültür bilgisi bir öğretmenin aktüalitede, dünya ve Türkiye’de olup bitenden haberdar olabilecek bir aydın gözlüğüne sahip olmasıdır (DPT, 2000: 49). Bu bağlamda öğretmenlerin alan bilgisi ve genel kültürel birikiminin öğrencilere aktarımında kültürel sermaye yeterlikleri ön plana çıkmaktadır. Öğretmenler formasyon bilgisinin yanı sıra kendini ifade edebilme becerileri ve bedene sinmiş kabiliyetlerin kullanımına dönük olarak yüksek düzeyde bedenselleşmiş kültürel sermaye yeterliklerine sahip olmalıdır. Kültürel sermaye geniş kapsamlı genel kültürel birikime ek olarak bedenselleşmiş/potansiyel kültürel sermaye vasıtasıyla; kendini rahatça ifade edebilme, açık, anlaşılır konuşma gibi bedensel kabiliyetlerin bütününe ve gelişimine de işaret ederek bireylerin bedensel ve zihinsel gelişimini ön planda tutar.

Kültürel sermayeye sahip olan kişi, çevresinde kendini bekleyen değişimleri önceden sezip ve kendisi için en makbul sosyal hayatı daha iyi şekilde elde edebilir. Bu nedenle, edinilen kültürel sermayenin hacmi, bireyi farklı bir toplumsal pozisyona çıkararak, diğerlerinden ayıracak biçimde iş görür. Eğitimsel geçmiş ve yaşam şekli gibi değişkenlerin zemin oluşturduğu yüksek kültürel sermayeye sahip bireylerin etrafındaki değişimleri daha çok fark ettiği ve daha mükemmel bir sosyal

hayat talebinde oldukları tespit edilmiştir (Arun, 2009) . Bu nedenle kültürel sermaye öğretmene çevresel imkânları fark etme hem de bu imkânlardan en verimli bir şekilde yararlanma fırsatı sağlayan bir anlayış kazandırır.

Öğrenci açısından ele alındığında; kültürel sermayenin eğitim sisteminde belirleyici olmasının nedeni, akademik başarı ile kültürel sermaye arasındaki sosyo-ekonomik statü kaynaklı yoğun ilişki olabilir. Bourdieu'a göre okul başarısının nedeni başarılı çocukların zekâsı veya yeteneği değil; toplumsal kökeni ve aile ortamından varis kalan kültürel sermayesinde aranmalıdır ve egemen kültürün sahip olduğu kültürel birikim ve kodları "Kültürel Sermaye" olarak niteler ve okul eğitiminin başarısının, esas olarak, geçmişe dayalı olduğunu iddia eder. Egemen sınıftaki öğrenciler, okul öncesi dönemde bu bilgileri ve becerileri kazanırlar. Bu yüzden sınıfta aktarılan mesajları çözecek anahtara sahip olmaktadır (Bourdieu, 1984, Akt. Koytak, 2012). Bu nedenle sosyal grupların eğitimden yararlanmaları ve başarı düzeyleri, sahip oldukları kültürel sermaye miktarı ile doğrudan ilgilidir (Tezcan, 1993). Üst düzey sosyo-ekonomik sınıflara mensup yüksek statüdeki ailelerden gelen öğrenciler, birçok konuda avantaja sahiptirler çünkü egemen kültürde söz sahibidirler. Eşitsiz kültürel sermaye paylaşımına bağlı olarak, sosyal bağlamda doğduğu aileyi seçemeyen çocuk sosyo-ekonomik olarak görece alt sınıfta yer alan bir ailede dünyaya gelmişse kültürel sermaye birikimi sağlama ve eksiklerini giderme şansını kültürel sermaye birikimi yüksek öğretmenlerin verebilecekleri nitelikli bir eğitimle karşılayabilir. Nitekim bu konuda yapılan araştırmalarda sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının, eğitim kanalıyla sosyo-ekonomik düzeyi yüksek aile çocuklarından daha hızlı kültürel sermaye yeterliklerine sahibi olabileceklerini ortaya koymuştur (Dimaggio, 1982; Dimaggio ve Mohr, 1985; Dimaggio ve Ostrower, 1990; Dumais, 2006; Sullivan, 2001; Andersen ve Jaeger 2013). Çeşitli sebeplerden dolayı bulunduğu sosyo-ekonomik çevreden uzakta ve farklı bir çevrede eğitim imkânı elde edemeyen çocukların (Yücel, Boyacı, Demirhan ve Karataş, 2013) kaliteli eğitim almasının yolu ise evvela kendini iyi yetiştirmiş ve kültürel sermaye birikimi üst düzeyde olan öğretmenlerin varlığıyla ve eğitimiyle mümkün olabilir. Bu açılardan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin tespiti ve yükseltilmesi önem arz etmektedir.

Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin tespiti ve çeşitli değişkenlere göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark durumlarına bakmak amacıyla aşağıda yer alan alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. Türkiye’de öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri nedir?
2. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini yükseltmeyi engelleyici durumlara yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
3. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini yükseltmek için yapılabileceklerle ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
4. Farklı sosyo-ekonomik gelişmişlikteki illerde görev yapan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri nedir?
5. Öğretmenlerin görev yaptığı illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine (üst, orta, alt) göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre oluşan anlamlı farkın sebeplerine ilişkin öğretmen görüşleri nedir?
8. Öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
9. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde eğitim düzeyi değişkenine göre oluşan anlamlı farkın sebeplerine ilişkin öğretmen görüşleri nedir?
10. Öğretmenlerin branşlarına göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
11. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde branş değişkenine göre oluşan anlamlı farkın sebeplerine ilişkin öğretmen görüşleri nedir?
12. Öğretmenlerin coğrafi bölgelere bağlı olarak mezun oldukları üniversitelerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

13. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde coğrafi bölgelere bağlı olarak mezun olunan üniversite değişkenine göre oluşan anlamlı farkın sebeplerine ilişkin öğretmen görüşleri nedir?
14. Öğretmenlerin anne eğitim düzeylerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
15. Öğretmenlerin baba eğitim düzeylerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
16. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anne-baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre oluşan anlamlı farkın sebeplerine ilişkin öğretmen görüşleri nedir?
17. Öğretmenlerin kardeş sayısına göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
18. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde kardeş sayısı değişkenine göre oluşan anlamlı farkın sebeplerine ilişkin öğretmen görüşleri nedir?
19. Öğretmenlerin ailede yükseköğretim düzeyinde eğitim alan kişi sayısına göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
20. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
21. Öğretmenlerin toplam aylık gelirlerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
22. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde toplam aylık gelir değişkenine göre oluşan anlamlı farkın sebeplerine ilişkin öğretmen görüşleri nedir?
23. Öğretmenlerin okul öncesi eğitim alma durumlarına göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
24. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde okulöncesi eğitim alma değişkenine göre oluşan anlamlı farkın sebeplerine ilişkin öğretmen görüşleri nedir?

25. Öğretmenlerin yükseköğretim öncesi uzun süre ikamet ettiği yere göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
26. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde yükseköğretim öncesi uzun süreli ikamet edilen yer değişkenine göre oluşan anlamlı farkın sebeplerine ilişkin öğretmen görüşleri nedir?

1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın temel amacı öğretmenlerin sahip oldukları kültürel sermaye yeterlik düzeylerini kendi algılarına göre belirleyerek mevcut kültürel sermaye yeterlik düzeylerini daha ileriye taşınmasında yapılabilecekleri ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda öğretmenlerin mevcut kültürel sermaye yeterlik düzeyleri tespit edilecek ve kültürel sermaye yeterlikleriyle ilişkili olduğu düşünülen farklı değişkenlere göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerine bakılacaktır. Bu değişkenler; cinsiyet, eğitim düzeyi, branş, görev yapılan ilin sosyoekonomik düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, ailede yükseköğretim düzeyinde eğitim alan kişi sayısı, kıdem, ailenin toplam aylık geliri, okul öncesi eğitim alma durumu ve yükseköğretim öncesi hayatının büyük kısmını geçirdiği yer değişkenleridir. Araştırmada literatürde yer alan sosyo-ekonomik statü - kültürel sermaye ilişkisi bağlamında “toplam aylık gelir, görev yeriniz, kardeş sayısı, yükseköğretim öncesi uzun süreli ikamet edilen yer” gibi sosyo-ekonomik özelliklerinin öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir fark oluşturulup oluşturmadığına bakılarak ülke çapında bir araştırma yapılması amaçlanmıştır.

Kültürel sermaye yeterlik düzeyinin yükseltilmesini engelleyici durumlar ve yükseltilebilmesi için yapılabilecekler öğretmenlerle görüşmeleriyle değerlendirilerek kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark oluşturan bağımsız değişkenlerin de ele alındığı görüşmelerde öğretmenler, kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı farkın sebeplerine ilişkin görüşlerini belirtilerek kültürel sermaye yeterliklerinin daha detaylı irdelenmesi amaçlanmıştır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Eğitim alanında kültürel sermaye konusunda yurtiçinde yapılan araştırmalar oldukça azdır. Özellikle sosyoloji, işletme, iktisat, sağlık bilimleri, halk sağlığı, vb. alanlarda sosyal sermaye konusunda yapılan araştırmalarda (Ekinci, 2008; Ayalp, 2010; Özcan, 2011; Kösemen, 2010; Kuşcu, 2006; Çakar, 2008; Altun, 2011; Kangal, 2013; Aydemir, 2011; İnce, 2014; Kayı, 2012; Yavuz, 2012) kültürel sermaye konusuna tanım olarak değinilse de kültürel sermayenin eğitime bakan boyutu ve öğretmenlerin kültürel sermaye varlığının ölçülmesi konusunda çalışmalara rastlanmamıştır. Oysa eğitim-öğretimin temel unsurlarından biri olan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterliklerinin ölçülmesi ve geliştirilmesi eğitimin kalitesinin artırılması adına atılması gereken önemli bir adım olarak görülebilir.

Kültürel sermaye ve eğitim ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda; öğretmenlerin temel görevleri arasında yer alan kültürel değerlerin özümsemesi ve aktarımı adına kültürel sermaye yeterliklerine sahip olmak öğretmenler için öncelikli bir ihtiyaç olarak görülebilir. Ayrıca öğretmenlerin bir diğer temel yeterliklerinden olan pedagojik formasyon yeterliklerine doğrudan veya dolaylı etki eden bedensel/potansiyel kültürel sermaye yeterlikleri kültürel sermaye yeterliklerinin temel bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. Öğretmenlerin kültürel sermaye düzeylerinin tespiti ve öğretmen yetiştirme süreci ve sonrasında kültürel sermaye yeterlik düzeylerini arttırıcı çalışmalar yapılması önem arz etmektedir. Oysa yurtiçi eğitim alanında yapılan çalışmalara bakıldığında öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini ölçmeye yönelik herhangi bir araştırma bulunamamıştır. Uluslararası alanda ise daha çok kültürel sermaye eğitim ilişkisini belirginleştiren çalışmalar göze çarpmaktadır. Bu çalışmayla eğitim alanında öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin belirlenmesine yönelik ihtiyaç giderilmiş ve mevcut sermaye yeterlik düzeylerini daha yüksek seviyelere taşıyacak öneriler sunulmuştur.

Araştırma; örneklem itibariyle Kalkınma Bakanlığı, SEGE 2011 verilerine göre 3 sosyo-ekonomik düzeyden alınan ve her coğrafi bölgeden en az 2 il seçilerek belirlenen 15 ilde uygulanması itibariyle Türkiye'yi temsil edebilecek düzeyde olması, kültürel sermaye-eğitim ilişkisini belirginleştirmesi, eğitim alanında kültürel sermayeye yönelik ulusal düzeyde ilk çalışmalardan olması, kültürel sermaye konusunda orijinal bir ölçek oluşturarak literatüre katkı sağlaması, öğretmenlerin kültürel sermaye düzeylerini tespit eden ulusal ve uluslararası düzeydeki ilk çalışma

örneklerinden biri olması, öğretmenlerin kültürel sermayelerinin arttırılmasına yönelik bilimsel yollarla elde edilmiş verilere dayalı olarak öneriler sunması gibi sebeplerle önemli görülmektedir.

1.4.ARAŞTIRMADAKİ VARSAYIMLAR VE SINIRLILIKLAR

Araştırmanın varsayımları şunlardır:

1. Çalışmada kullanılacak ölçme araçlarına öğretmenlerin içtenlikle cevap verdiği varsayılmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Bu araştırma, Kalkınma Bakanlığı SEGE 2011 verileri kapsamında sosyo-ekonomik olarak gelişmişliğine göre 1-2. bölgelerden 5 il, 3-4. bölgelerden 5 il ve 5-6. bölgelerden 5 il olmak üzere toplam 15 il merkezi ve merkez ilçeleri devlet okullarında 2013-2014 eğitim-öğretim yılında ilkököl, ortaokul ve liselerde görev yapan 2273 öğretmene uygulanan ölçek verileri ve 56 öğretmenden alınan görüşme formu verileriyle sınırlıdır.

1.5.TANIMLAR

Kültür: Doğada bulunanlara karşılık insanoğlunun ortaya koyduğu maddi ve manevi her şeydir. Bu tanım içinde örf, adet, gelenek ve göreneklerle, yemek yeme alışkanlığı, giyinme diğer bir deyişle insanla ilgili her şey kültürü oluşturmaktadır (Demirel, 2012: 7).

Sermaye: Doğada serbest biçimde bulunmayan fakat insan tarafından üretilmiş üretim araçları (Sürmeli, 2009: 240) veya herhangi bir kurumun amacına ve üretim faaliyetlerine uygun olarak toplanmış maddi ve gayri maddi varlıkların tümü (Yazıcı, 2001: 176).

Kültürel Sermaye: İnsanların kültürlerinden kasıtlı veya kasıtsız edindiği ve hayat tarzına, anlayışına, iş yapma biçimine, özetle benliğine kattığı her şey kişinin kültürel sermayesini oluşturur.

Yeterlik: Bir işi yapma gücü sağlayan özel bilgi, kifayet, ehliyet. Bir kişinin bir meslek dalında, o işi yapabilme kabiliyeti açısından istenilen düzeye ulaşmasıdır (Türk Dil Kurumu-TDK, 2005: 2174).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

Bu bölümde sermaye ve sermaye türleri, kültür ve kültürel sermaye, Bourdieu'ya göre kültürel sermaye biçimleri, kültürel sermayenin bileşenleri, kültürel sermayenin etki alanları ve son olarak konu ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı araştırmalar ele alınmıştır.

2.1. SERMAYE VE SERMAYE TÜRLERİ

Çeşitli bilim dallarında yapılan çalışmalara dikkat edildiğinde araştırmacılarca farklı sermaye türlerinin öne sürüldüğü görülmektedir. Halk dilinde sermaye, kişilerin tüm varlıklarını içine alan servet karşılığı olarak veya çoğu kez para anlamında kullanılmaktadır. Ekonomi biliminde sermaye; “doğada serbest biçimde bulunmayan fakat insan tarafından üretilmiş üretim araçları” (Sürmeli, 2009: 240) veya “mal ya da hizmet üretiminde kullanılan üretilmiş üretim araçları” olarak tanımlanmaktadır (Yazıcı, 1990: 18). Muhasebe açısından bakıldığında “işletmenin sahip olduğu her türlü iktisadi kıymetlerin kaynağı” (Sürmen, 2000: 24) olarak ifade edilebilir. İşletme biliminde ise sermaye, "işletmenin amacına ve üretim faaliyetlerine uygun olarak toplanmış maddi ve gayri maddi varlıkların tümü" biçiminde tanımlanmaktadır (Yazıcı, 2001: 176). Bu tanıma göre sermaye, işletmenin sahip olduğu tüm maddi ve gayri maddi varlıkları içine alır.

Sermaye kavramı yakın zamana kadar katı anlamda ekonomik terimlerle anlatılmışsa da söz konusu genel kabul “beşeri sermaye” kavramı ile yıkılmıştır. Eğitilmiş ve sağlıklı insanların da yaptığı katkının sermaye olarak adlandırılması, klasik sermaye tanımına ve içeriğine yeni bir boyut kazandırmıştır. Böylece sermayenin fiziksel ve finansal çeşitlerine ilaveten, beşeri yeteneklerin ve eğitimin de bir sermaye çeşidi olarak kabul görmeye başlaması ile birlikte sermaye kavramının sınırları da genişlemiştir (Yavuz, 2012).

Bourdieu sermaye türlerine ilişkin bir soruya verdiği cevapta “iktisadi sermayeyi başkalarına bıraktığını, kendisini ilgilendiren şeyin başkaları tarafından terk edilmiş olan kültürel ve toplumsal sermaye olduğunu” belirterek, onları sosyal ve kültürel sermaye için ilgiye ve teorik aletlere sahip olmamakla eleştirmektedir (Yüce, 2007). Bourdieu sınıf olgusunu sermaye kavramı ile analiz eder ve sermayeyi tek bir tanımla ifade etmek yerine anlatmaya çalıştığı konuya bağlı olarak farklı sıfatlarla ve şekillerde kullanmayı tercih etmiştir. Bu tercih doğrultusunda eserlerinde onlarca sermaye türünden (kültürel, simgesel, dinsel, ekonomik, siyasal, okul, dilsel, fiziksel, saygınlık, sosyal, akademik vb. sermaye/si) bahsetmektedir (Yüce, 2007). Sermaye, bireylerin sosyalizasyon sürecinde sahip oldukları özellikler ve yetkinlikler (inanç, aidiyet, bilgi birikimi ve donanımı, yeme alışkanlıkları, konuşma tarzı ve benzeri) ve bunları diğer bireylerle ilişki içerisinde mübadele etmesi (tanıma, kutsama, tabi olma, paylaşma vb.) biçiminde etkisini içinde barındıran dolayısıyla yeniden üretilip tedavüle sokulan ve gösterenin değerini taşıyan bir toplumsal ilişki ya da toplumsal enerjidir (Baran, 2008). Bourdieu’ye göre, sermaye türlerinin kökeninde ekonomik sermaye olduğu yadsınamaz; ekonomik sermaye bazı durumlarda kültürel ve sosyal sermaye şeklinde görünerek, şekil değiştirir. Bununla beraber, belirli bir dönemdeki sermayenin farklı türleri ve alt türlerinin dağılım yapısı sosyal yapıyı temsil etmektedir. Dolayısıyla sosyal gerçekliği kavrayabilmek için, sermayenin sadece ekonomik kuram tarafından kabul edilen biçimini değil, tüm türlerini anlamak gerekir (Bourdieu, 1986). Bourdieu, (1986) belirli alana özgü içerikleri olan sermaye türleri arasında bir ayrıma girmiştir. Bunlar: a) Ekonomik sermaye b) Kültürel sermaye c) Sosyal sermayedir (Anheier, Gerhards ve Romo, 1995).

1. Ekonomik sermaye, doğrudan doğruya paraya dönüştürülebilen ve mülkiyet hakları şeklinde kendisini gösteren sermaye şeklidir.
2. Kültürel sermaye, bireyin çevresi, kültürel değerleri ve sahip olduğu çeşitli diplomalar ve sertifika gibi belgelerde somutlaşan kültürel kurumların oluşturduğu, belli koşullarda ekonomik sermayeye çevrilebilen sermaye biçimidir.
3. Sosyal sermaye ise, sosyal yükümlülüklerle ilişkilerden oluşan, belirli koşullarda ekonomik sermayeye çevrilebilen ve kendisini çeşitli soyluluk unvanlarıyla hissettiren sermaye çeşididir (Eşki, 2009: 10).

Sermaye türleri akıcılık, dönüştürülebilirlik ve yıpranma, enflasyon nedeniyle potansiyel olarak kaybolma yönleriyle birbirlerinden ayrılırlar. Ekonomik sermaye en akıcı, sosyal sermaye ve kültürel sermayeye en kolay dönüşebilir sermaye türüdür. Kıyaslanacak olursa, sosyal sermayenin ekonomik sermayeye dönüştürülmesi daha pahalı ve daha zordur. Sosyal sermaye, daha az akıcı ve yıpranmaya daha az maruzdur. Ama sosyal sermayeyi kültürel sermayeye dönüştürmek zor iken, kültürel sermayenin sosyal sermayeye dönüştürülmesi daha kolaydır (Anheier, Gerhards ve Romo, 1995: 862). Kültürel sermaye, eğitim vasıtasıyla bireylerin yetenek ve becerilerinin geliştirilmesine yatırım yapılarak elde edilmekte ve beklenen geri dönüşümü ile de kariyer sağlama veya ekonomik bir etki yaratmaktadır (Lin, 1999).

Genel hatlarıyla sermaye türlerini ve özelliklerini özetleyecek olursak, tablo 2.1’de verildiği gibi farklı sermaye türlerinin farklı özellikler barındırdığı görülebilir.

Tablo 2.1. Sermaye Türleri ve Belirgin Özellikleri

Sermaye Türü	Ulaşılabilirlik	Vergilendirme	Birikim	Dönüşüm	Ölümden sonra devredilebilirlik
Ekonomik Sermaye	X	√	√	√	√
Fiziksel Sermaye	X	√	√	√	√
Beşeri Sermaye	X	X	√	√	X
Kültürel sermaye	X	X	√	√	X
Sosyal Sermaye	√	X	√	√	X

Kaynak: (Kuşcu, 2006’den yararlanılarak geliştirilmiştir).

Sermaye türleri birbiriyle ilişkilidir ve her bir formu diğerine dönüşebilir. Birey sosyal ve kültürel sermaye kaynaklı ekonomik ödül almasıyla bu sermayelerini ekonomik sermayeye dönüştürmüş olur. Kişiler sosyal sermayenin göstergesi olan bireysel bağlantılarıyla daha iyi iş imkanları bularak sosyal sermayesini ekonomik sermayeye çevirebilir, benzer şekilde kültürel sermayenin sosyal sermayeye dönüşümü bireyin güzel sanatlar, moda ve kültürel aktivitelere katıldığında, diğer insanlarla iletişime geçtiğinde gerçekleşir (Robson, 2003). Sermayelerin zaman içindeki hacim ve yapı açısından değişimi de zamansallığı öne çıkararak, sermayenin sabit, değişmez bir değer olmadığını, aksine toplumda yaşanan değişimler boyunca sürekli değişken bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. (Yüce, 2007). Bu nedenle sermaye türleri gündelik yaşamda sürekli bir değişim ve dönüşüm içerisinde varlıklarını sürdürmektedirler.

2.1.1. Ekonomik Sermaye

Ekonomik sermaye belirli bir dönem ve emniyet seviyesi içinde beklenmedik kayıpları karşılamak için gerekli olan öz sermaye miktarı olarak ifade edilebilir. Ekonomik sermaye, doğrudan doğruya paraya dönüştürülebilen ve mülkiyet hakları şeklinde kendisini gösteren sermaye şeklidir. Bourdieu'ya (1986) göre tüm sermaye türlerinin kökeninde ekonomik sermaye yer almaktadır ve ekonomik sermaye diğer sermaye türlerine kolaylıkla çevrilebilir. Ekonomik sermayeye sahip olmak demek, ilk etapta geniş mali kaynaklara sahip olmak demektir. Bununla birlikte bir kişinin yüksek ekonomi çevreleriyle ilişki içinde olması veya mali-ekonomik alanda bilgi sahibi olması da aynı kavramla dile getirilmektedir (Ünal, 2004). Ekonomik sermaye kişinin maddi ve finansal kaynaklara sahip olduğu anlamına gelirken tüm sermaye türlerine sahip olma düzeylerini de belirleyici bir özellik taşır (Kösemen, 2010). Bu anlamda kişi sahip olduğu ekonomik kaynaklar nispetinde sosyoekonomik seviyesine uygun yerlerde yaşama eğilimi gösterir ve çeşitli sermaye düzeyleri de ekonomik sermaye düzeyinden etkilenir. Ekonomik sermayenin yeniden üretim süreci devam ederken yaptığı yatırımlar nedeniyle okul, aile vb. kurumlar aracılığıyla ekonomik sermaye; kültürel ya da siyasal sermayeye dönüşmektedir. Sahip olunan ekonomik sermayenin bir edebiyat ödülünü ya da edebiyatçıların övgüsünü almada işlevsiz olacağını hatırlatan Bourdieu kişilerin okul sermayesine (diplomalar, sertifikalar, vb.) yatırım

yaparak ya da ailelerinin kültürel sermayesi aracılığı ile bu eksikliklerini kapatma yoluna gittiklerini belirtmektedir (Bourdieu, 1997: 54 Akt: Yüce, 2007: 51). Fakat ekonomik sermayeyi elinde bulunduranların farklı sermaye türlerine sahip olabilmesi ve ekonomik sermayelerini diğer sermaye türlerine dönüştürmesi daha kolay olur.

2.1.2. İnsan (beşeri) Sermayesi

Ekonomide sermaye denilince genelde akla ilk gelen nesnel sermayede ortaya çıkan gelişmelerdir. Fakat nesnel olan sermayenin yanı sıra beşeri sermayeyi de göz ardı etmemek gerekir. Beşeri sermaye daha iyi eğitilmiş, beceri kazandırılmış, insan kaynağını ifade etmektedir. İyi eğitilmiş insan gücü ile nesnel sermaye ekonomik kalkınmanın iki önemli faktörüdür (Han ve Kaya, 2006: 113). Beşeri sermaye, üretime katılan işgücünün sahip olduğu ve genel anlamda insanın niteliğini vurgulayan bilgi, beceri, tecrübe ve dinamizm gibi pozitif değerler olarak tanımlanmaktadır (Koç, 2013). Beşeri sermayenin farklı tanımları olmakla birlikte günümüzde beşeri sermaye kavramı, bir kişinin iktisadi faaliyetlerdeki verimliliğinin artmasını sağlayan bilgi, beceri ve yetenekler olarak tanımlanabilir (Çolak, 2010). Beşeri sermaye, eğitim ve öğretim süreci ile birlikte kazanılan bilgi, beceri, nitelik, tecrübe ve yeteneklerin yanı sıra doğal yetenek ve zekâyı da içine alır. İnsanlar bireysel yetenekleri ve aldıkları eğitim neticesi kazandıkları nitelik sayesinde üretim sürecine daha verimli bir şekilde katılıp, daha üretken bir hale gelerek hem kendilerine hem kurumlarına hem de çevrelerine daha fazla katkı sağlayabilirler (Ertaş, 2010). Bu durum fiziksel veya ekonomik sermayenin toplamının üstünde bir verim sağlayan beşeri sermayenin temini yoluyla mümkündür. Beşeri sermayenin de diğer sermaye türleriyle birlikte toplumsal hayatta izlerini görmek mümkündür.

2.1.3. Sosyal Sermaye

Sosyal sermaye günümüze kadar birçok bilim adamı tarafından irdelenen ve farklı tanımlar oluşturulan kavramlardan biridir. Teorik olarak geçmişte oldukça eski de olsa kavramsal olarak üzerinde ciddi çalışmalar yapmış üç önemli isim Bourdieu, Coleman ve Putnam'dır (Tüylüoğlu, 2006; Ekşi Uğuz, 2010: 24). Genel olarak sosyal sermaye, insanlar arasındaki aktif ilişkiler ile insan ağlarını ve gruplarını birbirine bağlayan ve işbirliğini mümkün kılan güven, karşılıklı anlayış ve ortak

değerler ile davranışlardan oluşan bir bütündür (Cohen ve Prusak, 2010 Akt. Ögüt ve Erbil, 2009). Bir nevi toplumsal bir yapıştırıcı görevi gören sosyal sermayenin güven, sosyal ağlar, normlar gibi bileşenlerle toplum içinde yer aldığı ve diğer sermaye türleriyle etkileşim içerisinde olduğu söylenebilir. Sosyal sermaye bir toplumun temelini oluşturan kurumlar değil kurum çalışanlarını mesai arkadaşlarına dönüştürebilen bir tutkal özelliği taşır (Ersöz, 2008).

2.1.4. Psikolojik Sermaye

Psikolojik sermaye değişen sermaye anlayışıyla birlikte insan ve insan gruplarında var olan psikolojik durumun pozitif yönde geliştirilerek ortama ve üretime olumlu katkı sağlayabileceğini ortaya koyan sermaye yaklaşımıdır. Psikoloji biliminin pozitif yönlerini öne çıkarabilmek amacıyla 1990'lı yılların sonunda M. Seligman ve arkadaşlarının çalışmaları neticesinde ortaya çıkan pozitif psikoloji hareketi ve pozitif psikoloji alanında yapılan çalışmalar, örgütsel davranış ve örgüt psikolojisi alanında çalışan F. Luthans'ı, pozitif bakış açısının örgütlere nasıl uyarlanabileceği konusunda çalışmaya teşvik etmiştir. Luthans, mikro düzeyde bir pozitif yaklaşımla, örgütlerde çalışanların performanslarının artırılması için güçlü yönlerinin ve psikolojik kapasitelerinin durağan değil, geliştirilebilir olduğuna dikkat çekmiştir. Böylece pozitif psikoloji, “pozitif örgütsel davranış” olarak adlandırılan, çalışanların zayıf noktalarına odaklanmak yerine güçlü taraflarını açığa çıkarmaya çalışan, bu güçlü yönlerin ardındaki psikolojik unsurları ölçmeye, geliştirmeye ve yönetmeye çalışmak suretiyle işyerinde performansta iyileşmeleri hedefleyen bir yaklaşıma öncülük etmiştir (Akçay, 2011: 124).

Pozitif psikoloji geçmişteki psikoloji yaklaşımının tek yönlülük dolayısıyla oluşan zayıflığını ortadan kaldırmakta, insanlarla ilgili doğru ve yanlışları bir arada incelemektedir. Diğer bir deyişle pozitif psikoloji insanların güçlü ve zayıf yönleri arasında bir denge kurmaktadır. Ancak psikoloji alanında zaman içerisinde gelişmiş olan dengesizliği düzenleyebilmek için, öncelikle güçlü yönlere odaklanmak ve psikolojik sorunların teşhis ve tedavisinde güçlü yönleri etkin bir şekilde kullanmak gerekmektedir (Polatçı, 2011).

2.1.5. Kültür ve Kültürel Sermaye

Kültür, tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içinde oluşturulan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları oluşturmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü olarak ifade edilebilir (TDK, 2011: 1558). Kültür, doğanın insanlaştırılma biçimi, bu insanlaştırmaya özgü süreç ve verimdir (Uygur, 1984: 17). Son yıllarda dilimizde değişik anlamlar kazanan, toplumun farklı kesimlerinde çeşitli anlamlar çağrıştıran kültür, en genel tanımıyla, bir milletin bütün bireylerinin sahip olduğu olayları ve problemleri karşılayan; duygu, düşünce şekilleriyle, tarih içinde meydana gelen fikir ve sanat verimleri ve değer yargılarının bütünüdür (Karataş, 2011: 358). İnsanoğlunun tabiat dışında meydana getirdiği her şeyin bütününe kültür denir. Bu kapsamda insanın yiyecek ve giyeceğinden en son ilim, teknik, eğitim, felsefe, sanat eserlerine, siyasi rejim ve ekonomisine kadar meydana getirdiği bütün maddi ve manevi unsur ve vasıtaların hepsi kültüre dâhil edilebilir (Emil, 1997: 18).

Kültürel sermaye iki kelimededen oluşmakla birlikte kültürün sermaye boyutuna vurgu yapan bir kavram olarak göze çarpmaktadır. Sermaye türleri konusunda da değinildiği üzere klasik iktisatçılarca parasal ve maddi anlamda kullanılan sermaye kavramı zamanla değişerek ve dönüşerek fiziksel ve finansal formlara ilaveten beşeri yeteneklerin, eğitimin ve eğitilmiş insan gücünün de sermaye kavramına dâhil edilmesiyle kavram sınırları genişlemiştir (Ekşi Uğuz, 2010: 85). Böylece insanların kültürlerinden kasıtlı veya kasıtsız edindiği ve hayat tarzına, anlayışına, iş yapma biçimine, hülasa benliğine kattığı her şey kişinin kültürel sermayesini oluşturur. Kültürel sermaye sadece aileden ve çevreden edinilen birikimleri değil aynı zamanda kişinin kendi gayretleriyle eğitim yoluyla elde ettiği veya kalıtımsal olarak bedeninde yer alan gizil güçlere, yeteneklere ve başarılarla da işaret eder. Kültürel sermaye, eğitim yoluyla öğrenilmiş tüm kabulleri, davranış kalıplarını, kısacası toplumun özünü içerir (Özsoy, 2007). Bourdieu, kültürel sermayeyi formal eğitimle kazanılan ve diplomalarla objektif bir görünüm kazandırılan “okul sermayesi” ile aileden kaynaklanan ve doğal bir biçimde, aile hayatı içerisinde kazanılan nitelikleri ifade eden “tevarüs eden kültür sermayesi” olmak üzere ikiye ayırarak inceler. İster okul sistemi yoluyla elde edilmiş olsun, ister aileden devralınmış olsun, entelektüel niteliklerin toplamına karşılık gelir (Ünal, 2004).

Kültürel sermaye genel olarak toplumdaki entelektüel birikim, sanat, inanç, ahlak, gelenek ve görenekler, iş yapma biçimi, yaşam tarzı gibi tüm manevi değerleri kapsar. Kültürel sermaye ekonomideki fiziki ve beşeri sermayenin miktar ve verimliliğini arttırıcı niteliktedir. Kültür ekonomisi ise girdisi kültürel ve entelektüel sermaye olan çıktıları ise çoğunlukla fikri mülkiyet hukukuna konu olan ürünler, eserler, etkinliklerdir (Ekşioğlu, 2012).

Kültürel sermayeyi ikiye ayırmak da mümkündür (Rossel ve Collins, 2001):

1. Genelleştirilmiş kültürel sermaye; sosyal tavırları, konuşma konularını, tarzları, zevkleri içeren sosyal kategoriler ve büyük gruplar için ortak öneme sahip olan üyelik sembollerinden oluşur.

2. Özelleştirilmiş kültürel sermaye; belirli kişileri ve durumları ifade eder. Bu isimlerin anılarından, kişisel alışkanlıklardan ve belirli kişilerin sosyal konumlarından oluşur. Genelleştirilmiş kültürel sermaye öncelikle uzun mesafeli medya ve resmi kuruluşlar yoluyla iletilmesine rağmen özelleştirilmiş kültürel sermaye kişisel iletişimin yerel ağlarına özgüdür.

Bourdieu'nun üzerinde durduğu kültürel sermaye sosyo-ekonomik avantaj sağlayan tüm kültürel birikimler olarak değerlendirilmiştir. Bu tür sermaye modellemesi kısaca bir işin yapılma biçimi ve sosyal 'adabı' olarak tanımlanmıştır. Özellikle Fransız orta sınıfında çalışma alanı bulan kültürel sermaye kavramı orta sınıf değerlerin ve olası avantaj yaratan birikim biçimlerinin tamamını kapsar. Örneğin; orta sınıf yemek adabı ve biçimi aynı zamanda daha sağlıklı bir yaşam biçimini beraberinde getirmesi orta sınıf alışkanlıkları (veya 'yapma biçimleriyle') oluşan avantaj (kazanımlar) arasındaki ilişkiyi açıklayan bir örnek olarak kullanılmıştır (Kuşcu, 2006: 12).

Toplumsal sınıflara özgü kültürel kodların varlığı bireyin sosyalizasyon sürecinde rol oynar. Çocuğa ailesi tarafından uyumlu davranışlar kazandırılmaya çalışılır. Anne-babanın geliri, mesleği ve eğitim durumu, yaşanan mekan, ailenin kültürel alışkanlıkları, ailenin iletişim biçimi ve tüketim alışkanlıkları gibi faktörler çocuğun şekillenişinde etkilidir. Çocuğun okuduğu okul, eğitim gördüğü üniversite, aldığı diploma, girdiği iş ve yaptığı evlilik bütün bu kodların meşruiyetini ortaya koyar. Toplumsal sınıfların bu farklı konumu bireyin kültürel sermayesini oluşturur (Baran, 2008).

Paylaşılan kültürel sermayenin işaretlerini örneklendirmek mümkündür. Örneğin:

- Lüks bir arabaya veya geniş bir eve sahip olmak (bir mala sahip olma),
- Formda ve sağlıklı olmak (tercih ve davranış),
- Soyut düşünmede rahat olmak (tutum),
- Birisinin yeterliliğine uygun nasıl işaretler göndereceğini bilmek (davranış),
- İyi bir vatandaş olmak (tutum),
- Belirli bir ortamda konuşulan konuların uygunluğunu bilmek (davranış),
- Bilimsel uzmanlığa ve iyi yapılandırılmış bir kültüre sahip olmak (formal bilgi) gibi sosyal göstergeler kültürel sermayeye sahip oluşun işaretleridir. Bu sinyallerin herhangi kültürel bir sermaye biçimi olarak kabul edilmesi için, insanlardan nispeten büyük bir grup tarafından yüksek statülü kültürel işaretler olarak tanımlanmış olması gerekir. Bu sinyallerin kurumsallaşmış veya paylaşılan özellikleri onları statü belirteçleri olarak belirgin hale getirir (Lamont ve Lareau, 1988).

Kültürel sermayeye kültürel değer noktasından bakmak da mümkündür. Kültürel değer, çok boyutlu, tartışmalı, kararsız ve genel bir hesap biriminden yoksun gibi görünmekle beraber herhangi bir ölçüğe göre kolayca ifade edilebilen öğeler içerebilir. Kültürel mallara kültürel değerini veren özellikler; estetik özellikleri, manevi önemi, sembolik anlamları, öz tarihsel önemi, sanatsal eğilimleri etkileme önemi, özgünlüğü, kendi bütünlüğü, tekliği vb. özellikleri içerebilir (Throsby, 2003). Bir örnekle konuyu netleştirirsek: miras kalan bir bina, bir gayrimenkul parçası ticari olarak bir değere sahip olabilir ama onun bireylere ve topluma ait gerçek değerini; estetik, manevi, sembolik veya ekonomik hesabın dışında kalan ve ekonomik değerini aşan diğer elementler olması muhtemeldir. Bu değerler binanın kültürel değeri olarak adlandırılabilir. Bu şekilde tanımlanan kültürel sermaye; binalar, yerler, siteler, sanat eserleri vb. maddi biçimde veya fikirler, uygulamalar, inançlar, gelenekler vb. maddi olmayan biçimde mevcut olabilir (Throsby, 2005).

Kültürel değer, bireyin kendisine veya diğerlerine ya da genel olarak bütün topluma değerli olarak tanımlanan şeyleri ifade eder. Kültürel değerler; estetik,

sosyal sembolik, manevi ve eğitimsel değerler olmak üzere beş çeşittir (Zednik ve Throsby, 2014):

1- Estetik değer; basit olarak güzellik, uyum, görsel çekicilik vb. ile ilgilidir.

2- Sosyal değer; kültürel kimlik ve bir toplumdaki kültür rolünün algılanışı ile bağlantılıdır. Bir ifadede bu genel bir tanınma terimleri anlamında diğer bir ifadede ise özel bir toplumun (Mesela Avusturyalı) kimliğini ifade etmektedir.

3- Sembolik değer; bir eserin anlatımı veya anlamı ile ya da geniş çaplı kültürel veya diğer çeşit referansların iletiminin algılanış biçimiyle ilgilidir. Bu özellikleri kültürel önem olarak özetleyebiliriz.

4- Manevi değer; bir sanat eserine maruz kalınarak oluşturulan metafiziksel veya mistik/dini duygularla ilgili olmasından dolayı ifade edilmesi zor bir kavramdır. Bu değeri belirlemenin çeşitli yollarını denedikten sonra “manevi” kelimesinin gerekli duyguları iletmek için en etkili bir araç olduğu sonucuna varılmıştır.

5- Eğitim değeri; çocukların eğitimindeki eserin rolü bakımından açıkça tespit edilebilir.

Tablo 2.2. Kültürel Değer Boyutlarını Gösteren İfadeler

Kültürel Değer Boyutları	İfadeler (Bir tablo için)
Estetik	Bu tablo görsel olarak güzeldir.
Sosyal: Genel anlamda	Bu tablo insanoğlu olarak kendimizi daha iyi anlamamıza yardım eder.
Sosyal: Özel anlamda(Avusturyalılar)	Bu tablo Avusturyalılar olarak kendimizi daha iyi anlamamıza yardım eder.
Sembolik: Birey için	Bu tablo benim için kültürel öneme sahiptir.
Sembolik: Diğerleri için	Bu tablo diğer insanlar veya gruplar için kültürel öneme sahiptir.
Manevi: Birey için	Bu tablo bana manevi değerler iletiyor.
Manevi: Diğerleri için	Bu tablo diğer insanlara veya gruplara manevi değerler iletiyor.
Eğitimsel	Bu tablo çocuklarımızın eğitimi için değerli olabilir.

Kaynak: (Zednik ve Throsby, 2014: 87).

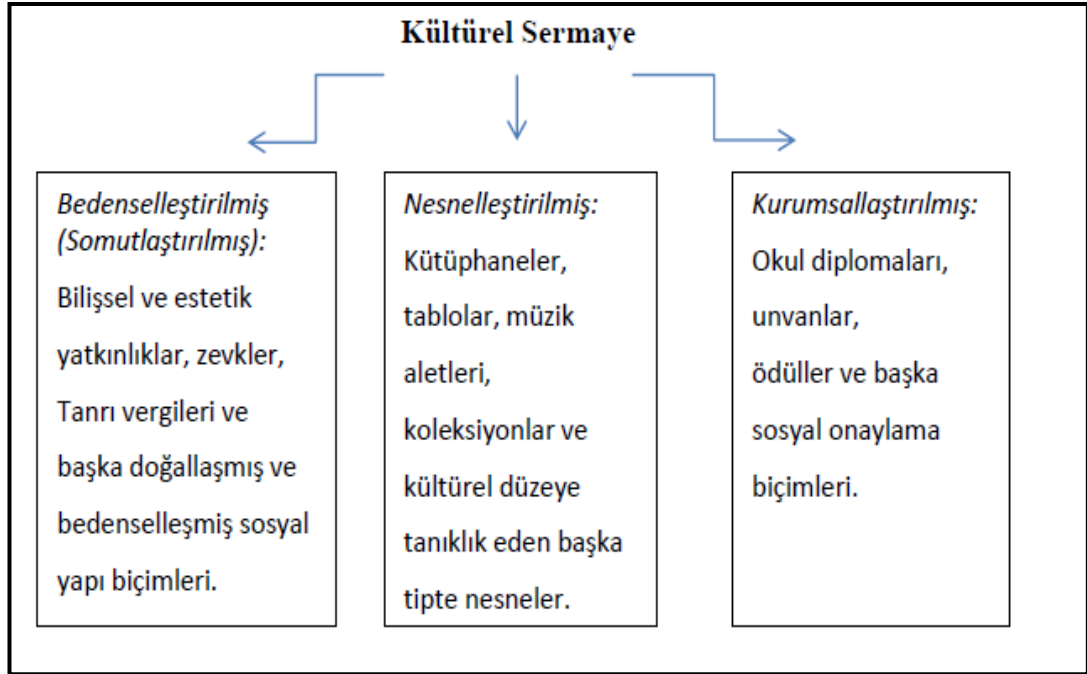
Kültürel sermaye, bir malın içinde somutlaşmış kültürel değeri olan şeydir. Bu mal zamanla hem ekonomik hem de kültürel değeri olan bir eşya ve hizmete dönüşebilir. Bu mal maddi veya maddi olmayan şekillerde olabilir. Maddi olan kültürel sermaye malları, kültürel miras olarak adlandırılan kültürel öneme sahip binalar, yapılar siteler ve mekânlar olabildiği gibi özel eşya statüsünde olan tablolar, heykeller ve buna benzer sanat eserleri de olabilir. Bu mallar özel ve/veya kamu tarafından hemen kullanılan hizmetleri artırdığı gibi gelecekteki yeni kültürel sermayeleri içeren eşya ve hizmetlerin üretilmesinde de katkıda bulunabilirler. Maddi olmayan kültürel sermaye ise belirli bir toplumu bir arada tutan ve tanınmasını sağlayan fikirler, pratikler, inançlar, gelenekler ve değerlerden oluşur. Bu mallar da bireylerin kullandıkları özel hizmetlere ve gelecekteki kültürel eşyaların üretilmesine katkıda bulunurlar (Throsby, 1999).

2.1.5.1. Bourdieu' a Göre Kültürel Sermaye Biçimleri

Kültürel sermaye kavramını olgunlaştıran ve kuramsal zemine oturtan Fransız sosyolog Pier Bourdieu'nun çalışmalarında kültürel sermayenin ayrı bir yeri vardır. Sermaye türlerine ilişkin bir soruya verdiği cevapta Bourdieu “iktisadi sermayeyi başkalarına bıraktığını, kendisini ilgilendiren şeyin başkaları tarafından terk edilmiş olan kültürel ve toplumsal sermaye olduğunu” belirterek, onları sosyal ve kültürel sermaye için ilgiye ve teorik aletlere sahip olmamakla eleştirmektedir (Yüce, 2007). Toplumsal yapılanmada ekonomik sermaye kadar sosyal ve kültürel sermayenin de etkili olduğunu belirten Bourdieu özellikle sosyo-ekonomik bakımdan görece üst sınıfa ait kültürel sermayenin, eğitim vasıtasıyla kendi lehine olan nitelikler özendirilerek meşrulaştırıldığını ileri sürer (Bourdieu, 1986, 2006). Böylece toplumun her kesiminde ve her bireyinde var olan kültürel sermaye birikimi ekonomik sermayeyi elinde bulunduranların istediği doğrultuda yönlendirilmekte ve onanmaktadır.

Bourdieu'ya göre kültürel sermaye üç biçim altında var olabilir: kalıcı eğilim olarak bedene bağlı durumda (örneğin başkaları karşısında rahat konuşma); kültürel meta olarak nesnel durumda (tablo ve eserlere sahip olmak gibi); kurumsallaştırılmış, yani kurumlar tarafından sosyal olarak onaylanmış durumda (okul unvanları gibi). Diğer bir ifadeyle: Maddi kültürel sermaye (kütüphaneler, tablolar, müzik aletleri, koleksiyonlar ve kültürel düzeye tanıklık eden başka türde

nesnelere); kurumsallaşmış kültürel sermaye (okul diplomaları, unvanlar, ödüller ve başka sosyal onaylama biçimleri); bedenselleşmiş kültürel sermaye (bilişsel ve estetik yetkinlikler, zevkler, Tanrı vergileri ve başka doğallaşmış ve bedenselleşmiş sosyal yapı biçimleri) şeklinde gözlemlenir (Bourdieu, 1986: 17).

Şekil 2.1. Bourdieu'nun Kültürel Sermaye Formları

a) Bedenselleştirilmiş (Somutlaştırılmış) Durum

Bedenselleştirilmiş kültürel sermaye, bireyin zihninde ve bedeninde uzun süreliğine yerleşmiş olan kültürel hareketlerdir (Throsby, 1999). Kişinin bedenselleştirilmiş kültürel sermayesi baskın kültür tarafından kabul gören; inanışlar, normlar, davranış kalıpları, bilgi ve yeterlikler hakkında bireyin birikmiş kültürel bilgisidir (Garnett, Guppy ve Veenstra, 2008). Bedenselleşmiş kültürel sermaye kolay ve hızlı bir şekilde transfer edilemez. Aksine zamanla elde edilir ve bireyin düşünce ve hareket tarzını etkiler. Bedenselleşmiş kültürel sermaye birikimi "pedagojik hareket" gerektirir ki bu ebeveyn, diğer aile üyeleri veya profesyoneller yardımıyla çocuğun kültürel eğilim duyarlılığına yatırımdır (Bernhardt, 2013).

Kültürel sermaye biçimleri, kendini yenileme için doğal bir kapasiteye sahip yenilenebilir kaynaklar gibi değildir ve kasıtlı üretim süreçleri yoluyla oluşturulmalıdır (Throsby, 2005). Bedenselleştirilmiş sermayede, dış servet kişinin habitusunun ayrılmaz bir parçası haline dönüştürülür ve para, mülkiyet hakları ve hatta asalet unvanlarının aksine hediye, miras, satın alma ya da değiştirme ile anında

aktarılamaz. Kültürel sermayenin kullanımı ya da istismarı hem özel patronlar hem de belirli bir kültürel yetkinlik ile donatılmış istihdam yöneticileri olsun ekonomik ya da politik sermaye sahipleri için bir problem oluşturur. Kültürel sermaye toplum, sosyal sınıf ve süreye bağlı olarak, değişen ölçüde, kasıtlı olarak aşılardan oldukça bilinçsizce elde edilebilir. Kültürel edinim, bir bireyin temellük kapasitesinin üzerinde birikemez, yani taşıyıcısının biyolojik kapasitesi ve hafızasıyla beraber azalır ve ölür. Çünkü bedenselleşmiş kültürel sermaye, bireyin biyolojik tekiliğinde kişiye çeşitli şekillerde bağlıdır ve her zaman iyice gizlenmiş hatta görünmez bir kalıtsal iletme tabidir. (Bourdieu, 1986).

b) Nesnelleştirilmiş Durum

Nesnelleştirilmiş kültürel sermaye; kitaplar, resimler, araçlar ve makineler gibi kültürel malların nesneleşmiş şekilleridir. Bu ürünler kullanıldığında bunların doğasında olan kültürel sermaye iletilir. Bilgi teknolojisi, egemen orta sınıf kültürü içinde kültürel olarak önemli ve gerekli olarak tanımlanır. Bundan dolayı bilgi teknolojisi de kültürel sermaye olarak kabul edilebilir (Wright, 2012). Kültürel sermaye birçok şekilde olabilir. Uzun süreli eğilimleri, sosyalizasyon sürecinde edinilen alışkanlıkları ve tablolar, resmi eğitimsel yetenek ve öğrenmeler gibi birikmiş değerli kültürel nesnelere içerir (Anheier, Gerhards ve Romo, 1995: 862). Nesnelleştirilmiş kültürel sermaye, kültürel sermayenin resimler, kitaplar, sözlükler, aletler ve makineler gibi kültürel eşyalara dönüşmesidir (Throsby, 1999).

Nesnelleştirilmiş kültürel sermaye; maddi olarak iletilebilen yazı, tablo, anıt, alet gibi maddi nesne ve materyallerde nesneleşmiştir. Örneğin bir resim koleksiyonu, ekonomik sermaye gibi iletilebilir. Fakat iletilebilen yasal sahibidir, benimseme için önkoşul oluşturan şey değil. Yani, araçlarının sahiplenilmesi veya bir resim alınması veya makinenin kullanılması ki bunlar diğer bedenselleştirilmiş sermayeden başka bir şey değildir, aynı iletim kanunlarına tabidirler (Bourdieu, 1986).

Herhangi bir resimde kültürel değer ilave bir unsur olarak kabul edilmesi onun değerinde rol oynayan temel önermeleri değiştirmez. Ekonomik getiri durumunda olduğu gibi gelecek nesillerin yararı için kültürel sermayenin korunması kültürel faydalar üreten kaynakların dağılımında verimlilik veya eşitlik gibi çok sorun oluşturabilir (Throsby, 2005).

Kültürel mallar; maddi -ekonomik sermayeyi gerektiren- ve sembolik - kültürel sermaye gerektiren- şeklinde ayrılabilir. Bu üretim araçlarının sahibi ya belirli sahiplenmelerin önkoşulu olan bedenselleştirilmiş sermayeyi ya da bu sermaye sahiplerinin hizmetlerini sahiplenmenin bir yolunu bulmalıdır. Makinelere sahip olmak için, sadece ekonomik sermayeye ihtiyaç vardır. Fakat onları sahiplenmek ve belirli bir amaç doğrultusunda (kültürel sermaye tarafından tanımlanan bilimsel veya teknik türü içeren) kullanmak için bizzat ve vekalet yoluyla, bedenselleştirilmiş kültürel sermayeye erişilmiş olması gerekir. Nesnelleştirilmiş durumdaki kültürel sermaye; tutarlı, evrensel -her ne kadar tarihsel eylemin ürünü olsa da- kendi yasaları olan bireylerin iradelerini aşan bir bütünsel görünümü ile kendini göstermektedir. Nesnelleştirilmiş durumdaki kültürel sermaye her bir bireyde hatta bireylerin toplamında bedenselleştirilmiş kültürel sermayeye indirgenemez. Fakat unutmamak gerekir ki bu sembolik ve maddi açıdan etkin sermaye, etmenler tarafından sahiplenildiği, uygulandığı ve kültürel üretim alanında (sanatsal alanda, bilimsel alanda vb) devam eden mücadelelere karşı bir silah olarak kullanıldığı sürece aktif olarak devam eder. Bunların ötesinde, sosyal sınıfların mücadele alanında etmenler, güç ve nesnelleştirilmiş kültürel sermaye alanında ustalıkları nispetinde -bundan dolayı da bedenselleştirilmiş kültürel sermayeleri oranında- kâr elde ederler (Bourdieu, 1986).

c) Kurumsallaştırılmış Durum

Kurumsallaştırılmış kültürel sermaye, bir bakıma bedenselleştirilmiş kültürel sermayenin akademik başarı anlamında ortaya çıkmasıdır (Throsby, 1999). Kişinin gördüğü eğitim sonucu almaya hak kazandığı diplomalar, başarı belgeleri, sertifikalar kendinde var olan kültürel sermayenin kurumsallaşmış ifadesidir. Kültürel sermayenin, akademik yeterlilikler şeklinde nesnelleştirilmesi onun bedenselleştirilmiş olan taşıyıcısıyla aynı biyolojik sınırları olduğu gerçeğinden kaynaklanan bazı özelliklerini nötrleştirici bir yoldur. Bu nesnelleştirme, her zaman sorgulanabilen kendi kendini yetiştirmiş birinin sermayesi ile resmi olarak garantili niteliklerle onaylanmış ve resmi olarak onu taşıyan bireyden bağımsız olan akademik kültürel sermaye arasındaki farkı oluşturan şeydir. Kurumsallaşmış kültürel sermayenin etkisine yönelik sadece keskin, kalıcı farklılıkları üreten performanslar arasındaki sonsuz farkların sürekliliğini ortaya çıkarmaya çalışan rekabetçi işe alım

sınavlarını düşünmek yeterli olacaktır. Bu sınavlar, son başarılı adayı ilk başarısız adaydan ayırır ve resmen tanınan, garantili yetkinlikler ile sürekli kendini kanıtlamak zorunda olan basit kültürel sermaye arasındaki temel bir farkı oluştururlar. Bu durumda, kurumsallaşmanın gücünün sihirli performansı -inancı içeren güç- ya da tek kelimeyle tanınmayı empoze eden gücü açıkça görmek mümkündür (Bourdieu, 1986). Böylece kişinin kurumsallaşmış kültürel sermayesi akademik başarı yoluyla kurumlarca onanır ve meşrulaşır. Birçok araştırma ortaya çıkarmıştır ki bedenselleşmiş kültürel sermaye ile kurumsallaşmış kültürel sermaye iç içe girmiş biçimdedir ve aralarındaki temel fark, kurumsallaşmış kültürel sermaye bir kez edinilmiş, evrensel spesifik yeterlik göstergelerine atfeden eğitim belgeleri formundadır (Kraaykamp ve Van Eijck, 2010). Oysa bedenselleşmiş kültürel sermaye -açık, anlaşılır konuşma, jest ve mimikleri kullanma, bir müzik aleti kullanabilme gibi- bedene sinmiş gizil kabiliyetlerin bütününe işaret eder.

2.1.5.2. Kültürel Sermayenin Bileşenleri

Bu bölümde çalışmada yer alan kültürel sermaye ölçeği alt boyutlarını açıklanacaktır. Kültürün ve kültürel sermayenin çok geniş ve çeşitli tanımlarına bağlı olarak kültürel sermayenin alt boyutlarının tespiti ve kapsamı hakkında farklı görüşler ifade edilmiştir.

i. Katılım (Participation) Boyutu

Katılım boyutu kültürel faaliyetlere katılımı ifade eder ve kültürel sermaye birikimine işaret eder. Karmaşık ilişkiler ağı, inançlar, değerler ve motivasyonlardan oluşan kültür, sosyal bir sistem olarak tutumlarımızı, davranışlarımızı, etkiler. Bu sistem, birey ve topluluk düzeyinde faaliyet gösterir ve sosyal sermayenin oluşumunu ya destekler ya da oluşumuna engel olur. Kültürel norm ve değerlerin birey davranışları üzerinde büyük etkisi vardır. Çünkü bir topluluk, ne zaman ki kültürel faaliyetler için bir araya gelirse, o zaman o topluluktaki ilişkiler, ortaklıklar ve ağlar artar. Bir başka ifadeyle kutlamalar, ritüeller, törenler; insanların bir araya gelmesini sağlayan kültürel faaliyetlerdir ve insanlar arasındaki sosyal sermayeyi geliştirici bir etki yapmaktadır (Özdemir, 2007).

Katılım duygusu, toplulukların -özellikle dil, din, alışkanlıklar ve normlar açısından sosyal parçalanma gözlemlemek mümkün olan topluluklar için- üyelerini birbirine bağlaması ve köprü görevi görmesi sürecinde önemli konulardan biridir. Kültürel etkinliklere aktif katılım fırsatlar oluşturmanın yanı sıra sosyal ağ, karşılıklı tanışıklık ve toplumsal ilişkilerin kurulmasını sağlayacaktır. Kültür, belirli bir yerde yaşayan sakinlerin tamamen toplumsal dinamiklere dayanan katılım mekanizmasını kazanmalarına katkıda bulunur. Katılım hacminin artırılması için bireylerin, ilişkisel ve toplumsal katılım olanaklarının oluşturulmasına ve sirkülasyonuna ve sosyal bağların güçlendirilmesine neden olan kültürel kaynaklı sosyal etkileşim faaliyetlerine kaynak - para, zaman ve enerji gibi- ayırmaları gereklidir. Kültürel etkinliklere katılım oranı, yerel toplulukların mevcut fırsatlar veya faaliyetlerden yararlanma yoğunluğuna ve dolayısıyla yeterlikler ve becerilerine direk bir ölçüm imkânı sağlar. Toplumlar ve bireyler için çeşitli kültürel etkinliklere katılım araçsal olmayan ortak duygu oluşturmak için benzersiz fırsatlar sağlaması yönünden önemlidir (Blessi, Tremblay, Sandri ve Pilati, 2012).

Robson (2003) lise öğrencilerinin kültürel sermaye yeterliklerini inceleyen çalışmasında öğrencilere tutum, bilgi ve katılım düzeyinde maddeler yönelmiş ve katılımı kültürel sermayenin bir bileşeni olarak değerlendirmiştir.

Xu ve Hampden-Thompson (2012) kültürel sermayenin ölçülmesinde kültürel aktivitelere katılımı kültürel sermayenin bir boyutu olarak ele almış ve kültürel sermayenin ölçülmesinde kullanmıştır.

ii. Entelektüel Birikim (İntellectual Knowledge) Boyutu

Entelektüel kelimesi, kaynağı batı dillerine dayanan ve bilim, sanat ve kültür alanlarında yüksek derecede eğitim görmüş kimse, ya da aydın kesimi ifade etmede kullanılan bir kavramdır (Seyidoğlu, 1992: 230; TDK, 2011: 803). Diğer bir ifadeyle; akılla, bilinçle ilişkisini kesmeden ortaya yeni düşünceler koyan, özgün fikirleriyle içinde varolduğu medeniyetin ve toplumun meselelerine farklı yaklaşabilen kafa işçisi olarak tanımlanabilir (Karataş, 2011: 178). Günümüzde hızlı değişim ve dönüşümlerin yaşanmasıyla birlikte değişimlerin dinamiklerini anlamak ve duruma göre hareket etmek için gerekli olan bilgi birikimini elde etmek öncelikli hale gelmiştir. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçilen günümüzde bilginin kıymeti her geçen gün daha da artmaktadır. Bilgi ürettiğimiz, yaptığımız, sattığımız

ve satın aldığımız şeylerin asıl bileşeni haline gelmiştir (Steward, 1997: 3). Kültürel sermaye ister okul sistemi yoluyla elde edilmiş olsun, ister aileden devralınmış olsun, entelektüel niteliklerin toplamına karşılık gelir. Bu entelektüel nitelikler genelde Bourdieu'nun kurumsallaşmış kültürel sermaye tanımı içerisinde yer alan diploma ve sertifikalarla resmi ve meşru hale gelebilmesine rağmen bireysel anlamda kişinin sahip olduğu entelektüel niteliklere de atıfta bulunur. Hem bilişsel yeteneklere ve bilgiye sahip olmak hem de kültürel elite ilişki içinde bulunmak kişinin kültürel sermayeye sahip olduğu anlamına gelir (Ünal, 2004).

iii. Kültürel Potansiyel (Cultural Potential) Boyutu

Kültürel potansiyel bir anlamda Bourdieu'nun bedenselleşmiş kültürel sermayesine karşılık gelir ve kişinin sahip olduğu bedensel ve zihinsel niteliklerinin oluşumu ve gelişimi süresince elde ettiği potansiyel yeterlikleri ifade eder. Bedene sinmiş özelliklerin yanı sıra kişinin çevresinde kendini fark ettirecek ve diğerlerinden ayıracak kültürel birikimleri de kişinin kültürel potansiyeli kapsamında ele alınabilir. Maharetli bir el, göz, ayak, kulak, hatta burun, akıl, hayal, duygu ve hafıza sahibine milyonlar kazandırır. Fakat onlar da tarla gibi işlenilmeyi gerektirir (Kaplan, 2000: 70). Arun (2009), çalışmasında 2004 Avrupa Yaşam Kalitesi Araştırması kapsamında kültürel sermayenin repertuarları olarak potansiyel kültürel sermaye ve gerçekleşmiş kültürel sermayeye değinmiş ve potansiyel kültürel sermaye olarak; resmi eğitim, eğitim düzeyi, son yıl içinde herhangi bir eğitim ya da kursa katılım durumu ve yabancı dil bilme düzeylerini değerlendirmeye almıştır.

iv. Kültürel Bilinç (Cultural Awareness) Boyutu

Kültürel bilinç boyutunda çevredeki kültürel değerlerin farkına varma ve kültürel faaliyetlere duyarlı olma söz konusudur. Kültürel mirasın oluşturulması kadar korunması da kişinin ve toplumun kültürel özelliklere duyarlılığıyla temin edilebilir ve genel anlamda kültürel mirası koruma yolunun bu konuda bir bilinç oluşturmak olduğu açıktır (Kolaç, 2009). Kişideki kültürel bilincin yani kültürel değerleri fark etme ve duyarlı olmanın bireyin kültürel sermaye niteliklerini yükselttiği yadsınamaz (Eğinli, 2011). Toplumsal anlamda bakıldığında belirli bir hacimdeki kültürel sermaye arttıkça toplumun kültürel takdiri o hızda artacaktır. Daha basit bir deyişle, daha fazla kişi geleneksel kültürel törenleri gerçekleştirdikçe,

miras sitelerini ziyaret ettikçe, sanat müzelerine katıldıkça vb. toplum kendi kültürel mirası hakkında daha bilinçli hale gelecektir (Throsby, 2005).

Katz-Gerro'nun (2002) araştırma sonuçlarına göre, Amerika'daki profesyoneller ve hizmet sınıfı diğer sınıflara göre anlamlı bir şekilde üst seviyedeki kültürel aktivitelerle daha fazla ilgilenmektedir. İsrail'de de profesyoneller üst seviyedeki kültürle daha iç içedir. İsveç'te üst seviyedeki profesyoneller ve işsizler diğer sınıflardan anlamlı derecede farklılık göstermektedir. İtalya'da ise, işçi sınıfı ve ziraatle uğraşan küçük burjuvalara göre tüm diğer sınıflar (işsizler de dâhil olmak üzere) üst kültürel aktivitelere daha fazla katılma konusunda anlamlı bir farklılık göstermektedir. Batı Almanya'da da tüm diğer sınıflar kültürel aktivitelere işçi sınıfından daha fazla katılmaktadır. Bu durumda kültürel bilinç eğitim ve profesyonelleşme düzeyine bağlı olarak artmaktadır.

2.1.5.3. Kültürel Sermayenin Etki Alanları

Toplumsal hayatın her alanında belirli bir kültürel birikimden söz etmek mümkün olduğu gibi insanların faaliyet alanlarına giren ve insanlarla ilintili olan her iş, mekân, zaman ve olguda; insan, kültür ve kültürel sermaye etkileşiminden bahsetmek de mümkün olabilir. Bu gibi sebeplerle kültürel sermaye ile etkileşim içinde olan olay, mekân ve olguları sınırlamak mümkün olmasa da genel hatlarıyla kültürel sermaye toplum, eğitim ve ekonomi ilişkilerinden bahsetmek açıklayıcı olacaktır.

2.1.5.3.1. Kültürel Sermaye ve Toplum

Kültürü, doğada bulunanlara karşı insanoğlunun ürettikleri ve kültürel sermayeyi, kişinin yaşadığı çevreden benliğini oluşturmada yararlandığı ve öz sermayesine dönüştürdüğü tüm insani unsular olarak değerlendirirsek, kültürel sermaye ile toplum ilişkisinin ne denli yoğun olduğu anlaşılabilir. Bir toplumun; yaşayış tarzı, seçimleri, beğenileri, maddi ve gayri maddi üretimi ve o toplumu diğerleriyle birleştiren ve farklı kılan her şey kültürel sermayenin kapsamına dâhil edilebilir. Bu bağlamda kültürel sermaye ve toplum ilişkisi ele alınmadan önce kültür-toplum ilişkisine de değinmek gerekir.

Tarih boyunca insanlar çok büyük devletler kurup geliştikten sonra tarih sahnesinden silinmişlerdir. İnsan topluluklarının devlet oluşturarak yüksek medeniyetler kurduktan sonra devletlerin parçalanması, tarihte asıl olanın devlet değil devleti oluşturan millet ve milletin benliğini şekillendiren kültür olduğunu ortaya koymuştur (Kaplan, 2000). Milletleri millet yapan, onları ebedi olarak yaşatan, tarihe ve toplumlara ruh ve şekil veren, milli şahsiyet kazandıran, yaşama gücü, kuvvet, kudret ve hâkimiyet iradesi kazandıran asıl dinamik kültürdür ve tarih içinde oluşan kültür değerleridir (Emil, 1997: 18).

Toplumsal hayata baktığımızda bireylerin yaşantısı gereği farklı farklı sermaye türlerine sahip olduğu görülmektedir. Ekonomik sermayenin yanı sıra insanların sahip olduğu sosyal, beşeri ve kültürel sermayenin de gündelik yaşama doğrudan veya dolaylı etkilerini görmek mümkündür. Toplum tüm iç ve dış etkenlere bağlı olarak ortak bir kültür oluşturur. Birey de içinde yer aldığı aile ve toplumdan birçok özelliği miras olarak alır ve kendine has özellikleri de ekleyerek benliğini oluşturur. Sosyalleşme sürecinde insanın çevresinden ve yaşadığı toplumdan yalıtılması mümkün değildir. Özellikle bulunduğu sosyal sınıf bireyin duruşunu, davranışını, konuşma ve iletişim biçimini, tüketim alışkanlıklarını, yemek yeme biçimini ve beğenileri gibi benliğine sinmiş birçok özelliğini belirler (Baran, 2008). Hem okul hem de ailedeki sosyalleşme süreci boyunca edinilen kültürel sermaye, sınıfsal pozisyonun işaretleyicisi olarak önemlidir. Kültürel tavır, tercih ve davranış, yani bir bütün olarak kültürel sermaye, kişinin beğenileri yoluyla toplumsal seçimi seferber edecek biçimde ortaya çıkar. Bu anlamda kültürel sermayenin taşıyıcısı olarak beğeniler, sosyal ayrımın da işaretleyicisidirler.

Eğitim sisteminin sınıflı bir toplum yapısında nasıl işlediğini açıklamaya çalışan Fransız sosyolog Bourdieu, çocuğun okula gelmeden önce aile içinde kazanmış olduğu, malumat, beceri ve dilsel kazanımlardan meydana gelen kültürel birikim ve yeterliğe kültürel sermaye adını vermiştir (Cevizci, 2012: 274). Bourdieu'ya göre kültürel sermaye, gücü elinde bulunduranların (bugünkü anlamıyla devletin) eğitim yoluyla ailelere ve dolayısıyla bireylere aşıladığı yapıdır (Özsoy, 2007). Böylece üst sosyo-ekonomik sınıfta yer alan bireylerin eğitim vasıtasıyla aşına oldukları kültürü genele yaydıklarını ve meşrulaştırdıklarını iddia eder (Bourdieu, 1986). Bu anlamda Bourdieu okulları çok başat bir konuma yerleştirir. Eğitim sistemi çoğunlukla seçkinlerin başarılı olduğu bir düzen dayatır, seçkin

olmayan aileler ise bu eğitim sisteminde başarının şart olduğuna inanmış olarak (yani habitus edinmiş olarak) süreçte yer alır ve sistemin yeniden üretimini sağlarlar. Ailelerin çocuklarına miras bıraktığı, (habitusu şekillendiren) bu kabuller o toplumun kültürel sermayesi haline gelmiştir (Özsoy, 2007).

Kültür kapsamında ele alınabilecek tüm maddi ve gayri maddi unsurlar aynı zamanda toplumların ve bireylerin kültürel sermaye kaynaklarını oluşturmaktadırlar. Gerek toplumlar gerekse bireyler, kendine has ve sürekliliğini temin eden özelliklerini hem miras yoluyla aktarılan hem de kişisel gayretlerle edinilen kültürel sermaye desteğiyle oluştururlar.

2.1.5.3.2. Kültürel Sermaye ve Eğitim

Eğitim sisteminin sınıflı bir toplum yapısında nasıl işlediğini açıklamaya çalışan Fransız sosyolog Bourdieu, çocuğun okula gelmeden önce aile içinde kazanmış olduğu malumat, beceri ve dilsel kazanımlardan meydana gelen kültürel birikim ve yeterliğe kültürel sermaye adını vermiştir (Cevizci, 2012: 274). Giroux'a (1983) (Akt. Bernhardt, 2013) göre kültürel sermaye, bireylerin okul deneyimi düşünceleri üzerinde direk etkisi olan fikir ve anlamları taşıyan bir temsil sistemi olarak fonksiyon görür. Zamanla kültürel sermaye bireylerin benlik algılarını şekillendirir. Dolayısıyla bir sosyal grup oluşturma, belirli bir sınıfa dâhil olma, öğretmenlerle ilişki kurma ve okul dışı aktivitelere katılım, bireylerin kültürel sermaye birikiminden etkilenir. Kültürel sermaye, eğitim başarısını farklı kanallardan teşvik etmektedir. Çocuklar ailelerinden kültürel sermayeyi ya ebeveynlerin kültürel sermayelerine maruz kalarak pasif olarak veya ebeveynlerin çocuklarına kültürel sermayelerini bilinçli aktarma çabaları ile aktif olarak devralırlar. Devralınan kültürel sermaye çocukların bilgi, dil ve tavırlarına yani Bourdieu'nun habitus olarak adlandırdığı şeye gömülüdür ve böylece, kültürel sermaye çocukları kültürel özelliklerle donatır (Jaeger, 2011). Kültürel sermayesi yüksek olan öğrencilerin akademik başarılarının da yüksek olması beklenir çünkü lise eğitimi döneminde kültürel sermayesi yüksek öğrencilerin eğitimsel beklentileri yüksek olduğundan akademik gayretleri de yüksektir (Wildhagen, 2009).

Egemen sınıfa tabi bireyler okula, aileden edindikleri bir takım sosyal ve kültürel işaretlerle yüklü olarak gelirken, çalışan sınıfların çocukları okula, bu

malumatı ve hüneri edinmek için gelirler. Bu yanıyla okul, bitaraf ve etkisiz bir kurum değildir; bilhassa egemen sınıfların deneyimlerinin reflektörüdür. Çalışan sınıfa mensup bireyler, okulda, her ne kadar orta ve üst sınıflara ait sosyal ve kültürel hünerleri edinseler de, hiçbir zaman onların doğuştan vasfı olan bu hünerlere doğal bir aşinalık geliştiremezler (Lamont ve Lareau, 1988).

Eğitim sistemi, kültürel sermayenin değerlendirilmesinde özünde önyargılıdır ve onu taşıyana akademik mükemmellik gibi pozitif nitelikleri kazandırır. Kültürel sermayeye sahip olmayanlarla karşılaştırıldığında, kültürel sermayeye sahip çocuklar eğitim sistemi içinde "oyunun kuralları" ile daha aşinadırlar ve bunun sonucu olarak, akademik parlaklık gibi yanlış bir izlenim sunmak için daha donanımlıdırlar. Kültürel sermaye, akademik performans ile gerçekleşir çünkü ilk olarak, kültürel sermayeye sahip çocuklar olduklarından daha başarılı görünürler ve ikinci olarak, bu çocuklar onlara daha iyi öğrenme fırsatları sağlayan eğitim sistemi (habitus) değerleri ve normları taşırlar. Sonuç olarak, çocukların somutlaşmış kültürel sermayesi (ebeveynlerden miras kalan) eğitim başarısına (kurumsallaşmış kültürel sermaye) dönüştürülür. Bu da dolayısıyla toplumsal yeniden üretim sürecini tamamlayarak, sosyoekonomik başarıyı yükseltir (Andersen ve Jaeger, 2013). Kültürel sermaye tartışması düşük sosyal sınıftan olan çocukların daha az zeki ve akademik olarak da az başarılı oluşlarını değil, orta sınıftan olan çocukların ev ve okuldaki kültürel faktörlerin uyumundan kaynaklanan okulda akademik anlamda daha başarılı oluşlarını ifade eder. Böylece zeka testleri yüksek sınıfın zaten sahip olduğu güç ve prestijin meşrulaştırılması anlamına gelmektedir (Underwood, 2011).

Bourdieu'ya göre eğitimde simgesel şiddet yoluyla sağlanan eşitsizlik toplumsal yaşantı içerisinde yer alan sınıf ayrımlarının da temelini oluşturmaktadır. Hâkim kültürel sermayeye sahip olan ve ekonomik sermayeyi elinde bulunduranlar, kendi çocuklarını da eğitim yoluyla bu sisteme entegre ederler. Eğitim aşamasında başarılı olamayan öğrenciler, başarılı olanların omuzlarında yükseldiği kurbanlar olarak ele alınabilirler. Eğitim sistemi içerisinde kendi yeniden üretimini sağlayan bu eşitsizlik, sınıfsal ayrımların yeniden üretiminin de temel dinamiğidir (Özsoy, 2009). Kimi öğrenci kültürel sermayesi bakımından meşru ve göreceli olarak hâkim konumdaki bir aileden gelir ve edebiyat derslerinde öğretmeninden övgü alabilirken; kimi öğrenci de kültürel sermayesi yine göreceli olarak düşük olan bir aileden

(mesela taşradan) gelir ve kullandığı ağız, yerel kelimeler, tutukluğu nedeniyle öğretmen tarafından başarısız bulunur. Bir kültürel sermaye unsuru olarak dili kullanmaya yatkınlık noktasındaki eşitsizlik, öğretmenin uyguladığı simgesel şiddet yoluyla doğalmış gibi kabul edilir ve yeniden üretilir (Koytak, 2012).

“Okul sistemi de Maxwell’in cini gibi çalışır: Ayıklama işlemi için gereken enerji pahasına, eskiden mevcut olan düzeni, yani birbirine eşit olmayan kültürel sermayeyle donanmış öğrenciler arasındaki farkı korur. Daha keskin bir biçimde söylemek gerekirse, bir dizi ayıklama işlemi aracılığıyla, miras yoluyla kültürel sermayeye sahip olanları, bu sermayeden yoksun olanlardan ayırır. Yetenek farklılıkları ise, miras edinilen kültürel sermayeye göre oluşan toplumsal farklılıklardan ayıramayacağından, eskiden var olan toplumsal farklılıkları böylece ayakta tutar.” (Bourdieu, 2006: 37).

Zengin aileler; okuma, yazma ve matematiksel işlemlerin nasıl hesaplanacağını çocuklarına öğretmek isterler. Zaman zaman, düşük prestijli özel okullar ticaret ve hükümette kariyer arayan kitlelerin bazı okuryazarlık temellerini öğretmek için ortaya çıktılar. Elitler için ise, özel öğretmenler onları kitlelerden ve orta sınıftan ayıran dilleri, klasikleri, edebiyat, tarih, şiir ve diğer kültürel sermaye bileşenleri konusunda bilgi verdiler. Zamanla, özel ve elit hazırlık okulları seçkinlerin çocuklarına ev sahipliği yapmaya ve onları eğitmeye başladılar. Sonunda gerçek üniversiteler; ilk olarak, orta sınıfın okuryazarlarını hukuk ve tıp gibi mesleklere hazırlamak için, daha sonra ise elitleri bilim gibi mesleki olmayan alanlarda eğitmek için ortaya çıktılar (Turner, 2003: 86).

Sosyalizasyon sürecinde sınıfa ilişkin tüm öğrenmelerimiz bizim kültürel sermayemizi oluşturur. Örneğin, yoksul kesimler için yemek yemenin işlevi hayatta kalmak iken, üst sınıflar için bu durum birer törene dönüşebilir. Sofranın düzenlenişi, tabaktaki hayatta kalmayı sağlayacak olan enerji miktarından çok daha önemlidir. Öte yandan sınıf kavramının incelenmesinde eğitimin önemli bir yeri vardır. Çünkü eğitim de başlı başına bir sosyalizasyondur. Bu nedenle alınan eğitim, bireyin bakış açısını ve düşünüş biçimini de belirler. Alt sınıflardan üst sınıflara doğru gidildikçe daha soyut düşünmeyi sağlar (Baran, 2008).

Araştırma sonuçlarına göre, toplumsal hiyerarşide alt statüde yer alan kişiler çok az seviyede kültürel sermayeye sahiptir. Kültürel sermayedeki seviye farklılıklarında eğitim ve meslek etkilidir. Üst statüdeki mesleklerde çalışan kişiler arasında, kültürel sermaye açısından farklılıklar, eğitim düzeyinin kültürel tercihleri etkilediğini göstermektedir. Eğitim seviyesine göre kişilerin televizyon programları tercihleri birbirlerinden farklılaşmaktadır. Sonuç olarak beğenilerin, eğitim seviyesi, bilgi düzeyi, meslek, yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı derecede farklılaştığı söylenebilmektedir (Kip, 2010).

Birçok ampirik çalışma (Kraaykamp ve Van Eijck, 2010; Symeou, 2007; Kingston, 2001; Aschaffenburg ve Maas 1997; Cheadle 2008; De Graaf, De Graaf ve Kraaykamp, 2000; DiMaggio 1982; DiMaggio ve Mohr, 1985; Dumais 2002; Jaeger 2009; Roscigno ve Ainsworth-Darnell 1999; Sullivan 2001; Van de Werfhorst and Hofstede 2007; Xu and Hampden-Thompson 2012; Yamamoto and Brinton 2010) kültürel sermaye ve eğitim başarısı arasında pozitif korelasyon olduğunu tespit etmiştir. Hatta Kraaykamp ve Van Eijck (2010) ebeveynlerin bireylerin kültürel sermayelerine etkilerini ölçmek amacıyla yaptıkları çalışmalarında Bourdieu'nun 3'lü sistemini kullanmış ve ölçümlerinde eğitsel başarıyı (kurumsallaşmış) kültürel sermaye olarak değerlendirmişlerdir.

Kingston (2001), araştırmasında kültürel sermayenin öğretmen-öğrenci ilişkilerini geliştirdiğinden dolayı akademik başarıyı pozitif yönde etkilediğini tespit etmiştir.

İnce (2014), çalışmasında ailenin sahip olduğu kültürel sermayenin bazı unsurları ile akademik başarı arasında güçlü bir ilişki olduğunu gözlemlemiştir. Bu unsurlar; ailenin çocuğun eğitim sürecine katılımı, beklentisi, tutumu, bireyin doğduğu yer, konuştuğu dil, edindiği habitus, yaşadığı çevre ve eğitime yönelik motivasyonudur.

2.1.5.3.3. Kültürel Sermaye ve Ekonomi

Kültürel sermayenin çıkış noktası olarak sınıflı bir toplum yapısında nasıl işlediğini açıklamaya çalışan Fransız sosyolog Bourdieu, çocuğun okula gelmeden önce aile içinde kazanmış olduğu malumat, beceri ve dilsel kazanımlardan meydana

gelen kültürel birikim ve yeterliğe kültürel sermaye adını vermiştir (Cevizci, 2012: 274). Kültürel sermaye, bireyin çevresi, kültürel değerleri ve sahip olduğu çeşitli diplomalar ve sertifika gibi belgelerde somutlaşan kültürel kurumların oluşturduğu, belli koşullarda ekonomik sermayeye çevrilebilen sermaye biçimidir (Anheier, Gerhards ve Romo, 1995). Bu tanımlamalardan hareketle Bourdieu, görece üst sosyo-ekonomik tabakadaki bireylerin daha çok kültürel sermayeye sahip olduğunu ve eğitim vasıtasıyla kendi kültürlerini meşrulaştırdığını ve genele yaydığını ifade etmiştir (Bourdieu, 1986). Görece üst sosyoekonomik sınıfların yani ekonomik sermayeyi de büyük ölçüde elinde bulunduranların daha fazla edindiği kültürel sermaye ekonomik tahakkümün yanında kültürel etkililiğin de ekonomik düzeyle ilişkili olduğunu gösterebilir. Hakim kültürel sermayeye sahip olan ve ekonomik sermayeyi elinde bulunduranlar, kendi çocuklarını da eğitim yoluyla bu sisteme entegre ederler (Özsoy, 2009). Bireyler ekonomik servetlerinin yanı sıra ekonomik refahın sağlayabileceği üst düzey eğitim vasıtasıyla kültürel sermayeyi de kendi bünyelerinde toplayabilirler. Sahip olunan ekonomik sermayenin bir edebiyat ödülünü -ya da edebiyatçıların övgüsünü- almada işlevsiz olacağını hatırlatan Bourdieu ailelerin okul sermayesine (diplomalar, sertifikalar, vb.) yatırım yaparak ya da ailelerinin kültürel sermayesi aracılığı ile bu eksikliklerini kapatma yoluna gittiklerini belirtmektedir (Bourdieu, 1997: 54 Akt: Yüce, 2007: 51). Aynı şekilde kültürel sermayelerini kolay bir şekilde ekonomik getiriye dönüştürme imkânı elde edebilirler. Örneğin makinelere sahip olmak için, sadece ekonomik sermayeye ihtiyaç vardır. Fakat onları sahiplenmek ve belirli bir amaç doğrultusunda (kültürel sermaye tarafından tanımlanan bilimsel veya teknik türü içeren) kullanmak için bizzat ve vekalet yoluyla, bedenselleştirilmiş kültürel sermayeye erişimi olması gerekir (Bourdieu, 1986: 20).

Bourdieu'ya göre eğitim, kültürel sermayeyi besleyen ve hâkim sınıfın yararına olacak şekilde öğrencileri ayırıştıran bir kurumdur. Uzun süren eğitim maratonu sonucunda, hâkim sınıfa mensup kişilerin çocukları, yine bu kişilere ait ekonomik, kültürel ve toplumsal sermayenin de gelecekteki sahipleri olurlar. Yönetilen konumundakilerin (ya da başka bir deyişle seçkin olmayanların) çocukları ise varlıklarıyla bu sistemin yeninden üretimine katkı sağlayan kişiler olarak sistem içerisinde yer alırlar. Hâkim kültürel sermayeye sahip olmamasına rağmen iş ve eğitim hayatında başarılar elde eden bir birey, her zaman için parmakla gösterilen

istisnai bir durumdur. Gerçekte ise hâkim kültürel sermayeye sahip olan “zengin” ailelerin çocukları, ekonomik sermayenin de büyük kısmını ellerinde tutarlar (Özsoy, 2009). Bourdieu, ebeveynlerin çocuklara kültürel sermayelerini ilettiği ve çocukların da edindikleri kültürel sermayeyi akademik başarıya dönüştürdüğünü ifade eder. Sonuç olarak, kültürel sermayeye sahip ailelerin ayrıcalıklı sosyoekonomik konumunu yeniden yapılandırmakta görece olarak bir üstünlüğe sahip olduklarını ifade etmektedir (Bourdieu, 1984, 1986).

Ekonomik sermayeye sahip olmak demek, ilk etapta geniş mali kaynaklara sahip olmak demektir. Bununla birlikte bir kişinin yüksek ekonomi çevreleriyle ilişki içinde olması veya mali-ekonomik alanda bilgi sahibi olması da aynı kavramla dile getirilmektedir (Ünal, 2004). Kültürel değerın parasal terimlerle ifade edilemez yönleri olmasına rağmen bu, ekonomik bir çalışmadaki kültürel mallara tahsis edilen örtük kültürel değerın sıfır olduğu anlamına gelmez, aksine farklı ölçütlerden bahsediliyor demektir. Bir dizi kültürel malların arasında geniş bir korelasyon mümkün olmasına rağmen, bazı özel durumlarda düşük ekonomik değer ile yüksek bir kültürel değer veya tersi olması mümkündür (Throsby, 2003). Örneğin ünlü bir ressamın tablosu kültürel değerinden dolayı –aslında pek de değerli sayılmayan fiziksel boyutuna rağmen- hünlerli sanatkârına nispet edildiğinde büyük bir ekonomik değer kazanır. Aksine ekonomik değer ifade eden külçe altının kültürel bir değeri olmamakla birlikte marifetli ellerden geçerek kültürel değer kazanması mümkündür.

Kültürel sermayenin ekonomik sermayeye dönüşümü ve ekonomik kalkınmaya katkısını inceleyen Ekşioğlu (2012), çalışmasında kültürel sermaye ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi tartışarak, Türkiye için kültür ile ilgili faaliyetlerin çarpan etkisini hesaplama ve müzeler örneği üzerinden sosyal fayda ve kentsel dönüşüm katkılarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçları uluslararası kentsel dönüşüm örnekleri, Girdi Çıktı Analizi (GÇA) ve Fayda Maliyet Analizi (FMA) bulgularından yola çıkarak toplumların kültürel sermaye birikimi ile eğitim, ekonomik kalkınma ve sosyal refahı arasında olumlu bir ilişki olduğu, kültürel sektöre yapılacak yatırımların tüm ekonomide canlandırıcı etki meydana getireceğini saptamıştır.

2.1.5.3.4. Kültürel Sermayenin Ölçülmesi

Kültürel sermayenin ölçülmesiyle ilgili yapılan ilk çalışmalarda Bourdieu'nun 3 temel kültürel sermaye formu dikkate alınsa da kavramın teorik belirsizliği göz önüne alındığında eylemsel ölçümlerin Bourdieu'nun kültürel sermaye teorisine yakınlığı fikri pek de rağbet görmez (Jaeger, 2011). Bourdieu'ya göre kültürel sermaye, resmi eğitim düzeyi, kişinin kültürel etkinliklere katılımına olanak veren doğduğu ve yaşadığı yerleşim yerinin büyüklüğü ve bireyin kültürel faaliyetlere katılım sıklığı gibi değişkenlerden bir indeks yaratmak suretiyle ölçülebilir (Bourdieu, 1974: 327 Akt: Arun, 2009: 81). Fakat DiMaggio (1982)'yu takiben araştırmacılar kültürel sermayenin ölçülmesinde çocukların ve ailelerin üst kültüre ait aktivitelere katılma sıklığı da nicel çalışmalarla boy göstermeye başlamıştır. Literatürde genel olarak kültürel sermayenin üç tarzda ölçümünden bahsedilmektedir; bunlardan ilki bireyin bilgi/aktivitelerinin ölçülmesi, ikincisi bireyin ebeveyninin bilgi ve aktivitelerinin ölçülmesi ve son olarak her ikisinin kullanılması şeklindedir (Robson, 2003).

Eğitim sistemi bütünüyle toplumsal yapıyla ilgili davranış kalıplarını aktarmaktan çok görece üst sınıfların kültürünü ve beğenilerini aktarmaktadır (Katsillis ve Rubinson, 1990) ve çoğunlukla seçkinlerin başarılı olduğu bir düzen dayatır, seçkin olmayan aileler ise bu eğitim sisteminde başarının şart olduğuna inanmış olarak (yani habitus edinmiş olarak) süreçte yer alarak sistemin yeniden üretimini sağlarlar. Ailelerin çocuklarına miras bıraktığı, (habitusu şekillendiren) bu kabuller o toplumun kültürel sermayesi haline gelmiştir (Özsoy, 2007). Ekonomik sebepler tek başına farklı sosyal sınıflarda okul başarısındaki eşitsizlikleri açıklayamaz fakat okul başarısı, bireysel yetenek ve başarının miktarından çok aile ortamından miras alınan kültürel sermayenin türü ve miktarıyla açıklanabilir (Bourdieu, 1986). Bu gibi sebeplerle eğitim, seçkin denilen üst sınıfın tercih ve beğenilerini alt sınıfa kurumsal ve meşru olarak kabul ettirdiği bir zemin olarak düşünülebilir.

Öğrenci istediğini veya kendi çevresinde geçerli olan bilgi, tutum ve davranışı değil üst sınıfın belirgin özelliklerini ve onlarca onaylanmış bilgi ve davranışları temin etmeye çalışmaktadır. Örneğin köy okulunda eğitimini sürdüren bir öğrenci yörede geçerli olan orakla ekin biçmek gibi bir davranışı okulda öğrenmek yerine herhangi bir müzik aletini çalmayı öğrenmektedir. Veya yöresel

ağızda iletişimi daha da güçlendirecek kelimeleri öğrenmek yerine yabancı bir dil öğrenmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla eğitim sistemi üzerinde yapılacak herhangi bir kültürel sermaye ölçümleme işleminde üst sınıfa ait görece üst kültürün taleplerini ve belirgin özelliklerini ele alma ve kültürel faaliyetlere uygun zemin gerektiren bir ölçümleme durumu ortaya çıkmaktadır. Bu durumu ifade eden Katsillis ve Rubinson (1990) çalışmalarında kültürel sermayenin ölçülmesine dair müze ziyaretleri, konferans, sergi gibi bazı kültürel faaliyetlere katılım sıklığı ve ailenin kültürel sermayesini ölçmek için ebeveynin eğitim düzeyi, mesleği, geliri ve yaşadıkları çevreyi sormuştur. Oysa tüm bu özellikler görece sosyo-ekonomik ve kültürel olarak daha üst sınıfın bünyelerinde barındırdığı ve kolaylıkla ulaşabileceği imkânlar iken; köyde veya kenar mahallede ikamet eden görece alt sosyo-ekonomik ve kültürel düzeydeki öğrencilerin pek de sahip olamadığı imkânlardır.

De Graaf, De Graaf ve Kraaykamp (2000), çalışmalarında ailenin kültürel aktivitelere (resim sergilerine katılma, müzik konserlerine gitme) katılımı ve aile içinde yapılan okumalar gibi kültürel sermaye bileşenlerinin öğrencilerin kültürel sermayelerine ve okul başarılarına etkilerinin pozitif yönde olduğu sonucuna varmıştır.

Xu ve Hampden-Thompson (2012) kültürel sermayenin ölçülmesinde kültürel aktivitelere katılım ve kültürel eşyalara sahip olmayı ölçüt olarak almıştır. Buna sebep olarak da Bourdieu'nun çalışmalarında yer alması ve kültürel sermayenin üst düzey estetik kültüre vesile olmasını göstermiştir.

Sullivan (2001), orta sınıf aile çocuklarının ailelerinden aldıkları kültürel sermaye sayesinde eğitimde daha başarılı olup olmadıklarını araştırmıştır. Bu hipotezi doğrulamak için hem öğrencilerin kendilerinin hem de ailelerinin kültürel sermayeleri ölçülmüştür. Araştırmacının bu ölçümde referans aldığı noktalar:

Faaliyetler boyutu altında:

- Okuma: Okunan kitap türü ve miktarı, kütüphane kullanımı ve gazete okuma (okunan ve evde yer alan kitap sayısı kadar kitabın türü de önemlidir, kültürel içeriği olan kaliteli yayıncılık ve klasik kitaplar)
- Televizyon: İzlediği program türleri (Kültürel sermaye içeriğine göre tasnif edilmiş)

- Müzik: Dinlediği müzik türleri ve müzik aleti kullanabilme

Kültürel bilgi boyutunda:

- Ünlü kültürel figürlerle ilgili test edilmiş bilgi (Şiir, müzik, romancılık, sanat ve bilim gibi farklı alanlarda tanınmış 25 sima)

Dil bilgisi boyutunda:

- Etken ve edilgen sözcükler test skorları (Verilen 5 kelimenin eş anlamlısını bulma)

Şeklinde ifade edilmiştir ve ölçüm yine görece üst sınıfın imkânları lehinedir. Görece üst sosyo-ekonomik sınıf insanların ekonomik sermayesinin çokluğunun kültürel sermaye birikimine avantaj sağlamasının yanı sıra kendilerine has bazı özellikler yüksek statülü kültürel işaretler olarak kabul edilebilir ve şu şekilde örneklendirilebilir (Lamont ve Lareau, 1988):

- 1) İyi bir kahvenin nasıl olduğu bilincinin önemli olduğunu düşünmek [tutum];
- 2) Kahvenin nasıl tüketileceğini ve değerlendirileceğini bilmek [resmi bilgi];
- 3) Sadece "sertifikalı" iyi kahveyi değil "işe yarayanları" da sevme (yani, birinin resmi olarak yaygın olmayanların işaretlerini tanımlamak için zevkine yeterince güven duymak) [tercih ve tutum];
- 4) Keyifli bir kahve tüketimi için yapılabileceklerin nasıl olması gerektiğini anlayacak zevke sahip olmak [davranış ve tutum];
- 5) Bir kahve kilerine sahip olmak [Bir mala sahip olma].

Toplumda her kesimin ortak ve kendine has özellikleri, inançları, tutumları, iş yapma tarzları o kesimin kültürel sermayesine zemin hazırlar. Fakat ölçümleme işleminde baz alınan yeterlikler genel olarak görece üst sınıf olarak nitelendirilebilen –ekonomik sermayeyi de büyük ölçüde elinde bulunduran- grubun lehine özellikler taşır.

Bu araştırmada kültürel sermayenin ölçülmesinde kültür kavramının genel tanımlarından yararlanılmıştır. Kişi, grup ya da kurumlara ilişkin kültürel öncelikler dikkate alınmayıp kültür ve kültürlü olmanın uluslararası düzeyde genel-geçer nitelikleri dikkate alınmıştır. Özellikle maddeler oluşturulurken genel tanımlardan

yararlanılmış ve tek taraflı bakış açılarından uzak durulmaya çalışılmıştır. Örneğin, alt boyutlarda yer alan maddelerde herhangi bir kişiye veya gruba hitap edecek faaliyetlere katılmak ya da belirli kitapları okumak değil de genel anlamda, etkinliklere katılım veya düzenli kitap okurum gibi kapsamlı ifadeler kullanılmıştır. Bunun yanı sıra uluslararası kültürel sermaye ölçümleme çalışmalarında olageldiği şekilde görece üst sosyo-ekonomik düzey lehinde ölçümlenmeler dikkate alınarak görece yeterli sosyo-ekonomik düzeye sahip kişilere hitap edebilen bir ölçümleme yapılmıştır. Bu nedenle ölçek sadece illerde yer alan merkez ilçelerin kamu okullarında görev yapan öğretmenlere uygulanmıştır. Alt boyutlarda özellikle “katılım” alt boyutunda yer alan maddeler dikkate alındığında örneklem olarak alınan illerin sosyo-ekonomik düzeyleri ve kültürel katılım olanakları eşit olmadığından görev yapılan illerin sosyo-ekonomik durumu da bağımsız değişken olarak araştırmaya eklenmiş ve kültürel sermaye yeterlik düzeylerine etkisi ele alınmıştır.

Kültürel sermayenin birçok alt bileşeni vardır. Kültürün ve kültürel sermayenin çok çeşitli ve geniş kapsamlı tanımlarına bağlı olarak (Oğuz, 2011; Güvenç,1991, Karataş, 2011) kültürel sermayenin boyutları da araştırmacılar tarafından farklı şekillerde ele alınmıştır (Bourdieu, 1986; Xu ve Hampden-Thompson, 2012; Ünal, 2004; Arun, 2009; Ekşioğlu, 2013; Upright, 2004; Kane, 2004; DiMaggio ve Mukhtar, 2004; Warde ve diğerleri, 2007; Bridges, 2009; Feniger, Shavit ve Ayalon, 2014; De Graaf, De Graaf ve Kraaykamp, 2000; Katsillis ve Rubinson 1990; Wright, 2012; Lewicka, 2013). Bu araştırmada kültürel sermaye, literatürde yer alan dört bileşen (Katılım, entelektüel birikim, kültürel potansiyel, kültürel bilinç) üzerine kurulmuş olsa da bahsi geçen araştırmalardan da anlaşılacağı üzere kültürel sermayeyi birçok farklı boyutta ele almak mümkündür.

2.2. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde konu ile ilgili araştırmalar yurtiçi ve yurtdışı olmak üzere iki başlık altında verilecektir.

2.2.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Kültürel sermayeyle ilgili yurtiçinde yapılan çalışmalar eğitim bilimleri alanında, özellikle kültürel sermaye eğitim ilişkisi bağlamında çok sınırlıdır. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini tespit eden bir araştırmaya rastlamamıştır. Yurtiçinde konuyla ilgili olarak;

Arun (2009), “Yaşlı Bireyin Türkiye Serüveni: Türkiye’de Yaşlı Bireyler Arasında Kültürel Sermaye Dağılımı” adlı çalışmasında Avrupa Yaşam Kalitesi veri setini kullanarak, nesillerin kültürel sermaye dağılımlarının yaşam şanslarını nasıl düzenlediği analiz etmiştir. Sonuç olarak eğitimsel geçmiş ve yaşam şekli gibi yüksek kültürel sermayeye sahip bireylerin etrafındaki değişimlerin daha çok farkında olduğu ve daha mükemmel bir sosyal hayat talebinde oldukları tespit edilmiştir.

Kip (2010), Türkiye’de üst seviyede sosyal grupta bulunan dolayısıyla üst seviyede kültürel sermayeye sahip olması beklenen grupla, alt seviyedeki sosyal grupta bulunan dolayısıyla alt seviyede kültürel sermayeye sahip olması beklenen grup arasında, TV izleme davranışları açısından kültürel bir hiyerarşi oluşturacak şekilde, istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda, gruplar arasında izlenme oranlarında farklılıklar gözlenirse de, bu farklılıkların üst alt kültür gibi bir ayrımı ortaya koyacak bir şekilde olmadığı, Türk televizyon izleyici yapısının omnivor bir yapıda olduğu görülmektedir.

Ekşioğlu (2012), çalışmasında kültürel sermaye ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi tartışarak, Türkiye için kültür ile ilgili faaliyetlerin çarpan etkisini hesaplamak ve müzeler örneği üzerinden sosyal fayda ve kentsel dönüşüm katkılarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçları uluslararası kentsel dönüşüm örnekleri, Girdi Çıktı Analizi (GÇA) ve Fayda Maliyet Analizi (FMA) bulgularından yola çıkarak toplumların kültürel sermaye birikimi ile eğitim, ekonomik kalkınma ve sosyal refahı arasında olumlu bir ilişki olduğu, kültürel sektöre yapılacak yatırımların tüm ekonomide canlandırıcı etki meydana getireceğini saptamıştır.

Çerezcioğlu (2013), çalışmasında metal müzik türünde İzmir ilinde yer alan bir grubun kültürel sermaye değerlerini incelemiş ve kültürel sermaye olarak belirginleşen özellikleri ele almıştır. Grubun kültürel sermaye unsurları olarak; metal

müzik tarihine dayalı bilgi, alt türlere dayalı işitsel ayırt edebilme yeterliliği, kültürel sermayenin medya araçlarıyla dolaşımı, müzik grubu (scene) pratiklerine ilişkin bilgi, müzik grubu (scene) için çalışmak ve müzik tür ve gruplarında var olan stilleri geliştirmek olarak 6 kategoride belirtmiştir. Böylece grupta ortak olarak yer alan belirgin müzikal özellikler kültürel sermaye kapsamında değerlendirilmiştir.

İnce (2014), çalışmasında ailenin sahip olduğu kültürel sermayenin bazı unsurları ile akademik başarı arasında güçlü bir ilişki olduğunu gözlemlemiştir. Bu unsurlar; ailenin çocuğun eğitim sürecine katılımı, beklentisi, tutumu, bireyin doğduğu yer, konuştuğu dil, edindiği habitus, yaşadığı çevre ve eğitime yönelik motivasyonudur.

Özcan ve Erdur-Baker (2009) üniversite öğrencileri örneğinde, yükseköğretimde kültürel sermayenin kazanımını ele aldığı çalışmasında öğrencilerin üniversiteye girmeden önceki kültürel sermayelerinde ailenin rolünün üniversite süreci veya sonrasındaki kazanımlarından daha fazla olduğunu belirlemişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre üniversite öncesi, öğrencilerin kültürel sermaye kazanımlarında; anne eğitim durumu, aile geliri ve özel eğitime/derse ulaşılabilirlik önemli bir göstergedir.

2.2.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Yurtdışında yapılan araştırmalarda daha çok kültürel sermaye-eğitim ve kültürel sermaye-akademik performans ilişkisini tespiti yönelik çalışmalara rastlanmaktadır. Kültürel sermayenin ölçülmesinde çeşitli araştırma yöntemleri kullanılmış ve farklı boyutlar altında ölçümler yapılmıştır.

Lareau (1987), orta sınıf ve işçi sınıfı üzerinde aile-okul ilişkisini araştırmıştır. Çalışmanın sonuçları, öğretmenlerin aile desteği açısından beklentilerinde sınıfsal farklılıkların olduğunu, ailenin sosyal durumunun aile-okul ilişkisinde önemli bir rol oynadığını, öğretmenlerin isteklerine uyumu kolaylaştıran aile yaşamının sosyal ve kültürel elementlerinin kültürel sermayenin bir çeşidi olduğunu saptamıştır. Ayrıca kültürel sermayenin, çocukların okul deneyimlerindeki sosyal sınıf farklılıklarını anlamada ve bunu olumlu yöne çevirmede kullanılabileceğini ortaya koymuştur.

Lareau ve Horvat (1999) yaptıkları çalışmada üçüncü sınıf çocuklarına veli katılımını bir örnek çalışma ile incelemişlerdir. Görüşmeler ve sınıf gözlemleri kullanılan araştırmada, okullarda siyahlara karşı yapılan tarihi ayrımcılığa maruz kalmış bazı siyah ebeveynlerin okula açık eleştiriler ile nasıl yaklaştıkları ortaya konulmuştur. Eğitimciler ebeveynlere okulda pozitif ve etkin bir rol vermek istediklerinden ırkın, eğitimcilerin bu isteğini yerine getirirken bağımsız bir değişken olarak önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Sonuçlar, kültürel sermayeye sahip olma ve aktivasyonu arasındaki farkı ve çeşitli ortamlarda değer verilen görüntüleri açık hale getirmiştir. Birlikte ele alındığında sonuçlar, bireylerin kültürel ve sosyal sermayeyi nasıl aktif hale getirdiklerini incelerken içerme ve dışarı çıkarma anlarının önemini vurgulamaktadır.

Sullivan (2001), orta sınıf aile çocuklarının ailelerinden aldıkları kültürel sermaye sayesinde eğitimde daha başarılı olup olmadıklarını araştırmıştır. Bu hipotezi doğrulamak için hem öğrencilerin kendilerinin hem de ailelerinin kültürel sermayeleri ölçülmüştür. Sonuç olarak, kültürel sermayenin evde aktarıldığı ve bunun da genel sınav başarılarında önemli bir pozitif rol oynadığı saptanmıştır. Fakat kültürel sermayenin kontrol altına alındığı durumlarda da sosyal sınıf farklılıklarının yine başarı üzerinde etkisi olduğu da saptanmıştır. Yani kültürel sermayenin, okuldaki sosyal sınıf farklılığından kaynaklanan başarı farklılıklarını kısmen açıkladığı tespit edilmiştir.

Dimaggio (1982) kültürel sermayeyi; öğrencilerin sanat, edebiyat, müzik vb. alanlara ilgileri konusunda kişisel görüşleri vasıtasıyla ölçmeye çalışmıştır.

Katz-Gerro'nun (2002) Amerika, İsrail, İtalya, Batı Almanya ve İsveç verilerini kullanarak kültürel sermaye ve tüketimi karşılaştırmalı olarak ölçtüğü araştırmada, boş zaman, müzik ve okuma aktiviteleri incelendiğinde, İsrail'de üst kültür, popüler kültür ve din kültürüne ait 9 adet hayat tarzı saptandığı görülmektedir. Amerika için, üst, popüler, kırsal ve gençlik kültürleri saptanmıştır. İtalya için boş zaman ve müzik zevkleri incelenmiş, üst ve popüler kültür boyutlarında biçimlendirilmiştir. İsveç'teki boş zaman verilerine göre bu aktiviteler üst, popüler ve açık hava (outdoor) kültürü olarak üç farklı faktör şeklinde düzenlenmiştir. Almanya'daki boş zaman, müzik ve okuma değişkenlerine ait verilere göre üst, popüler, halk/hafif, kişi, spor/aile olmak üzere beş tüketim profili

ortaya konulmaktadır. Batı Almanya, İtalya, İsveç, İsrail ve Amerika'da yaşayan kişilere ilişkin verilerin değerlendirilmesini kapsayan araştırmada benzer değişkenlerin üst seviyedeki hayat tarzını aynı yönde etkilediği saptanmaktadır. Yaşlı kişiler (İsveç hariç), eğitim düzeyi yüksek olanlar, kadınlar, daha zenginler ve kentliler üst seviyedeki hayat tarzına daha çok katılma eğilimindedirler. Bunun dışındaki ortak bulgularda, kültürel tüketimin esas belirleyicisinin eğitim olduğu, her durumda kadınların erkeklere oranla üst kültürle daha çok ilgilendiği ve sınıf kategorilerinin ülkelere göre değiştiği tespit edilmektedir.

Feniger, Shavit ve Ayalon (2014), İsrail'deki dini eğitim veren ve laik eğitim veren okullardaki öğrencilerin başarı düzeylerinde kültürel sermayenin etkisini araştırmışlardır. Araştırmanın sonucunda İsrail örneğinde olduğu gibi öğrencilerin ailelerindeki kültürel sermaye bahsedilen iki okul kıyaslandığında dini eğitim veren okullarda laik eğitim veren okullara göre öğrencilerin eğitim performanslarına daha fazla katkı sağladığı saptanmıştır.

Jaeger (2011), kültürel sermayenin akademik başarı üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmasında Genç Çocuk ve Genç Yetişkinler Ulusal Boylamsal Anketindeki verileri analiz etmiştir. Araştırmacı, önceki araştırmalara çok iyimser sonuçlar sağlayan göz ardı edilmiş yanlılık değişkeni sorununu gidermek için sabit bir etki tasarımı kullanmıştır. Aile ve bireysel sabit etkiler kontrol edildikten sonra, yazar şu sonuçlara ulaşmıştır; (1) kültürel sermayenin altı göstergesinin çocukların okuma ve matematik test puanları üzerinde çoğunlukla doğrudan olumlu etkileri vardır; (2) kültürel sermayenin etkisi daha önce bildirilenlerden daha azdır ve (3) kültürel sermayenin etkisi yüksek ve düşük sosyo-ekonomik durumlarda değişir ve düşük sosyo-ekonomik durumda daha yüksek etkiye sahiptir.

Underwood (2011), Amerika'da ulusal düzeyde 16,719 onuncu sınıf öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmasında sosyal statü ve bireysel kültürel sermayenin akademik başarı üzerindeki etkisini ölçmeye çalışmıştır. Tek değişken öğrencilerin başarıları olarak alınmıştır. Yüksek sınıf ve düşük sınıf öğrencilerinin başarıları arasındaki farklar etnik kökene bağlı olmuştur. Araştırmanın sonuçları, ebeveyn katılımının ırk ve sosyo-ekonomik durumundan kaynaklanan akademik başarıdaki farkın olumsuz etkilerini ortadan kaldırdığını göstermektedir. Ayrıca kültürel

sermaye farklılığı olsa bile aile katılımının akademik başarıdaki farkı azaltabilecek mümkün bir strateji olacağı ortaya konmuştur.

Wright (2012), bilgisayar ve internet kullanımının eşitsizliğini incelediği araştırmasında kültürel sermayeyi sosyo-ekonomik düzeyi gösteren bir değişken olarak kabul etmiştir. Verilerini Pew İnternet ve Amerikan Hayat Projesinden toplayan araştırmacı sonuç olarak kültürel sermayenin bir ölçüt olduğu yüksek sosyo-ekonomik statüsü olan bireylerde internet kullanımının daha sık olduğunu saptamıştır.

Andersen ve Jaeger (2013), yüksek ve düşük başarı gösteren okul ortamlarında kültürel sermayenin akademik başarıya ne oranda etkide bulunduğunu araştırmışlardır. Birbirine rakip olan üç kuramsal modelden bahsetmektedirler: a) kültürel üreme (kültürel sermaye yüksek başarılı okullarda düşük başarılı okullara oranla daha fazla getiri sağlar) b) kültürel hareketlilik (kültürel sermaye düşük başarılı okullarda daha fazla getiri sağlar) c) kültürel kaynaklar (kültürel sermaye farklı ortamlarda aynı getiriyi sağlar). 6 farklı ülkeden toplanan veriler ışığında şu sonuca ulaşılmıştır: kültürel sermayeye getiri, düşük başarılı okullarda yüksek başarılı okullara oranla daha fazla olmuştur. Bu sonuç kültürel hareketlilik açıklamalarına daha fazla uymaktadır ve daha önce yapılmış, sosyo-ekonomik durumu düşük olan çocukların sosyo-ekonomik durumu yüksek olan çocuklara oranla kültürel sermayeden daha fazla yarar sağladıklarını ortaya koyan araştırmalara paralellik göstermektedir.

Lewicka (2013), Polonya ve Ukrayna'da 5556 kişi üzerinde yaptığı araştırmasında birey-yer bağlılığında kültürel sermayenin önemini araştırmıştır. Yer değiştirme, sosyal ve kültürel sermaye, değerler, yaşam tatmini ve devam hissi gibi değişkenleri araştırdığı çalışmasında aktif olarak yaşadığı yere bağlılık hissi taşıyanların yani ikamet ettiği yere güçlü duygusal ilişkilerle bağlananların bu bağlılıklarının kültürel sermayenin çeşitli formlarında göstermiş oldukları yüksek puanlardan kaynaklandığını saptamıştır.

Katsillis ve Rubinson (1990), öğrencilerin kültürel sermayelerini ölçmek için öğrencilere, kültürel faaliyetlere katılım sıklıklarını sormuşlardır. Kültürel faaliyetler; müze ziyaretleri, konferans, sergi katılımı gibi bazı kültürel aktiviteleri kapsamaktadır. Çalışma ayrıca ailenin kültürel sermayesini ölçmek için ebeveynin

eğitim düzeyi, mesleği, geliri ve yaşadıkları çevreyi sormuştur.  zet olarak çalışma kültürel sermaye ile akademik başarı arasında pozitif ilişki bulmuştur.

Robson (2003), kültürel sermayenin  l mlenmesinden bahisle çalışmasında kültürel sermayenin genel olarak  c türlü (bireyin bilgi/aktiviteleri, ebeveynlerin bilgi/aktiviteleri ve her ikisinin kullanımı)  l m nden bahsetmiş ve farklı araştırmacıların ölüm için belirledikleri  l tleri ifade etmiştir. Kendi araştırmasında lise  ğrencilerinin kültürel sermaye ölümüyle ilgili olarak bireysel raporları kullanmıştır. Raporda belirlenen maddelerde tutum, bilgi ve aktivite kapsamlı sanat, müzik ve edebiyat alanında veriler yer almıştır.

Kingston (2001), araştırmasında kültürel sermayenin,  ğretmen- ğrenci ilişkilerini geliştirdiğinden akademik başarıyı pozitif yönde etkilediğini tespit etmiştir.

Xu ve Hampden-Thompson (2012), kültürel sermayenin  l lmesinde kültürel aktivitelere katılım ve kültürel eşyalara sahip olmayı  l t olarak almıştır. Buna sebep olarak da Bourdieu'nun çalışmalarında yer alması ve kültürel sermayenin üst düzey estetik kültüre vesile olmasını göstermiştir.

Kraaykamp ve Van Eijck (2010) ebeveynlerin öğrencilerin kültürel sermayelerine etkilerini ölçmek amacıyla ailelerle görüşmüş ve Bourdieu'nun 3'l  sistemini kullanmıştır. 12-15 yaşları arasındaki dönemde bireylerin aile bilgileri hakkında gönüllülerden bilgi toplamıştır.  l m nde kültürel sermayeyi eğitsel başarı (kurumsallaşmış), kültürel tavır (bedenselleşmiş) ve kültürel mülk (nesnelleşmiş) olarak ele almış ve ailelerin öğrencilerin kültürel sermayelerine etkilerini ebeveynlerle görüşme yaparak açıklamaya çalışmıştır.

Yamamoto ve Brinton (2010), Japonya eğitim sisteminde kültürel sermayenin rolünü araştırdıkları çalışmalarında nesnelleştirilmiş kültürel sermayenin eğitim başarısına ve bedenselleştirilmiş kültürel sermayenin akademik başarıya pozitif yönde etki ettiğini tespit etmişlerdir. Nesnelleştirilmiş kültürel sermayeyi evde yüksek kültür değerine sahip eşya bulundurulması ve bedenselleştirilmiş kültürel sermayeyi kültürel aktivitelere katılım, kitap okuma  l t yle tespit etmeye çalışmışlardır.

Byun, Schofer ve Kim (2012), çalışmalarında ailelerin yüksek sosyo-ekonomik düzeyinin ailenin nesnelleşmiş kültürel sermayesine olumlu etkisi olduğunu tespit etmişlerdir. Benzer şekilde ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin ve kültürel sermayelerinin yüksek oluşunun çocukların hem kültürel sermayesini hem de akademik başarılarını pozitif yönde etkilediğini ifade etmişlerdir.

2.2.3. İlgili Araştırmaların Değerlendirilmesi

Bu başlık altında araştırma kapsamında ulaşılan yurtiçi ve yurtdışı çalışmaların genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Yurt içinde yapılan çalışmalar ele alındığında “Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterliklerinin İncelenmesi” başlığıyla örtüşen veya öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini tespit eden herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Yurtiçinde kültürel sermaye ve özellikle eğitim-kültürel sermaye ilişkisi üzerine yapılmış çalışmalar oldukça sınırlıdır (Arun, 2009; Kip, 2010; Ekşioğlu, 2012; Çerezcioğlu, 2013; İnce, 2014; Özcan ve Erdur-Baker, 2009). Bu çalışmaların tamamının son 10 yılın içinde yapıldığı görülmektedir. Bu durum Türkiye’deki araştırmacıların bu konuya son yıllarda ağılık verdiğini göstermektedir. Kültürel sermaye konusunun son yıllarda incelemeye alınması ve konuyla ilgili yeterli çalışmanın olmamasından dolayı özellikle öğretmenler üzerinde yeni araştırmalara ihtiyaç duyulduğu görülebilir. Yurtiçinde yapılan araştırmalar incelendiğinde; kültürel sermayenin bireyin yaşam anlayışına, akademik başarısına ve ülke ekonomisine olumlu etkileri tespit edilmiştir (Arun, 2009; İnce, 2014; Özcan ve Erdur-baker, 2009; Ekşioğlu, 2012).

Yurtdışında yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde; “Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterliklerinin İncelenmesi” başlığıyla örtüşen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bununla birlikte kültürel sermaye akademik başarı ve eğitim ilişkisini ele alan birçok çalışma mevcuttur (Lareau, 1987; Lareau ve Horvat 1999; Sullivan, 2001; Feniger, Shavit ve Ayalon, 2014; Jaeger, 2011; Underwood, 2011; Andersen ve Jaeger, 2013; Katsillis ve Rubinson, 1990; Kingston, 2001; Yamamoto ve Brinton, 2010; Byun, Schofer ve Kim, 2012). Yurtdışı çalışmalarda genel olarak öğrenci ve/veya ebeveynlerin kültürel sermaye yeterlikleri farklı

yöntemlerle ölçülmüş fakat öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin ölçümüne yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yapılan değerlendirmelerin ışığında hem yurtiçinde hem de yurtdışında araştırmanın konusu ile örtüşen herhangi çalışmaya rastlanılmaması literatürde bu araştırmanın konusu ile ilgili bir ihtiyacın olduğunu göstermekte ve bu araştırmanın literatürdeki ihtiyacın giderilmesi konusunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan kültürel sermaye ölçeğinin hazırlanması, araştırma sorularının hazırlanması, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırmada, hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerinin bir arada yer aldığı karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntemin temel amacı; yöntemlerin güçlü yanlarını bütünleştirerek kullanma tercihiyle araştırmayı güçlendirmektir (Creswell, 2008; Punch, 2005). Karma yöntem tasarımları içerisinde araştırmanın amaçları doğrultusunda *sıralı açıklayıcı tasarım* tercih edilmiştir. Sıralı açıklayıcı tasarım, araştırmacının nicel bir aşamayı yöneterek başladığı ve ikinci nitel aşamayla özel sonuçlar aramaya başladığı bir karma yöntem desendir ve desene adını veren de bu bulguları açıklamaya odaklanmadır (Creswell ve Clark, 2014: 89). Araştırma deseninde öncelik genellikle nicel verilerdedir ve verilerin analizi birbiriyle ilişkili olup çoğunlukla veri yorumlama ve tartışma bölümlerinde birleştirilir (Gökçek, 2014). Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin aynı araştırmada birlikte kullanılması birbirleri ile uyuşan ve bütünleşen veriler elde edilmesini sağlayarak araştırmanın güvenilirliği artmaktadır (Türnüklü, 2001). Nicel çalışmalar, ölçümde yüksek derecede bir güvenilirlik ve istatistiksel bir güç (temsiliyet ve genelleme); nitel çalışmalar, insanların çevrelerinde olup biteni o andaki koşullar çerçevesinde nasıl anlamlandırdıkları (geçerlilik) noktasında oldukça detaylı bir bilgi sunar (Frey, Botan ve Kreps, 1991: 99). Böylece ikinci nitel aşama, ilişkili sonuçları daha derin açıklama amacıyla uygulanır.

Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Fenomenolojik yaklaşımda araştırmacı araştırma problemi doğrultusunda yaklaşımın kendisine uygunluğunu belirler ve bir fenomenle ilgili yaygın veya ortak deneyimleri anlamının önem arz ettiği bir problem üzerinden fenomeni detaylı olarak anlamlandırır (Creswell, 2013: 81). Deneyimin anlamının altında yatan temel yapıyı ya da gerçeği elde etmek için yapılan görüşme öncelikli veri toplama metodudur (Merriam, 2013: 25). Nitel araştırma kısmında öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlikleri konusu öğretmenlerle yapılan görüşmelerle detaylı olarak ele alınmıştır.

Karma yöntemin tasarımı farklı araştırmacılara göre farklı şekilde yapılmıştır (Baki ve Gökçek, 2012; Büyüköztürk ve arkadaşları, 2011; Creswell, 2002, 2003; Creswell ve Clark, 2014). Karma yöntem tasarımında örnek olarak bunlar arasından bir araştırmacının tasarımını sunacak olursak; Creswell, (2003)'e göre karma araştırmalarda tasarım altı şekilde gerçekleştirilir:

1- *Eş zamanlı iç içe geçmiş*: Eş zamanlı üçgenlemeye benzer şekilde nitel ve nicel veriler birlikte toplanır ancak verilerden birine ağırlık verilir. Bu tasarımdan araştırma konusu hakkında geniş bir bakış açısı kazanmak ve bir çalışma içerisinde farklı gruplar veya seviyelerle araştırma yapılmak istendiğinde kullanılır.

2- *Eşzamanlı üçgenleme*: Nitel ve nicel veriler eş zamanda toplanıp ayrı ayrı analiz edilir. Öncelik her iki veri türüne de eşit şekilde verilir ve yorumlanması aşamasında veriler birleştirilir.

3- *Sıralı araştırmacı tasarım (Nitel+nicel)*: Bu tasarımda nitel veriler toplanıp analiz edilir ve öncelik nitel verilerdedir. Verilerin analizi verilerin yorumlanması ve tartışma bölümlerinde birleştirilir.

4- *Sıralı dönüşümsel tasarım (Nicel+nitel veya Nitel+nicel)*: Bu tasarımda nitel veya nicel veriler öncelikli olarak toplanabilir. Araştırmacının ihtiyacına göre öncelik verilir ve bazı durumlarda her iki veri türüne de eşit önem verilebilir.

5- *Eşzamanlı dönüşümsel*: Nitel ve nicel veriler aynı zamanda toplanır ve analiz edilirler. Öncelikli veri türü de belirlenebilir, her ikisine de eşit önem verilebilir. Veri analizi ayrı ayrı yapılır ve birleştirme genelde veri yorumlaması esnasında yapılır.

6- Sıralı açıklayıcı tasarım: Bu tasarımda öncelik nicel verilere verilir. Nicel verilerin analizinden sonra nitel veriler toplanır böylece araştırma bulgularının açıklanması ve ilişkilendirilmesi sağlanabilir. Verilerin analizi birbiriyle ilişkili olup genelde veri yorumlama ve tartışma bölümünde ilişkilendirilir.

Bu araştırmada, araştırmanın amaçlarına uygun olmasından dolayı sıralı açıklayıcı tasarım kullanılmış olup birinci aşamada öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri ölçülmüş ve ikinci nitel aşamada bulgularla ilgili sorular yarı yapılandırılmış görüşme formuyla öğretmenlere yöneltilerek fikirler alınmıştır. Nicel kısımda 2273 öğretmenden toplanan kültürel sermaye ölçeği verileri analiz edilmiştir. Nitel aşamada ise görüşme yapılan 74 öğretmenden 56 öğretmenin yarı yapılandırılmış görüşme formu verilerinin içerik analizleri yapılmıştır. İçerik analizi, insan davranışları üzerinde doğrudan olmayan yollarla çalışmaya imkân tanıyan bir tekniktir. Bu teknikte amaç, verileri açıklayabilecek kavramlara, ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde veriler; kavramsallaştırılır, organize edilir ve veriyi açıklayan temalar saptanır (Yıldırım ve Şimşek 2008). Böylece nitel boyut amaçlarına uygun olarak veriler organize edilmiş ve temalandırılmıştır. Nitel kısımda farklı temalar altında fikir beyan eden öğretmenlerin ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılırken cümle sonlarında kısaca demografik bilgiler de verilmiştir. Örneğin cinsiyete ilişkin olarak Erkek=E ve Kadın=K olarak, eğitim düzeyi Lisans=L ve Lisansüstü=LÜ, kıdem 1-5 yıl=1-5 ve 6-10 yıl=6-10, branş Sözel Alan=SÖZ ve Sayısal Alan=SAY olarak cümle sonlarına eklenmiştir.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu bölümde araştırmanın her iki boyutunda (Nicel ve nitel) evren ve örneklemin belirlenme süreci ifade edilmiştir. Her iki boyuta ilişkin evren ve örneklem ayrı başlıklar altında sunulmuştur.

3.2.1. Araştırmanın nicel boyutuna ilişkin evren ve örneklem

Araştırmanın hedef evrenini, Türkiye geneli 81 il ve ilçeleri devlet okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. 2013-2014 öğretim yılında genel ortaöğretimde 117.353 öğretmen, mesleki liselerde 161.288 öğretmen,

ilkokullarda 280.804 öğretmen ve ortaokullarda 288.444 öğretmen olmak üzere toplamda 847.889 öğretmen bulunmaktadır. Bu araştırmada, evrenin tümüne ulaşmadaki zorluk, zamanın sınırlı olması ve ekonomik nedenlerle hedef evreni temsil edeceği düşünülen büyüklükte bir örneklem üzerinde çalışılmıştır. Örneklem, kitleyi temsil edebilecek bir miktar biriminin oluşturduğu alt grup olarak da tanımlanmıştır (Çingir, 1990). Evren büyüklüğüne göre alınabilecek asgari örneklem büyüklüğü tablo 3.1.'de verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere araştırmada alınan örneklem sayısı (2273) 0.05 hata payıyla Türkiye'yi temsil edebilecek büyüklüktedir.

Tablo 3. 1. $\alpha=0,05$ İçin Örneklem Büyüklükleri

Evren Büyüklüğü	0.05 örnekleme hatası		
	p= 0.5	p= 0.8	p= 0.3
	q= 0.5	q= 0.2	q= 0.7
100	80	71	77
500	217	165	196
750	254	185	226
1000	278	198	244
2500	333	224	286
5000	357	234	303
10000	370	240	313
25000	378	244	319
50000	381	245	321
100000	383	245	322
1000000	384	246	323

Kaynak: Akarsu, 2014: 38

Örneklem grubunun oluşturulmasında olasılığa dayalı olarak küme (cluster) örnekleme türü kullanılmıştır. Küme örneklemede, örnekleme girecek son birimler setine öncelikle büyük kümelerin örneklenmesiyle ulaşılır. Kümeler ya basit yansız örnekleme yoluyla ya da tabakalama örnekleme yoluyla seçilir. Ayrıca bir kümedeki tüm birimler kapsamayacaksa, son olarak örnekleme seçilecekler basit yansız ya da tabakalı örnekleme yoluyla seçilirler (Balci, 2010: 95).

Örneklem seçiminde Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı'nın (TCKB, 2013) sekiz gösterge başlığı altında 61 değişkenden yararlanarak ve temel bileşenler analizi yaparak ortaya koyduğu "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması" çalışması dikkate alınmıştır. Bu araştırmada SEGE 2011

verilerinin örneklem seçiminde dikkate alınmasının nedeni sosyo-ekonomik gelişmişliğin kültürel sermaye ile yüksek düzeydeki ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca SEGE verilerinde kriter olarak belirlenen sekiz gösterge başlığı (Eğitim, Erişilebilirlik ve Yaşam Kalitesi göstergeleri gibi) ve 61 değişkenden birçoğu doğrudan veya dolaylı olarak kültürel sermaye ve kültürel sermaye yeterlik zemini oluşturmayla ilgilidir. Tabakalı örnekleme yoluyla gelişmişlik sıralamasında gelişmişlik düzeyi ulaşılabilirlikte kolaylığı sağlamak adına; birinci ve ikinci kademe gelişmiş iller üst, üçüncü ve dördüncü kademe gelişmiş iller orta ve beşinci ve altıncı kademe gelişmiş iller alt sosyo-ekonomik düzeyde bölgeler olarak kategorize edilmiştir. Araştırmada örneklem olarak seçilecek öğretmenlerin görev yaptığı iller belirlenirken illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine göre her 3 bölgeden (üst-orta-alt) beşer il basit yansız/rastlantısal örnekleme yoluyla seçilmiştir. Ayrıca örneklem olarak seçilen öğretmenlerin görev yaptığı illerin Türkiye geneli temsiliyet düzeyini arttırmak adına il seçiminde her 3 sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinden beşer il seçilirken (üst sosyo-ekonomik düzey 5 il, orta sosyo-ekonomik düzey 5 il ve alt sosyo-ekonomik düzey 5 il) 7 coğrafi bölgeye de dikkat edilerek her coğrafi bölgeden en az ikişer ilin alınmasına dikkat edilmiştir.

Örnekleme dâhil edilen illerden Diyarbakır ve Antalya'da doğrudan okullara gidilerek ölçme aracı araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Kalan 13 ilde ise okul müdürlerine telefon ile ulaşılarak ölçme aracının gönüllülük esasına bağlı olarak öğretmenlere uygulanması yönünde ricada bulunulmuş ve kabul eden okul müdürleri tarafından öğretmenlere uygulanmıştır. Ölçme aracı Milli Eğitim Bakanlığı izni de eklenerek okul yöneticilerinin talepleri doğrultusunda kargo ile okul adreslerine ulaştırılmış ve okul yöneticilerince öğretmenlere uygulanarak araştırmacıya yine kargo vasıtasıyla ulaştırılmıştır. Okullara gönderilen toplam ölçme aracının yaklaşık %40'ı araştırmacıya dolu olarak ulaşmıştır. Araştırmacıya dolu olarak ulaşan 2310 ölçme aracından 2273 adedi SPSS 20.0 analiz programıyla değerlendirilmiştir. Buna göre araştırmada yer alan 2310 katılımcının ölçme aracına verdikleri cevaplar incelenmiş, 37 veri işleme alınmamıştır. Kapsam dışında bırakılan 37 veri eksik, özensiz veya yanlış işaretlemelerden dolayı elenmiştir. Örneklem grubuna ait bilgiler sıra ile tablolarda verilecektir (Tablo 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6)

Tablo 3.2. Öğretmenlerin İllere ve İllerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Düzeylerine Göre Dağılımı

SEGE* düzeyleri	İller	f	%	İller	f	%	Toplam	
							f	%
Üst Düzey (1. ve 2. kademe gelişmiş iller)	Ankara	107	4,7	İstanbul	165	7,2	707	31,1
	Antalya	148	6,5	Kayseri	92	4		
	İzmir	195	8,6					
Orta Düzey (3. ve 4. kademe gelişmiş iller)	Trabzon	103	4,5	Rize	100	4,4	611	26,9
	Manisa	88	3,9	Malatya	148	6,5		
	Balıkesir	172	7,6					
Alt Düzey (5. ve 6. Kademe gelişmiş iller)	Adıyaman	200	8,8	Batman	182	8,1	955	42
	Diyarbakır	382	16,8	Osmaniye	84	3,7		
	Erzurum	107	4,7					
Toplam							2273	100,0

*SEGE: Sosyo-ekonomik Gelişmişlik

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptığı iller ve illerin yer aldığı sosyo-ekonomik düzeylerine bakıldığında (Tablo 3.2); illerin %31,1'inin üst düzeyde gelişmiş illerden, %26,9'unun orta düzeyde gelişmiş illerden ve %42'sinin alt düzeyde gelişmiş illerden oluştuğu görülmektedir.

Araştırmada yer alan öğretmenlerin illere göre dağılımı incelendiğinde üst düzeyde gelişmiş iller için; %4,7'sinin Ankara'dan, %6,5'inin Antalya'dan, %8,6'sının İzmir'den, %7,2'sinin İstanbul'dan ve %4'ünün ise Kayseri'den katıldığı görülmektedir. Orta düzeyde gelişen illerden örnekleme dâhil edilen katılımcıların; %4,5'inin Trabzon'dan, %3,9'unun Manisa'dan, %7,6'sının Balıkesir'den, %4,4'ünün Rize'den ve %6,5'inin ise Malatya'dan katıldığı görülmektedir. Araştırmaya alt düzeyde gelişen illerden katılanların illere göre dağılımına bakıldığında %8,8'inin Adıyaman'dan, %16,8'inin Diyarbakır'dan, %4,7'sinin Erzurum'dan, %8,1'inin Batman'dan ve %3,7'sinin ise Osmaniye'den katıldığı görülmektedir. Toplamda ise 2273 katılımcı araştırmada yer almıştır.

Araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyet, eğitim düzeyi, branş, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, ailede yükseköğretim düzeyinde eğitim alan kişi sayısı, kıdem, ailenin toplam aylık geliri, okul öncesi eğitim alma durumu, yükseköğretim öncesi hayatının büyük kısmını geçirdiği yere ait bilgiler tablolar halinde ifade edilmiştir.

Tablo 3.3 Katılımcıların Cinsiyet, Branş, Eğitim Düzeyi ve Okulöncesi Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımı

Cinsiyet	<i>f</i>	%	Branş	<i>f</i>	%
Kadın	1080	47,5	Sayısal Alanlar	777	34,2
Erkek	1192	52,5	Sözel Alanlar	1495	65,8
Toplam	2273	100,0			100,0
Okulöncesi Eğitim Alma	<i>f</i>	%	Eğitim Düzeyi	<i>f</i>	%
Alanlar	309	13,6	Lisans	2008	88,3
Almayanlar	1963	86,4	Lisansüstü	265	11,7
Toplam	2273	100,0	Toplam	2273	100,0

Araştırmada yer alan öğretmenlerin %47,5'inin kadın, %52,5'inin ise erkek olduğu; %34,2'sinin sayısal alanlarda öğretmenlik yaptığı, %65,8'inin de sözel alanlarda öğretmenlik yaptığı görülmektedir (Tablo 3.3). Örneklem grubu öğretmenlerin eğitim düzeylerine bakıldığında; %88,3'ünün lisans mezunu, %11,7'sinin lisansüstü düzeyde eğitim aldığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin aynı üniversitelerden mezun olanlarının sayısal olarak az olması ve analiz ve raporlamada üniversitelerin birer birer ifade edilmesinin zorluğundan dolayı üniversiteler, yer aldığı coğrafi bölgelere bağlı olarak tasnif edilerek ifade edilmiştir.

Tablo 3.4 Örneklem Grubunun Mezun Oldukları Üniversitelerin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı

Coğrafi Bölgeler	<i>f</i>	%
Güneydoğu Anadolu	365	16,1
Akdeniz	244	10,7
Ege	245	10,8
Marmara	262	11,5
Karadeniz	241	10,6
Doğu Anadolu	358	15,7
İç Anadolu	558	24,6

Örneklem grubunun mezun oldukları üniversitelerin coğrafi bölgelere göre dağılımına bakıldığında; öğretmenlerin %16,1'inin Güneydoğu Anadolu bölgesi

üniversitelerinden mezun olduğu, %10,7'sinin Akdeniz bölgesi üniversitelerinden mezun olduğu, %10,8'inin Ege bölgesi üniversitelerinden, %11,5'inin Marmara bölgesi üniversitelerinden, %10,6'sının Karadeniz bölgesi üniversitelerinden, %15,7'sinin Doğu Anadolu bölgesi üniversitelerinden ve %24,6'sının İç Anadolu bölgesi üniversitelerinden mezun olduğu görülmektedir (Tablo 3.4).

Tablo 3.5. Örneklem Grubunun Toplam Aylık Geliri ve Yükseköğretim Öncesi Uzun Süreli İkamet Yerlerine Göre Dağılımı

Aylık Gelir	<i>f</i>	%	Yükseköğretim Öncesi İkamet	<i>f</i>	%
1000-2000 TL	198	8,7	Köy-Kasaba	390	17,2
2001-3000 TL	835	36,7	İlçe	533	23,4
3001TL +	1240	54,6	İl	1350	59,4
Toplam	2273	100,0		2273	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin toplam aylık gelir bakımından ücretli öğretmenlik yapan %8,7'sinin bin-iki bin TL arası alan ücret aldığı, %36,7'sinin 2001-3000 TL arası ücret aldığı ve %54,6'sının 3001 TL veya üzeri ücret aldığı görülmektedir (Tablo 3.5). Yükseköğretim öncesi hayatlarının büyük kısmını geçirdikleri yer olarak %17,2'sinin köy ve kasabalarda ikamet ettiği, %23,4'ünün ilçelerde ikamet ettiği ve %59,4'ünün illerde ikamet ettiği görülmektedir.

Tablo 3.6. Örneklem Grubu Kıdem, Kardeş Sayısı ve Ailede Yükseköğretim Gören Kişi Sayısı

Mesleki kıdem	<i>f</i>	%	Kardeş Sayısı	<i>f</i>	%	Yükseköğretim Alanlar	<i>f</i>	%
1-5 yıl	590	26	Kardeşi olmayanlar	71	3,1	0 kişi	476	21
6-10 yıl	483	21,2	1 kardeş	322	14,2	1 kişi	675	29,7
11-15 yıl	469	20,6	2 kardeş	384	16,9	2 kişi	500	22
16 yıl ve üzeri	731	32,2	3 veya üzeri	1496	65,8	3 veya üzeri	622	27,3
Toplam	2273	100,0	Toplam	2273	100,0	Toplam	2273	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ele alındığında; %26'sının 1-5 yıldır öğretmen olarak çalıştığı, %21,2'sinin 6-10 yıldır çalıştığı, 20,6'sının 11-15 yıldır çalıştığı ve 32,2'sinin 16 yıl veya uzun süredir çalıştığı

görülmektedir (Tablo 3.6). Öğretmenlerin %3,1'inin kardeşi yoktur yani ailenin tek çocuğudur. Öğretmenlerin %14,2 tek kardešli, 16,9'u iki kardešli, 65,8'i üç veya daha fazla kardeşlidir. Öğretmenlerin %21'inin ailesinde yükseköğretim gören herhangi birisi bulunmamaktadır. Öğretmenlerin %29,7'sinde 1 kişi, %22'sinde 2 kişi, %27,3'ünde 3 veya daha fazla yükseköğretim mezunu kişi bulunmaktadır.

Tablo 3.7. Örneklem Grubunun Anne-Baba Eğitim Düzeyleri

Anne Eğitim Düzeyi	f	%	Baba Eğitim Düzeyi	f	%
Okuma-yazma bilmez	637	28	Okuma-yazma bilmez	138	6,1
Okuma-yazma bilir	339	14,9	Okuma-yazma bilir	280	12,3
İlkokul mezunu	746	32,8	İlkokul mezunu	748	32,9
Ortaokul mezunu	203	8,9	Ortaokul mezunu	319	14
Lise mezunu	221	9,7	Lise mezunu	440	19,4
Yükseköğretim mezunu	127	5,6	Yükseköğretim mezunu	348	15,3
Toplam	2273	100,0	Toplam	2273	100,0

Araştırmanın ölçek geliştirme aşamasında yapılan ön uygulama neticesinde öğretmenlerin anne-baba eğitim düzeylerinde fark oluşturabilecek düzeyde okuma-yazma bilmeyen ve bilen anne sayılarına ulaşılacağından dolayı asıl uygulamada anne-baba eğitim düzeylerine okuma-yazma bilmez ve bilir düzeyi/seçeneği ilkökul düzeyi öncesine eklenmiştir. Anne eğitiminin etkisinin babanınkinden farklı olabileceği düşünüldüğü için örnekleme anne-baba eğitim düzeyleri ayrı ayrı ele alınmıştır ve Türkiye'de babanın eğitimi hemen her zaman annenin eğitiminden yüksek olduğundan dolayı (Dinçer ve Kolaşın, 2009) elde edilen eğitim düzeyi verileri ülke şartlarına uygundur. Araştırmada yer alan öğretmenlerin anne eğitim düzeylerine dikkat edildiğinde (Tablo 3.7); %28'inin annesinin okuma-yazma bilmeyen, %14,9'unun okuma-yazma bilen, %32,8'inin ilkökul mezunu, %8,9'unun ortaokul mezunu, %9,7'sinin lise mezunu, %5,6'sının yükseköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin baba eğitim düzeylerine bakıldığında; %6,1'inin annesi okuma-yazma bilmez, %12,3'ü okuma-yazma bilir, %32,9 ilkökul mezunu, %14'ü ortaokul mezunu, %19,4'ü lise mezunu ve %15,3'ü yükseköğretim mezunudur. Annelerin %28'i okuma-yazma bilmezken babaların %6,1'i okuma yazma bilmemektedir. Annelerde yükseköğretim mezuniyet oranı %5,6 iken babalarda bu oran %15,3'tür. Eğitim düzeyi kadınlara nispeten erkeklerde daha yüksektir.

3.2.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Çalışma Grubu

Nitel araştırmada yeterlik, nicel verilerdeki gibi öznelerin sayısına değil, toplanan veri miktarına işaret eder. Kâfi miktarda veri toplandığında ve doygunluk gerçekleştiğinde sayısal yeterlik sağlanmış olur (Morse, 1994. Akt. Neuman, 2013: 660). Bu çalışmada yeterli veri sağlayacak kadar öğretmene ulaşıldığı düşünülmektedir. Araştırmanın nitel boyutuna ilişkin çalışma grubunu 56 öğretmen oluşturmaktadır. Bu araştırmada öğretmenlerle görüşme yapılarak standartlaştırılmış açık uçlu sorular yarı yapılandırılmış görüşme formuyla öğretmenlere sunulmuştur. Öğretmenler önceden planlanarak aynı gün içerisinde farklı zamanlarda beş sınıfta toplanmıştır. Bu yaklaşımda belirli bir sraya konmuş bir dizi soru yarı yapılandırılmış görüşme formuyla her bir görüşmeciye iletilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmada birer öğretmen olarak katılımcıların, öğretmenlerin kültürel sermaye yeterliklerine ilişkin görüşleri alınmıştır. Öncelikle kültürel sermaye ve alt boyutları hakkında her bir sınıfa yer alan öğretmenlere 30 dakikalık bilgilendirici eğitim semineri verilmiştir. Ardından yarı yapılandırılmış görüşme formu rahat sınıf ortamında 74 kişiye uygulanmıştır. Uygulama sonucu özensiz veya eksik doldurulan görüşme formları iptal edilerek kalan 56 form içerik analizine tabi tutulmuştur. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin; cinsiyetine, eğitim düzeyine, branşlarına, mesleki kıdemlerine ait veriler tablo 3.8’de verilmiştir:

Tablo 3.8. Araştırmanın nitel Boyutuna İlişkin Çalışma Grubu Demografik Bilgiler

Cinsiyet	<i>f</i>	%	Eğitim Düzeyi	<i>f</i>	%
Erkek	30	53,6	Lisans	49	87,5
Kadın	26	46,4	Lisansüstü	7	12,5
Mesleki kıdem			Branş		
1-5 yıl arası	36	64,3	Sayısal Alanlar	16	28,6
6-10 yıl arası	20	35,7	Sözel Alanlar	40	71,4
Toplam	56	100	Toplam	56	100

Araştırmada yer alan katılımcıların demografik bilgileri incelendiğinde; öğretmenlerin 30’unun erkek ve 26’sının kadın olduğu; 49 kişinin lisans mezunu olup 7 kişinin lisanüstü mezunu olduğu; 36’sının 1-5 yıldır çalıştığı, 20’sinin 6-10 yıldır çalıştığı; 16 kişinin branşlarının sayısal alanlar, 40 kişinin branşının sözel alanlar olduğu görülmektedir (Tablo 3.8).

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde araştırmada kullanılacak veri toplama araçları nicel ve nitel veri toplama araçları olarak sırasıyla tanıtılmıştır. Bu amaçla nicel boyutta araştırmacı tarafından oluşturulan kültürel sermaye ölçeği ve nitel kısımda belirtilen yarı yapılandırılmış görüşme formu tanıtılmıştır.

3.3.1. Araştırmanın Nicel Boyutuna İlişkin Veri Toplama Aracı

Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Kültürel sermaye ölçeği” öğretmenlere uygulanmıştır. Veri toplama aracının araştırmacı tarafından hazırlanma süreci ve ölçek geliştirme safhaları aşamalar halinde verilmiştir. Birinci aşamada madde havuzunun oluşturulma süreci ve ön uygulamaya hazır hale gelmesi; ikinci aşamada ön uygulama süreci; üçüncü aşamada geçerlik güvenirlik analizleri için; madde toplam korelasyonu, açımlayıcı faktör analizi, iç tutarlılığa dair güvenirlik analizi, boyutlar arası korelasyon ve doğrulayıcı faktör analizine dair bulgulara yer verilmiştir.

3.3.1.1. Kültürel Sermaye Ölçeğinin Geliştirilmesi

Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterliklerini belirlemek için ölçme aracı geliştirilmeden önce sermaye türleri ve kültürel sermaye ile ilgili alanyazın taranmış olup ilgili ölçekler incelenmiştir. Alanyazına bakıldığında kültürel sermaye ile ilgili yerli ölçek bulunmamakla birlikte yapılan yabancı yayınlar ve kültürel sermaye konusundaki uluslararası çalışmalar incelenerek kültürel sermaye ölçeği taslağı oluşturulmuştur. Kültürel sermayeyle ilgili çalışmalar incelendiğinde; De Graaf, De Graaf ve Kraaykamp, (2000) çalışmalarında ailenin kültürel aktivitelere katılımı ve aile içinde yapılan okumalar gibi kültürel sermaye bileşenlerinin öğrencilerin kültürel sermayelerine etkileri ele alınmıştır. Pishghadam ve Zabihi'nin (2011), çalışmalarında kullandıkları sosyal ve kültürel sermaye ölçeği, Khodadady ve Natanzi'nin (2012), çalışmalarında üniversite öğrencilerine uygulamak amacıyla geçerlik ve güvenirliklerini yaptıkları kültürel sermaye ölçeği ve Khodadady ve

Mokhtary (2013), Zabihi ve Pordel'in (2011), yüksekokul öğrencilerinin kültürel sermayelerine yönelik olarak hazırladıkları ölçeklerden yararlanılmıştır. Leger (2007) şirketinin yayınlamış olduğu çalışmada Edmonton şehrinin kültürel sermayelerini belirlemek amacıyla belirli yaş grupları için hazırlanan sorular da incelenmiştir.

Kültürel sermayeyle ilgili alanyazın incelendiğinde kültürel sermaye tanımlamalarının çeşitlendiği ve sermaye bileşenlerinin araştırmaların kapsamı bağlamında farklılaştığı görülmüştür. Derinlemesine yapılan alanyazın taraması ve uzman görüşleri doğrultusunda bu çalışmada temel bileşenler olarak kabul edilebilecek boyutlar; entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç ve kültürel potansiyel olarak belirlenmiştir.

Ölçek geliştirme safhaları 3 aşamada ifade edilmiştir. Birinci aşamada madde havuzunun oluşturulma süreci ve ön uygulamaya hazır hale getirilmesi; ikinci aşamada ön uygulama süreci ifade edilmiştir. Üçüncü aşamada ise geçerlik güvenirlik analizleri için; madde toplam korelasyonu, açımlayıcı faktör analizi, iç tutarlılığa dair güvenirlik analizi, boyutlar arası korelasyon ve doğrulayıcı faktör analizine dair bulgulara yer verilmiştir.

Birinci Aşama (Madde havuzu oluşturma ve ön uygulamaya hazırlık):

Ölçeğin hazırlanmasında taranan ölçme araçları ve alanyazın sonucunda 60 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Maddelerin içerik ve kapsam geçerliliğinin belirlenebilmesi için tez danışmanı, eğitim yönetimi, program geliştirme, ölçme ve değerlendirme ile araştırma yöntemleri ve istatistik alanında uzman kişilerin görüş ve önerileri doğrultusunda düzenlemeler yapılmış olup ön uygulama için 51 maddelik bir ölçme aracı hazırlanmıştır.

Ölçme aracı uygulanmadan önce, anlaşılabilirliklerinin değerlendirilmesi için kamu okullarında çalışan öğretmenlere tekrar incelettirilmiştir ve gelen görüşler doğrultusunda düzenlenerek “Kültürel Sermaye Ölçeği” ön uygulamaya hazır duruma getirilmiştir.

Ön uygulama için son şekli verilen ölçme aracı iki bölümden oluşmuştur. Ölçme aracının birinci bölümünde 13 maddeden oluşan kişisel bilgiler kısmı, 2. bölümde ise 51 maddeden oluşan kültürel sermaye ölçeği yer almaktadır. İkinci bölüm için verilen ifadeler katılıma düzeyini belirtmek amacıyla 0'dan başlayarak 1, 2, 3, 4, 5 rakamlarından birinin işaretlenmesi istenilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların araştırma sorularına verdikleri yanıtların aritmetik ortalamaların değerlendirilmesinde tablo 3.1.1 ölçütleri esas alınmıştır.

Tablo 3.1.1. Kültürel Sermaye Ölçeği Beşli Değerlendirme Tablosu

Seçenekler	Puan Aralığı	Ölçek Değerlendirme
1	1.00-1.80	Yetersiz
2	1.81-2.60	Düşük Düzey
3	2.61-3.40	Orta Düzey
4	3.41-4.20	Yüksek Düzey
5	4.21-5.00	Çok Yüksek Düzey

Kişisel bilgiler kısmında kültürel sermaye düzeyine doğrudan veya dolaylı etkisi olabileceği düşünülen bağımsız değişkenlere yer verilmiştir. Bunlar; cinsiyet, eğitim düzeyi, branş, görev yapılan ilin sosyoekonomik düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, ailede yükseköğretim düzeyinde eğitim alan kişi sayısı, kıdem, ailenin toplam aylık geliri, okul öncesi eğitim alma durumu, yükseköğretim öncesi hayatının büyük kısmını geçirdiği yer ifadeleridir.

İkinci Aşama (Ön uygulama):

Araştırmanın ön uygulaması, araştırma örnekleminde yer almayan Gaziantep il sınırları içinde düşük, orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeyde olan mahallelerdeki farklı kamu okullarında görevli 350 öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Ön uygulama sonrasında yapılacak olan istatistiksel analizlerin anlamlı olabilmesi ve faktör yüklerinin belirginleşebilmesi için gereken katılımcı sayısı konusunda çeşitli görüşler vardır. Mevcut görüşler üç kategoride incelenebilir. (Madde sayısı/gözlem sayısı) oranları, mutlak gözlem sayısı ve (beklenen faktör sayısı/gözlem sayısı) oranları (Yurdugül, 2005). Comfrey ve Lee (1992), faktör oluşumlarında mutlak gözlem genişlikleri için 300 katılımcıyı “iyi” ve madde sayısının 5 katı kadar gözlem genişliğinin “kabul edilebilir” olarak kabul etmektedir.

Ön uygulaması yapılan bu araştırma 51 maddelik 4 boyutlu ölçme aracı için madde sayısının beş katını da aşan yeterli sayıda öğretmen ile yürütülmüştür.

Üçüncü Aşama (Analiz ve bulgular):

Bu kısımda geçerlik ve güvenirlik analizlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri: Ön uygulama öncesinde “Kültürel Sermaye Ölçeği”nde 51 madde yer almıştır. Ölçeğin güvenirliği, Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayısının ve madde toplam korelasyonlarının hesaplanması ile test edilmiştir. Güvenirlik analizinde madde toplam korelasyonları .45’in altında olan maddeler değerlendirme dışında bırakılarak geçerlik ve güvenirlik analizleri yinelenmiştir.

Ölçeğin açımlayıcı faktör analizi ile değerlendirilmeye uygun olup olmadığını test etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri ve Barlett Küresellik Testi sonuçları incelenmiştir. KMO değeri .923 olan ve Barlett testi anlamlı ($p < .01$) bulunan veri setinin faktör analizi için uygun olduğu anlaşılmıştır. Büyüköztürk (2002), KMO katsayısının .60’dan yüksek ve Barlett testinin anlamlı çıkması halinde verilerin faktör analizi için uygun olduğunu ifade etmektedir. Bu noktada, ölçeğin yapı geçerliğini incelemek üzere öncelikle açımlayıcı faktör analizi yapılmış olup sonrasında açımlayıcı faktör analizinde belirlenen modelin uygunluğunu test etmek için ise doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin 4 boyuttan oluştuğu saptanmıştır. Analiz sonrasında ölçeğin birinci faktörünün 13 maddeden, ikinci faktörünün 7 maddeden, üçüncü faktörünün 5 maddeden ve dördüncü faktörünün 5 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. 4 boyutta açıklanan varyansın toplamda %57 olduğu görülmüştür. Buna göre birinci boyut (Entelektüel Birikim) %40,795, ikinci boyut (Katılım) %7,430, üçüncü boyut (Kültürel Bilinç) %4,679 ve dördüncü boyut (Kültürel Potansiyel) %4,205’ini açıklamaktadır. Birinci boyutta yer alan son 2 madde (madde 29 ve madde 16) analiz sonucunda farklı bir boyut oluştursa da kitap edinme ve kitap okuma alanyazın ve uzman görüşleri bağlamında entelektüel sermaye boyutuyla ilgili bulunmuş ve bu boyuta dâhil edilmesi uygun görülmüştür. 16. ve 29. maddelerin birinci boyuta ait faktör yükleri 0,30’dan yüksek olması

nedeniyle maddelerin bu boyutta yer alması mümkündür (Büyüköztürk, 2007). Faktör yükleri ve madde toplam korelasyonları tablo 3.8'deki gibidir.

Tablo 3.8. Ölçeğin Geçerlik Ve Güvenirliği İçin Yapılan Açımlayıcı Faktör Analizi ve Madde Toplam Korelasyon Sonuçları

<i>Madde No</i>	<i>Madde toplam korelasyonu (MTK)</i>	<i>Faktör yük değeri</i>	ENTELEKTÜEL BİRİKİM (intellectual knowledge)
(m39)	,719	,796	Çeşitli bilim dallarında bilgi sahibiyim
(m40)	,646	,769	Kültürel konularla ilgili objektif araştırmalar yaparım
(m41)	,683	,753	Tarihsel bilgiye dayanarak günümüzdeki kültürel değerleri ve olayları değerlendirip, öngörülebilirim
(m44)	,718	,695	Kültürel olay ve olguları farklı açılardan değerlendirebilirim
(m45)	,674	,673	Ulusal ve evrensel kültürel değerlerin farkındayım
(m47)	,658	,667	Kültürel olarak sürekli kendimi yenilerim
(m35)	,594	,649	Bilimsel dergi ve makaleleri okurum
(m37)	,601	,622	Edebiyatla ilgilenirim
(m46)	,572	,609	Kültürel çeşitliliğin toplumsal açıdan zenginlik olduğuna inanırım
(m27)	,726	,570	Kültürel içerikli kitaplar okurum
(m38)	,645	,551	Okuduklarımdan yararlı gördüklerimi hayata aktarırım
(m29)	,537	,341	Kitap alma (ödünç veya satın alma) alışkanlığım vardır
(m16)	,563	,304	Her ay düzenli olarak kitap okurum
<i>Cronbach-Alpha = .917</i>			
<i>Madde</i>	<i>MTK</i>	<i>Faktör yükü</i>	KATILIM (participation)
(m17)	,608	,791	Kültürel amaçlı faaliyet ve/veya kurslara katılım
(m6)	,566	,773	Toplumsal faaliyetlere gönüllü olarak katılım
(m18)	,666	,726	Kültürel faaliyetlere katılımı mümkün kılacak çevreye sahibim
(m1)	,500	,718	Gezilere katılım.
(m28)	,603	,697	Sanat çalışmalarına katılım
(m8)	,610	,658	Boş vakitlerimde kültürel çalışmalarla meşgul olurum
(m32)	,576	,642	Kurum içi etkinliklere düzenli olarak katılım
<i>Cronbach-Alpha = .870</i>			
<i>Madde</i>	<i>MTK</i>	<i>Faktör yükü</i>	KÜLTÜREL BİLİNÇ (cultural awareness)
(m25)	,594	,784	Yaşadığım şehirdeki kültürel faaliyet potansiyelinin farkındayım

(m26)	,524	,767	Tiyatro ve/veya sinemaya giderim
(m24)	,545	,746	Yaşadığım şehirdeki kültürel değer taşıyan yerleri bilirim
(m5)	,587	,590	Müze ve/veya tarihi yerleri ziyaret ederim
(m51)	,499	,585	Kültürel hayatı etkileyen bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanırım
<i>Cronbach-Alpha = .778</i>			
<i>Madde</i>	<i>MTK</i>	<i>Faktör yükü</i>	KÜLTÜREL POTANSİYEL (cultural potential)
(m19)	,513	,774	Açık ve anlaşılır konuşurum
(m42)	,705	,705	Çevremdekilerle sosyal ve medeni ilişkilerim üst düzeydedir
(m43)	,540	,675	Toplumı yönlendirebilecek derecede çevremde söz sahibi biriyim
(m20)	,510	,649	Akıcı konuşurum
(m11)	,577	,636	Çevremde kendini yetiştirmiş, kültürlü bir insan olarak tanırım
<i>Cronbach-Alpha = .822</i>			
Açıklanan Varyans = 57		KMO = ,928	
Toplam Cronbach-Alpha = ,948		Barlett Küresellik Testi = p<.01	

Tablo 3.8 incelendiğinde, birinci boyuttaki faktörlerin yük değerleri .30 ile .79, ikinci boyuttaki faktörlerin yük değerleri .64 ve .79, üçüncü boyuttaki faktörlerin yük değerleri .58 ile .78 ve dördüncü boyuttaki yük değerleri .63 ile .77 arasında değişmektedir. Birinci boyutta yer alan maddelerin madde toplam korelasyonları .53 ile .72 arasında, ikinci boyutta maddelerin .50 ile .66 arasında, üçüncü boyutta maddelerin .49 ile .59 arasında ve dördüncü boyutta maddelerin .51 ve .70 arasında değiştiği görülmektedir.

Dört boyutlu ölçekten elde edilen puanlar için hesaplanan alfa iç tutarlılık katsayısı birinci boyut için .917, ikinci boyut için .870, üçüncü boyut için .778 ve dördüncü boyut için .822'dir. Dört boyutlu ölçeğin alfa tutarlılık katsayısı ise .948'dir.

Ölçeğin boyutları arasındaki tutarlılığı ve ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılan korelasyon testinde alt boyutlar arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Korelasyona dair elde edilen veriler tablo 3.9'da verilmiştir.

Tablo 3.9. Ölçeğin Boyutları Arasındaki Korelasyon Durumları

	Entelektüel Birikim	Katılım	Kültürel Bilinç	Kültürel Potansiyel
Entelektüel Birikim	1,000			
Katılım	,676	1,000		
Kültürel Bilinç	,676	,590	1,000	
Kültürel Potansiyel	,689	,529	,600	1,000

Not: .10'dan büyük olan değerler anlamlı olarak değerlendirilebilir ($p < .05$).

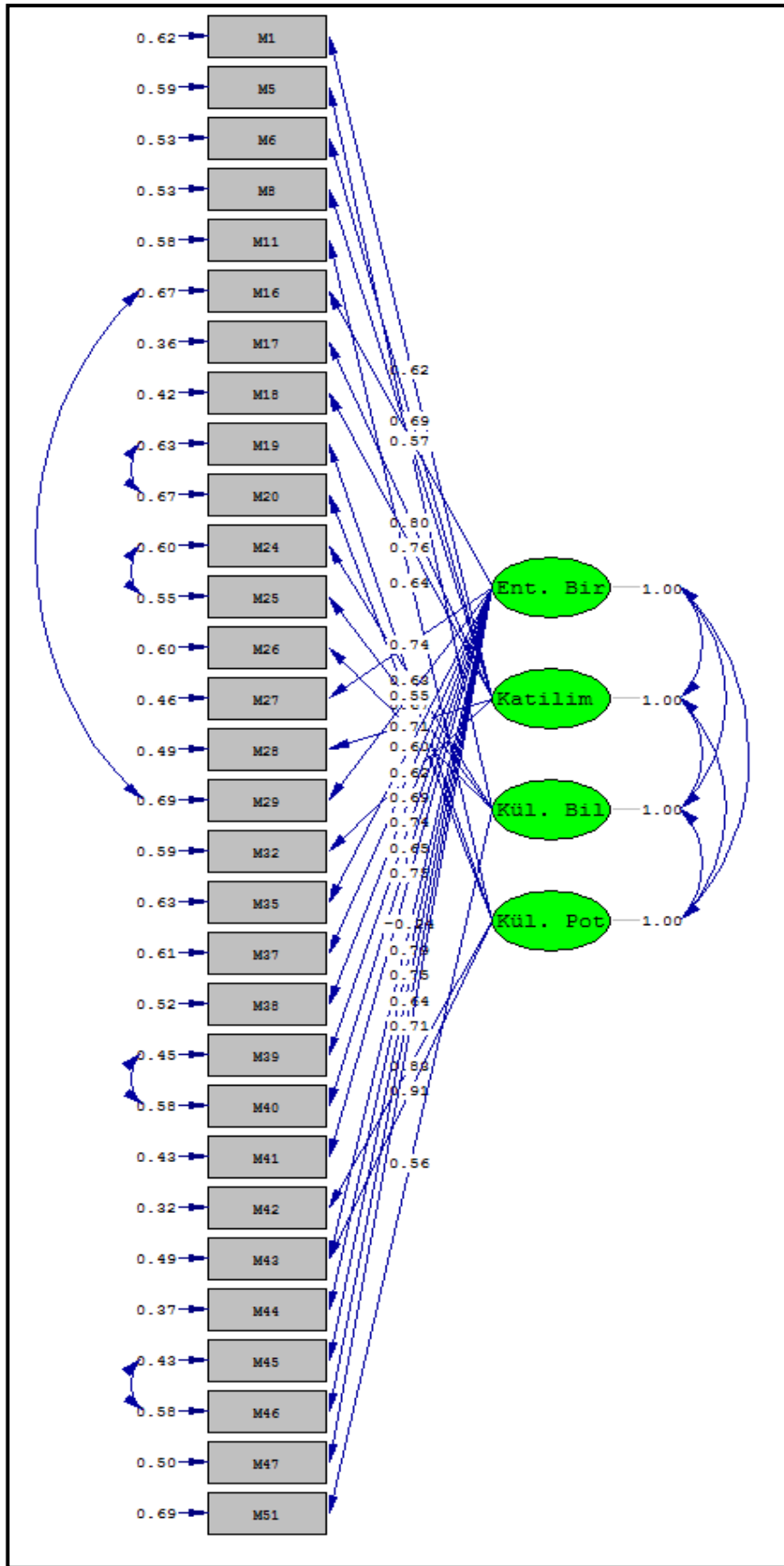
Tablo 3.9'da görüldüğü gibi boyutlar arasındaki ilişki düzeyi .52 ile .68 arasında değişim göstermektedir. Bu durumda daha önce de belirtildiği üzere pozitif yönde orta derecede bir ilişkiden söz edilebilir.

Ölçme aracının yapı geçerliği için bir diğer yöntem ise Doğrulayıcı Faktör Analizidir (DFA). Açıklayıcı faktör analizinde bulunan faktör yapısının doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi işlemi yapılmıştır. Bu çalışmada yapılan DFA için Ki-Kare Uyum Testi, karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), normlaştırılmış uyum indeksi (NFI), iyilik uyum indeksi (GFI), fazlalık uyum indeksi (IFI), tahmin hatalarının ortalamasının karekökü (RMSEA) ve standartlaştırılmış hata kareleri ortalamasının karekökü (SRMR) uyum indeksleri incelenmiştir. RMSEA için .08 ve aşağı değerler iyi uyuma .08 ile .10 arası değerler zayıf uyuma işaret etmektedir (Hooper, Coughlan, ve Mullen, 2008). CFI, NFI, ve IFI indeksleri için 0.90 değeri kabul edilebilir uyuma ve 0.95 değeri mükemmel uyuma işaret etmektedir (Hu ve Bentler, 1999; Bentler ve Bonett, 1980; Marsh vd. 2006; Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003). SRMR değeri için 0.05 değeri iyi uyumu ve 0.05 ile 0.10 arasındaki değerler ise kabul edilebilir uyumu; χ^2/sd için 2 ve altı iyi uyumu, 2 ile 3 arası ise kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003).

Ölçme aracı için yapılan DFA'da eldeki modelin uyum indeksleri incelenmiş ve Ki-kare değerinin ($\chi^2=1018.93$, $N=256$, $sd= 393$, $p= 0.00$) anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum indeksi değerleri ise RMSEA; 0.079, SRMR; 0.065, GFI; 0.79, CFI; 0.96, IFI; 0.97, NFI; 0.94; ($\chi^2/df = 2.59$) olarak bulunmuştur. GFI değeri dışında diğer değerlerin kabul edilebilir veya mükemmel uyum düzeyinde olması sebebiyle modelin kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğu söylenebilir. Modele ilişkin faktör yükleri Şekil 3.1'de gösterilmiştir. Analizde de görüldüğü

üzere aynı boyutta yer alan bazı maddelerde anlamsal olarak yakınlıktan dolayı modifikasyon uygulanmıştır. Bu maddeler; “entelektüel birikim” boyutunda 16-29., 39-40. ve 45-46. maddeler, “kültürel bilinç” boyutunda 24-25. maddeler ve “kültürel potansiyel” boyutunda 19-20. maddelerdir (Şekil 3.1). Katılım boyutunda modifikasyon uygulanmamıştır.

Şekil 3.1. Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin Path diyagramı

Ölçeğin yapı geçerliğini ve güvenilirliğini test etmek için yapılan analizler dikkate alındığında veri toplama aracının geçerli ve güvenilir ölçüm yaptığı sonucuna varılmıştır. Geçerlik güvenilirlik analizleri için madde ayırt ediciliği, madde toplam korelasyonu, açımlayıcı faktör analizi, iç tutarlılığa dair güvenilirlik analizi, boyutlar arası korelasyon ve doğrulayıcı faktör analizine dair bulgular incelendiğinde elde edilen değerlerin yeterli düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Ölçeğin modelinde yer alan boyutların ise literatürde karşılığının olduğu görülmüştür.

Ölçek son şekliyle iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde 13 maddeden oluşan kişisel bilgiler kısmı ve ikinci bölümde 30 maddeden oluşan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini tespit etmeyi amaçlayan “Kültürel Sermaye Ölçeği” yer almaktadır.

3.3.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Veri Toplama Aracı

Bu bölümde araştırmanın nitel boyutuna ilişkin veri toplama süreci, veri toplama aracının oluşturulması ve geçerlik, güvenilirlik çalışmaları anlatılacaktır. Araştırmanın amaçlarına bağlı olarak öğretmenlerle nitel araştırma tekniklerinden görüşme yapılmış ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu öğretmenlere uygulanmıştır. Görüşme formunda yer alan sorularda; öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini yükseltmeyi nelerin engellediği, kültürel sermaye yeterlik düzeylerini yükseltmek için neler yapılması gerektiği ve araştırmanın nicel boyutuna bağlı olarak ortaya çıkan bazı sonuçların daha derinlemesine incelenmesi amaçlanmaktadır. Görüşme formu görüşmenin amacı hakkında bilgi ve görüşme sorularını içeren veri toplama aracıdır (Creswell, 2003: 216). Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları; kültürel sermayeyle ilgili alanyazın taraması, nicel verilerin sonuçları ve ilgili uzman görüşlerinin alınmasıyla hazırlanmış ve düzenlenmiştir.

Ölçme aracı 2 bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde 11 adet açık uçlu soru yer almaktadır. Görüşme formunun hazırlanmasında standardize edilmiş açık uçlu sorulardan oluşan görüşme yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşımda sorular dikkatlice belli bir sıraya göre yazılmıştır (Patton, 2002: 346). Yapılandırılmış görüşmelerde görüşme önceden planlanır, ne tür soruların sorulacağı

ve hangi verilerin toplanacağı önceden ayrıntılı bir şekilde saptanır ve saptanan görüşme planı böylelikle uygulanır (Uzuner, 1999; Karasar, 1998).

3.3.2.1. Araştırmanın Nitel Boyutu İçin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Nitel araştırmalarda güvenilirlik, araştırmanın literatüre eklediği inandırıcı ek bilgiler ve insan yaşamında karşılaşılan sorunlara getirdiği çözüm çerçevesinde değerlendirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 265). Nitel araştırmada geçerlik ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı olguyu doğru ölçmesi ile yakından ilişkilidir. Toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır. Bu durumda toplanan veriler gerçeği yansıtır ve araştırma sonuçlarının geçerliğine katkıda bulunur (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 267). Nitel araştırma temelde yorumlamaya dayanır. Araştırmacı bulguları yorumlamada önemli role sahiptir. Fakat araştırmacı verileri yorumlarken kişisel görüşlerinden kaçınmalıdır (Creswell, 2003: 208). Görüşmelerin sağlıklı olması için sınıf ortamı tercih edilmiştir. Araştırmacı 74 kişi ile yapmış olduğu görüşmeyi olabildiğince yansız şekilde araştırmaya yansıtmaya çalışmıştır.

Nitel veri toplamak amacıyla hazırlanan görüşme formunun geçerliliğini arttırma amacıyla öncelikle 3 öğretmenle deneme yapılmıştır ve ön görüşme yapılan kişiler çalışma grubuna alınmamıştır. Pilot uygulamada ortaya çıkan sorunlar tespit edilip gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra uzman görüşleri de alınarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Aynı zamanda alanda üç uzmana başvurularak görüşme formunun kapsam geçerliliği ile ilgili bilgi alınarak görüşme formunun geçerliliği arttırılmaya çalışılmıştır. Bulgular kendi içinde tutarlı, anlamlı ve daha önceden oluşturulan kavramsal çerçeve ve kuramlarla uyumluğuna bakılarak iç geçerlilik sağlanmıştır. Çalışmada örneklem genellemeye izin verecek ölçüde çeşitlendirilmiştir. Aynı zamanda örneklemin özellikleri başka bir örnekleme karşılaştırma yapabilecek düzeyde ayrıntılı olarak tanımlanarak dış geçerlilik sağlanmıştır. Bulgularla kuramsal çerçevenin tutarlı olup olmadığı konusunda üç uzman incelemesine başvurulmuştur. Bu sayede çalışmanın geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada veri toplanan bireyler açık bir şekilde demografik bilgileri verilerek tanımlanmıştır. Böylece, benzer araştırma yapan diğer araştırmacılar örneklem oluştururken bu özellikleri dikkate alarak araştırma yapabilirler. Bu durumlar dış güvenilirliği sağlamaktadırlar. İç güvenilirlik için görüşmelerde yer alan öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. İçerik analizi tekniklerinin güvenilirliği, kodlayıcıların ve kodlama kategorilerinin güvenilirliğiyle ilgilidir. Kodlayıcıların güvenilirliği, farklı kodlayıcıların aynı metni aynı şekilde kodlamalarını veya aynı kodlayıcının aynı metni farklı zamanlarda aynı şekilde kodlamasını gerektirmektedir. Kategorilerin güvenilirliği açıkça ifade edilmiş olmalarına bağlıdır ve belirsiz kategoriler güvenilirliği düşürürler (Bilgin, 2014: 16). Bu amaçla çalışmanın güvenilirliğini arttırmak için tespit edilen kategoriler ve ortak temalar araştırmacının dışında aynı üniversitede görev yapan nitel araştırma konusunda deneyimli iki çalışma arkadaşı tarafından ayrı ayrı incelenmiş, daha sonra bir araya gelinerek verilerle saptanan ortak temalar arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar giderilmiş ve bu şekilde oluşturulan kategori ve temalar üzerinde yüksek oranda ortak bir mutabakata varılması sağlanmıştır (Eraslan, 2011; Yıldırım ve Şimşek, 2006). Yine Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılarak temaların uyuma yüzdesine bakılmıştır. Güvenirlik formülü: “Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)” olarak belirtilmektedir. Buna göre görüşme formuna ait kodlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman (1994) uyuma değerinin .70 ve üzeri olmasını kabul edilebilir olduğunu belirtmektedir.

3.4. Araştırma Verilerinin Toplanması ve Çözümlemesi

Bu bölümde araştırmanın nicel ve nitel kısımlarına ait veri toplama ve çözümleme safhaları ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

3.4.1. Araştırmanın Nicel Boyutuna İlişkin Veri Toplama ve Çözümleme

Araştırmanın nicel kısmına ait verilerin toplanmasında öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı'ndan alınan uygulama izni ile birlikte 2013-2014 eğitim öğretim yılında örnekleme dâhil edilen illerden Diyarbakır ve Antalya'da doğrudan okullara gidilerek ölçme aracı araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Kalan 13 ilde ise okul yöneticilerine telefon ile ulaşılarak ölçme aracının gönüllülük esasına bağlı olarak

öğretmenlere uygulanması talep edilmiş ve okul yöneticileri tarafından ölçek öğretmenlere uygulanmıştır.

Elde edilen veriler SPSS 20.0 paket programına işlenerek analiz edilmiştir. Örneklemeye ait özelliklerin ve katılımcılara ait kişisel bilgilerin ortaya konulmasında yüzde ve frekans değerlerine, araştırmanın amaçlarından olan değişken ayrımı gözetmeksizin öğretmenlerin kültürel sermayelerine ait bulguların ortaya konulmasında aritmetik ortalama ve standart sapma puanlarına bakılmıştır.

Araştırmanın alt amaçlarından olan ve bağımsız değişkenler ile boyutlar arasında anlamlı farkın olup olmadığına dair yapılan anlamlılık testlerinde öncelikle parametrik varsayımlar göz önünde bulundurulmuştur. Katılımcı sayısının 2273 olması ve uzman¹ görüşlerinin “yüzlükler düzeyinde alt gruplar için parametrik testler uygulanabilir yönünde olması” dolayısıyla bağımsız t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testlerinden yararlanılmıştır. Normallik dağılımıyla ilgili olarak Büyüköztürk, Bökkeoğlu ve Köklü (2008), büyük gruplar üstünde toplanan verilerin normal dağılıma yakın bir dağılım gösterdikleri kabul edilebileceğini ve buna uygun istatistiklerin seçilebileceğini belirtmektedir. Yine merkezi limit teoremine göre ana kütlelerin dağılımı ne şekilde olursa olsun, örneklem basit rastlantısal yolla seçilmiş ise, dağılım normale yaklaşacağı ve normal dağılım özelliklerinin kabul edilebileceği belirtilmektedir (Ghasemi ve Zahediasl, 2012; Pallant, 2007; Ho ve Behrens, 1995; Weisstein, 2014).

Bu kapsamda cinsiyet, branş, okul öncesi eğitim alma durumu değişkenleri için t-testi; eğitim düzeyi, görev yapılan ilin sosyoekonomik düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, ailede yükseköğretim düzeyinde eğitim alan kişi sayısı, kıdem, ailenin toplam aylık geliri, yükseköğretim öncesi hayatının büyük kısmını geçirdiği yer değişkenleri için ANOVA (Varyans Analizi) testi uygulanmıştır.

3.4.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Veri Toplama ve Çözümleme

Araştırmada nitel veri toplama araçlarından yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır.

---

¹ Prof. Dr. Şener Büyüköztürk, Gazi Üniversitesi; Prof. Dr. Behçet Oral, Dicle Üniversitesi

Birinci bölümde demografik bilgiler, ikinci bölümde ise açık uçlu 11 soru yer almaktadır.

Görüşmenin gerçekleşmesi için Dicle Üniversitesi'nde Eğitim Yönetimi alanında tezsiz yüksek lisans yapan, Diyarbakır merkez ilçeleri kamu okullarında çalışan 74 öğretmen aynı gün içinde farklı zamanlarda 6 ayrı sınıfta toplanmıştır. Görüşme formu uygulanmadan önce öğretmenlere kültürel sermaye, bileşenleri, önemi ve etkileri hakkında 30 dakikalık bilgilendirici eğitim semineri verilmiştir. Daha sonra yarı yapılandırılmış görüşme formu dağıtılarak öğretmenlere araştırmacı tarafından uygulanmış ve uygulama esnasında yardımcı olunmuştur. Öğretmenlerden bu soruları ayrıntılı biçimde yanıtlamaları istenirken soruların içtenlikle cevaplandırılmasının araştırmacının güvenirliliği için önemli olduğu, cevapların yalnızca araştırmacı tarafından doktora tezinde kullanılacağı vurgulanmıştır. Ayrıca, öğretmenlerin görüşlerini rahatça yazmalarını sağlamak amacıyla görüşme formuna isimlerini yazmamaları gerektiği belirtilmiştir. Toplamda 74 öğretmen ile görüşülmüştür; fakat boş bırakma, özensiz veya yanlış işaretlemelerden dolayı 18 görüşme formu değerlendirmeye alınmamış ve 56 yarı yapılandırılmış görüşme formu içerik analizine tabi tutulmuştur.

Veri analiz süreci verilerden anlam çıkarmayı içermektedir. Veri analizine başlamadan önce araştırmacı hazırlık için verileri anlayana kadar derinlemesine okumalıdır (Creswell, 2003: 217). Görüşme formunda yer alan veriler tek tek incelenmiş ve kategoriler belirlenerek raporlaştırılmıştır. Yapılan analizlerde içerik analiz tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde kategorisel ve frekans analizi teknikleri kullanılmıştır. Frekans analizi, analiz sonucunda ulaştığımız birimlerin sayısal bir tarzda görülme sıklığını ortaya koymaktadır. Kategorisel analiz ise belli bir bulgunun öncelikle birimlere bölünmesi ve daha sonra bu birimlerin, belirli ölçütlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Kategorilere ayırarak sınıflandırma işlemi verilerin sınırlandırılmasına ve bulanıklıktan kurtarılıp belirginleştirilmesine katkıda bulunur (Kuş, 2012: 158). Bu amaçla görüşme formu verileri kategorilere ayrılarak tasnif edilmiş ve her kategoriye ait öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Böylece oluşturulan kategorileri oluşturan destekleyici öğretmen ifadeleri örneklendirilerek güvenirlilik artırılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde veri toplama araçlarından elde edilen verilerin analizi sonucu ulaşılan bulgular yer almaktadır. Bulgular araştırmanın alt problemlerine ilişkin yapılan nicel analiz ve nitel analiz verilerine göre sunulmuştur. Yöntemde de belirtildiği üzere bulgular, sonuç ve tartışma bölümlerinde öncelikle nicel çalışma verileri verilmiş, ardından nitel çalışma verileriyle desteklenerek ifade edilmiştir.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde Türkiye genelinde (örneklem olarak seçilen 15 il merkezleri ve merkez ilçeleri) bağımsız değişken ayrımı gözetmeksizin araştırmaya katılan tüm öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Türkiye genelinde öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin yüksek ($\bar{X} = 3.48$) olduğu görülmüştür. Boyut bazında öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri incelendiğinde; *Entelektüel Birikim* boyutu yeterlik düzeyinin yüksek olduğu ($\bar{X} = 3.57$), *Katılım* boyutunun orta düzeyde olduğu ($\bar{X} = 2.99$), *Kültürel Bilinç* ($\bar{X} = 3.57$) ve *Kültürel Potansiyel* ($\bar{X} = 3.87$) boyutu yeterlik düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür (tablo 4.1).

Tablo 4.1. Türkiye Geneline Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterliklerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları

Maddeler ve Boyutlar	N	$\bar{x}$	SS
Çeşitli bilim dallarında bilgi sahibiyim	2273	3,17	1,19
Kültürel konularla ilgili objektif araştırmalar yaparım	2273	3,07	1,33
Tarihsel bilgiye dayanarak günümüzdeki kültürel değerleri ve olayları değerlendirip, öngörülebilirim	2273	3,52	1,16
Kültürel olay ve olguları farklı açılardan değerlendirebilirim	2273	3,76	1,03
Ulusal ve evrensel kültürel değerlerin farkındayım	2273	4,06	,99
Kültürel olarak sürekli kendimi yenilerim	2273	3,72	1,04
Bilimsel dergi ve makaleleri okurum	2273	3,12	1,28
Edebiyatla ilgilenirim	2273	3,22	1,41
Kültürel çeşitliliğin toplumsal açıdan zenginlik olduğuna inanırım	2273	4,28	1,02
Kültürel içerikli kitaplar okurum	2273	3,49	1,21
Okuduklarımdan yararlı gördüklerimi hayata aktarıyorum	2273	3,97	1,0
Kitap alma (ödünc veya satın alma) alışkanlığım vardır	2273	3,69	1,32
Her ay düzenli olarak kitap okurum	2273	3,33	1,44
Entelektüel Birikim Boyutu Toplam	2273	3,57	,78
Kültürel amaçlı faaliyet ve/veya kurslara katılıyorum	2273	2,85	1,40
Toplumsal faaliyetlere gönüllü olarak katılıyorum	2273	3,05	1,35
Kültürel faaliyetlere katılımı mümkün kılacak çevreye sahibim	2273	3,18	1,29
Gezilere katılıyorum	2273	3,23	1,36
Sanat çalışmalarına katılıyorum	2273	2,63	1,44
Boş vakitlerimde kültürel çalışmalarla meşgul olurum	2273	2,87	1,34
Kurum içi etkinliklere düzenli olarak katılıyorum	2273	3,11	1,37
Katılım Boyutu Toplam	2273	2,99	1,04
Yaşadığım şehirdeki kültürel faaliyet potansiyelinin farkındayım	2273	3,59	1,20
Tiyatro ve/veya sinemaya giderim	2273	3,36	1,39
Yaşadığım şehirdeki kültürel değer taşıyan yerleri bilirim	2273	3,84	1,12
Müze ve/veya tarihi yerleri ziyaret ederim	2273	3,53	1,28
Kültürel hayatı etkileyen bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanırım	2273	3,53	1,16
Kültürel Bilinç Boyutu Toplam	2273	3,57	,93
Açık ve anlaşılır konuşurum	2273	4,12	,95
Çevremdekilerle sosyal ve medeni ilişkilerim üst düzeydedir	2273	3,97	1,15
Toplumunu yönlendirebilecek derecede çevremde söz sahibi biriyim	2273	3,57	1,05
Akıcı konuşurum	2273	3,91	1,02
Çevremde kendini yetiştirmiş, kültürlü bir insan olarak tanınırım	2273	3,78	1,0
Kültürel Potansiyel Boyutu Toplam	2273	3,87	,81
Maddelerin Genel Toplamı	2273	3,48	,74

Öğretmenlerin her bir boyutta almış oldukları puanların aritmetik ortalamalarına dikkat edildiğinde;

Entelektüel Birikim boyutunda yüksek düzeyde kültürel sermaye yeterliklerine sahiptirler ($\bar{X} = 3,57$). Bu boyutta en yüksek puanın yer aldığı madde “Kültürel çeşitliliğin toplumsal açıdan zenginlik olduğuna inanırım” ifadesi ($\bar{X} = 4,28$) olurken, en düşük madde “Kültürel konularla ilgili objektif araştırmalar yaparım” ifadesi ($\bar{X} = 3,07$) olmuştur.

Öğretmenler *Katılım* boyutunda orta düzeyde kültürel sermaye yeterliklerine sahiptir ($\bar{X} = 2,99$). Bu boyutta en yüksek aritmetik ortalama puanına sahip madde “Gezilere katılırım” ($\bar{X} = 3,24$) ifadesiyken en düşük puana sahip madde “Sanat çalışmalarına katılırım” ($\bar{X} = 2,63$) maddesidir.

Kültürel Bilinç boyutunda öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri yüksektir ($\bar{X} = 3,57$). Bu boyutta yeterlik düzeyinin en yüksek olduğu maddeye bakıldığında en yüksek aritmetik ortalama puanına sahip madde “Yaşadığım şehirdeki kültürel değer taşıyan yerleri bilirim” maddesidir ($\bar{X} = 3,84$) ve en düşük puana sahip madde “Tiyatro ve/veya sinemaya giderim” maddesidir ($\bar{X} = 3,36$).

Kültürel Potansiyel boyutunda öğretmenlerin yeterlik düzeyi ele alındığında; bu boyutta öğretmenler yüksek düzeyde sermaye yeterliklerine sahiptirler ($\bar{X} = 3,48$). Bu boyutta en yüksek aritmetik ortalama puanına sahip madde “Açık ve anlaşılır konuşurum” maddesidir ($\bar{X} = 4,12$) ve en düşük puana sahip madde “Toplumunu yönlendirebilecek derecede çevremde söz sahibi biriyim” maddesidir ($\bar{X} = 3,57$).

4.1.1. Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeylerini Yükseltmeyi Engelleyici Durumlara İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri

Bu bölümde örneklem grubundaki öğretmenlere yöneltilen “Öğretmenlerin kültürel sermaye (Entelektüel Birikim, Katılım, Kültürel Bilinç, Kültürel Potansiyel) yeterlik düzeylerini yükseltmelerini engelleyen durumlar nelerdir?” sorusuna verdikleri cevapların içerik analizi ve öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar

sunulacaktır. Nitel görüşme formunda yer alan açık uçlu soruyla cevabı aranan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini yükseltmelerini engelleyen durumlara ilişkin öğretmen görüşleri tablo 4.1.1’de verilmiştir. Araştırmada (Araştırmanın nitel boyutuna ilişkin çalışma grubu başlığında) belirtildiği üzere 56 görüşme formu analiz edilmiştir. Fakat bazı öğretmenlerin birden fazla kategoride fikir beyan etmesinden dolayı tabloda iki temada toplanan ifadelerin toplamı 56 adeti geçebilmektedir.

Bu verilere bakıldığında; kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin yükseltilmesini engelleyici durumlar öğretmenler tarafından genel olarak öğretmen harici etmenler ve bireysel durumlar olarak ikiye ayrıldığı görülebilir. Öğretmenler kendileri haricinde kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin yükseltilmesine engel olarak; ailevi engeller, ekonomik sıkıntılar, olumsuz çevre koşulları, eğitim sisteminin olumsuzluklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler, kültürel sermaye yeterlik düzeylerini yükseltmeyi engelleyici bireysel durumları ise; akademik bilgisizlik, kendilerini geliştirme isteklerinin olmayışı, yanlış hedef belirleme, ideolojik fikirlerine göre hareket etme, bilinçsizlik ve duyarsızlık olarak örneklendirmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “Öğretmenlerin kültürel sermaye (Entelektüel Birikim, Katılım, Kültürel Bilinç, Kültürel Potansiyel) yeterlik düzeylerini yükseltmelerini engelleyen durumlar nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar 2 tema altında toplanmıştır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğuna göre öğretmen harici unsurlar, (ekonomik ve çevresel koşullardaki olumsuzluklar, eğitim politikaları vb.) öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini yükseltmelerini engellemektedir (**Tema 1**). İkinci sırada öğretmenlerin bireysel durumlarından kaynaklanan bazı olumsuzluklar kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin yükseltilmesi engellemektedir görüşü beyan edilmiştir (**Tema 2**).

Tablo 4.1.1. Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyini Yükseltmeyi Engelleyici Durumlara İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	f	%
1. Öğretmen harici etmenler	51	91,1
Ailevi engeller		
Ekonomik sıkıntılar		
Olumsuz çevre koşulları		
Eğitim sisteminin olumsuzlukları		

2. Bireysel durumlar	20	35,7
Akademik bilgisizlik		
Gelişim isteğinin olmayışı		
Yanlış hedef belirleme		
İdeolojik fikirlerine göre hareket etme		

Her iki kategoride yer alan öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir. Görüşlerle ilgili örnek cümleler verilirken her iki kategoride belirtilen temel fikre uygun görüş beyan eden öğretmenlerin cümleleri *italik* yazılmıştır. Birinci temada yer alan öğretmen görüşleri örneklendirilecek olursa:

“Ailesel altyapı eksikliği yani ailede kültürel anlamda bir yeterliliğe sahip birinin olmaması. Bunun yanında maddi yetersizlikler ulaşım sıkıntısı. (E, L, 1-5, SAY)” “-Öğretmen maaşlarının olması gerektiği kadar olmaması –Buldukları ortam buna elverişli olmayabilir (K, L, 1-5, SAY)” “Birkaç engel olabilir. 1) Maddi durum 2) Çocuk 3) Çevre Koşulları (K, L, 1-5, SAY). “-Ekonomik yetersizlikler – Sosyal faaliyete katılım eksikliği vb. (E, L, 1-5, SÖZ)” “Mekan, Çevre ve Sosyo-ekonomik şartlar (E, L, 1-5, SÖZ)” “İmkânların sınırlı olması. Zaman sıkıntısı. Maddiyatın elverişli olmaması. Eğitim sisteminin insanları pasifleştirmesi (E, L, 1-5, SÖZ).” “Bu konudaki şahsi fikrim öğretmenlerin öğrencilere “Eğitim” hizmetinden ziyade “Öğretim” hizmetini vermek zorunda kalmalarıdır. Çünkü öğretmenlere bürokratik vb. diğer evrak işleri gibi angarya işlerin zamanla sıkıntılar yaşamaktadır. Bu da dolaylı kimi zaman da direk olarak Öğretmenin Kültürel yönünü törpülemektedir. Ayrıca sisteme bağlı olarak destek hizmetlerinin yetersizliği ve gelir düzeyi yetersizliği de başka bir gerekçe olarak görülebilir (E, LÜ, 1-5, SÖZ).” “Öğretmenlerin öğrenim gördüğü kurumlarda almış oldukları eğitimin kalitesi en önemli etkenlerden birisidir. Öğretmenliğe başladıktan sonra görev yaptıkları yerin sosyal, kültürel özellikleri, ulaşım sorunları da diğer etkenlerden biridir. Öğretmenin görev yaptığı kurumlardaki meslektaşlarının kültür seviyesi de çok önemli bir etkendir (K, L, 6-10, SÖZ).” “Bölgeler arası kültür farklılıkları, ekonomik şartlar, bazı kültürel şeylerin bazı bölgelerde daha az veya kısıtlı olması, aile sorumlulukları (kendini ailesine adayan bireylerin birçok şeyden kendini soyutlayıp ailesi için uğraşması), Toplumun bakış açısı. (E, L, 1-5, SAY)”

İkinci tema kapsamında ifade edilen öğretmen görüşlerine örnek olarak:

“Maddiyatı ön planda tutmaları, kendini geliştirememeleri, kültürel değerlerimizin farkında olmamaları (E, L, 1-5, SAY).” “Sınav endeksli çalışmaları. Stres ve kaygı. Amacın kültürel donanım olmaması maaş kazanmak için meslek seçilmesi. (K, LÜ, 6-10, SÖZ).” “Kendi alanında yetersiz ve eksik olması. Kendi ideolojisini işine karıştırmaması. Öğretmenlerin idealist ruhunu kaybetmiş olması. Egosunu işine karıştırmaması (E, L, 1-5, SÖZ).”

Her iki temayla ilgili görüş beyan eden öğretmen cümlelerine örnek olarak:

“Öğretmenlerin kültürel sermayesi ile ilgili öncelikle öğretmen olduğu branş hakkındaki bilgisi göz önünde bulundurulmalıdır. Öğretmen bilgisiz ise kültür sermayesini aktaramaz. Kültür sermayesini aktarmadaki başka bir engel de öğretmenin egosuna göre hareket etmesidir. Kendi ideolojik fikirlerine göre hareket ederse konu aktarımında sıkıntı konu algılayışında ters tepki ile karşılaşır (K, LÜ, 6-10, SÖZ).” “Bu sorun eğitim-öğretim hayatının ilk yıllarından başlayan bir sorun. Çünkü Türkiyede hep ezbere dayalı bir eğitim sisteminin olması, Araştırma ve eleştirme ortamının olmaması ve pasif bir eğitim sisteminin olması kültürü, kültürleşmeyi kültürlenmeyi hep sorun haline getirmiştir. Öğretmenler de bu durumdan etkilenmiş ve kültürel öğeleri hem almada hem de iletmede sorunlar yaşamıştır. Bu sorunun en büyük kaynağı Türk Milli Eğitim Sistemidir (E, LÜ, 1-5, SAY).” “Doğu ve Güneydoğu’daki şartlar göz önüne alındığında eğitim sisteminde pek kaynak harcanmıyor. Kalabalık sınıflar okulların azlığı okulların teknolojiden yoksun olması başlıca engelleyici durumlardır. Öğretmenleri de olumsuz etkileyen bu etmenler; öğretmenlerin yeterince verimli olmasına engel teşkil ediyor. Sosyal aktivitelerin sınırlı olması da engelleyici durumdur. Ancak en önemli engelleyicinin öğretmenin toplumdaki uzak durması bazı şeyleri kendine dert etmemesi olduğu kanaatindeyim (E, L, 6-10, SÖZ).” “İlk olarak ekonomik durum diyebilirim. Maddi anlamda rahat olan, yaşam kaygısını minimuma indirmiş bir öğretmen daha yüksek düzeyde kültürel sermayeye sahip olabilir. İkincisi de öğretmenin kültürel farklılıkları benimsemesi ve bunları dışlama derdine girmemesidir. Farklıktan kazanç sağlamaya bakmalıdır (E, L, 1-5, SÖZ).” “1-Ekonomik çevre şartları, olanaklar engelleyebilir. 2-Ekonomik şartlar, asosyal olmak 3-Sosyal çevresiyle iyi ilişkiler kuramama, Ekonomik Çevre etkisi, Kültürel farklılıklar, şartların olmaması 4-Okuma bilincinin yetersiz veya hiç olmaması (K, L, 6-10, SAY).” “Yaşadığı yerin koşulları –Sosyal çevre –Gelişmişlik düzeyi –Özgüven eksikliği –Ekonomik koşullar –

Kişinin ilgisizliği –Çok fazla özgüven (E, L, 1-5, SAY).” “Sosyal Baskı –Çevrenin Tutumu ve Değerleri –Ekonomik Koşullar –Özgüven eksikliği (Baskı yoluyla sevilen bölümler yüzünden kişinin alanındaki bilgiyi öğrenme çabası olmayışı) (E, LÜ, 1-5, SÖZ).” “-Kültürel değerlere ulaşma sorunu –Öğretmenlerin bu konudaki duyarsızlığı –Devletçe daha fazla tanıtım yapmaması –Öğretmenlerin bu konuda gerekli çabayı göstermemeleri (K, L, 6-10, SÖZ).”

4.1.2. Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeylerini Yükseltmek İçin Yapılabileceklerle İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “Öğretmenlerin kültürel sermaye (*Entelektüel Birikim, Katılım, Kültürel Bilinç, Kültürel Potansiyel*) yeterlik düzeylerini yükseltmek için neler yapılabilir?” sorusuna verdikleri cevaplar 2 kategori altında toplanmıştır (Tablo 4.1.2).

Kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin yükseltilmesi için yapılabilecekler konusunda öğretmenler temelde öğretmenlerin yapması gerekenler ve öğretmen harici unsurların yapması gerekenler olarak iki farklı görüş beyan etmişlerdir. 1. Öğretmenlerin yapması gerekenler; kararlı olma, çeşitli kültürlerle iletişime geçme, sorumluluk sahibi olma, daha çok okuma, gelişimi dert edinme olarak ifade edilmiştir. 2. Öğretmen harici unsurların yapması gerekenler de ise kişi ve kurum belirtilmeden; sosyo-ekonomik düzey, hayat şartları, psikolojik şartlar, gelir düzeyi, eğitim politikasında düzenleme ve iyileştirmeye gidilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Tablo 4.1.2. Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyini Yükseltmek İçin Yapılabileceklerle İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	f	%
1. Öğretmenlerin yapması gerekenler	22	39,3
Kararlı olma		
Çeşitli kültürlerle iletişime geçme		
Sorumluluk sahibi olma		
Daha çok okuma		
Gelişimi dert edinme		

2. Öğretmen harici unsurların yapması gerekenler	43	76,8
Sosyo-ekonomik düzey		
Hayat şartları		
Psikolojik şartlar	düzenleme ve iyileştirme	
Eğitim politikasında		

Birinci temada öğretmenlerin kültürel sermaye düzeylerini yükseltmek için bireysel olarak yapması gerekenlerden bahsedilmiş, ikinci temada ise öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin yükseltilmesi için öğretmenler harici kişi, toplum, kurum ve kuruluşların yapması gerekenlerden bahsedilmiştir. Bazı öğretmenler de hem öğretmenlerin yapması gerekenlerden hem de öğretmenlerin sermaye düzeylerinin yükseltilmesi için yapılması gerekenlerden bahsetmiştir. Her iki kategoride de fikir beyan eden öğretmenlerin görüşleri *italik* yazılmıştır. İki temada yer alan öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

Birinci tema kapsamında yer alan öğretmen ifadeleri:

“İlk olarak dışarıdan gelen olumsuz söylentilere kulaklarını tıkamalı ve kararlı olmalıdır. Ailesini, çocuklarını ihmal etmeden (E, L, 1-5, SÖZ).” “–Daha çok kültürü tanımaları gerekir –Türkiyede bile Lazı, Çerkezi, Kürdü, Ermenisi var. Bunlar hakkında az da olsa bilgi edinmelidir.- Öğretmenlik yapacağı yerin kültürünü iyi öğrenmelidir (K, L, 1-5, SAY).” “Görev ve konum sorumluluğunun farkına varırsa bu konuda daha bir sermayeye sahip olacaktır (K, L, 6-10, SÖZ).” “Daha çok okumak ve öğretmenlik mesleğinde bunu öğrencilere yansıtarak daha bilinçli öğrenci yetiştirmek (E, L, 1-5, SAY).” “–Güncel konulara hâkim olması gerekir. –Yaşadığı toplumda farklı bir bakış açısıyla yaşamaya başlamak –Alanı ile ilgili yeni bilimsel çalışmalardan haberdar olmalı (E, LÜ, 6-10, SÖZ).” “Maddiyat arka plana atılmalıdır. Kendini geliştirmeleri gerekmektedir. Çağdaş eğitim yöntemlerini kullanmaları gerekir. Toplumsal değerlerin farkında olmaları (K, L, 1-5, SÖZ).” “–Kendini geliştirmeyi kendine dert edinmeli –Hem hayatı hem de kitapları okuyabilmeli –Vicdanı geliştirmek mümkündür. Buda kültürel sanatsal etkinlikler ve edebiyatla olur (E, LÜ, 1-5, SÖZ).” “Maddiyat arttırılmalı Kültürel etkileşim arttırılmalı, Kültür alanları arttırılmalı çevresel şartlar uygun hale getirilebilir (E, L, 6-10, SÖZ).”

İkinci tema kapsamındaki öğretmen görüşlerine örnek olarak:

“1- Ekonomik olanaklara sahip olunması 2- Ekonomik durumun iyi olması, Arkadaş çevresinin olması 3- Ekonomik durumun iyi olması, şartların iyi olması 4- Okuma bilincini geliştirmek, olanakları arttırmak (E, L, 1-5, SÖZ).” “–Teşvik verilmeli –Kültürel sermayenin insan için önemi aktarılmalı (E, L, 6-10, SÖZ).” “– Maaşlar iyileştirilmeli –Eğitimi sonuç odaklı değil süreç merkezli yapılmalı vb. (K, L, 1-5, SÖZ).” “Öğretmenlerin fikirlerini, öğrendiklerini daha rahat sunacak bir eğitim sistemi oluşturulmalı. Demokratik bir eğitim ortamı. Farklı etnikteki öğrenci ve öğretmenlerin daha özgür olacağı kendini güvende hissedeceği bir ortam. Kültürel etkinliklerin önemini bilen yöneticilerin okulda yer alması vs. (E, L, 1-5, SÖZ).” “Gelir düzeyi arttırımı. Destek hizmetlerinin arttırımı. Bürokratik, kağıt vb. angarya işler azaltılmalı. Ders dışı etkinlikler oluşturmasına yardımcı olunmalı (E, L, 6-10, SÖZ).” “Öncelikle sınava girerek öğretmen olabilme kaldırılmalı. Öğretmenlik için ayrı bir sistem oluşturulmalı. Naif insanlar bir şekilde seçilmeli (E, LÜ, 6-10, SÖZ).” “Seminerler yapılarak eğitim faaliyetlerinde bulunulabilir. Öğretmen maaşlarının yükseltilip, öğretmendeki geçim sıkıntısını ortadan kaldırmak gerekir. Böylece geçim sıkıntısı çekmeyen öğretmen kültürel faaliyetlere yeterli düzeyde vakit ayırabilir (K, L, 1-5, SAY).” “Ekonomik güç verilmelidir. Toplum ve öğrenciler içindeki saygınlığı arttırılmalıdır (Bu da ekonomi ile olabilir). Öğretmene yaptırım gücü verilmelidir. Günümüzde öğretmenlere değer verilmiyor. Saygı yok edep-adap yok. Öğretmen zirzoplarla uğraşamaz hale gelmiştir (E, L, 6-10, SAY).”

Her iki tema kapsamında görüş beyan eden öğretmenlerin görüşleri:

“Maddi anlamda yeterliliğe sahip olunması gerekir. Kendini geliştirmeye ve yenilemeye yönelik çalışmalarının olması gerek (K, L, 6-10, SÖZ).” “–Öğretmen maaşlarının arttırılması kültürel sermayeyi bir nebze artırır. –Bir sonraki günün ders hazırlığını yapmak ve (veya) okuldaki angarya (formalite) işlerle uğraşmamak düzeyi artırır (E, L, 1-5, SAY).” “Kitap okunabilir. Olumlu bir benlik algısı geliştirilebilir. Gerek mali gerek psikolojik öğretmenlik mesleğinin iyileştirilmesi. Öğretmenlerin değişik alanlarda kendilerini geliştirmeleri (E, L, 6-10, SÖZ).” “– Kendilerini daha iyi geliştirmelidirler. –Kültürel etkinliklere daha fazla önem verilmelidir. –Kültürel etkinlikler için öğretmenlere daha fazla imkan sunulmalıdır (E, L, 1-5, SÖZ).” “Eğitim aldıkları kurumlarda kültürel sermayelerini

zenginleştirecek faaliyetlerin arttırılması çok önemlidir. Öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri, çevrelerine benzemek yerine onları da kültürel faaliyetlere katmaya çalışmaları gerekmektedir. Çevre ne kadar sıkıntılı olursa olsun öğretmenlerin farklı alternatifler üretmeleri hem kendilerine hem de çevresindekilerine farklı bir bakış açısı sağlayacaktır (E, LÜ, 1-5, SAY).” “-Öğretmenlerin asosyallikten çıkıp topluma karışmalı –Okullardaki şartlar iyileştirilmeli (teknolojisi, sınıf mevcudu vb.) –Maaşların makbul bir seviyede olması gerekir (K, LÜ, 6-10, SÖZ).”

4.2. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü problem cümlesi olan illerin sosyoekonomik gelişmişlik düzeylerine göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerine ilişkin veriler tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Öğretmenlerin Çalıştığı İllerin Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları

Üst Düzey İller	Boyutlar	N	$\bar{X}$	ss
Ankara	Entelektüel Birikim	707	3,64	,77
Antalya	Katılım	707	3,12	1,03
İzmir	Kültürel Bilinç	707	3,69	,89
İstanbul	Kültürel Bilinç	707	3,69	,89
Kayseri	Kültürel Potansiyel	707	3,96	,79
Toplam Kültürel Sermaye		707	3,58	,73
Orta Düzey İller	Boyutlar		$\bar{X}$	ss
Trabzon	Entelektüel Birikim	611	3,58	,78
Manisa	Katılım	611	3,01	1,02
Balıkesir	Kültürel Bilinç	611	3,56	,92
Rize	Kültürel Bilinç	611	3,56	,92
Malatya	Kültürel Potansiyel	611	3,86	,78
Toplam Kültürel Sermaye		611	3,49	,73
Alt düzey İller	Boyutlar	955	$\bar{X}$	ss
Adıyaman	Entelektüel Birikim	955	3,51	,78
Diyarbakır	Katılım	955	2,88	1,03
Erzurum	Kültürel Bilinç	955	3,48	,94
Batman	Kültürel Bilinç	955	3,48	,94
Osmaniye	Kültürel Potansiyel	955	3,8	,84
Toplam Kültürel Sermaye		955	3,41	,74

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi üst, orta ve alt düzey gelişmiş illerde görev yapan öğretmenlerin *toplam kültürel sermaye* yeterlik düzeyleri yüksektir. Her üç düzeyde (üst-orta-alt) gelişmiş illerde görev yapan öğretmenlerin alt boyut bazında yeterlik düzeyleri incelendiğinde:

Üst düzeyde gelişmiş illerde görev yapan öğretmenlerin *Entelektüel Birikim* ($\bar{X} = 3.64$), *Kültürel Bilinç* ($\bar{X} = 3.69$) ve *Kültürel Potansiyel* ($\bar{X} = 3.96$) boyutları yeterlik düzeyleri yüksekken *Katılım* boyutu yeterlik düzeyleri ($\bar{X} = 3.12$) ortadır.

Orta düzeyde gelişmiş illerde görev yapan öğretmenlerin *Entelektüel Birikim* ($\bar{X} = 3.58$), *Kültürel Bilinç* ($\bar{X} = 3.56$) ve *Kültürel Potansiyel* ($\bar{X} = 3.86$) boyutları yeterlik düzeyleri yüksekken *Katılım* boyutu yeterlik düzeyleri ($\bar{X} = 3.01$) ortadır.

Alt düzeyde gelişmiş illerde görev yapan öğretmenlerin *Entelektüel Birikim* ($\bar{X} = 3.51$), *Kültürel Bilinç* ($\bar{X} = 3.48$) ve *Kültürel Potansiyel* ($\bar{X} = 3.8$) boyutları yeterlik düzeyleri yüksekken *Katılım* boyutu yeterlik düzeyleri ($\bar{X} = 2.88$) ortadır.

4.3. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde 3 farklı (Üst, orta, alt) sosyo-ekonomik düzeydeki illerde görev yapan öğretmenlerin çalıştıkları illerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılacaktır. Bu amaçla gerçekleştirilen ANOVA testi sonuçları tablo 4.3'te ifade edilmiştir.

Tablo 4.3. İllerin Gelişmişlik Düzeylerine Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi

Boyut	Varyans kaynağı	Kareler Top.	Kareler Ort.	Sd	f	P	Fark Grupları
Entelektüel Birikim	Gruplar arası	7,614	3,807	2	6,297	,002	Üst ve alt düzey iller
	Gruplar içi	1372,288	,605	2270			
	Toplam	1379,902		2272			
Katılım	Gruplar arası	23,890	11,945	2	11,165	,000	Üst-alt; Orta-alt düzey iller
	Gruplar içi	2428,533	1,070	2270			
	Toplam	2452,423		2272			
Kültürel Bilinç	Gruplar arası	17,732	8,866	2	10,412	,000	Üst-orta; Üst-alt düzey iller
	Gruplar içi	1932,948	,852	2270			
	Toplam	1950,679		2272			
Kültürel Potansiyel	Gruplar arası	10,191	5,095	2	7,797	,000	Alt-orta; Alt-üst düzey iller
	Gruplar içi	1482,826	,654	2269			
	Toplam	1493,017		2271			
Toplam Kültürel Sermaye	Gruplar arası	12,518	6,259	2	11,605	,000	Tüm (Üst, orta, alt) düzey iller
	Gruplar içi	1224,232	,539	2270			
	Toplam	1236,750		2272			

İllerin sosyoekonomik gelişmişlik düzeylerine göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark durumlarına dair yapılan ANOVA testi sonuçları ele alındığında; üst, orta ve alt düzeyde sosyo-ekonomik gelişim gösteren illerde görev yapan öğretmenlerin *kültürel sermaye* yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$). Anlamlı farkın kaynağına bakıldığında, anlamlı fark; üst düzey ile orta ve alt düzey arasında üst düzey lehine, orta düzey ile alt düzey arasında orta düzey lehinedir. Her 3 sosyo-ekonomik düzeyde öğretmenler yüksek düzey kültürel sermaye yeterliklerine sahip olsalar da üst sosyo-ekonomik gelişim gösteren illerde görev yapan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri ($\bar{X} = 3.58$) anlamlı derecede orta sosyo-ekonomik gelişim gösteren illerde görev yapan öğretmenlerinkinden ($\bar{X} = 3.49$) yüksektir (tablo 13). Orta sosyo-ekonomik gelişim gösteren illerde görev yapan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri ($\bar{X} = 3.49$) anlamlı derecede alt sosyo-ekonomik gelişim gösteren illerde görev yapan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinden ($\bar{X} = 3.41$) yüksektir. Dolayısıyla öğretmenlerin çalıştığı illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi ile o illerde görev yapan öğretmenlerin *kültürel sermaye* yeterlik

düzeyi algıları arasında doğru orantıdan bahsedilebilir. Alt boyut bazında değerlendirildiğinde:

Entelektüel Birikim boyutunda üst düzey ile alt düzey gelişmiş illerde görev yapan öğretmenler arasında üst düzey gelişmiş illerde görev yapan öğretmenler lehine anlamlı fark görülmüştür. Bu boyutta, illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin düşmesiyle birlikte öğretmenlerin yeterlik düzeylerinin düştüğü görülmüştür.

Katılım boyutunda farkın üst düzey ile alt düzey ve orta düzey ile alt düzeyde gelişmiş bölgeler arasından kaynaklandığı görülmüştür. Tablo 4.2 incelendiğinde *Katılım* boyutunda, üst düzeyde gelişen illerde görev yapan öğretmenlerin *kültürel sermaye* yeterlik düzeylerinin ($\bar{X} = 3.12$) alt düzeyde gelişmiş bölgelerde görev yapan öğretmenlerin yeterlik düzeylerine ($\bar{X} = 2.88$) nispeten daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Orta sosyoekonomik düzeyde olan illerde görev yapan öğretmenlerin yeterlik düzeyleri ($\bar{X} = 3.01$) alt düzey illerde görev yapan öğretmenlerin yeterlik düzeylerine ($\bar{X} = 2.88$) göre daha yüksektir. Her 3 sosyoekonomik düzeydeki illerde görev yapan öğretmenler orta düzeyde yeterli olmalarına rağmen çalıştıkları illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi yükseldikçe öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyi de yükselmektedir.

Kültürel Bilinç boyutunda; üst düzey sosyo-ekonomik gelişmiş iller ile orta ve alt düzeyde gelişmiş sosyo-ekonomik iller arasında üst düzey gelişmiş illerin lehine anlamlı fark bulunmuştur. Üst düzey sosyo-ekonomik gelişim gösteren illerde görev yapan öğretmenlerin yeterlik düzeyleri ($\bar{X} = 3.69$) orta ($\bar{X} = 3.56$) ve alt düzeyde gelişim gösteren illerde görev yapan öğretmenlerin yeterlik düzeylerine ($\bar{X} = 3.48$) göre daha yüksektir. Her 3 düzeyde gelişim gösteren illerde görev yapan öğretmenlerin kültürel bilinç sermaye düzeyleri yüksek olsa da üst düzey gelişmiş illerde çalışan öğretmenler anlamlı derecede orta ve alt düzey gelişmiş illerde çalışan öğretmenlerden daha yüksek düzeyde *Kültürel Bilinç* yeterliklerine sahip oldukları görülmektedir.

Kültürel Potansiyel boyutunda; üst düzey sosyo-ekonomik gelişmiş iller ile orta ve alt düzeyde gelişmiş sosyo-ekonomik iller arasında üst düzey gelişmiş lehine anlamlı fark bulunmuştur. Üst düzey sosyo-ekonomik gelişim gösteren illerde görev

yapan öğretmenlerin yeterlik düzeyleri ($\bar{X} = 3.96$) orta ($\bar{X} = 3.86$) ve alt düzeyde gelişim gösteren illerde görev yapan öğretmenlerin yeterlik düzeylerine ($\bar{X} = 3.8$) göre daha yüksektir. Her 3 düzeyde gelişim gösteren illerde görev yapan öğretmenlerin kültürel potansiyel sermaye düzeyleri yüksek olsa da üst düzey gelişmiş illerde çalışan öğretmenler anlamlı derecede orta ve alt düzey gelişmiş illerde çalışan öğretmenlerden daha yüksek düzeyde *Kültürel Potansiyel* yeterliklerine sahip oldukları görülmektedir.

4.4. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde cinsiyet bağımsız değişkenine göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasındaki anlamlı farka bakılacaktır. Araştırmada yer alan öğretmenlerin cinsiyetleri ile kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı farkın olup olmadığına dair yapılan t- testi sonuçlarına göre katılım boyutu hariç diğer boyutlarda anlamlı fark görülmüştür ($p > .05$).

Tablo 4.4. Cinsiyete Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin T- Testi

Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p																																												
Entelektüel Birikim	Kadın	1080	3,64	,759	2270	4,265	,000																																												
	Erkek	1193	3,5	,791				Katılım	Kadın	1080	3,0	1,044	2270	,456	,649	Erkek	1193	2,98	1,034	Kültürel Bilinç	Kadın	1080	3,69	,911	2270	6,269	,000	Erkek	1193	3,45	,926	Kültürel Potansiyel	Kadın	1080	3,96	,782	2269	5,433	,000	Erkek	1193	3,78	,827	Toplam Kültürel Sermaye	Kadın	1080	3,56	,722	2270	4,429	,000
Katılım	Kadın	1080	3,0	1,044	2270	,456	,649																																												
	Erkek	1193	2,98	1,034				Kültürel Bilinç	Kadın	1080	3,69	,911	2270	6,269	,000	Erkek	1193	3,45	,926	Kültürel Potansiyel	Kadın	1080	3,96	,782	2269	5,433	,000	Erkek	1193	3,78	,827	Toplam Kültürel Sermaye	Kadın	1080	3,56	,722	2270	4,429	,000	Erkek	1193	3,42	,746								
Kültürel Bilinç	Kadın	1080	3,69	,911	2270	6,269	,000																																												
	Erkek	1193	3,45	,926				Kültürel Potansiyel	Kadın	1080	3,96	,782	2269	5,433	,000	Erkek	1193	3,78	,827	Toplam Kültürel Sermaye	Kadın	1080	3,56	,722	2270	4,429	,000	Erkek	1193	3,42	,746																				
Kültürel Potansiyel	Kadın	1080	3,96	,782	2269	5,433	,000																																												
	Erkek	1193	3,78	,827				Toplam Kültürel Sermaye	Kadın	1080	3,56	,722	2270	4,429	,000	Erkek	1193	3,42	,746																																
Toplam Kültürel Sermaye	Kadın	1080	3,56	,722	2270	4,429	,000																																												
	Erkek	1193	3,42	,746																																															

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyete göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı farka ilişkin *Entelektüel Birikim* boyutunda cinsiyete göre anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$). Kadın öğretmenler bu boyutta erkek öğretmenlere göre daha yeterli görülmektedir. Hem kadın hem erkek öğretmenler üst düzeyde entelektüel birikim yeterliklerine sahip oldukları görülmektedir.

Öğretmenlerin *Katılım* boyutunda cinsiyete göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark bulunmamıştır ($p>.05$). Bu boyutta kadın ($\bar{X} = 3.0$) ve erkek öğretmenler ($\bar{X} = 2.98$) orta düzeyde yeterlidirler.

Öğretmenlerin *Kültürel Bilinç* boyutunda cinsiyete göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark vardır ($p<.05$). Her iki grup öğretmen üst düzeyde yeterli olsalar da kadın öğretmenler ($\bar{X} = 3.69$) erkek öğretmenlerden ($\bar{X} = 3.45$) daha yeterlidirler.

Öğretmenlerin *Kültürel Potansiyel* boyutunda cinsiyete göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Kadın öğretmenler ($\bar{X} = 3.96$) erkek öğretmenlerden ($\bar{X} = 3.78$) kültürel potansiyel boyutunda daha yeterlidirler.

Öğretmenlerin *toplam kültürel sermaye* yeterlik düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Kadın öğretmenler ($\bar{X} = 3.56$) erkek öğretmenlerden ($\bar{X} = 3.42$) daha yeterlidirler. Kadın öğretmenler *Katılım* boyutu hariç *tüm alt boyutlarda* erkek öğretmenlerden daha yeterlidirler.

4.4.1. Altıncı Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlere “Araştırma bulgularına göre, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerine ilişkin algıları daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?” sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar gruplanarak tablo 4.4.1’de gösterilmiştir. Yapılan içerik analizi sonrası verilen yanıtlar 3 tema altında toplanmıştır. İlk kategoride öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%76,8) kadın öğretmenlerin kişisel özelliklerinden dolayı kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. İkinci kategoride toplumsal yapıya bağlı olarak ortaya çıkan çeşitli durumlardan dolayı kadın öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Üçüncü kategoride ise öğretmenlerin az bir kısmı %7,1–tamamı erkek öğretmenler) kadın öğretmenlerin boş vakitlerinin fazlalığından dolayı kültürel sermaye yeterlik düzeylerini yükseltici etkinlikler yapabildiklerini ifade etmişlerdir

Tablo 4.4.1. Cinsiyete Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	f	%
1. Bireysel özellikleri	43	76,8
Titizlik		
Hâkimiyet isteği		
Hırs		
Özgüven		
2. Toplumsal yapı kaynaklı durumlar	14	25
Ataerkil toplum düzeninde kadınların hakimiyet kurma isteği		
Sosyal yapı nedeniyle kendilerini üstün görmeleri		
Toplumsal yapı kaynaklı görev fazlalığı nedeniyle kendilerini yetiştirmek zorunda kalmaları		
3. Vakit fazlalığı	4	7,1

Araştırmaya katılan öğretmenlerin bu konudaki ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir. Üç kategoride yer alan cümleler ayrı ayrı verilmekle birlikte her iki kategoride de fikir beyan eden öğretmenlerin cümleleri *italik* yazılmıştır.

Birinci tema kapsamında yer alan öğretmen ifadeleri:

“Kadınlar birçok şeyde erkeklerden daha titiz daha dikkatli oldukları için (E, L, 1-5, SÖZ).” “Kadınlar yapı olarak bir konuya hakim olmak için konuyla ilgili herşeyi öğrenmek isterler. Bu nedenle daha kültürlüdürler (E, L, 6-10, SÖZ).” “Kadınların kendine olan özgüveni yüksek olduğundan olabilir. Ya da mükemmeliyetçilik duygusu da bu konuya yönelmesini sağlamıştır. Yani bence fitrat, yaratılıştan (E, L, 6-10, SAY).” “Çünkü kadın daha çok araştırıp öğrenmeye eğilimlidir (K, L, 6-10, SÖZ).” “Bence kadınların anlama ve algılama düzeyleri daha yüksek (K, L, 1-5, SÖZ).” “Kadın öğretmenlerin daha hırslı olduğu için (K, L, 6-10, SAY).” “Kadın yapı ve yaradılış olarak çok daha mükemmeliyetçi ve çok yönlüdür. Ayrıca ayrıntıcı olmaları ve merak, araştırma duygusu da bunda önemli bir etkidir (E, L, 1-5, SÖZ).” “Kadınlar kendilerini daha iyi ifade etmektedir. Ergenliğe erkeklerden önce girdikleri için özgüvenleri daha iyi durumda bundan dolayı da değişik aktivitelere

kolay ayak uydurdıkları için olabilir (K, LÜ, 6-10, SÖZ).” “Sosyal ve iyimser bir yapıya sahip olması. Doğası gereği algıları da farklıdır (E, L, 6-10, SÖZ).”

İkinci tema kapsamında ifade edilen öğretmen görüşleri:

“Ataerkil toplum düzeninin ağır bastığı ve kalıntılarının olduğu yerlerde kadın kendisine belli bir yer edinmek adına entellektüeliteye sivrilmeye çalışmaktadır (E, LÜ, 6-10, SÖZ).” “Kadın öğretmenlerin sosyal yapı nedeniyle kendilerini daha üstün görmeleri en büyük nedendir (E, L, 1-5, SÖZ).” “Erkeğin görevi para kazanmak iken kadın hem çocuk yetiştirir hem evi geçindirir hem de iyi bir eştir. Ondan dolayı kültürel yönden daha gelişmiştir (K, L, 6-10, SÖZ).”

Birinci ve ikinci temadan da farklı fikirler beyan eden öğretmenler

“Tüm yaşam belirtilerinin kadın odaklı olması (doğum gibi). Kadının doğası gereği öğrenme ve araştırma algılarının yüksek olması. Toplumun erkeğe verdiği rahatlığı kadına vermemesi ve kadının her daim bir mücadele ve öğrenme içerisinde olması (E, LÜ, 6-10, SAY).” “Kültürel sermaye birikimlerine önem vermelerinden kaynaklanır. Erkekler maddi yeterlilikle daha çok ilgilenir. (Geçim sıkıntısı) (K, L, 1-5, SÖZ).”

Üçüncü tema kapsamında görüş beyan eden öğretmen ifadeleri:

“Çünkü kadınlar kültürel sermayelerin artıracak vakitlerinin fazla olması (E, L, 1-5, SÖZ).” “Boş vakitlerinin çok olmasından kaynaklanabilir (E, L, 1-5, SAY).”

Cinsiyete göre kültürel sermaye yeterli düzeylerinde kadın öğretmenler lehine anlamlı fark çıkmasına yönelik öğretmenlerin görüşleri üç kategoride toplanmıştır. İlk kategoride kadın öğretmenlerin lehine anlamlı farkın kadınların bireysel özelliklerinden kaynaklandığını ifade eden öğretmenler kadın öğretmenlerin; titizlik, hükmetme isteği, yüksek özgüven, araştırmaya meyilli olma, yüksek düzeyde algı ve anlamlandırma, meraklılık, hırslılık, çok yönlülük, mükemmeliyetçilik, kendilerini daha rahat ifade edebilme gibi bireysel özelliklerini öne sürmüşlerdir. İkinci kategoride öğretmenler kültürel sermaye yeterli düzeylerinde kadın öğretmenlerin lehine anlamlı farkın nedenini toplumsal yapıya bağlamışlardır. Öğretmen ifadelerine göre toplumsal yapı kaynaklı kadınların erkek hâkimiyetinden kurtulmak ve yer edinmek amacıyla gösterdikleri çaba, kendilerini daha üstün

görmeleri, kadınlara düşen vazife çeşitliliğine bağlı sorumluluk, erkeklerin daha çok geçim derdiyle uğraşması gibi gerekçeler belirtilmiştir. Üçüncü kategoride ise dört erkek öğretmen kadınların boş vakitlerinin çok olmasını ileri sürmüşlerdir.

4.5. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin eğitim düzeylerine (lisans, lisansüstü) göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı farkın olup olmadığına bakılacaktır. Araştırmada yer alan öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı farkın olup olmadığına dair yapılan t- testi sonuçlarına (tablo 4.5) göre toplam kültürel sermaye yeterlik düzeyinde ve tüm boyutlarda lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin lehine anlamlı fark görülmüştür ($p<.05$).

Tablo 4.5. Öğretmenlerin Eğitim Düzeyine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin T- Testi

Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p																																												
Entelektüel Birikim	Lisans	2008	3,55	,786	2271	4,265	,000																																												
	Lisansüstü	265	3,76	,698				Katılım	Lisans	2008	2,97	1,046	2271	,456	,007	Lisansüstü	265	3,15	,969	Kültürel Bilinç	Lisans	2008	3,55	,930	2271	6,269	,009	Lisansüstü	265	3,71	,890	Kültürel Potansiyel	Lisans	2008	3,85	,820	2270	5,433	,003	Lisansüstü	265	4,01	,720	Toplam Kültürel Sermaye	Lisans	2008	3,46	,745	2271	4,429	,000
Katılım	Lisans	2008	2,97	1,046	2271	,456	,007																																												
	Lisansüstü	265	3,15	,969				Kültürel Bilinç	Lisans	2008	3,55	,930	2271	6,269	,009	Lisansüstü	265	3,71	,890	Kültürel Potansiyel	Lisans	2008	3,85	,820	2270	5,433	,003	Lisansüstü	265	4,01	,720	Toplam Kültürel Sermaye	Lisans	2008	3,46	,745	2271	4,429	,000	Lisansüstü	265	3,65	,657								
Kültürel Bilinç	Lisans	2008	3,55	,930	2271	6,269	,009																																												
	Lisansüstü	265	3,71	,890				Kültürel Potansiyel	Lisans	2008	3,85	,820	2270	5,433	,003	Lisansüstü	265	4,01	,720	Toplam Kültürel Sermaye	Lisans	2008	3,46	,745	2271	4,429	,000	Lisansüstü	265	3,65	,657																				
Kültürel Potansiyel	Lisans	2008	3,85	,820	2270	5,433	,003																																												
	Lisansüstü	265	4,01	,720				Toplam Kültürel Sermaye	Lisans	2008	3,46	,745	2271	4,429	,000	Lisansüstü	265	3,65	,657																																
Toplam Kültürel Sermaye	Lisans	2008	3,46	,745	2271	4,429	,000																																												
	Lisansüstü	265	3,65	,657																																															

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim düzeyine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı farka ilişkin *Entelektüel Birikim* boyutunda eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Farkın kaynağına bakıldığında lisansüstü eğitim düzeyindeki öğretmenler ($\bar{X}=3.76$) bu boyutta lisans düzeyi öğretmenlere ($\bar{X} = 3.55$) göre daha yeterlidirler. Hem lisansüstü hem lisans düzeyi öğretmenler üst düzeyde entelektüel birikim yeterliklerine sahiptirler.

Katılım boyutunda öğretmenlerin eğitim düzeyine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Bu boyutta lisansüstü eğitim

düzeyindeki öğretmenler ($\bar{X} = 3.15$) lisans düzeyi öğretmenlere ($\bar{X} = 2.97$) göre daha yeterlidirler. Hem lisansüstü hem lisans düzeyi öğretmenler orta düzeyde katılım yeterliklerine sahiptirler.

Kültürel Bilinç boyutunda öğretmenlerin eğitim düzeyine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark vardır ($p < .05$). Kültürel bilinç sermaye yeterliklerinde her iki grup öğretmen üst düzeyde yeterli olsalar da lisansüstü düzeyindeki öğretmenler ($\bar{X} = 3.71$) lisans düzeyindeki öğretmenlerden ($\bar{X} = 3.55$) daha yeterlidirler.

Kültürel Potansiyel boyutunda öğretmenlerin eğitim düzeyine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark vardır ($p < .05$). Her iki grup öğretmen yüksek düzeyde yeterli olsalar da lisansüstü düzeyinde eğitim almış öğretmenler ($\bar{X} = 4.01$) lisans mezunu öğretmenlerden ($\bar{X} = 3.85$) daha yeterlidirler.

Öğretmenlerin *toplam kültürel sermaye* yeterlik düzeylerinde eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$). Her iki grup öğretmen toplam kültürel sermaye yeterliklerine sahip olma bakımından üst düzeyde yeterli olsalar da lisansüstü eğitim düzeyindeki öğretmenler ($\bar{X} = 3.65$) lisans düzeyi öğretmenlerden ($\bar{X} = 3.46$) daha yeterlidirler. Lisansüstü düzey öğretmenler *tüm alt boyutlarda* lisans düzeyi öğretmenlerden daha yeterlidirler.

4.5.1 Sekizinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlere “Öğretmenlerin eğitim düzeyleri arttıkça (lisans-lisansüstü) kültürel sermaye yeterlik düzeylerine ilişkin algıları daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?” sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar gruplanarak tablo 4.5.1’de gösterilmiştir. Yapılan içerik analizi sonrası verilen yanıtlar tek temada toplanmıştır. Öğretmenlerin tamamı eğitimin kişisel getirilerinden bahsetmiştir.

Tablo 4.5.1. Eğitim Düzeyi-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

1. Tema	f	%
1. Eğitimin kişisel getirileri	54	96,4
Bilgi birikimi		
Kendini geliştirme		
Bilinçlilik düzeyi artışı		
Özgüven artışı		
Bakış açısını geliştirme		

Araştırmaya katılan öğretmenlerde ikisi belirgin bir fikir ortaya koymazken kalan 54 öğretmenin bu konudaki fikirlerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Çünkü eğitim süresi arttıkça bilgi, ilim daracıda genişlediğinden... (K, L, 1-5, SÖZ).” “Kişisel olarak kendilerini geliştirdikleri için yüksek çıkar (E, L, 6-10, SAY).” “Eğitim algı düzeyini artırıyor (K, L, 1-5, SAY).” “Bilinçlilik düzeyini arttırmamasından (K, L, 1-5, SÖZ).” “Özgüvenlerinin artması Ekonomik refaha ulaşmaları (K, L, 6-10, SÖZ).” “Dünya görüşü gelişmekte ve genişlemektedir (K, L, 6-10 SAY).” “Genelden özele doğru gidildikçe doğal olarak farkındalık artar. Alanında uzmanlaşmaya çalışan kişinin bakış açısının, yeterliliğinin yüksek olması kaçınılmazdır (E, L, 1-5, SAY). “Eğitim düzeyini arttırırken sosyal çevrede artmaktadır. Sosyal çevreye sahip olmanın getirdiği bazı durumlar KS yeterliliğini arttırmış olabilir (E, L, 6-10, SÖZ).” “Eğitim düzeyleri arttıkça her alandaki bilinç bence kısmen artmaktadır. Eğitim düzeyleri arttıkça insanlarla ilişkiler de artar. İnsan hayatına dair ilgilerimiz de artar (K, L, 1-5, SÖZ).” “Çünkü eğitim düzeyi yükseldikçe öz farkındalık artar ve bunun sonucunda kendi geliştirme ihtiyacı hisseder (E, LÜ, 1-5, SÖZ).” “Eğitim insanların algılarını değiştirir, bilinçli bireyler olmasını sağlar. Eğitimde başarıyı yakalayanlar diğer bir basamağa sıçramaktan keyif alırlar. (Mc Cleland Kuramı) (K, LÜ, 6-10, SAY).” “Kişi kendini daha yetersiz ve donanımsız hissettikçe bu boşluğu ve eksikliği kapatmaya yöneldiği için (E, L, 6-10, SAY).” “Farklı dersler, hocalar, insanlar sebebiyle kendini geliştirmekle beraber kültürel etkileşim (E, L, 1-5, SÖZ).” “Eğitim düzeyinin arttığı her dönemde bilgi ve

birikim ve öğrenilmişlikler, deneyimler de artar ve bu birikimler mesleki hayatları açısından çok önemlidir (E, LÜ, 6-10, SAY).” “Eğitim düzeyi arttıkça farklı toplum farklı kültür hakkında farklı olay ve durumlara farklı bakış açıları elde edilir. Bilgi seviyesi bakış açısını geliştirir ve farklılaştırır (K, L, 6-10, SÖZ).” “Daha çok okumak daha çok öğrenmektir. Daha çok okumaksa farklı renkler ve farklılıklar demektir. Farklılıklara açık olunması ise bu algıyı elbette arttırır (E, L, 1-5, SAY).” “Eğitim düzeyi arttıkça öğretmenin hitap ettiği kesimin bilgi düzeyi artacağından dolayı, öğretmenin KS yeterli düzeylerine ilişkin algıları da artmaktadır (K, L, 1-5, SÖZ).”

4.6. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin branşlarına (sayısal alanlar, sözel alanlar) göre kültürel sermaye yeterli düzeylerinde anlamlı farkın olup olmadığına bakılacaktır. Örneklem alınan öğretmenlerin branş farklılıklarının çok olması ve analiz edilmesinin güçlüğü sebebiyle öğretmen branşları sayısal ve sözel alanlar olarak tasnif edilmiştir. Araştırmada yer alan öğretmenlerin branşları ile kültürel sermaye yeterli düzeyleri arasında anlamlı farkın olup olmadığına dair yapılan t- testi sonuçlarına (tablo 4.6) göre entelektüel birikim boyutu ve toplam kültürel sermaye düzeylerinde fark görülmüştür ($p < .05$). Diğer alt boyutlarda anlamlı fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 4.6. Öğretmenlerin Branşlarına Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin T- Testi

Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p																																												
Entelektüel Birikim	Sayısal Alanlar	777	3,48	,755	2271	-4,178	,000																																												
	Sözel Alanlar	1496	3,62	,787				Katılım	Sayısal Alanlar	777	3	,980	2271	,484	,628	Sözel Alanlar	1496	2,98	1,068	Kültürel Bilinç	Sayısal Alanlar	777	3,55	,904	2271	-,849	,396	Sözel Alanlar	1496	3,58	,938	Kültürel Potansiyel	Sayısal Alanlar	777	3,83	,787	2270	-1,458	,145	Sözel Alanlar	1496	3,89	,823	Toplam Kültürel Sermaye	Sayısal Alanlar	777	3,44	,717	2271	-2,211	,027
Katılım	Sayısal Alanlar	777	3	,980	2271	,484	,628																																												
	Sözel Alanlar	1496	2,98	1,068				Kültürel Bilinç	Sayısal Alanlar	777	3,55	,904	2271	-,849	,396	Sözel Alanlar	1496	3,58	,938	Kültürel Potansiyel	Sayısal Alanlar	777	3,83	,787	2270	-1,458	,145	Sözel Alanlar	1496	3,89	,823	Toplam Kültürel Sermaye	Sayısal Alanlar	777	3,44	,717	2271	-2,211	,027	Sözel Alanlar	1496	3,51	,748								
Kültürel Bilinç	Sayısal Alanlar	777	3,55	,904	2271	-,849	,396																																												
	Sözel Alanlar	1496	3,58	,938				Kültürel Potansiyel	Sayısal Alanlar	777	3,83	,787	2270	-1,458	,145	Sözel Alanlar	1496	3,89	,823	Toplam Kültürel Sermaye	Sayısal Alanlar	777	3,44	,717	2271	-2,211	,027	Sözel Alanlar	1496	3,51	,748																				
Kültürel Potansiyel	Sayısal Alanlar	777	3,83	,787	2270	-1,458	,145																																												
	Sözel Alanlar	1496	3,89	,823				Toplam Kültürel Sermaye	Sayısal Alanlar	777	3,44	,717	2271	-2,211	,027	Sözel Alanlar	1496	3,51	,748																																
Toplam Kültürel Sermaye	Sayısal Alanlar	777	3,44	,717	2271	-2,211	,027																																												
	Sözel Alanlar	1496	3,51	,748																																															

Alt boyut bazında öğretmenlerin branşlarına göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerindeki anlamlı fark durumları incelendiğinde:

Entelektüel birikim boyutu kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$). Anlamlı farkın kaynağına bakıldığında sözel dallarda çalışan öğretmenler ($\bar{X} = 3.62$) bu boyutta sayısal dallarda çalışan öğretmenlere ($\bar{X} = 3.48$) göre daha yeterlidirler. Hem sözel hem de sayısal dallarda çalışan öğretmenler yüksek düzeyde entelektüel birikim yeterliklerine sahiptir.

Katılım boyutunda öğretmenlerin branşlarına göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark bulunmamıştır ($p > .05$). Bu boyutta her iki grup da orta düzeyde katılım yeterliklerine sahiptirler.

Kültürel Bilinç ve *Kültürel Potansiyel* boyutlarında öğretmenlerin branşlarına göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark bulunmamıştır ($p > .05$). Bu boyutlarda her iki grup da yüksek düzeyde boyut yeterliklerine sahiptirler.

Öğretmenlerin *toplam kültürel sermaye* yeterlik düzeylerinde eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$). Her iki grup öğretmen *toplam kültürel sermaye* yeterliklerine sahip olma bakımından yüksek düzeyde yeterli olsalar da sözel dallarda çalışan öğretmenler ($\bar{X} = 3.51$) sayısal dallarda çalışan öğretmenlerden ($\bar{X} = 3.44$) daha yeterlidirler.

4.6.1 Onuncu Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltilen “Sözel branşlarda çalışan öğretmenlerin sayısal branşlarda çalışan öğretmenlere göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerine ilişkin algıları daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?” sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar gruplanarak tablo 4.6.1’de gösterilmiştir. Yapılan içerik analizi sonrası verilen yanıtlar 2 temada toplanmıştır. İlk kategoride öğretmenlerin %37,5’i sözel branşların doğası gereği bu dallarda çalışan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. İkinci kategoride öğretmenlerin %62,5’i sözel branşlarda çalışan

öğretmenlerin bireysel özelliklerinden dolayı kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Branşlarına göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde sözel branş öğretmenleri lehine çıkan anlamlı farkın gerekçelerine yönelik öğretmen görüşleri temada toplanmıştır. İlk kategoride öğretmenler, sözel branşların doğası gereği bu branş öğretmenlerinin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri yüksek olabilir görüşünü ifade etmişler ve kültürel değerlerin sözel ve görsel aktarımı, sözel branşların günlük hayatla iç içe olması, toplumsal alanlarına hitap etmesi gibi sebepler ortaya koymuşlardır. İkinci kategoride ise öğretmenler, sözel branş öğretmenlerinin bireysel özelliklerine değinmişler ve bireysel özelliklerine örnek olarak; kendilerini daha rahat ifade edebilme, yüksek özgüven duygusu, ilgi ve yetenek, daha sosyal olma, güçlü hafıza, sözel zekaya sahip olma, yüksek sezgi ve ikna kabiliyeti, çok okuma gibi bireysel özelliklerine değinilmiştir.

Tablo 4.6.1. Branş-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	<i>f</i>	%
Sözel branşların doğası gereği	21	37,5
İçeriğindeki derslerin kültürle ve toplumla daha ilgili olması		
Daha somut bilgiye dayanması		
Güncel hayatla ilgili olması		
Sözel branş öğretmenlerinin bireysel özellikleri	35	62,5
İfade kabiliyeti		
İlgi ve yetenek		
Daha sosyal olmaları		
Hafızalarının güçlü olması		
Okuma alışkanlıkları		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin bu konudaki ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir. İki tema kapsamında yer alan cümleler ayrı ayrı verilmekle birlikte her iki kategoride de fikir beyan eden öğretmenlerin cümleleri *italik* yazılmıştır.

Birinci tema kapsamında yer alan öğretmen ifadeleri

“Sözel branşlar tarih, coğrafya, edebiyat olması insanın kültürünün artmasına neden olur. Sayısal branşlar ise genel olarak kağıt üzeri bilgi aktarımına dayanır (E, L, 6-10, SÖZ).” “Sözel branşlar daha somut bilgilere dayanmaktadır. Yani sözel branşa sahip bir öğretmenin güncel durumu daha iyi takip edebilmesi ya da bunu iyi yorumlayabilmesi K.S yeterliliğini arttırmış olabilir (E, L, 1-5, SÖZ).” “Kültürel sermaye Sosyal bir durum olduğundan Sözel branşlar daha etkili olur (E, L, 6-10, SAY).” “Kültürel değerler sözlü ve görsel olarak aktarıldığı için sözelcilerin daha fazla ilgisini çekmektedir (K, L, 1-5, SÖZ).” “Sözel branşlarda çalışan öğretmenler KS yeterliliğinin yüksek çıkması, kültürün sözel yolla anlatılması ve algılanması olduğundan (K, L, 1-5, SAY).” “Kültür, dil gibi kavramların sözel alanlara daha yakın olması (K, L, 6-10, SÖZ).” “Kültürel gelişime daha yatkın olduğu için (E, L, 6-10, SAY).” “Çünkü sözel branşlarda çalışan öğretmenler sosyal bölümlerle içli dışlı kişilerdir. Sosyal bilimlerle kültürel sermaye birbirine ilişkili kavramlar oldukları için sözel branş öğretmenlerin KS yeterliliğine ilişkin algıları daha yüksektir (K, LÜ, 1-5, SÖZ).” “Kültür kavramını iletiminde formel bilimlerden ziyade Sosyal bilimler daha etkindir. Hayatın içinden ve hayatın kendisi (K, L, 1-5, SÖZ).” “Sözel branşlar değişik konularda daha çok bilgi sahipleri oldukları için böyle bir durum ortaya çıkmış olabilir (E, L, 1-5, SAY).” “Sözel branşlarla ilgilenen öğretmenlerin alanlarının toplumun ilgi alanına hitap ettiği için KS yeterlilik algıları da artacaktır. Sayısal branşlarda ise analitik zeka ön planda olduğu için, sözel branşlara göre KS yeterlilikleri azdır (K, L, 1-5, SAY).”

İkinci tema kapsamında öğretmen görüşleri:

“Kendilerini daha iyi ifade edebilmelerinden kaynaklanıyor (K, L, 1-5, SAY).” “Kendini daha rahat ifade edebildiğinden dolayı kendine karşı özgüveni daha yüksek olması mümkündür (E, L, 1-5, SAY).” “İlgi ve yeteneklerinden kaynaklanıyor (K, L, 1-5, SÖZ).” “Sözel branşlarda çalışan öğretmenler daha sosyaldir (E, L, 6-10, SÖZ).” “Sözel branşlarda çalışan öğretmenler bence daha sosyaldirler. İnsanlara ve miraslara daha ilgilidirler. Konuşmaya dönük alanları geliştirdiği için daha insancıldır (K, L, 6-10, SAY).” “Ezber ve Hafızalarının daha fazla kayıt etme özelliği (E, L, 1-5, SAY).” “Sosyal yönleri daha baskındır. Bu yönlerini gösterebilmek geliştirebilmek adına KS’ye önem verirler (K, L, 1-5, SÖZ).” “Sözel zekaya sahip kişiler konuyu algılayış ve konuyu aktarmada daha yeteneklidir. O kişiler beynin ve dilin göndergesel ve alıcı işlevlerini etkili biçimde kullanırlar (E, L, 1-5, SÖZ).” “Çünkü içsel sezgileri daha yüksek. Grup içi etkileşim

daha fazla. İknâ kabiliyetleri daha yüksek (K, LÜ, 1-5, SÖZ).” “Diğer branşlara göre daha fazla okudukları için okuma alışkanlıkları daha fazla. Doğal olarak daha fazla okurlar. Okudukça da bilgi birikimleri artar (K, L, 1-5, SAY).” “Kültürel sermaye okumakla mümkün olacağından sözel branşlarda çalışan öğretmenlerin uygulama yönünden daha geniş alanlarda okumaları (E, L, 1-5, SÖZ).” “Çok okumaları ve sözel olarak daha iyi kendini ifade etmesi, karşıdakini daha iyi tanınması (K, L, 6-10, SAY).”

Her iki temada görüş beyan eden öğretmen ifadeleri:

“Sözel branş öğretmenleri sözel zekası yüksek olan kişilerdir. KS yeterliği sözelcilerde algılama ve anlamının, dil gelişiminin, okumanın da etkisiyle daha fazla olmaktadır (E, L, 6-10, SÖZ).”

4.7. Onikinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin mezun oldukları üniversitelerin yer aldığı 7 farklı coğrafi bölgeye göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. Bu doğrultuda yapılan betimsel istatistikler tablo 4.7.1’de ve ANOVA testi sonuçları tablo 4.7.2’de ifade edilmiştir. Coğrafi bölgeler arasında çıkan farklar tablo gösteriminde kolaylık olması amacıyla “Güneydoğu Anadolu Bölgesi=A”, “Akdeniz Bölgesi=B”, “Ege Bölgesi=C”, “Marmara Bölgesi=D”, “Karadeniz Bölgesi=E”, “Doğu Anadolu Bölgesi=F”, “İç Anadolu Bölgesi=G” olarak gösterilmiştir.

Tablo 4.7.1. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Üniversitelerin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları

Boyutlar	Coğrafi Bölgeler	N	$\bar{x}$	ss
Entelektüel Birikim	A-Güneydoğu	365	3,53	,762
	B-Akdeniz	244	3,56	,768
	C-Ege	245	3,68	,786
	D-Marmara	262	3,65	,791
	E-Karadeniz	241	3,51	,830
	F-Doğu Anadolu	358	3,55	,750
	G-İç Anadolu	558	3,55	,779
Toplam		2273	3,57	,779
Katılım	A-Güneydoğu	365	2,88	1,019
	B-Akdeniz	244	3,10	1,020
	C-Ege	245	3,10	1,072
	D-Marmara	262	3,10	1,037
	E-Karadeniz	241	2,89	1,000
	F-Doğu Anadolu	358	2,97	1,090

	G-İç Anadolu	558	2,98	1,021
Toplam		2273	2,99	1,039
Kültürel Bilinç	A-Güneydoğu	365	3,55	,895
	B-Akdeniz	244	3,62	,868
	C-Ege	245	3,69	,896
	D-Marmara	262	3,59	1,02
	E-Karadeniz	241	3,49	,897
	F-Doğu Anadolu	358	3,47	,967
	G-İç Anadolu	558	3,59	,92
Toplam		2273	3,57	,927
Kültürel Potansiyel	A-Güneydoğu	365	3,85	,81
	B-Akdeniz	244	3,85	,765
	C-Ege	245	3,95	,749
	D-Marmara	262	3,92	,851
	E-Karadeniz	241	3,78	,801
	F-Doğu Anadolu	358	3,83	,855
	G-İç Anadolu	558	3,89	,848
Toplam			3,87	,820
Toplam Kültürel Sermaye	A-Güneydoğu	365	3,44	,724
	B-Akdeniz	244	3,51	,712
	C-Ege	245	3,59	,745
	D-Marmara	262	3,56	,76
	E-Karadeniz	241	3,41	,751
	F-Doğu Anadolu	358	3,45	,747
	G-İç Anadolu	558	3,48	,727
Toplam		2273	3,48	,738

Tüm coğrafi bölgelerdeki üniversitelerden mezun olan öğretmenlerin *kültürel sermaye* yeterlik düzeyleri genel olarak yüksektir ($\bar{X} = 3.48$). Aritmetik ortalama puanları incelendiğinde ilk sırada Güneydoğu Anadolu bölgesi ($\bar{X} = 3.44$), 2. sırada Akdeniz Bölgesi ($\bar{X} = 3.51$), 3. sırada Ege bölgesi ($\bar{X} = 3.59$), 4. sırada Marmara bölgesi ($\bar{X} = 3.56$), 5. sırada Karadeniz bölgesi ($\bar{X} = 3.41$), 6. sırada Doğu Anadolu bölgesi ($\bar{X} = 3.45$), 7. sırada İç Anadolu bölgesi ($\bar{X} = 3.48$) gelmektedir ve genel toplam ($\bar{X} = 3.48$) olarak belirlenmiştir. Örneklem olarak alınan, tüm coğrafi bölgelerde yer alan üniversite mezunu öğretmenler yüksek düzeyde *kültürel sermaye* yeterliklerine sahip olmalarının yanı sıra en yüksek düzeyde *kültürel sermaye* yeterliklerine sahip olan öğretmenler Ege bölgesi üniversitelerinden mezun olan öğretmenlerdir ($\bar{X} = 3.59$). En düşük *kültürel sermaye* yeterliklerine sahip olan

öğretmenler ise Karadeniz bölgesi üniversitelerinden mezun olan öğretmenlerdir ($\bar{X} = 3.41$).

Tablo 4.7.2. Öğretmenlerin Mezun Olduğu Üniversitelerin Yer Aldığı Coğrafi Bölgelere Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi ANOVA Testi

Boyut	Varyans kaynağı	Kareler Top.	Kareler Ort.	Sd	f	P	Fark Grupları
Entelektüel Birikim	Gruplar arası	6,651	1,109	6	1,829	,090	---
	Gruplar içi	1373,251	,606	2266			
	Toplam	1379,902		2272			
Katılım	Gruplar arası	15,216	2,536	6	2,358	,028	A-B, A-C, A-D, B-E, C-E
	Gruplar içi	2437,207	1,076	2266			
	Toplam	2452,423		2272			
Kültürel Bilinç	Gruplar arası	9,920	1,653	6	1,930	,072	---
	Gruplar içi	1940,759	,856	2266			
	Toplam	1950,679		2272			
Kültürel Potansiyel	Gruplar arası	5,172	,862	6	1,282	,262	---
	Gruplar içi	1523,026	,672	2266			
	Toplam	1528,198		2272			
Toplam Kültürel Sermaye	Gruplar arası	7,055	1,176	6	2,167	,043	A-D, C-A, C-E C-F, C-G
	Gruplar içi	1229,814	,543	2266			
	Toplam	1236,870		2272			

Öğretmenlerin mezun olduğu üniversitelerin bulunduğu coğrafi bölgelere göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark durumlarına ilişkin yapılan ANOVA testi (Tablo 4.7.2) sonuçları incelendiğinde bazı coğrafi bölgelerde yer alan üniversitelerden mezun olan arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Farkın kaynağına bakıldığında; Güneydoğu Anadolu bölgesi ile Marmara ve Ege bölgesi arasında anlamlı fark vardır. Anlamlı fark Marmara ve Ege bölgelerinin lehinedir. Yine Ege bölgesi ile Karadeniz, Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgeleri arasında anlamlı fark vardır ve fark Ege bölgesinin lehinedir. Alt boyut bazında sadece *Katılım* boyutu yeterlik düzeylerinde anlamlı fark vardır ($p < .05$). Anlamlı farkın kaynağına ilişkin yapılan LSD testi sonuçlarına göre *Katılım* boyutunda Güneydoğu Anadolu bölgesiyle Akdeniz bölgesi, Ege bölgesi ve Marmara bölgesi arasında ve Karadeniz bölgesi ile Akdeniz ve Ege bölgeleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Anlamlı

farkın hangi bölgenin lehine olduğuna ilişkin betimsel istatistik tablosu incelendiğinde (Tablo 4.7.1):

Katılım boyutunda tüm bölge üniversitelerinden mezun olan öğretmenler orta düzeyde katılım yeterliklerine sahip olmalarına rağmen Akdeniz, Ege ve Marmara bölgelerindeki üniversitelerden mezun olan öğretmenler Güneydoğu Anadolu bölgesi üniversitelerinden mezun öğretmenlere göre daha yeterlidirler. Akdeniz ve Ege bölgesi üniversitelerinden mezun olan öğretmenler Karadeniz bölgesinden mezun olan öğretmenlere göre daha yeterlidirler. Tüm coğrafi bölgelerde yer alan üniversitelerden mezun olan öğretmenlerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında; Güneydoğu Anadolu bölgesi ($\bar{X} = 2.88$), Akdeniz bölgesi ($\bar{X} = 3.10$), Ege bölgesi ($\bar{X} = 3.10$), Marmara bölgesi ($\bar{X} = 3.10$) ve Karadeniz bölgesi ($\bar{X} = 2.89$) olarak tespit edilmiştir.

4.7.1 Onikinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlere “Ege bölgesi ve Marmara üniversitelerinden mezun olan öğretmenlerin KS yeterliğine ilişkin algılar daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?” sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar gruplanarak tablo 4.7.3’te gösterilmiştir. Yapılan içerik analizi sonrası verilen yanıtlar tek kategoride toplanmıştır. Öğretmenlerin tamamı bölgenin olanaklarından bahsetmiştir. Bu konuda 43 öğretmen bölgesel olanakların iyiliği doğrultusunda görüş beyan ederken 13 öğretmen herhangi bir görüş belirtmemiştir.

Tablo 4.7.3. Mezun Olunan Üniversitenin Yer Aldığı Coğrafi Bölge-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema	f	%
1. Bölgesel koşullar	43	76,8
Yaşam olanaklarının iyiliği		
Eğitim şartlarının iyiliği		
Coğrafya ve turizm etkisi		
Kültür çeşitliliği		
Deniz ve iklim etkisi		

Birinci tema kapsamında örneklem grubunun ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Yaşam olanakları daha iyi (K, L, 1-5, SAY).” “Onların Eğitim Şartlarının diğer yerlere nazaran daha üst düzeyde ve materyallerin daha iyi olduğundan (E, L, 6-10, SÖZ).” “Sosyal hayat alanlarının daha fazla olması (K, L, 6-10, SAY).” “Üniversitenin verdiği önemden kaynaklanmaktadır (E, L, 1-5, SAY).” “Coğrafya etkisi, turizm etkisi. Daha çok insanla iletişim (yabancı turist) (E, L, 1-5, SÖZ).” “O üniversitenin eğitim seviyesinin kaliteli olmasında kaynaklanıyor (K, L, 6-10, SÖZ)” “Bölgenin daha çok rahat bir hayat tarzının yaşaması, baskıcı bir toplum olmamalarından kaynaklanıyor (K, L, 1-5, SAY).” “Kültür çeşitliliğinden (K, L, 1-5, SAY).” “Bu Bölgelerimiz tarihi mirasımız yönünden zengin bir bölgemizdir. Tarihe karşı kulak aşinalığı bu bölgede yaşayan öğretmenlerde daha fazladır. Dolayısıyla öğretmenlerin bu konuda bilinçleri de daha yüksektir (E, LÜ, 6-10, SÖZ).” “Denizellik etkisi olabilir (cidden söylüyorum) iklimin insan üzerindeki etkisi olabilir. fiziki, coğrafya ve sosyal yaşam ekonomi konuyu belirleyen temel etkendirler diye düşünüyorum (K, L, 1-5, SAY).” “Bu üniversitenin programında KS ile ilgili konulara daha fazla ağırlık verdiği için yada KS’in tanıtımı fazla yapması, önemsemesi (K, L, 6-10, SÖZ)” “Düşüncelerdeki özgürlük, yaşam biçimleri, kültürel yönden birşeylerin aşılmış olması, ulaşılabilirlik (E, L, 6-10, SAY).” “Toplumsal sorunların, şiddetin az olduğu yerlerde kültürel birikimin artması olağan bir durumdur (K, L, 6-10, SÖZ).” “Ege bölgesinin gelişmişlik düzeyi ve turizm faaliyetleri nedeniyle oluşan etkileşim nedeniyle (K, L, 1-5, SÖZ).” “Batı bölgelerinde insanların yaşayış tarzı, kültürel farklılıklar, eğitim seviyesi, ahlak, terbiye anlayışları daha farklıdır. Ayrıca üniversite kalitesi ve yaşam kalitesi de etkiliyor (E, LÜ, 6-10, SÖZ).” “Batı kültürü, feodal yaşamdan uzaklaşma, coğrafya (E, L, 1-5, SAY).”

4.8. On Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin anne eğitim düzeylerine (Okuma-yazma bilmez=A, Okuma-yazma bilir=B, İlkokul=C, Ortaokul=D, Lise=E, Yükseköğretim=F göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. Anne eğitim düzeylerine göre öğretmenlerin kültürel

sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark durumlarına dair yapılan ANOVA testi sonuçları incelendiğinde *toplam kültürel sermaye* yeterlik düzeylerinde ve tüm alt boyutlar yeterlik düzeylerinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Farkın kaynağına ilişkin betimsel analiz (Tablo 4.8.1) tablosu ve ANOVA testi (Tablo 4.8.2) sonuçlarına göre ulaşılan bulgular sırayla ifade edilmiştir.

Tablo 4.8.1. Öğretmenlerin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları

Boyutlar	Eğitim Durumu	N	$\bar{x}$	ss
Entelektüel Birikim	A)Okuma-yazma bilmez	637	3,46	,802
	B)Okuma-yazma bilir	339	3,56	,715
	C)İlkokul	746	3,55	,811
	D)Ortaokul	203	3,64	,724
	E)Lise	221	3,79	,702
	F)Yükseköğretim	127	3,79	,733
Toplam		2273	3,57	,779
Katılım	A)Okuma-yazma bilmez	637	2,8	1,058
	B)Okuma-yazma bilir	339	2,95	1,036
	C)İlkokul	746	2,95	1,02
	D)Ortaokul	203	3,18	,984
	E)Lise	221	3,4	,942
	F)Yükseköğretim	127	3,29	1,019
Toplam		2273	2,99	1,039
Kültürel Bilinç	A)Okuma-yazma bilmez	637	3,34	,954
	B)Okuma-yazma bilir	339	3,57	,918
	C)İlkokul	746	3,62	,916
	D)Ortaokul	203	3,69	,858
	E)Lise	221	3,9	,802
	F)Yükseköğretim	127	3,82	,892
Toplam		2273	3,57	,926
Kültürel Potansiyel	A)Okuma-yazma bilmez	637	3,72	,839
	B)Okuma-yazma bilir	339	3,85	,775
	C)İlkokul	746	3,89	,813
	D)Ortaokul	203	3,97	,92
	E)Lise	221	4,05	,72
	F)Yükseköğretim	127	4,08	,741
Toplam		2273	3,87	,82
Kültürel Sermaye	A)Okuma-yazma bilmez	637	3,33	,758
	B)Okuma-yazma bilir	339	3,46	,695
	C)İlkokul	746	3,48	,75
	D)Ortaokul	203	3,6	,69
	E)Lise	221	3,77	,631
	F)Yükseköğretim	127	3,73	,697
Toplam		2273	3,48	,738

Anne eğitim düzeylerine göre öğretmenlerin *toplam kültürel sermaye* yeterlik düzeyleri incelendiğinde; annesi okuma-yazma bilmeyenler ile okuma-yazma bilenler, ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğretim düzeyinde olanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Annesi okuma-yazma bilenler ile görece daha üst düzeyde eğitim alan öğretmenlerin, annesi okuma-yazma bilmeyen öğretmenlere göre kültürel sermaye yeterlik düzeyi daha yüksektir. Annesi okuma-yazma bilen öğretmenler ile annesi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğretmenler arasında anne eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$).

Tablo 4.8.2. Anne Eğitim Düzeylerine Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi

Boyut	Varyans kaynağı	Kareler Top.	Kareler Ort.	Sd	<i>f</i>	P	Fark Grupları
Entelektüel Birikim	Gruplar arası	26,436	5,287	5	8,856	,000	A-C,D,E,F; B-E,F; C-D,E,F
	Gruplar içi	1353,466	,597	2267			
	Toplam	1379,902		2272			
Katılım	Gruplar arası	80,536	16,107	5	15,395	,000	A-B,C,D,E,F; B-D,E,F; C-D,E,F
	Gruplar içi	2371,887	1,046	2267			
	Toplam	2452,423		2272			
Kültürel Bilinç	Gruplar arası	71,102	14,220	5	17,151	,000	A-B,C,D,E,F; B-D,E,F; C-E,F; D-E
	Gruplar içi	1879,578	,829	2267			
	Toplam	1950,679		2272			
Kültürel Potansiyel	Gruplar arası	30,461	6,092	5	9,221	,000	A-B,C,D,E,F; B-E,F; C-E,F
	Gruplar içi	1497,736	,661	2267			
	Toplam	1528,198		2272			
Toplam Kültürel Sermaye	Gruplar arası	42,731	8,546	5	16,224	,000	A-B,C,D,E,F; B-D,E,F; C-D,E,F; D-E
	Gruplar içi	1194,139	,527	2267			
	Toplam	1236,870		2272			

Annesi ilkokul mezunu olan öğretmenler ile annesi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğretmenler arasında anne eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Annesi ortaokul mezunu olan öğretmenler ile lise mezunu olan öğretmenler arasında anne eğitim seviyesi lise düzeyinde olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Anne eğitim düzeylerine göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri ele alındığında;

annesi okuma-yazma bilmeyen öğretmenler orta düzeyde, annesi okuma-yazma bilen ve daha üst seviyede eğitim alan öğretmenler yüksek düzeyde kültürel sermaye yeterliklerine sahiptirler. Anne eğitim düzeyleri yükseldikçe (lise düzeyine kadar) öğretmenlerin sahip olduğu kültürel sermaye yeterlikleri de yükselmektedir.

Öğretmenlerin anne eğitim düzeylerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri alt boyutlar bazında değerlendirildiğinde:

Entelektüel birikim boyutunda annesi okuma-yazma bilmeyenler ile annesi ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğretim düzeyinde eğitim alan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Annesi ilkokul ve daha üst düzeyde eğitim alan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyi annesi okuma-yazma bilmeyen öğretmenlere göre daha yüksektir. Annesi okuma-yazma bilenler ile lise ve yükseköğretim düzeyinde eğitim alan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde annesi lise ve yükseköğretim mezunu öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Annesi ilkokul mezunu olan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri ile annesi ortaokul ve daha üst seviyede eğitim alan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında görece annesi daha üst düzeyde eğitim alan öğretmenler lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$).

Katılım boyutunda annesi okuma-yazma bilmeyenler ile okuma-yazma bilenler, ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğretim düzeyinde olanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Annesi okuma-yazma bilenler ile ilkokul ve daha üst düzeyde eğitim alan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyi annesi okuma-yazma bilmeyen öğretmenlere göre daha yüksektir. Annesi okuma-yazma bilen öğretmenler ile annesi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğretmenler arasında anne eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Annesi ilkokul mezunu olan öğretmenler ile annesi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğretmenler arasında anne eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Annesi okuma-yazma bilmeyen ve bilen, ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olan öğretmenler orta düzeyde katılım boyutu yeterliklerine sahipken annesi lise ve yükseköğretim mezunu olan öğretmenler yüksek düzeyde katılım boyutu yeterliklerine sahiptirler. Anne

eğitim seviyesi yükseldikçe öğretmenlerin *Katılım* boyutu yeterlik düzeyi de yükselmektedir.

Kültürel Bilinç boyutunda annesi okuma-yazma bilmeyenler ile okuma-yazma bilenler, ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğretim düzeyinde olanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Annesi okuma-yazma bilenler ile ilkokul ve daha üst düzeyde eğitim alan öğretmenlerin annesi okuma-yazma bilmeyen öğretmenlere göre kültürel bilinç boyutu yeterlik düzeyi daha yüksektir. Annesi okuma-yazma bilen öğretmenler ile annesi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğretmenler arasında anne eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Annesi ilkokul mezunu olan öğretmenler ile annesi lise ve üniversite mezunu olan öğretmenler arasında anne eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Annesi ortaokul mezunu olan öğretmenler ile lise mezunu olan öğretmenler arasında anne eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Bu boyutta anne eğitim düzeylerine göre tüm öğretmenler yüksek düzeyde *Entelektüel Birikim* boyutu yeterliklerine sahiptirler. Anne eğitim düzeyleri yükseldikçe (lise düzeyine kadar) öğretmenlerin sahip olduğu *Entelektüel Birikim* boyutu sermaye yeterlikleri de yükselmektedir.

Kültürel Potansiyel boyutunda annesi okuma-yazma bilmeyenler ile annesi okuma-yazma bilenler, ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğretim düzeyinde olanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Annesi okuma-yazma bilenler, ilkokul ve daha üst düzeyde eğitim alan öğretmenlerin kültürel potansiyel sermaye yeterlik düzeyi annesi okuma-yazma bilmeyen öğretmenlere göre daha yüksektir. Annesi okuma-yazma bilen öğretmenler ile annesi lise ve yükseköğretim mezunu öğretmenlerin kültürel potansiyel boyutu sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur ve fark annesi görece daha yüksek eğitim seviyesinde olan öğretmenlerin lehinedir. Annesi ilkokul mezunu olan öğretmenler ile annesi lise ve yükseköğretim mezunu olan öğretmenlerin sermaye yeterlik düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuştur ve anne eğitim düzeyi görece yüksek olan öğretmenlerin lehinedir. Annesi lise mezunu olan öğretmenler ile yükseköğretim mezunu olan öğretmenlerin kültürel potansiyel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark yoktur ($p>0.5$). Anne eğitim düzeylerine göre tüm öğretmenler bu boyutta yüksek düzeyde yeterli olsalar

da anne eğitim seviyesi yükseldikçe öğretmenlerin *Kültürel Potansiyel* boyutu sermaye yeterlik düzeyi de yükselmektedir.

4.9. On Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin baba eğitim düzeylerine (Okuma-yazma bilmez= A, Okuma-yazma bilir= B, İlkokul= C, Ortaokul= D, Lise= E, Yükseköğretim= F) göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen betimsel analiz tablosu tablo 4.9.1’de ve ANOVA testi sonuçları tablo 4.9.2’de verilmiştir.

Tablo 4.9.1. Öğretmenlerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları

Boyutlar	Eğitim Durumu	N	$\bar{x}$	ss
Entelektüel Birikim	A)Okuma-yazma bilmez	138	3,5	,8
	B)Okuma-yazma bilir	280	3,45	,811
	C)İlkokul	748	3,51	,797
	D)Ortaokul	319	3,57	,763
	E)Lise	440	3,69	,716
	F)Yükseköğretim	348	3,68	,772
Toplam		2273	3,57	,779
Katılım	A)Okuma-yazma bilmez	138	2,76	1,182
	B)Okuma-yazma bilir	280	2,82	1,082
	C)İlkokul	748	2,89	1,026
	D)Ortaokul	319	2,99	1,033
	E)Lise	440	3,25	,94
	F)Yükseköğretim	348	3,09	1,024
Toplam		2273	2,99	1,039
Kültürel Bilinç	A)Okuma-yazma bilmez	138	3,36	,933
	B)Okuma-yazma bilir	280	3,33	1,012
	C)İlkokul	748	3,49	,945
	D)Ortaokul	319	3,62	,926
	E)Lise	440	3,7586	,8
	F)Yükseköğretim	348	3,73	,886
Toplam		2273	3,57	,926
Kültürel Potansiyel	A)Okuma-yazma bilmez	138	3,77	,858
	B)Okuma-yazma bilir	280	3,73	,868
	C)İlkokul	748	3,81	,857
	D)Ortaokul	319	3,87	,777
	E)Lise	440	3,99	,76
	F)Yükseköğretim	348	4,01	,759
Toplam		2273	3,87	,82
Toplam Kültürel Sermaye	A)Okuma-yazma bilmez	138	3,35	,773
	B)Okuma-yazma bilir	280	3,33	,781
	C)İlkokul	748	3,41	,758
	D)Ortaokul	319	3,49	,709

E)Lise	440	3,65	,667
F)Yükseköğretim	348	3,6	,701
Toplam	2273	3,48	,738

Baba eğitim düzeylerine göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark durumlarına dair yapılan ANOVA testi sonuçları değerlendirildiğinde; *toplam kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde* ve tüm alt boyutlarda anlamlı fark bulunmuştur (Tablo 4.9.2).

Baba eğitim düzeylerine göre öğretmenlerin *toplam kültürel sermaye yeterlik düzeyleri* incelendiğinde; babası okuma-yazma bilmeyenler ile ortaokul, lise ve yükseköğretim düzeyinde olanlar arasında baba eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası okuma-yazma bilenler ile ortaokul, lise ve yükseköğretim düzeyinde olanlar arasında baba eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası ilkököl mezunu olan öğretmenler ile babası lise ve üniversite mezunu olan öğretmenler arasında baba eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası ortaokul mezunu olan öğretmenler ile lise mezunu olan öğretmenler arasında baba eğitim seviyesi lise düzeyinde olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Genel olarak bakıldığında; babası okuma-yazma bilmeyen ve bilen öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri orta, babası ilkököl ve daha üst seviyede eğitim alan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri yüksektir.

Entelektüel Birikim boyutunda babası okuma-yazma bilmeyenler ile lise ve yükseköğretim düzeyinde olanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası lise ve yükseköğretim düzeyinde eğitim alan öğretmenlerin entelektüel birikim sermaye yeterlik düzeyi, babası okuma-yazma bilmeyen öğretmenlere göre daha yüksektir. Babası okuma-yazma bilen öğretmenler ile babası ortaokul, lise ve yükseköğretim mezunu öğretmenlerin sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur ve fark babası görece daha yüksek eğitim seviyesinde olan öğretmenlerin lehinedir. Babası ilkököl mezunu olan öğretmenler ile babası lise ve yükseköğretim mezunu olan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuştur ve baba eğitim düzeyi görece yüksek olan öğretmenlerin lehinedir. Babası okuma-yazma bilmeyen öğretmenler ile okuma-yazma bilen, ilkököl ve ortaokul mezunu olan öğretmenlerin *Entelektüel Birikim* sermaye yeterlik

düzeylerinde anlamlı fark yoktur ($p>0.5$). Baba eğitim düzeylerine göre tüm öğretmenler bu boyutta yüksek düzeyde yeterli olsalar da baba eğitim seviyesi lise ve yükseköğretim düzeyi olan öğretmenlerin *Entelektüel Birikim* boyutu sermaye yeterlik düzeyi alt düzeyde eğitim alanlara göre daha yüksektir.

Tablo 4.9.2. Baba Eğitim Düzeylerine Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi

Boyut	Varyans kaynağı	Kareler	Kareler	Sd	f	P	Fark Grupları
		Top.	Ort.				
Entelektüel Birikim	Gruplar arası	17,565	3,513	5	5,846	,000	A-E,F; B-D,E,F; C-E,F
	Gruplar içi	1362,337	,601	2267			
	Toplam	1379,902		2272			
Katılım	Gruplar arası	56,169	11,234	5	10,628	,000	A-D,E,F; B-D,E,F; C-E,F D-E ve E-F
	Gruplar içi	2396,254	1,057	2267			
	Toplam	2452,423		2272			
Kültürel Bilinç	Gruplar arası	52,091	10,418	5	12,440	,000	A-D,E,F; B-C,D,E,F; C-D,E,F; D-E
	Gruplar içi	1898,588	,837	2267			
	Toplam	1950,679		2272			
Kültürel Potansiyel	Gruplar arası	22,539	4,508	5	6,787	,000	A-E,F; B-D,E,F; C-E,F D-F
	Gruplar içi	1505,659	,664	2267			
	Toplam	1528,198		2272			
Toplam Kültürel Sermaye	Gruplar arası	29,910	5,982	5	11,236	,000	A-D,E,F; B-D,E,F; C-E,F; D-E
	Gruplar içi	1206,959	,532	2267			
	Toplam	1236,870		2272			

Katılım boyutunda babası okuma-yazma bilmeyenler ile ortaokul, lise ve yükseköğretim düzeyinde olanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası ortaokul ve daha üst düzeyde eğitim alan öğretmenlerin katılım boyutu sermaye yeterlik düzeyi babası okuma-yazma bilmeyen öğretmenlere göre daha yüksektir. Babası okuma-yazma bilen öğretmenler ile babası ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğretmenler arasında baba eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası ilkokul mezunu olan öğretmenler ile babası lise ve üniversite mezunu olan öğretmenler arasında baba eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası ortaokul mezunu olan öğretmenler ile babası lise mezunu olan öğretmenler arasında baba eğitim seviyesi lise düzeyinde olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası lise mezunu olan öğretmenler ile babası yükseköğretim mezunu olan öğretmenler arasında baba eğitim seviyesi lise

düzeyinde olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Katılım boyutunda en yüksek yeterlik düzeyine sahip babası lise mezunu olan öğretmenlerken en düşük düzeyde kalan babası okuma-yazma bilmeyen öğretmenlerdir. Baba eğitim düzeylerine göre bu boyutta tüm öğretmenler orta düzeyde yeterlidirler.

Kültürel Bilinç boyutunda babası okuma-yazma bilmeyenler ile ortaokul, lise ve yükseköğretim düzeyinde olanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası ortaokul ve daha üst düzeyde eğitim alan öğretmenlerin, babası okuma-yazma bilmeyen öğretmenlere göre kültürel bilinç boyutu yeterlik düzeyi daha yüksektir. Babası okuma-yazma bilen öğretmenler ile babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğretmenler arasında baba eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası ilkokul mezunu olan öğretmenler ile babası ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğretmenler arasında baba eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası ortaokul mezunu olan öğretmenler ile lise mezunu olan öğretmenler arasında baba eğitim seviyesi lise düzeyi olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Bu boyutta baba eğitim düzeylerine göre babası okuma-yazma bilen öğretmenler orta düzeyde sermaye yeterliklerine sahiplerken babası okuma-yazma bilmeyen, ilkokul, ortaokul ve daha üst düzeyde eğitim alan öğretmenler yüksek düzeyde sermaye yeterliklerine sahiptir.

Kültürel Potansiyel boyutunda babası okuma-yazma bilmeyenler ile babası lise ve yükseköğretim düzeyinde olanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası lise ve yükseköğretim mezunu olan öğretmenlerin kültürel potansiyel sermaye yeterlik düzeyi babası okuma-yazma bilmeyen öğretmenlere göre daha yüksektir. Babası okuma-yazma bilen öğretmenler ile babası ortaokul, lise ve yükseköğretim mezunu öğretmenlerin *Kültürel Potansiyel* boyutu sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur ve fark babası görece daha yüksek eğitim seviyesinde olan öğretmenlerin lehinedir. Babası ilkokul mezunu olan öğretmenler ile babası lise ve yükseköğretim mezunu olan öğretmenlerin sermaye yeterlik düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuştur ve fark baba eğitim düzeyi görece yüksek olan öğretmenlerin lehinedir. Babası ortaokul mezunu olan öğretmenler ile babası yükseköğretim mezunu olan öğretmenlerin sermaye yeterlik düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuştur ve fark baba eğitimi yükseköğretim düzeyinde olan

öğretmenlerin lehinedir. Babası lise mezunu olan öğretmenler ile yükseköğretim mezunu olan öğretmenlerin kültürel potansiyel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark yoktur ($p>0.5$). Baba eğitim düzeylerine göre tüm öğretmenler bu boyutta yüksek düzeyde yeterli olsalar da baba eğitim seviyesi yükseldikçe öğretmenlerin *Kültürel Potansiyel* boyutu sermaye yeterlik düzeyi de yükselmektedir.

4.9.1 On Dört ve On Beşinci Alt Problemlerin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlere “Öğretmenlerin anne-baba eğitim düzeyleri arttıkça KS yeterlik düzeylerine ilişkin algıları yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?” sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar gruplanarak tablo 4.9.3’te gösterilmiştir. Yapılan içerik analizi sonrası verilen yanıtlar tek temada toplanmıştır. Öğretmenlerin tamamı ailelerin eğitim düzeyine bağlı olarak çocuklarına olan katkılarından bahsetmiştir. Bu konuda 1 öğretmen herhangi bir görüş belirtmemiştir.

Tablo 4.9.3. Anne-Baba Eğitim Düzeyi-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Kategori	f	%
Aile katkısı	55	98,2
Ailedeki daha iyiye ulaşma isteği		
Temelden eğitim vermeleri		
Yüksek tecrübe ve bilinç		

Tema kapsamında örneklem grubu öğretmenlerin ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Daha iyi birey yetiştirme çabası ve daha iyi dünyada yaşama isteği (E, L, 1-5, SAY).” “Çünkü eğitim ilk ailede başlar eğitim düzeyi iyi olan anne babanın çocuklarına katkıları daha çok olacaktır (K, L, 1-5, SÖZ).” “Bir ailede okuyan varsa, okuma bilinci daha fazla olur (K, L, 6-10, SÖZ).” “Tecrübeli bir anne-babaya sahip olmak bir adım öne getirmiştir. Belli bir Eğitim düzeyine sahip anne-babanın Kültürel sermaye açısından daha zengin olduğunu düşünüyorum (E, L, 1-5, SÖZ).”

“Eğitimli ebeveynler, bilinçli olduklarından çocuk yetiştirmede daha dikkatlidir. Çocuğu doğurup büyütmeekten ibaret olmadığının farkındadır (E, LÜ, 6-10, SÖZ).”
 “Eğitim ve öğretimin evde başlamasıdır nedeni. KS yeterliği yüksek ve eğitim düzeyi yüksek insanlar çocuklarını doğumdan itibaren kendileri evde yetiştirdiği için daha farklı olabilir (E, L, 1-5, SAY).” “Bilinçli bir anne-baba bilinçli bir birey yetiştirir. N. Fazıl bir sözü var bir erkeği yetiştirmek bir birey yetiştirir. Ama bir anneyi okutmak bir toplumu eğitmek demektir (E, L, 6-10, SÖZ).”

4.10. On Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin kardeş sayısına (Kardeşi olmayanlar=A, Tek kardeşi olanlar=B, İki kardeşi olanlar=C, Üç veya daha fazla kardeşi olanlar=D) göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen ANOVA testi sonuçları tablo 4.10.2’de ifade edilmiştir.

Tablo 4.10.1. Öğretmenlerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları

Boyutlar	Eğitim Durumu	N	$\bar{x}$	ss
Entelektüel Birikim	A)Kardeşi olmayanlar	71	3,59	,695
	B)Tek kardeşliler	322	3,66	,749
	C)2 kardeşliler	384	3,6	,71
	D)3 veya daha fazla kardeşliler	1496	3,54	,805
Toplam		2273	3,57	,779
Katılım	A)Kardeşi olmayanlar	71	3,31	,909
	B)Tek kardeşliler	322	3,12	1,025
	C)2 kardeşliler	384	3,05	1,003
	D)3 veya daha fazla kardeşliler	1496	2,93	1,051
Toplam		2273	2,99	1,039
Kültürel Bilinç	A)Kardeşi olmayanlar	71	3,75	,859
	B)Tek kardeşliler	322	3,74	,846
	C)2 kardeşliler	384	3,63	,888
	D)3 veya daha fazla kardeşliler	1496	3,51	,95
Toplam		2273	3,57	,927
Kültürel Potansiyel	A)Kardeşi olmayanlar	71	3,75	,773
	B)Tek kardeşliler	322	3,98	,731
	C)2 kardeşliler	384	3,93	,809
	D)3 veya daha fazla kardeşliler	1496	3,84	,84
Toplam		2273	3,87	,82
Kültürel Sermaye	A)Kardeşi olmayanlar	71	3,58	,662
	B)Tek kardeşliler	322	3,6	,691

	C)2 kardeşliler	384	3,53	,692
	D)3 veya daha fazla kardeşliler	1496	3,44	,759
Toplam		2273	3,48	,738

Kardeş sayısına göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark durumlarına dair yapılan ANOVA testi sonuçları değerlendirildiğinde; *toplam kültürel sermaye yeterlik düzeyleri* ve *Entelektüel Birikim* boyutu hariç tüm alt boyutlarda anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Farkın kaynağına ilişkin betimsel analiz (Tablo 4.10.1) tablosu ve LSD testi sonuçlarına göre öğretmenlerin *toplam kültürel sermaye yeterlik düzeyleri* incelendiğinde tek kardeşli ve iki kardeşli öğretmenler ile 3 veya daha fazla kardeşi olan öğretmenler arasında tek kardeşli ve 2 kardeşli öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Tüm öğretmenler yüksek düzeyde *kültürel sermaye yeterliklerine* sahiptir.

Tablo 4.10.2. Kardeş Sayısına Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi

Boyut	Varyans kaynağı	Kareler	Kareler	Sd	f	P	Fark Grupları
		Top.	Ort.				
Entelektüel Birikim	Gruplar arası	4,489	1,496	3	2,468	,060	---
	Gruplar içi	1375,413	,606	2269			
	Toplam	1379,902		2272			
Katılım	Gruplar arası	19,100	6,367	3	5,937	,000	A-C,D; B-D
	Gruplar içi	2433,323	1,072	2269			
	Toplam	2452,423		2272			
Kültürel Bilinç	Gruplar arası	18,984	6,328	3	7,433	,000	A-D; B-D; C-D
	Gruplar içi	1931,695	,851	2269			
	Toplam	1950,679		2272			
Kültürel Potansiyel	Gruplar arası	8,155	2,718	3	4,058	,007	A-B; B-D; C-D
	Gruplar içi	1520,042	,670	2269			
	Toplam	1528,198		2272			
Toplam Kültürel Sermaye	Gruplar arası	8,659	2,886	3	5,332	,001	B-D; C-D
	Gruplar içi	1228,210	,541	2269			
	Toplam	1236,870		2272			

Katılım boyutunda kardeşi olmayan öğretmenler ile 2 kardeşli ve 3 veya daha fazla kardeşli öğretmenlerin yeterlik düzeylerinde kardeşi olmayanların lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Tek kardeşli öğretmenler ile 3 veya daha fazla

kardeşi olan öğretmenler arasında tek kardeşli öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Bu boyutta tüm öğretmenler orta düzeyde katılım boyutu yeterliklerine sahiptirler.

Kültürel Bilinç boyutunda kardeşi olmayan, tek kardeşli ve iki kardeşli öğretmenler ile 3 veya daha fazla kardeşli öğretmenler arasında kardeşi olmayan, tek veya 2 kardeşli öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Bu boyutta tüm öğretmenlerin sermaye düzeyleri yüksek olsa da kardeş sayısı arttıkça kültürel bilinç boyutu yeterlik düzeyi düşmektedir.

Kültürel Potansiyel boyutunda kardeşi olmayan ve 3 veya daha fazla kardeşi olan öğretmenler ile tek kardeşli öğretmenler arasında tek kardeşli öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). İki kardeşli öğretmenler ile 3 veya daha fazla kardeşli öğretmenler arasında 2 kardeşli öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Bu boyutta tüm öğretmenlerin sermaye düzeyleri yüksektir.

4.10.1 On Yedinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlere “Tek kardeşli öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri 3 veya daha fazla kardeşi olan öğretmenlerden daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?” sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar gruplanarak tablo 4.10.3’te gösterilmiştir. Yapılan içerik analizi sonrası verilen yanıtlar tek temada toplanmıştır. Öğretmenlerin tamamı ailede çocuk sayısının az olması ve verilen desteğin fazla olmasından bahsetmiştir.

Tablo 4.10.3. Kardeş Sayısı-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Kategori	f	%
Az sayı, fazla destek	49	87,5
İlgi ve yardım artar		
Daha fazla vakit ayırır		
Maddi ve manevi destek artar		

Araştırmaya katılan öğretmenlerde yedisi bir fikir ortaya koymazken kalan 54 öğretmenin tema kapsamındaki ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Az sayıda kardeş aileden daha fazla maddi yardım görür (E, L, 1-5, SÖZ).”
 “Çünkü onların yetişmesine katkı sağlayacakları birey sayısı az olduğundan (K, L, 1-5, SÖZ).” “Ailenin ilgisi daha fazla olur (K, L, 1-5, SAY).” “Ailenin çocuğa daha fazla vakit ayırabilmesinden kaynaklı olabilir (E, L, 6-10, SÖZ).” “Daha az çocuk yada kardeş sayısı anne-babanın ilgisini çok farklılaştırır. Çok sayılı bir ailenin hem ekonomik hem de manevi durumu, az sayılı kardeş sayısına sahip ailelere göre daha kısıtlıdır (K, L, 1-5, SÖZ).” “Her istediklerine sahip olmaları (E, L, 1-5, SAY).” “Kardeş sayısı arttıkça çocuklarla ilgilenmek daha zor olduğu için tek kardeşle yetişen çocuklar daha fazla ilgi görür ve yardım alırlar(K, LÜ, 6-10, SÖZ).”

4.11. On Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin ailede kendinden başka yükseköğretim düzeyinde eğitim alan kişi sayısına göre (1= Ailede yükseköğretim mezunu yakını olmayanlar, 2= 1 kişi, 3= İki kişi, 4= Ailede 3 veya daha fazla yükseköğretim mezunu yakını olanlar) kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen ANOVA testi sonuçları tablo 4.11’de ifade edilmiştir.

Tablo 4.11. Ailede Yükseköğretim Düzeyinde Eğitim Alan Kişi Sayısına Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi

Boyut	Varyans kaynağı	Kareler	Kareler	Sd	f	P	Fark Grupları
		Top.	Ort.				
Entelektüel Birikim	Gruplar arası	3,268	1,089	3			
	Gruplar içi	1376,633	,607	2269	1,796	,146	---
	Toplam	1379,902		2272			
Katılım	Gruplar arası	2,617	,872	3			
	Gruplar içi	2449,806	1,080	2269	,808	,489	---
	Toplam	2452,423		2272			
Kültürel Bilinç	Gruplar arası	3,682	1,227	3			
	Gruplar içi	1946,998	,858	2269	1,430	,232	---
	Toplam	1950,679		2272			
Kültürel Potansiyel	Gruplar arası	3,742	1,247	3			
	Gruplar içi	1524,456	,672	2269	1,857	,0135	---

	Toplam	1528,198		2272			
Toplam	Gruplar arası	2,690	,897	3			
Kültürel	Gruplar içi	1234,180	,544	2269	1,648	,176	---
Sermaye	Toplam	1236,870		2272			

Öğretmenlerin, ailede kendinden başka yükseköğretim düzeyinde eğitim alan kişi sayısına göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark durumlarına dair yapılan ANOVA testi sonuçları değerlendirildiğinde; *toplum kültürel sermaye ve tüm alt boyutlarda* anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$).

4.12. Yirminci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre (1=1-5 yıldır çalışanlar, 2=6-10 yıldır çalışanlar, 3=11-15 yıldır çalışanlar, 4=16 yıl veya daha uzun süredir çalışanlar) kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen ANOVA testi sonuçları tablo 4.12'de ifade edilmiştir.

Tablo 4.12. Mesleki Kıdemlerine Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi

Boyut	Varyans kaynağı	Kareler Top.	Kareler Ort.	Sd	f	P	Fark Grupları
Entelektüel Birikim	Gruplar arası	,567	1,089	3			
	Gruplar içi	1379,335	,608	2269	,311	,817	---
	Toplam	1379,902		2272			
Katılım	Gruplar arası	,224	,075	3			
	Gruplar içi	2452,199	1,081	2269	,069	,976	---
	Toplam	2452,423		2272			
Kültürel Bilinç	Gruplar arası	4,615	1,538	3			
	Gruplar içi	1946,065	,858	2269	1,794	,146	---
	Toplam	1950,679		2272			
Kültürel Potansiyel	Gruplar arası	1,727	,576	3			
	Gruplar içi	1526,470	,673	2269	,856	,463	---
	Toplam	1528,198		2272			
Toplam Kültürel Sermaye	Gruplar arası	,263	,088	3			
	Gruplar içi	1236,606	,545	2269	,161	,923	---
	Toplam	1236,870		2272			

Mesleki kıdemlerine göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark durumlarına dair yapılan ANOVA testi sonuçları değerlendirildiğinde; *tüm boyutlarda* ve *toplam kültürel sermaye* düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$). Öğretmenlerin katılım boyutu yeterlik düzeyleri orta düzeydir ve diğer boyutlarda öğretmenler yüksek düzeyde yeterliklere sahiptirler. *Toplam kültürel sermaye* yeterlik düzeyleri yüksektir.

4.13. Yirmi Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin toplam aylık gelirin (1.000-2.000 TL= A, 2001-3.000 TL= B, 3001 TL veya üzeri= C) göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen ANOVA testi sonuçları tablo 4.13.2’de ifade edilmiştir.

Tablo 4.13.1. Öğretmenlerin Toplam Aylık Gelirine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları

Boyutlar	Aylık Toplam Gelir	N	$\bar{x}$	ss
Entelektüel Birikim	A) 1.000-2.000 TL	198	3,44	,791
	B) 2001-3.000 TL	835	3,55	,802
	C) 3001 TL veya üzeri	1240	3,6	,759
Toplam		2273	3,57	,779
Katılım	A) 1.000-2.000 TL	198	2,92	,941
	B) 2001-3.000 TL	835	3,05	1,041
	C) 3001 TL veya üzeri	1240	2,96	1,051
Toplam		2273	3	1,039
Kültürel Bilinç	A) 1.000-2.000 TL	198	3,5	,891
	B) 2001-3.000 TL	835	3,5	,971
	C) 3001 TL veya üzeri	1240	3,62	,899
Toplam		2273	3,57	,927
Kültürel Potansiyel	A) 1.000-2.000 TL	198	3,76	,847
	B) 2001-3.000 TL	835	3,82	,867
	C) 3001 TL veya üzeri	1240	3,92	,779
Toplam		2273	3,87	,82
Kültürel Sermaye	A) 1.000-2.000 TL	198	3,38	,687
	B) 2001-3.000 TL	835	3,47	,771
	C) 3001 TL veya üzeri	1240	3,51	,721
Toplam		2273	3,48	,738

Ailenin toplam aylık gelirine göre öğretmenlerin *toplam kültürel sermaye* yeterlik düzeylerinde anlamlı fark yoktur ($p>.05$). Tüm öğretmenler yüksek düzeyde kültürel sermaye yeterliklerine sahip olmakla birlikte anlamlı fark oluşturmayacak oranda aylık toplam aile geliri arttıkça *kültürel sermaye* yeterlik düzeyleri de yükselmektedir.

Tablo 4.13.2. Toplam Aylık Gelire Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi

Boyut	Varyans kaynağı	Kareler Top.	Kareler Ort.	Sd	<i>f</i>	P	Fark Grupları
Entelektüel Birikim	Gruplar arası	4,934	2,467	2	4,073	,017	A-C
	Gruplar içi	1374,968	,606	2270			
	Toplam	1379,902		2272			
Katılım	Gruplar arası	4,752	2,376	2	2,204	,111	---
	Gruplar içi	2447,671	1,078	2270			
	Toplam	2452,423		2272			
Kültürel Bilinç	Gruplar arası	6,384	3,192	2	3,727	,024	B-C
	Gruplar içi	1944,296	,857	2270			
	Toplam	1950,679		2272			
Kültürel Potansiyel	Gruplar arası	7,057	3,529	2	5,266	,005	A-C; B-C
	Gruplar içi	1521,140	,670	2270			
	Toplam	1528,198		2272			
Toplam Kültürel Sermaye	Gruplar arası	2,927	1,463	2	2,692	,068	---
	Gruplar içi	1233,943	,544	2270			
	Toplam	1236,870		2272			

Alt boyutlara göre incelendiğinde;

Katılım boyutu harici diğer boyutlar (*Entelektüel Birikim*, *Kültürel Bilinç* ve *Kültürel Potansiyel*) kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Farkın kaynağına ilişkin betimsel analiz (Tablo 4.13.1) tablosu ve ANOVA (LSD testi, tablo 4.13.2) sonuçlarına göre ulaşılan bulgular ifade edilmiştir.

Entelektüel Birikim boyutunda toplam aylık geliri 1.000-2.000 TL olan öğretmenler ile geliri 3001 TL veya üzeri olan öğretmenler arasında 3001 TL veya üzeri aylık geliri olan öğretmenler lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Her üç grup öğretmen de yüksek düzeyde entelektüel birikim boyutu yeterliklerine sahip

olsalar da 3001 TL veya daha üzeri geliri olan öğretmenler geliri 1000-2000 TL olan öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde bu boyut yeterliklerine sahiptir.

Katılım boyutunda öğretmenlerin toplam aylık gelirlerine göre katılım boyutu sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.5$). Tüm öğretmenler bu boyutta orta düzeyde sermaye yeterliklerine sahiptir.

Kültürel Bilinç boyutunda toplam aylık geliri 2001-3.000 TL olan öğretmenler ile geliri 3001 TL veya üzeri olan öğretmenler arasında 3001 TL veya üzeri aylık geliri olan öğretmenler lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Her üç grup öğretmen de yüksek düzeyde kültürel bilinç boyutu yeterliklerine sahip olsalar da 3001 TL veya daha üzeri geliri olan öğretmenler geliri 2001-3.000 TL olan öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde boyut yeterliklerine sahiptir.

Kültürel Potansiyel boyutunda toplam aylık geliri 1.000-2.000 TL olan ve 2001-3.000 TL olan öğretmenler ile geliri 3001 TL veya üzeri olan öğretmenler arasında 3001 TL veya üzeri aylık geliri olan öğretmenler lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Her üç grup öğretmen de yüksek düzeyde kültürel potansiyel boyutu yeterliklerine sahip olsalar da 3001 TL veya daha üzeri geliri olan öğretmenler geliri görece düşük olan öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde boyut yeterliklerine sahiptir.

4.13.1 Yirmi Birinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri

Araştırmada katılım boyutu hariç üç boyutta aylık geliri görece yüksek olanların lehinde anlamlı fark bulunmuştur. Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlere “Toplam geliri yüksek olan öğretmenlerin, geliri daha düşük olan öğretmenlere göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?” sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar gruplanarak tablo 4.13.3’te gösterilmiştir. Yapılan içerik analizi sonrası verilen yanıtlar tek temada toplanmıştır. Öğretmenlerin tamamı ekonomik olanakların getirilerinden bahsetmiştir.

Tablo 4.13.3. Toplam Aylık Gelir-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Kategori	f	%
Ekonomik olanakların getirileri	54	96,4
Güven ve kültürel katılımında artış		
Eğitsel iyileştirme		
Yaşam koşullarını kolaylaştırma		
Araştırmaya fırsat sunması		
Geçim sıkıntılarında kurtarması ve rahatlatması		

Araştırmaya katılan öğretmenlerden ikisi bir fikir ortaya koymazken kalan 54 öğretmenin bu konudaki ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Maddiyat arttıkça güven artar. daha fazla kültürel etkinliklere katılım artar (K, L, 1-5, SÖZ).” “Ekonomik durumun eğitimi iyileştirdiğinden kaynaklanıyor (K, L, 6-10, SÖZ).” “Maddi bakımda rahat olan öğretmenler kültürel anlamda kendilerini daha çok geliştirirler (E, L, 6-10, SAY).” “Yaşam koşulları. Ekonomik durumun iyi olması yaşam koşullarını kolaylaştırdığı için (E, LÜ, 1-5, SÖZ).” “Sosyal aktivite çevreleri genişlemiştir ve daha rahat bir hayat yaşıyorlar (K, L, 6-10, SÖZ).” “Ekonomik olarak rahat bir ailenin kendine zaman ayırması, geliştirmesi çok çok daha rahat, kolay ve olağandır. Maddi kısıtlama bir çok alandan mahrum bırakmaktadır (K, LÜ, 6-10, SÖZ).” “Maddi sıkıntısı olmadığından araştırma ve incelemeye daha fazla zaman ayırabilmektedir (E, L, 1-5, SAY).” “Çünkü parayı tam aldıklarından çok tasaları kalmamıştır. Kültürle ilgili araştırmalar yapabilmektedir diğer gariban ise ay sonunu düşünür (K, L, 1-5, SÖZ).” “Maddiyat arttıkça olanaklar, imkanlar artar. kişilerin kendilerini geliştirme potansiyeli yükselir (E, L, 6-10, SAY).” “Maddi açıdan rahat olan birey Aklen-kalben rahat olur. Mesleğine daha iyi motive olur (E, L, 1-5, SAY)” “Çünkü kişi başına düşen gelirin fazla olması tabiki bireyi daha sosyal ve entelüktel bir birey olma yolunda ilerletecektir. Sosyal hayatı daha renkli olacaktır (K, L, 6-10, SÖZ).” “Adamın para derdi yok ki sıcacık evinde kirayı denkleştirme derdi olmaz. Rahat kafayla oturup araştırmasını yapar ve kitaplarını okur (K, L, 1-5, SÖZ)”

4.14. Yirmi Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin okulöncesi eğitim alma durumlarına göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasındaki anlamlı farka bakılacaktır. Araştırmada yer alan öğretmenlerin okulöncesi eğitim alma durumları ile kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı farkın olup olmadığına dair yapılan t-testi sonuçlarına göre tüm boyutlarda ve toplam kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark görülmüştür ($p < .05$).

Tablo 4.14. Öğretmenlerin Okulöncesi Eğitim Alma Durumlarına Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri T- Testi

Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p																																												
Entelektüel Birikim	Alanlar	309	3,69	,710	2271	2,877	,004																																												
	Almayanlar	1964	3,55	,788				Katılım	Alanlar	309	3,24	1,021	2270	4,622	,000	Almayanlar	1964	2,95	1,036	Kültürel Bilinç	Alanlar	309	3,74	,881	2271	3,415	,001	Almayanlar	1964	3,54	,931	Kültürel Potansiyel	Alanlar	309	3,97	,765	2271	2,299	,022	Almayanlar	1964	3,85	,827	Toplam Kültürel Sermaye	Alanlar	309	3,64	,672	2271	3,978	,000
Katılım	Alanlar	309	3,24	1,021	2270	4,622	,000																																												
	Almayanlar	1964	2,95	1,036				Kültürel Bilinç	Alanlar	309	3,74	,881	2271	3,415	,001	Almayanlar	1964	3,54	,931	Kültürel Potansiyel	Alanlar	309	3,97	,765	2271	2,299	,022	Almayanlar	1964	3,85	,827	Toplam Kültürel Sermaye	Alanlar	309	3,64	,672	2271	3,978	,000	Almayanlar	1964	3,46	,745								
Kültürel Bilinç	Alanlar	309	3,74	,881	2271	3,415	,001																																												
	Almayanlar	1964	3,54	,931				Kültürel Potansiyel	Alanlar	309	3,97	,765	2271	2,299	,022	Almayanlar	1964	3,85	,827	Toplam Kültürel Sermaye	Alanlar	309	3,64	,672	2271	3,978	,000	Almayanlar	1964	3,46	,745																				
Kültürel Potansiyel	Alanlar	309	3,97	,765	2271	2,299	,022																																												
	Almayanlar	1964	3,85	,827				Toplam Kültürel Sermaye	Alanlar	309	3,64	,672	2271	3,978	,000	Almayanlar	1964	3,46	,745																																
Toplam Kültürel Sermaye	Alanlar	309	3,64	,672	2271	3,978	,000																																												
	Almayanlar	1964	3,46	,745																																															

Öğretmenlerin *toplam kültürel sermaye* yeterlik düzeylerinde okulöncesi eğitim durumlarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$). Her iki grup öğretmen toplam kültürel sermaye yeterliklerine sahip olma bakımından üst düzeyde yeterli olsalar da okulöncesi eğitim alan öğretmenler ($\bar{X} = 3.64$) okulöncesi eğitim almayan öğretmenlerden ($\bar{X} = 3.46$) daha yeterli görmektedirler. Okulöncesi eğitim alan öğretmenler tüm alt boyutlarda okulöncesi eğitimi almayan öğretmenlerden daha yeterlidirler. Alt boyutlara göre değerlendirildiğinde:

Entelektüel Birikim boyutunda anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$). Farkın kaynağına bakıldığında okulöncesi eğitimi alan öğretmenler bu boyutta okulöncesi eğitim almayan öğretmenlere göre daha yeterlidirler. Hem okulöncesi eğitimi alan hem almayan öğretmenler yüksek düzeyde *Entelektüel Birikim* yeterliklerine sahiptir.

Katılım boyutunda öğretmenlerin okulöncesi eğitim durumlarına göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde okulöncesi eğitimi alan öğretmenlerin lehinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Bu boyutta okulöncesi eğitim alan ($\bar{X} = 3.24$) ve almayan öğretmenler ($\bar{X} = 2.95$) orta düzeyde yeterlidirler.

Kültürel Bilinç boyutunda öğretmenlerin okulöncesi eğitim durumlarına göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark vardır ($p<.05$). Her iki grup öğretmen yüksek düzeyde yeterli olsalar da okulöncesi eğitimi alan öğretmenler ($\bar{X} = 3.74$) okulöncesi eğitim almayan öğretmenlerden ($\bar{X} = 3.54$) daha yeterlidirler.

Kültürel Potansiyel boyutunda öğretmenlerin okulöncesi eğitim durumlarına göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark vardır ($p<.05$). Her iki grup öğretmen üst düzeyde yeterli olsalar da okulöncesi eğitimi alan öğretmenler ($\bar{X} = 3.96$) almayan öğretmenlerden ($\bar{X} = 3.78$) daha yeterlidirler.

4.14.1. Yirmi Üçüncü Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri

Bu bölümde öğretmenlere sorulan “Okulöncesi eğitimi alan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerine ilişkin algıları almayan öğretmenlere göre yüksek çıkmaktadır. Sizce Neden?” sorusuna verdikleri cevapların içerik analizi yapılarak doğrudan alıntılarla ifade edilmiştir.

Tablo 4.14.1. Okulöncesi Eğitim Alma-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Kategoriler	<i>f</i>	%
Okulöncesi eğitimin faydaları	38	67,9
Erken eğitimin yararları		
Becerileri geliştirmesi		
Bireyi sosyalleştirmesi		
Aile etkisi	1	1,8

Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri cevaplar 2 tema altında toplanmıştır. Birinci kategoride öğretmenlerin çoğunluğu okulöncesi eğitimin çeşitli faydalarından bahsetmiştir. İkinci kategoride 1 öğretmen okulöncesi eğitimin

faidalarıyla birlikte eğitime önem veren aile unsuruna da değinmiştir. Her iki temayı destekler nitelikte fikir beyan 1 öğretmenin görüşü *italik* yazılmıştır. Her iki kategoride yer alan öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“-Temelden alınan eğitimdendir (K, L, 1-5, SÖZ).” “Kişilerle iletişime daha erken geçtikleri için (E, L, 1-5, SAY).” “Eğitime erken başlamanın faydalarını gösteriyor bize (K, L, 1-5, SAY).” “Okul öncesinde bireyi daha sosyal yetiştirmek, özgüven kazandırmak, el becerisini arttırmak ön plandadır. Bu da ilerde kültürel olarak yeterlilik oluşturabilir (K, L, 1-5, SÖZ).” “-Eğitim ne kadar sistematik ve zamanında başlarsa okadar düzey yükselir- (E, L, 1-5, SÖZ).” “Küçük yaşlarda toplumla iç içe olduğundan daha erken kültürlenmeye başladığından (K, L, 1-5, SAY).” “Bireyin aldığı eğitimi içselleştirmesi için gelişme döneminde bazı kritik evreler vardır. Bu kritik evreleri başarı ile atlatan bireyler daha başarılı olur. Okul öncesi eğitim alanlarda bu evreleri geçtikleri için daha başarılı olur (E, LÜ, 1-5, SÖZ).”

“Eğitimin temelleri daha küçük yaşlarda atıldığı için. Aynı zamanda okul öncesi eğitimine önem veren aile KS yeterlik düzeyine de önem gösterir (E, L, 6-10, SÖZ).”

4.15. Yirmi Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin yükseköğretim öncesi uzun süre ikamet ettiği yere (Köy-kasaba=A, İlçe=B, İl=C) göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen ANOVA testi sonuçları tablo 4.15.2’de ifade edilmiştir.

Yükseköğretim öncesi uzun süreli ikamet edilen yere göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark durumlarına dair yapılan betimsel analiz tablosu ve LSD testi sonuçları incelendiğinde; “toplam kültürel sermaye ve tüm alt boyutlarda- entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel-” anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Farkın kaynağına ilişkin betimsel analiz (Tablo 4.15.1) tablosu ve ANOVA testi (Tablo 4.15.2) sonuçlarına göre ulaşılan bulgular ifade edilmiştir.

Tablo 4.15.1. Öğretmenlerin Yükseköğretim Öncesi Uzun Süreli İkamet Yerine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları

Boyutlar	İkamet Yeri	N	$\bar{x}$	ss
Entelektüel Birikim	A) Köy-kasaba	390	3,46	,81
	B) İlçe	533	3,56	,803
	C) İl	1350	3,61	,758
Toplam		2273	3,57	,779
Katılım	A) Köy-kasaba	390	2,95	1,02
	B) İlçe	533	3,04	1,019
	C) İl	1350	2,98	1,052
Toplam		2273	2,99	1,039
Kültürel Bilinç	A) Köy-kasaba	390	3,41	,946
	B) İlçe	533	3,57	,924
	C) İl	1350	3,61	,917
Toplam		2273	3,57	,926
Kültürel Potansiyel	A) Köy-kasaba	390	3,69	,922
	B) İlçe	533	3,87	,817
	C) İl	1350	3,92	,783
Toplam		2273	3,87	,82
Kültürel Sermaye	A) Köy-kasaba	390	3,37	,770
	B) İlçe	533	3,49	,745
	C) İl	1350	3,51	,723
Toplam		2273	3,48	,738

Öğretmenlerin yükseköğretim öncesi uzun süre ikamet ettiği yere göre *toplam kültürel sermaye* yeterlik düzeyleri incelendiğinde; yükseköğretim öncesi uzun süre köy-kasabalarda ikamet eden öğretmenler ile yükseköğretim öncesi uzun süre ilçe ve illerde ikamet eden öğretmenler arasında ilçe ve illerde ikamet eden öğretmenler lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Yükseköğretim öncesi uzun süreli köy-kasabalarda ikamet eden öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyi *orta* düzeyken il ve ilçelerde ikamet eden öğretmenlerin yeterlik düzeyi *yüksektir*.

Tablo 4.15.2. Yükseköğretim Öncesi Uzun Süre İkamet Ettiği Yere Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi

Boyut	Varyans kaynağı	Kareler Top.	Kareler Ort.	Sd	F	P	Fark Grupları
Entelektüel Birikim	Gruplar arası	6,685	3,343	2	5,526	,004	A-C
	Gruplar içi	1373,217	,605	2270			
	Toplam	1379,902		2272			
Katılım	Gruplar arası	2,036	1,018	2	,943	,390	A-B; A-C
	Gruplar içi	2450,387	1,079	2270			
	Toplam	2452,423		2272			
Kültürel Bilinç	Gruplar arası	12,273	6,136	2	7,186	,001	A-B; A-C
	Gruplar içi	1938,406	,854	2270			
	Toplam	1950,679		2272			
Kültürel Potansiyel	Gruplar arası	15,217	7,608	2	11,415	,000	A-B; A-C
	Gruplar içi	1512,981	,667	2270			
	Toplam	1528,198		2272			
Toplam Kültürel Sermaye	Gruplar arası	6,252	3,126	2	5,766	,003	A-B; A-C
	Gruplar içi	1230,618	,542	2270			
	Toplam	1236,870		2272			

Öğretmenlerin yükseköğretim öncesi uzun süre ikamet yerlerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri alt boyut bazında ele alındığında:

Entelektüel Birikim boyutunda, yükseköğretim öncesi uzun süre ikamet yerleri köy-kasaba olan öğretmenler ile ikamet yerleri il olan öğretmenler arasında uzun süre ilde ikamet eden öğretmenler lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$). Her iki grup öğretmen de yüksek düzeyde entelektüel birikim boyutu yeterliklerine sahip olsalar da yükseköğretim öncesi uzun süre illerde ikamet eden öğretmenler, köy-kasabada ikamet eden öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde boyut yeterliklerine sahiptir.

Katılım boyutunda öğretmenlerin yükseköğretim öncesi uzun süre ikamet ettiği yere göre yeterlik düzeylerinde anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0.5$). Tüm öğretmenler bu boyutta orta düzey sermaye yeterliklerine sahiptir.

Kültürel Bilinç boyutunda yükseköğretim öncesi uzun süre köy-kasabalarda ikamet eden öğretmenler ile yükseköğretim öncesi uzun süre ilçe ve illerde ikamet eden öğretmenler arasında ilçe ve illerde ikamet eden öğretmenler lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$). Her üç grup öğretmen de yüksek düzeyde kültürel bilinç boyutu yeterliklerine sahip olsalar da yükseköğretim öncesi uzun süre ilçe ve illerde

ikamet eden öğretmenler, köy-kasabalarda ikamet eden öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde boyut yeterliklerine sahiptir.

Kültürel Potansiyel boyutunda yükseköğretim öncesi uzun süre köy-kasabalarda ikamet eden öğretmenler ile yükseköğretim öncesi uzun süre ilçe ve illerde ikamet eden öğretmenler arasında ilçe ve illerde ikamet eden öğretmenler lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Her üç grup öğretmen de yüksek düzeyde *Kültürel Potansiyel* boyutu yeterliklerine sahip olsalar da yükseköğretim öncesi uzun süre ilçe ve illerde ikamet eden öğretmenler, köy-kasabalarda ikamet eden öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde boyut yeterliklerine sahiptir.

4.15.1 Yirmi Beşinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Öğretmen Değerlendirmeleri

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlere “Yükseköğretim öncesi hayatının büyük kısmını il merkezlerinde geçiren öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerine ilişkin algılar köy-kasabada geçiren öğretmenlere nispeten daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?” sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar gruplanarak tablo 4.15.3’te gösterilmiştir. Yapılan içerik analizi sonrası verilen yanıtlar tek kategoride toplanmıştır. Fikir beyan eden öğretmenlerin tamamı şehrin olanaklarından ve bu imkânların kültürel sermaye düzeyini yükseltmek adına olumlu etkilerinden bahsetmiştir.

Tablo 4.15.3. Yükseköğretim Öncesi Uzun Süreli İkamet Yeri-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Kategori	f	%
Şehrin olanakları	52	92,9
Talep edilene ulaşma kolaylığı		
Kültürel etkileşim alanlarının fazlalığı		
Kültürel çeşitlilik		
Kaliteli eğitim		
Refah seviyesi		
Katılım ortamı fazlalığı		

Araştırmaya katılan öğretmenlerden dördü bir fikir ortaya koymazken kalan 52 öğretmenin bu konudaki ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Şehir merkezlerinde kültürel etkileşim alanlarının fazla olması (K, L, 1-5, SÖZ)” “Şehir hayatında olanakların daha fazla olmasından kaynaklanıyor (E, L, 1-5, SÖZ).” “Sosyal hayat olanaklarının daha geniş olması (K, L, 6-10, SÖZ).” “Çok çeşitli yaşantılara tanık oldukları için. Köyde tek tip kişilerle muhatap olunur (K, L, 6-10, SÖZ).” “Çevresel koşullar. Kültürel koşullar. Dış etkenlerin yaptığı baskı (E, L, 6-10, SÖZ)” “Toplumsal ilişkiler ne denli yoğununda kültürel yeterlik düzeyi de o denli yüksektir (E, L, 1-5, SAY).” “Çünkü bol aktiviteli, bol çeşitli kültürlerle karşılaşmıştır. Bu kültürleri özümseyip biriktirmiştir. Adaptasyon sağlamıştır toplumun bu çeşitli renkli yapısına (E, L, 1-5, SAY)” “Şehirde hayat şartları, sosyal çevrenin daha iyi olması, değişik aktivitelerin olması etrafta bir çok uyarıcının olması etkilidir (E, L, 1-5, SAY).”

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar literatür bağlamında tartışılacak ve araştırma sonuçlarına bağlı olarak öneriler sunulacaktır.

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlara ve tartışmaya yer verilmiştir. Araştırma bulguları 2273 öğretmene uygulanan kültürel sermaye ölçeği verilerine ve 56 öğretmene uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu verilerine dayanmaktadır. Öncelikle belirtmek gerekir ki yazın taraması sonucunda yurtiçinde doğrudan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyinin tespitine yönelik bir çalışma bulunamamıştır. Yurtdışı çalışmalarda ise daha çok eğitim-kültürel sermaye ilişkisinin belirlenmesine yönelik araştırmalar göze çarpmaktadır.

1. Araştırmanın Birinci, İkinci ve Üçüncü Alt Problemlerine İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Türkiye genelinde öğretmenlerin *kültürel sermaye* yeterlik düzeyleri “yüksektir”. Alt boyut bazında değerlendirildiğinde; “katılım boyutu” kültürel sermaye yeterlik düzeyi “orta” ve “entelektüel birikim, kültürel bilinç, kültürel potansiyel boyutları” kültürel sermaye yeterlik düzeyleri “yüksektir”. En yüksek aritmetik ortalama puanına sahip boyut “kültürel potansiyel” boyutuyken en düşük aritmetik ortalama puanına sahip boyut “katılım” boyutudur.

Madde bazında ele alındığında; en yüksek aritmetik ortalama puana sahip madde “entelektüel birikim” boyutunda yer alan “Kültürel çeşitliliğin toplumsal açıdan zenginlik olduğuna inanırım.” ifadesidir. En düşük ortalama puana sahip madde ise “katılım” boyutunda yer alan “Sanat çalışmalarına katılıyorum” maddesidir.

Öğretmenlerin “entelektüel birikim, kültürel bilinç, kültürel potansiyel boyutları” kültürel sermaye yeterlik düzeyi “yüksek” iken “katılım boyutu” yeterlik düzeyi “orta”dır. İlk bakışta öğretmenlerin kendi algılarına göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerini “yüksek” olarak belirtebilecekleri ve mevcut yeterlik düzeylerini değil de ideal olanı işaretleyecekleri düşünülse de öğretmenlerin kendi algılarına dayalı genel öğretmen yeterlik ve özel alan yeterlik düzeylerinin tespitine yönelik birçok çalışmada, yeterlik düzeylerinin “yeterli, iyi veya yüksek” düzeyde çıktığı görülmüştür (Avcı, 2011; Çeliköz ve Yıldızlı, 2013; Karacaoğlu, 2008; Çiftçili, 2008; Taşar, 2012; Taşdemir, 2007).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2006) 50.070 hanehalkından 15 yaş ve üzerindeki 11.815 kişiyle yaptığı Kültürel Faaliyetlere Katılım ve Ayrılan Zaman Araştırması verilerine göre başta televizyon seyretme olmak üzere ev içi kültürel faaliyetlere katılım oranları yüksek; fakat ev dışı kültürel faaliyetlere katılım oranı oldukça düşüktür. Ev dışı kültürel faaliyetlerde en yüksek katılıma sahip faaliyet türü “sinemaya gitme”dir. En düşük katılım ise “resim sergisi, müze vb. yerlere gitme” faaliyetlerinde olmuştur. Ayrıca ev dışı eğlence faaliyetlerine katılım, kültürel faaliyetlere katılımdan bağımsız olarak ele alınmış ve katılım oranı düşük çıkmıştır. Bu çalışmada örneklem grubunun öğretmenler olduğu ve faaliyetlere doğrudan katılım değil de öğretmen algılarına göre düzey belirlendiği için kültürel faaliyetlere katılımın “orta düzeyde” çıkması olağan bir durumdur. “Entelektüel birikim, kültürel bilinç, kültürel potansiyel” alt boyutları yeterlik düzeylerinin “yüksek” bulunmasına karşın “katılım” boyutu yeterlik düzeyinin “orta” bulunması, insanların kültürel faaliyetlere katılımının farklı değişkenlerden (zaman, enerji, çevresel ve ekonomik koşullar) etkilenmesinden kaynaklanabilir (Blessi, Tremblay, Sandri ve Pilati, 2012).

Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini yükseltmelerini engelleyici durumlarla ilgili olarak öğretmenlerin büyük çoğunluğu “öğretmen harici unsurların” kültürel sermaye yeterlik düzeylerini yükseltmeyi engellediğini

düşünmekte ve bu unsurlara örnek olarak; ailevi engeller, ekonomik sıkıntılar, olumsuz çevre koşulları, eğitim sisteminin olumsuzluklarından bahsetmektedirler. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA, 2009), raporunda eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlar detaylı bir şekilde ele alınmış ve öğretmen harici birçok etmenin eğitsel niteliği düşürdüğü ifade edilmiştir. Öğretmen ifadelerinden de anlaşıldığı üzere eğitsel niteliği düşüren birçok harici etmen aynı zamanda öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik edinimini de engellemektedir. Kültürel sermaye düzeylerinin yükseltilmesi için öğretmenlerin bireysel problemlerinden bahseden öğretmenler de öğretmenden kaynaklanan sorunları genel olarak; akademik bilgisizlik, kendilerini geliştirme isteklerinin olmayışı, yanlış hedef belirleme, ideolojik fikirlerine göre hareket etme, bilinçsizlik ve duyarsızlık olarak ifade etmiştir. Öğretmenlerin de belirttiği gibi öğretmenlerin ve öğretmenlik mesleğinin bireysel, toplumsal ve mesleki sorunlarını ele alan birçok çalışma (Demir ve Arı, 2013; Sarıçay, 2006; Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005; Tekışık, 1986; Akyüz, 2008; Yazıcı, 2009) öğretmenlerin kültürel sermaye edinimini engelleyen problemlerin ortadan kaldırılması gerektiğini belirtmektedir.

Kültürel sermaye düzeylerini yükseltmek için yapılabileceklerle ilişkin öğretmenlerin büyük çoğunluğu öğretmen harici etmenlerin düzeltilmesi ve iyileştirilmesi gerektiğini ifade etmiş ve bu etmenleri genel olarak; sosyo-ekonomik düzey, hayat şartları, psikolojik şartlar, gelir düzeyi, eğitim politikası şeklinde ifade etmişlerdir. Aslında bu ifadeler öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini yükseltmek için yapılabileceklerle ilişkin görüşleriyle örtüşmektedir. Öğretmenlerin bireysel, toplumsal ve mesleki sorunlarını inceleyen çalışmalarda öğretmen sorunları ele alınmakla birlikte çözüm önerileri olarak öğretmenlerin ifade ettiği çözüm önerilerine paralel öneriler sunulmuştur. Öğretmenlerin bireysel olarak yapması gerekenleri ifade eden öğretmenler, öğretmenlerin kararlı olması, çeşitli kültürlerle iletişime geçmesi, sorumluluk sahibi olması, daha çok okuması, gelişimi dert edinmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Kendini geliştiren öğretmen, değişim ve yenilenme sürecini yaşadığından kişisel ve mesleki düzeyde yetkinleşme sürecine girmiş demektir (Can, 2004). Öğretmenlerin bireysel ve mesleki gelişim için gerekli olan çabayı göstermesi kültürel sermaye yeterlik düzeylerini yükseltmek için de gereklidir denilebilir ve bireysel ve çevresel problemlerin ortadan kaldırılması gerektiği ifade edilebilir.

2-3. Araştırmanın Dördüncü ve Beşinci Alt Problemine İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin her 3 sosyo-ekonomik (üst-orta-alt) düzeyde de “yüksek” olduğu görülmektedir. Boyut bağlamında değerlendirildiğinde; her 3 sosyo-ekonomik düzeyde (üst-orta-alt) de “katılım” boyutu “orta”, “entelektüel birikim, kültürel bilinç ve kültürel potansiyel” boyutları yeterlik düzeyleri “yüksektir”. İllerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre anlamlı farka ilişkin yapılan analizler sonrası illerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre toplam kültürel sermaye ve boyutsal sermaye yeterlik düzeyleri arasında sosyo-ekonomik düzeyi görece yüksek olan illerin lehine anlamlı fark bulunmuştur. *Başka bir şekilde ifade edecek olursak, öğretmenlerin görev yaptığı illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri yükseldikçe kültürel sermaye yeterlik düzeyleri de yükselmektedir.* Alanyazında sosyoekonomik düzey ile kültürel sermaye arasında pozitif ilişki tespit edilmiş, sosyoekonomik statü arttıkça kültürel sermaye düzeyinin de yükseldiği belirlenmiştir (Bourdieu, 1986; Byun, Schofer ve Kim 2012; Anheier, Gerhards ve Romo, 1995; Lamont ve Lareau, 1988; Underwood, 2011; Özsoy, 2009; Koytak, 2012; Andersen ve Jaeger, 2013; Katsillis ve Rubinson, 1990). Kültürel sermaye üzerine öncü çalışmalar yapan ve kültürel sermayeyi bilimsel zemine oturtan Bourdieu’ya göre kültürel sermaye, sosyo-ekonomik avantaj sağlayan tüm kültürel birikimler olarak değerlendirilmiştir. (Kuşcu, 2006). Dolayısıyla sosyoekonomik düzeyi yüksek olan illerde görev yapan öğretmenlerin olanaklarının genişliği nispetinde kültürel sermayelerinin yüksek olması alanyazın ile örtüşen bir durumdur. İllerin sosyoekonomik düzeyi kültürel katılım imkânlarını da doğrudan etkileyeceğinden dolayı katılım boyutunda üst sosyoekonomik düzeydeki illerin alt sosyoekonomik düzeydeki illere göre katılım boyutu yeterlik düzeylerinin yüksek çıkması olağan bir durumdur. *“Katılım” boyutu sermaye yeterlik düzeyleri öğretmenlerin görev yaptığı illerin sosyoekonomik düzeylerine ve mezun oldukları üniversitelerin yer aldığı coğrafik bölgeye göre anlamlı fark oluştururken, toplam aylık gelir düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Bu durum öğretmenlerin “kültürel etkinliklere katılımını” dolayısıyla “katılım boyutu” yeterlik düzeylerini yükseltmek için öğretmenlerin ekonomik durumunun iyileştirilmesinden çok, katılımı arttıracak kültürel faaliyet ortamı/zemini oluşturmanın gerekliliğini gösterebilir.*

4. Araştırmanın Altıncı ve Yedinci Alt Problemlerine İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı fark durumlarına bakılmış ve “katılım boyutu” hariç “entelektüel birikim, kültürel bilinç, kültürel potansiyel boyutları” ve “toplam kültürel sermaye” yeterlik düzeylerinde kadın öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur. *Diğer bir ifadeyle “katılım boyutu” harici “entelektüel birikim, kültürel bilinç, kültürel potansiyel” boyutlarında ve “toplam kültürel sermaye” yeterlik düzeylerinde kadın öğretmenlerin yeterlik düzeyleri erkek öğretmenlere göre daha “yüksektir”*. Toplam kültürel sermaye yeterlik düzeyleri ele alındığında kadın ve erkek öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri “yüksektir”. Boyut bazında ele alındığında kadın ve erkek öğretmenlerin “katılım boyutu” kültürel sermaye yeterlik düzeyleri “orta”, “entelektüel birikim, kültürel bilinç ve kültürel potansiyel boyutu” kültürel sermaye yeterlik düzeyleri “yüksektir”. Bu konuda 3 kategoride fikir beyan eden öğretmenlerin büyük çoğunluğu kadın öğretmenlerin; titizlik, hükmetme isteği, özgüven, meraklılık, hırslılık gibi bireysel özelliklerinden dolayı kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin erkek öğretmenlerden yüksek olabileceğini belirtmişlerdir. İkinci kategoride öğretmenler toplumsal yapıya bağlı olarak; kadınlara çok çeşitli sorumluluklar yüklenilmesi, erkeğe verilen rahatlığın kadınlara verilmemesi ve kadınların kendini yetiştirmek zorunda kalmaları gibi sebepler beyan etmişler ve son kategoride öğretmenlerin çok az bir kısmı –tamamı erkek öğretmen- kadın öğretmenlerin boş vakitlerinin çokluğunu sebep göstermişlerdir.

Kadınların kültürel sermaye düzeylerini (Özcan ve Erdur-Baker, 2009) etkileyen değişkenlerin erkeklerden daha fazla olması nedeniyle kadınlar erkeklere nazaran daha farklı kanallardan kültürel sermaye yeterliklerini yükseltme imkânı elde edebilirler. Gökkaya (2011), araştırmasında toplumsal hayatta kadınların maruz kaldığı ekonomik şiddete dikkat çekerek ekonomik şiddetin ve bağımlılığın (Han ve Kaya, 2006) ortadan kalkmasını bireylerin (kadın ve erkek) eğitim seviyesinin yükseltilmesine, toplumsal anlamda onların bilinçlenmesine, toplum tarafından benimsenmiş mevcut kültürel öğelerin yeniden kurgulanarak inşa edilmesine ve toplumdaki demokrasi kültürünün olması gerektiği gibi işlemesine bağlamıştır. Toplumsal yapıya ve çevresel koşullara bağlı olarak kadınların eğitime ulaşmada dezavantajlı grup olması (Köknel, 1981; ERG, 2009a; Oral ve Mcgivney, 2014), erkeklere oranla ekonomik şiddetten kurtulmaya çalışarak kendi ekonomik

özgürlüğünü kazanmak veya kendi işlerinin patronu olmak istemeleri (Ceylan ve Demircan, 2002) gibi nedenler kadınların daha fazla kültürel sermaye edinimi elde etmelerinde etkili olabilir. Cinsiyet eşitsizlikleri durumuna dikkat edildiğinde OECD ülkeleri arasında en yüksek değerler Türkiye'ye aittir. Ülkemizdeki gençlerin çok büyük bir kısmının özellikle kadınların genç yaşlarda toplumsal katılım sağlayan mekanizmalardan uzaklaşması ve sosyal dışlanma riskiyle karşı karşıya kalması cinsiyete bağlı eşitsizlikleri körükleyebilir (Dinçer ve Kolaşın, 2009).

Kadınların tarihin her döneminde sosyal yapıya da bağlı olarak çok farklı işleri bir arada yürütmesi ve birçok sorumluluk üstlenmesi (Kocacık ve Gökkaya, 2005; Ersoy, 2009; Günay ve Bener, 2011) gibi sebeplerle erkeklere nazaran boş vaktinin fazlalığından söz etmek pek mümkün olmayabilir.

5. Araştırmanın Sekizinci ve Dokuzuncu Alt Problemlerine İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı farkın olup olmadığına bakılmış, “toplam kültürel sermaye yeterlik düzeyleri” ve tüm alt boyutlarda (entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel) “lisansüstü eğitim alan” öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur. “Lisansüstü eğitim alan öğretmenler” toplam kültürel sermaye ve alt boyut yeterlik düzeylerinde anlamlı derecede “lisans mezunu” öğretmenlerden daha “yeterlidirler”. “Katılım boyutunda” öğretmenler “orta” düzeyde, “entelektüel birikim”, “kültürel bilinç”, “kültürel potansiyel” boyutları ve “toplam kültürel sermaye” düzeyleri bakımından yüksek düzeyde kültürel sermaye yeterliklerine sahiptir. Bu konuda fikir beyan eden öğretmenlerin tamamı, lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin lisans mezunu öğretmenlere göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin “yüksek” olmasına gerekçe olarak eğitimin kişisel getirilerinden bahsetmişlerdir. Eğitimin kişisel getirilerine örnek olarak; yeterlik, bilgi, bilinç ve özgüven düzeyini arttırması, sosyal çevre edinimi sağlaması gibi faydalarından bahsedilmiştir.

Günlük kullanımda eğitim anlamına gelen kültürün (Güvenç, 1996: 100) eğitim seviyesinin yükselmesiyle öğretmenlerin de belirttiği üzere eğitimin bireysel ve toplumsal getirilerine bağlı olarak kültürel birikim ve kültürel sermaye yeterliklerini yükseltmesi literatürle örtüşen bir durumdur. Kraaykamp ve Van Eijck

(2010) ebeveynlerin bireyin kültürel sermayelerine etkilerini ölçmek amacıyla tasarladığı araştırmasında ailelerle görüşmüş ve Bourdieu'nun 3'lü sistemini kullanarak ölçümünde kurumsallaşmış kültürel sermayeyi *eğitsel başarı* olarak ele almıştır. Kurumsallaştırılmış kültürel sermaye, bir bakıma bedenselleştirilmiş kültürel sermayenin akademik başarı anlamında ortaya çıkmasıdır (Throsby, 1999). Ekşioğlu (2012) araştırmasında kültürel sermaye ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi tartışarak, kültürel sermaye birikimi ile eğitim arasında olumlu bir ilişki olduğu ve kültürel sektöre yapılacak yatırımların tüm ekonomide canlandırıcı etki meydana getireceği bulgularına ulaşmıştır. Katz-Gerro'nun (2002) Amerika, İsrail, İtalya, Batı Almanya ve İsveç verilerini kullanarak kültürel sermaye ve tüketimi karşılaştırmalı olarak ölçtüğü araştırmasına göre, eğitim düzeyi yüksek olanlar üst seviyedeki hayat tarzına daha çok katılma eğilimindedirler ve kültürel tüketimin esas belirleyicisinin eğitim olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla eğitim düzeyi arttıkça bireylerde kültürel sermaye edinim ve tüketim düzeyi ve kültürel katılım artmaktadır.

6. Araştırmanın Onuncu ve On Birinci Alt Problemlerine İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Öğretmenlerin branşlarına (sayısal-sözel alanlar) göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı farkın olup olmadığına bakılmış ve “toplam kültürel sermaye” ve “entelektüel birikim” boyutu yeterlik düzeylerinde “sözel alanlarda” çalışan öğretmenlerin lehine anlamlı fark görülmüştür. Sözel alanlarda çalışan öğretmenler “toplam kültürel sermaye” ve “entelektüel birikim” boyutu yeterliklerinde kendilerini “sayısal alanlarda” çalışan öğretmenlerden daha “yeterli” görmektedirler. Her iki grup öğretmen “katılım boyutunda” “orta” düzeyde; entelektüel birikim, kültürel bilinç, kültürel potansiyel boyutlarında” “yüksek düzeyde” kültürel sermaye yeterliklerine sahiptirler. “Sözel branşlarda” çalışan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin “sayısal branş” öğretmenlerine göre “yüksek” çıkma sebeplerine ilişkin öğretmen görüşleri 2 kategoride toplanmıştır. İlk kategoride öğretmenler, sözel branşların doğası gereği bu dallarda öğretmenlik yapan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin “yüksek” olabileceğini ifade etmişler ve sözel branşların; sosyalleştirici özelliği, somut bilgilere dayanması, kültür birikimi ve aktarımına elverişli olması gibi özelliklerini gerekçe göstermişlerdir. İkinci kategoride öğretmenler, sözel branş öğretmenlerinin lehine anlamlı fark çıkma sebebi olarak sözel branş öğretmenlerinin kişisel

özelliklerinden bahsetmişler ve bu özelliklerini; ifade kabiliyetlerinin yüksek oluşu, ilgi ve yetenekleri, daha sosyal olmaları, hafızalarının güçlü olması, sözel zekaya sahip olmaları, daha çok okumaları olarak çeşitlendirmişlerdir.

7. Araştırmanın On İkinci ve On Üçüncü Alt Problemlerine İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Öğretmenlerin mezun oldukları üniversitelerin yer aldığı 7 farklı coğrafi bölgeye göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmış ve “toplam kültürel sermaye” yeterlik düzeylerinde “Ege bölgesinden mezun olan öğretmenlerin lehine” anlamlı fark bulunmuştur. Alt boyut bazında bakıldığında; “entelektüel birikim, kültürel bilinç, kültürel potansiyel boyutlarında” anlamlı bir fark olmamakla birlikte “katılım” boyutunda “Akdeniz, Ege ve Marmara bölgelerinin” lehinde anlamlı fark bulunmuştur. “Katılım boyutunda” yeterlik düzeyi en yüksek “Ege bölgesi” üniversitelerinden mezun olan öğretmenlerken en düşük “Güneydoğu Anadolu bölgesindeki” üniversitelerden mezun olan öğretmenlerdir. Örneklem olarak alınan, “coğrafi bölgelerin tamamında” yer alan tüm üniversite mezunu öğretmenler “yüksek” düzeyde kültürel sermaye yeterliklerine sahip olmalarının yanı sıra “en yüksek düzeyde” kültürel sermaye yeterliklerine sahip olan öğretmenler “Ege Bölgesi” üniversitelerinden mezun olan öğretmenlerdir. En düşük kültürel sermaye yeterliklerine sahip olan öğretmenler “Karadeniz bölgesi” üniversitelerinden mezun olan öğretmenlerdir. “Ege bölgesi” öğretmenlerinin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin diğer bölgelere nazaran “yüksek” çıkmasının nedenlerine ilişkin öğretmenlerin “tamamı” bölgesel imkânları gerekçe olarak göstermişlerdir. Öğretmenler bölgesel imkân olarak; uygun yaşam koşulları, eğitim şartlarının iyiliği, farklı kültürlerle etkileşim, tarihi zenginliği belirtmişlerdir.

8-9. Araştırmanın On Dördüncü, On Beşinci ve On Altıncı Alt Problemlerine İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Öğretmenlerin anne ve baba eğitim düzeyine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerindeki anlamlı fark durumları ele alındığında; “toplam kültürel sermaye” ve “entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel” alt boyutları yeterlik düzeylerinde anlamlı fark bulunmuştur. Anne eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, “toplam kültürel sermaye” yeterlikleri ve “entelektüel birikim boyutu” harici “katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel” alt boyutlarında annesi

“okuma-yazma bilmeyen” öğretmenler ile “okuma yazma bilen”, “ilkokul mezunu” olan ve görece “daha üst düzeyde” eğitim alan öğretmenler lehinde anlamlı fark bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle annesi “okuma yazma bilmeyen” öğretmenlerden annesi “yükseköğretim mezunu” olan öğretmenlere doğru anne eğitim seviyesi yükseldikçe kültürel sermaye yeterlik düzeyi “yükselmektedir”. Öğretmenlerin baba eğitim düzeylerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri incelendiğinde; “toplam kültürel sermaye”, “katılım, kültürel bilinç” boyutu yeterlik düzeylerinde babası “okuma yazma bilmeyen” öğretmenler ile babası “ortaokul ve daha üst düzeyde” eğitim alan öğretmenlerin lehinde anlamlı fark bulunmuştur. “Entelektüel birikim” ve “kültürel potansiyel” boyutu yeterliklerinde babası “okuma-yazma bilmeyen” öğretmenler ile babası “lise ve daha üst düzey eğitim alan” öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur. *Anne eğitim düzeylerine göre annesi “okuma-yazma bilmeyen” öğretmenler ile “okuma-yazma bilen” öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında bile anlamlı fark varken baba eğitim düzeylerinde anlamlı fark babası “okuma yazma bilmeyen” öğretmenler ile babası “ortaokul mezunu” öğretmenler arasındadır.* Bu durum annenin ve anne eğitim durumunun çocuk üzerindeki etkisinin babaya oranla daha büyük olduğunu gösterebilir. Çocuğun sosyal ilişkilerinin gelişiminde anne-baba diyalogunun ve özellikle annelerin eğitilmesinin rolü büyüktür (Ekşi, 1990). İlk yıllardaki anne-çocuk arasındaki duygusal ilişkiler, gelişmenin temelini oluşturur. Özellikle ilk 18 ay içindeki eğitim biçimi, çocuğu yetiştirme şekli ve onunla kurulan duygusal etkileşim, çocukta güven veya güvensizlik duygularının oluşumuna neden olur (Yavuzer, 1992: 15). Çocuk, annesi aracılığı ile dünyayı kavramaya çalışır ve anne-çocuk ilişkileri, çocuğun sosyal yaşantısında karşılaşacağı diğer bireylerle olan bütün ilişkilerini ve okula uyumunu da etkilemektedir (Özyürek ve Şahin, 2015). Kadın sadece çocuğun büyütülmesinden ve eğitiminden sorumlu değildir, gelecek nesillerin teşekkülünde de birincil role sahiptir (Gunn, 2005). Kültürel sermayenin sembolik etkinliğinin en güçlü ilkesi hiç şüphesiz onun iletim mantığında yatar. Her türlü kültürel sermayenin hızlı ve kolay birikimi için önkoşul olan, kültürel sermayenin ilk birikimi, sadece güçlü bir kültürel sermaye ile donatılmış ailelerin çocukları için, boşa zaman harcamadan ve gecikmeden başlangıçta başlar, bu nedenle biriktirme süresi tüm sosyalleşme dönemini kapsar. Bu tarz kültürel sermaye iletimi, kalıtsal kültür iletiminin şüphesiz en iyi ve gizli şekli olduğunu gösterir (Bourdieu, 1986). Kadın oluşturduğu ailede, aile ve toplum arasındaki en sağlam köprüdür. İyi yetişmiş

eğitilmiş kadın toplum hayatında daha etkili olabildiği gibi, aynı zamanda eğitmen rolü oynar. Eğitici ve yetiştirici özelliği babaya göre daha ağır basan annenin çocuğun doğumundan itibaren çok kritik bir evreyi teşkil eden ilk altı yılında çocuk üzerindeki yetiştirici, şahsiyet kazandırıcı rolü çok önemlidir (Kayadibi, 2003).

Kültürel sermaye ve eğitim ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda annenin eğitim düzeyinin öğrencilerin başarı puanları ile doğru orantılı olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum özellikle kız öğrenciler için geçerlidir. Benzer biçimde babanın daha eğitilmiş olması da daha yüksek öğrenci başarısı ile ilişkilidir. Ancak, annelerin eğitim düzeyi ile öğrencilerin başarısı arasında görülen net korelasyon babaların eğitim durumu için görülmemektedir. Buradan çıkarılabilecek varsayım, annenin eğitim düzeyinin babanın eğitim düzeyine göre sosyo-kültürel olarak öğrenci başarısı ile daha güçlü bir bağı olduğudur (ERG, 2012). Yalçın (2013), Anne Çocuk İletişimi Eğitim Programını (AÇİEP) değerlendirdiği çalışmada eğitilmiş annelerin davranışlarının olumlu yönde değiştiği; çocukların problem çözme becerilerinin yüksek, sosyal kaygı düzeylerinin az ve akademik başarılarının yüksek olduğu; eğitim programının olumlu yönde etkili olduğunu belirlemiştir.

Anne ve baba eğitim düzeyi arttıkça öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin yükselmesine ilişkin öğretmenlerin tamamı eğitim düzeyine bağlı olarak aile katkısından bahsetmişlerdir. Öğretmenler ebeveynlerin eğitim düzeylerinin artmasına bağlı olarak bireyin kültürel sermaye yeterliklerine katkısını; çocuklarını her bakımdan daha iyiye ulaştırma çabası, eğitim teşviki, daha bilinçli olma şeklinde çeşitlendirmişlerdir. Ailenin sahip olduğu kültürel sermayenin bazı unsurları ile akademik başarı arasında güçlü bir ilişki olduğunu gözlemlemiştir. Bu unsurlar; ailenin çocuğun eğitim sürecine katılımı, beklentisi, tutumu, bireyin doğduğu yer, konuştuğu dil, edindiği habitus, yaşadığı çevre ve eğitime yönelik motivasyonudur (İnce, 2014). Üst düzey eğitim almış ebeveynlerin yükseköğretim sistemine daha aşina ve faydalarına ikna oldukları görülmüştür (Connell, 2004; Van de Werfhorst ve Hofstede 2007). Kültürel sermaye ailede bir birey (anne-baba) tarafından değil, aile birlikteliğinin etkileşimi sonucunda üretilir, geliştirilir ve devredilir. Anne ve yuva yapıcı olarak kadının kültürel sermayenin kazandırılmasındaki rolü çok önemlidir (Silva, 2005). Kraaykamp ve Van Eijck (2010) ebeveynlerin öğrencilerin kültürel sermayelerine etkilerini ölçmek amacıyla ailelerin kültürel sermayelerini ölçmüştür.

Ölçümlerinde kültürel sermayeyi eğitsel başarı (kurumsallaşmış), kültürel tavır (bedenselleşmiş) ve kültürel mülk (nesnelleşmiş) olarak ele almış ve ailelerin öğrencilerin kültürel sermayelerine etkilerini ebeveynlerle görüşme yaparak açıklamaya çalışmıştır. Araştırma bulgularına göre; ailelerin eğitim düzeyi katılımcıların eğitsel başarısı üzerine etkisi büyüktür. İyi eğitilmiş ebeveynler çocuklarının yükseköğretimde başarılı olabilmesi için gerekli olan eğilim, kabiliyet ve motivasyonlarını temin ederler. Ailelerin aydın-elit kültürel katılımları okul başarılarını artırır, dolayısıyla ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça kişilerin başarı durumu-kurumsallaşmış kültürel sermayesi artacaktır.

Robson (2003), kültürel sermayenin ölçülmesinden bahisle çalışmasında kültürel sermayenin genel olarak üç türlü (bireyin bilgi/aktiviteleri, *ebeveynlerin bilgi/aktiviteleri* ve her ikisinin kullanımı) ölçümünden bahsetmiş ve aile bilgi ve aktivitelere katılımının bireyin kültürel sermaye varlığının tespiti için önemli bir ölçüt olduğunu belirtmiştir.

Byun, Schofer ve Kim (2012), çalışmalarında ailelerin yüksek sosyoekonomik düzeyinin ailenin nesnelleşmiş kültürel sermayesine olumlu etkisi olduğunu tespit etmişlerdir. Benzer şekilde ailelerin sosyoekonomik düzeylerinin ve kültürel sermayelerinin yüksek oluşunun çocukların hem kültürel sermayesini hem de akademik başarılarını pozitif yönde etkilediğini ifade etmişlerdir.

Özcan ve Erdur-Baker (2009), üniversite öğrencilerinin kültürel sermayeleri üzerine yaptığı araştırma bulgularına göre; anne eğitim durumu ve kültürel sermayesi öğrencilerin kültürel aktivitelere katılımlarında ve kültürel sermayelerinde yordayıcı bir etkiye sahiptir ve anne eğitim seviyesinin *her bir düzey artışı* öğrencilerin kültürel derecelerinde artışa sebep olmuştur. Öğrencilerin kültürel sermaye birikimlerinin göstergelerinden birisi de ailelerin biriktirmiş olduğu toplam kültürel sermayeleridir. Ailelerin eğitim düzeyi arttıkça, ailenin çocuğun eğitimine yönelik sorunları ile meşgul olmasıyla çocuğun eğitim düzeyi doğrudan bir artış sergilemektedir (SETA, 2009). Türkiye koşullarında anne-baba eğitimi hanenin kültürel yapısının da bir göstergesi sayılabilir (ERG, 2009b). Ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin artmasına bağlı olarak öğrencilerin eğitime ulaşma düzeylerinin, dolayısıyla kültürel sermaye birikimlerini/eğitim zeminlerini üst seviyeye taşıma imkânlarının da arttığı görülmüştür (Oral ve McGivney, 2014). Underwood (2011), Amerika'da

ulusal düzeyde 16,719 onuncu sınıf öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmasında sosyal statü ve bireysel kültürel sermayenin akademik başarı üzerindeki etkisini ölçmeye çalışmıştır. Tek değişken öğrencilerin başarısı olarak alınmıştır. Yüksek sosyoekonomik sınıf ve düşük sosyoekonomik sınıf öğrencilerinin başarıları arasındaki farklar etnik kökene bağlı olmuştur. Araştırmanın sonuçları, *ebeveyn katılımının* ırk ve sosyo-ekonomik durumundan kaynaklanan akademik başarıdaki farkın olumsuz etkilerini ortadan kaldırılabileceğini göstermektedir. Ayrıca kültürel sermaye farklılığı olsa bile *ail katılımının* akademik başarıdaki farkı azaltabilecek mümkün bir strateji olacağı ortaya konmuştur.

10. Araştırmanın On Yedinci ve On Sekizinci Alt Problemlerine İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Öğretmenlerin kardeş sayısına göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. “Entelektüel birikim boyutu” hariç “katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel boyutlarında” ve “toplam kültürel sermaye” yeterlik düzeylerinde “kardeşi olmayan” öğretmenler, “Tek kardeşi olanlar”, “2 kardeşi olan” öğretmenler ile “3 veya daha fazla” kardeşi olan öğretmenler arasında görece daha az kardeşi olanlar lehinde anlamlı fark bulunmuştur. En “yüksek” kültürel sermaye yeterliklerine sahip öğretmenler “tek kardeşli” ve “kardeşi olmayan” öğretmenlerken, en “düşük” kültürel sermaye yeterlik düzeylerine sahip öğretmenler “3 veya daha fazla kardeşi olan” öğretmenlerdir. *Öğretmenlerin kardeş sayısı birden itibaren arttıkça kültürel sermaye yeterlik düzeyleri düşmektedir. Diğer bir ifadeyle kardeşi olmayan ve tek kardeşli öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri birbirine oldukça yakinken kardeş sayısı arttıkça öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri düşmektedir.* Öğretmenler, kardeş sayısının artmasına bağlı olarak kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin düşmesine ailelerin az sayıda çocuğa daha fazla destek olabilmelerini gerekçe göstermişlerdir. Ailelerin az sayıdaki çocuklarına sağladıkları daha fazla desteği; maddi yardım, ilgi, vakit ayırma olarak örneklendirmişlerdir.

11. Araştırmanın On Dokuzuncu Alt Problemine İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Öğretmenlerin ailede yükseköğretim düzeyinde eğitim alan kişi sayısına göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmış, toplam kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde ve hiçbir alt boyutta anlamlı

fark bulunmamıştır. Symeou (2007), çocukların eğitiminde aile katkısı ve kültürel sermayenin etkisini incelediği araştırmasında, sosyoekonomik durumu veya yerel yapısal karakteristiklerine bakılmaksızın tüm ailelerin çocuklarının eğitimsel başarısına değer verdiği ve çocuklarının okulda başarılı olmalarını istediği sonucuna ulaşmıştır. Bu durum göstermektedir ki ebeveynlerin sosyoekonomik düzeyi ve eğitim durumu çocuklarının kültürel sermaye yeterlikleri kazanımına yönelik istekleri ve talepleri bakımından ayırt edici düzeyde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Hangi sosyoekonomik düzeyde ve eğitim durumunda olursa olsun aileler çocuklarının daha iyi bir eğitime ve yüksek kültürel sermaye yeterliklerine sahip olmasını istemektedirler.

12. Araştırmanın Yirminci Alt Problemine İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmış, toplam kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde ve hiçbir alt boyutta anlamlı fark bulunmamıştır. Literatürde öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde kıdem değişkeninin etkisine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

13. Araştırmanın Yirmi Bir ve Yirmi İkinci Alt Problemlerine İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Öğretmenlerin toplam aylık gelirine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmış ve “entelektüel birikim”, “kültürel bilinç” ve “kültürel potansiyel” boyutları sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark bulunmuştur. Boyut bazında ele alındığında; “entelektüel birikim” ve “kültürel potansiyel” boyutunda toplam aylık geliri “1000-2000 TL” olan öğretmenler ile geliri “3001 TL veya üzeri” olan öğretmenler arasında “3001 TL veya üzeri aylık geliri” olan öğretmenler lehine anlamlı fark bulunmuştur. “Kültürel bilinç” boyutunda toplam aylık geliri “2001-3000 TL” olan öğretmenler ile geliri “3001 TL veya üzeri” olan öğretmenler arasında “3001 TL veya üzeri” aylık geliri olan öğretmenler lehine anlamlı fark bulunmuştur. “Toplam kültürel sermaye” ve boyutlar düzeyinde en yüksek düzeyde kültürel sermaye yeterlik sahibi öğretmenler aylık geliri 3001 TL veya üzeri alan öğretmenlerken görece en düşük kültürel sermaye yeterliklerine aylık geliri 1000-2000 TL arası olan öğretmenler sahiptir. *Başka bir ifadeyle “entelektüel birikim, kültürel bilinç ve kültürel potansiyel*

boyutlarında” öğretmenlerin aylık geliri arttıkça yeterlik düzeyleri de yükselmektedir. Öğretmenler toplam aylık gelir ile kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasındaki pozitif ilişkiye gerekçe olarak ekonomik olanakların getirilerini göstermişlerdir. Ekonomik olanakların getirilerini; güven ve katılımın arttırması, maddi rahatlık, imkânların fazlalığı, kaliteli eğitim imkânı, zaman kazanma şeklinde örneklendirmişlerdir. Wright (2012), bilgisayar ve internet kullanımının eşitsizliğini incelediği araştırmasında kültürel sermayeyi sosyo- ekonomik düzeyi gösteren bir değişken olarak kabul etmiştir. Verilerini Pew İnternet ve Amerikan Hayat Projes’inden toplayan araştırmacı sonuç olarak kültürel sermayenin bir ölçüt olduğu yüksek sosyo- ekonomik statüsü olan bireylerde internet kullanımının daha sık olduğunu saptamıştır. Özcan ve Erdur-Baker (2009), üniversite öğrencilerinin kültürel sermayeleri üzerine yaptığı çalışmalarında aile gelirinin düşük oluşunun öğrencilerin kültürel sermaye skorlarının düşmesine sebep olduğunu tespit etmişlerdir. Ailelerin gelir düzeyi arttıkça, ailenin çocuğun eğitime yönelik sorunları ile meşgul olmasıyla çocuğun eğitim düzeyi doğrudan bir artış sergilemektedir (SETA, 2009).

Aslında gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve kültürel sermaye yeterlik düzeyi birbirini dolaylı veya doğrudan etkilemektedir. Millet bazında ele alındığında bile bir ülkenin gayrisafi milli hasılası ile eğitim düzeyi arasında doğal bir ilişki bulunmaktadır. Bunun yanında bireysel gelir de eğitim düzeyine bağlıdır. Eğitim süresi uzadıkça işsizlik azalmakta ve gelir düzeyi artmaktadır. Dolayısıyla eğitim görmüş ve görmemiş kimseler arasındaki gelir farkı giderek artmaktadır (Han ve Kaya, 2006). Gelir farkına bağlı olarak ailelerin kültürel sermaye yatırımları da değişebilmektedir.

14. Araştırmanın Yirmi Üçüncü ve Yirmi Dördüncü Alt Problemlerine İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Öğretmenlerin okulöncesi eğitim alma durumlarına göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasındaki anlamlı farka bakılmış ve “tüm alt boyutlarda” ve “toplam kültürel sermaye” yeterlik düzeylerinde “okulöncesi eğitimi alan” öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur. *Diğer bir ifadeyle “okulöncesi eğitimi alan” öğretmenlerin “toplam kültürel sermaye” ve tüm alt boyutlar (entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel) sermaye yeterlik düzeyleri “okulöncesi eğitimi almayan” öğretmenlere göre daha “yüksektir”.*

“Okulöncesi eğitimi alan” öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin “okulöncesi eğitimi almayan” öğretmenlere göre “yüksek” çıkmasına sebep olarak öğretmenlerin tamamına yakını okulöncesi eğitimin çeşitli yararlarından bahsetmiştir. Bir öğretmen de okulöncesi eğitimin faydasıyla birlikte okulöncesi eğitime önem veren ailelerin, öğrencilerin kültürel sermaye yeterliklerine de önem vereceğine değinmiştir.

15. Araştırmanın Yirmi Beşinci ve Yirmi Altıncı Alt Problemlerine İlişkin Sonuç ve Tartışma:

Öğretmenlerin yükseköğretim öncesi uzun süre ikamet ettiği yere göre “toplam kültürel sermaye” yeterlik düzeylerinde ve “tüm alt boyutlarda (entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel)” anlamlı fark bulunmuştur. “Entelektüel birikim” boyutunda yükseköğretim öncesi uzun süre “köy-kasabalarda” ikamet etmiş öğretmenler ile uzun süre “ilçelerde” ikamet etmiş öğretmenler arasında “ilçelerde” ikamet eden öğretmenler lehinde anlamlı fark bulunmuştur. “Katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel” boyutları ve “toplam kültürel sermaye” yeterlik düzeylerinde yükseköğretim öncesi uzun süre “köy-kasabada” ikamet eden öğretmenler ile “il merkezleri ve ilçelerde” ikamet eden öğretmenler arasında “il merkezi ve ilçelerde” ikamet eden öğretmenler lehinde anlamlı fark bulunmuştur. *Başka bir ifadeyle öğretmenlerin yükseköğretim öncesi uzun süreli ikamet yerleri “köy-kasabadan” “il merkezlerine ve ilçelere” doğru gittikçe kültürel sermaye yeterlik düzeyleri yükselmektedir.* Yükseköğretim öncesi uzun süreli ikamet yerlerine göre ikamet yeri “il merkezleri ve ilçeler” olan öğretmenlerin “köy-kasaba” olan öğretmenlere göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin “yüksek” çıkma sebeplerine ilişkin bir görüş ortaya koyan öğretmenlerin tamamı şehrin olanaklarından bahsetmiş ve bu olanakları; sosyal ve kültürel etkileşim alanlarının fazlalığı, şehrin imkânları ve modern hayat olarak örneklendirmişlerdir. Yükseköğretim öncesi uzun süreli ikamet yerleri dikkate alındığında öğretmenler her ne kadar yükseköğretime erişebilmiş bireyler olsa da kırsal kesimde yaşayan, ailesinin geliri sınırlı, üç kardeşi olan, annesi ve babası ilkokul mezunu bir kız çocuğunun liseye gitme olasılığı % 1-2’dir. Oysa kentsel alanda yaşayan, annesi ve babası üniversite mezunu bir erkek çocuğun liseye gitme olasılığı % 68-70 olarak hesaplanmaktadır (ERG, 2009a). Bu verilere dikkat edildiğinde kırsal kesimde yaşama, düşük aile geliri, üç kardeşli olma, anne ve baba eğitim seviyesi ve cinsiyet

değişkenlerinin eğitime ulaşabilme ve toplumsal anlamda eğitim olarak değerlendirilen kültür ve kültürel sermaye yeterliklerine sahip olabilmeye ne düzeyde etkili oldukları görülür. Yükseköğretim öncesi uzun süreli ikamet yerinin kırsal ve kent olmasına göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerindeki değişim ikamet edilen yerlerin sosyo-ekonomik özellikleri ve öğretmenlerin kültürel imkânlardan yararlanabilme olanaklarıyla açıklanabilir. Nitekim TÜİK 2013 Kültür İstatistikleri “Hanehalkı Bütçe Araştırması” verilerine bakıldığında yerleşim yerine göre; 2012 yılı "kent" hane halkı toplam kültür harcamalarının "kırsal" hanehalkı kültür harcamalarının yaklaşık 5 katı kadar olduğu görülmektedir. Kentlerde hanehalkı başına yıllık kültürel harcamalar 714 TL iken bu miktar kırsalda yaşayanlarda 341,6 TL olarak tespit edilmiştir ve kentlerde yaşayan hanehalkı müzeler, hayvanat bahçeleri vb. yerlere giriş ücretine yıllık 52 milyon TL harcarken, kırsalda yaşayan hanehalkı hiç harcama yapmamaktadırlar.

5.2. ÖNERİLER

Bu bölümde öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerine ilişkin bulgulara dayalı olarak belirlenen sonuçlar ve yapılan nitel çalışma sonrası okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin önerileri bağlamında araştırmacının önerileri sunulacaktır.

5.2.1.Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini daha üst seviyelere taşımalarına engel olan; sosyo-ekonomik yetersizlikler, ailevi durumlar, bürokratik evrak işleri gibi unsurlar da göz önünde bulundurularak sosyo-ekonomik şartlarda ve eğitim sisteminde iyileştirmelere gidilerek kültürel sermaye yeterlik düzeylerini yükseltici çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmenlerin kültürel faaliyetlere katılımını mümkün kılacak ortamlar oluşturularak öğretmenler katılıma teşvik edilebilir. Bu teşvikler kapsamında öğretmenlere:
  - Sinema, tiyatro, konser, gezi, vb. faaliyetlere katılım ve müze kart gibi uygulamalar ücretsiz yapılabilir

- Kültürel faaliyetlere katılım için; bakanlık, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetim birimlerinin ortak çalışmalarıyla sponsor sağlanabilir.
- Özellikle hizmet içi eğitim ve seminer dönemlerinde diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde kültürel faaliyet ortamı oluşturularak izcilik, gezi, tiyatro, sinema gibi kültürel faaliyetlere katılım sağlanabilir.
- Öğretmenlerin eğitim düzeylerini daha üst seviyeye taşıyabilmeleri için lisansüstü eğitimi teşvik eden imkânlar genişletilerek lisansüstü eğitim için daha uygun zemin oluşturulabilir.
- Sayısal alanlar öğretmenlik eğitiminde kültürel içerikli ders sayısı arttırılabilir.
- Kültürel sermaye yeterlik düzeylerine sosyo-ekonomik durumun önemli etkileri göz önünde bulundurularak hem öğretmen yetiştiren üniversitelerde hem de üniversitelerin yer aldığı illerde gerçekleştirilecek kültürel faaliyet sayısı arttırılabilir.
- Anne-Baba eğitim düzeylerinin bireyin kültürel sermaye yeterliklerine olan katkısı göz önünde bulundurularak aile eğitimine yönelik uygulamalar arttırılabilir.
- Okulöncesi eğitimin faydaları konusunda aileler bilinçlendirilerek okulöncesi eğitim imkânları arttırılabilir.
- Kültürel etkinlikler sadece il merkezleri değil de ilçe, kasaba ve köylere yayılarak tüm vatandaşların mümkün olduğunca kültürel katılımı sağlanabilir.

5.2.2. Yeni Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Ulusal literatürde kültürel sermaye ve kültürel sermayenin eğitime bakan yönü ile ilgili araştırmaların çok sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle eğitim ve eğitim yönetimi alanlarında kültürel sermaye üzerine çalışmalar yapılabilir.
- Eğitim literatüründe daha çok akademik başarı ve kültürel sermaye ilişkisi ele alınmış olup öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin tespitine ve kültürel sermaye yeterliklerinin yükseltilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.

- Kültürel sermayenin çok çeşitli tanımlarına ve tasnifine bağlı olarak farklı bileşenlerden oluşan yeni bir kültürel sermaye yeterlik leği oluşturulabilir.
- Kültürel sermayeye ilişkin ulusal literatürde yeterli kaynak bulunmamaktadır. Bu anlamda eğitim alanında kültürel sermayeye yönelik kuramsal çalışmaların arttırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.
- Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin ğretmen algılarına dayalı olarak tespitine yönelik çalışmaların yanı sıra doğrudan ölçüm sağlayabilecek farklı araştırma teknikleri kullanılarak daha objektif araştırmalar yapılabilir.
- Eğitim alanında kültürel sermaye ve sosyoekonomik düzey ilişkisini belirginleştiren ulusal araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akarsu, B. (2014). Hipotezlerin, Değişkenlerin ve Örneklem Belirlenmesi. (Ed: Mustafa Metin). *Kuramdan Uygulamaya Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde (s. 21-43). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Akçay, V. H. (2012). Pozitif Psikolojik Sermayenin İş Tatmini İle İlişkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2(1). s. 123-140.
- Aksoy, A. ve Enlil, Z. (2010). *Kültür Ekonomisi Envanteri, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*.
- Akyüz Y. (2008). Türk Eğitim Tarihinde Çağdaş Anlamda “Öğretmenin Saygınlığı” Kavramına Bir Bakış. *Ankara İl Milli Eğitim Dergisi*. 9-55. s. 16–23.
- Altun, N. (2011). Sosyal Sermaye'nin Çocuk Ve Genç Suçluluğuna Etkisi. (Doktora tezi). *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Sakarya.
- Andersen, I. G. ve Jaeger, M. M. (2013). Cultural Capital in Context: Heterogeneous Returns to Cultural Capital across Schooling Environments. *SFI – The Danish National Centre For Social Research*. Department Of Sociology, University of Copenhagen. Working Paper 05:2013.
- Anheier, H. K., Gerhards, J. ve Romo, F. P. (1995). Forms of Capital and Social Structure in Cultural Fields: Examining Bourdieu's Social Topography. *American Journal of Sociology*. 100-4. s. 895-903.
- Arun, Ö. (2009). “Yaşlı Bireyin Türkiye Serüveni: Türkiye’de Yaşlı Bireyler Arasında Kültürel Sermaye Dağılımı.” *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2009 8(1).
- Aschaffenburg, K. ve Maas, I. (1997). Cultural And Educational Careers: The Dynamics Of Social Reproduction. *American Sociological Review*. 62-4 ss. 573-587.
- Avcı, Y. E. (2011). Sınıf Öğretmenlerinin Kendi Görüşlerine Göre Özel Alan Yeterliklerine Sahip Olma Düzeyleri (Kilis İli Örneği). (Yüksek Lisans Tezi). *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı*. Kilis.
- Ayalp, B. G., (2010). Sosyal Sermaye ve Değer İlişkisi: Özel Bir Lise Örneği. (Doktora Tezi). *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Aydemir, M. A. A. (2011). Toplumsal İlişkilerin Sosyal Sermaye Değeri (Topluluk Duygusu ve Sosyal Sermaye Üzerine Bir Araştırma). (Doktora Tezi). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.
- Baki, A., Gökçek, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 2012. 11. 42 (001-021)

- Balcı, A. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Genişletilmiş 8. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Baran, A. G. (2008). “Yaşlılıkta Sosyalleşme ve Yaşam Kalitesi”. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*. (2), 86-97.
- Bentler, P. M. ve Bonett, D. G. (1980). Significance Tests and Goodness of Fit in the Analysis of Covariance Structures. *Psychological Bulletin*. 88-3. s. 588-606.
- Bernhardt, P. E. (2013). The Advancement Via Individual Determination (AVID) Program: Providing Cultural Capital and College Access to Low-Income Students. *School Community Journal*. 23-1. s. 203-222.
- Bernstein, B. (1977). *Class, codes, and control. Volume 3: Towards a theory of educational transmissions*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Bilgiç, E. (1986). *Milli Kültür Davamız*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Blessi, G. T., Tremblay, D. G., Sandri, M. ve Pilati, T. (2012). New Trajectories in Urban Regeneration Processes: Cultural Capital As Source Of Human And Social Capital Accumulation – Evidence From The Case of Tohu in Montreal. *Elsevier Cities*. (29). s. 397–407.
- Bourdieu, P. (1997). *Toplumbilim Sorunları*. (Çev. Işık Ergüden). İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- Bourdieu, P. (1970). “le marché des biens symboliques.” *L'Année sociologique*, no. 22.
- Bourdieu, P. (1974). “The School as a Conservative Force: Scholastic Achievement and Cultural Inequalities” in *Contemporary Research in the Sociology of Education*, (ed: J. Eggleston). London: Methuen.
- Bourdieu, P. (1979). *La Distinction. Critique sociale du jugement*. Paris: Minuit
- Bourdieu, P. (1984). *Questions de sociologie*. Paris: Minuit
- Bourdieu, P. (1986). “The Forms of Capital”. *Handbook of Theory and Research for the Sociology Education*, (Ed: John G. Richardson). New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (2006). *Pratik Nedenler*. (Çev: Hülya Uğur Tanrıöver). İstanbul: Hil Yayınları.
- Bridges, T. S. (2009). Gender Capital and Male Bodybuilders. *Sage Publications*. 15-1.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Büyüköztürk, Ş., Bökeoğlu, Ö. Ç., Köklü, N. (2008). *Sosyal Bilimler için İstatistik*. 3. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Byun, S., Schofer, E. ve Kim, K. (2012). Revisiting the Role of Cultural Capital in East Asian Educational Systems: The Case of South Korea. *Sociology of Education*. 85-3. s. 219–239.
- Can, N. (2004). Öğretmenlerin Geliştirilmesi ve Etkili Öğretmen Davranışları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 16-1. s. 103-119.
- Carter, P. L. (2003). “Black” Cultural Capital, Status Positioning, and Schooling Conflicts for Low-Income African American Youth. *Social Problems*. 50-1. s.136–155.
- Cevizci, A. (2012). *Felsefe Sözlüğü*. Ankara: Say Yayınları.
- Ceylan. A. ve Demircan, N. (2002). *Girişimcilerin Başarı, Güç ve Yakın İlişki İhtiyaçlarının Kişilik Özellikleriyle İlişkisi Üzerine Düzce Bölgesi’ndeki Kobi’lerde Bir Araştırma*. 21. Yüzyılda Kobi’ler: Sorunlar, Fırsatlar Ve Çözüm Önerileri Sempozyumu. Doğu Akdeniz Üniversitesi İşletme Fakültesi.
- Cheadle, J. (2008). Educational Investment, Family Context, and Children’s Math and Reading Growth from Kindergarten through the Third Grade. *Sociology of Education*. 81-1. s. 1–31.
- Cohen, D., Prusak, L. (2001). *Kavrayamadığımız Zenginlik: Kuruluşların Sosyal Sermayesi*. (Çev. Ahmet Kardam). İstanbul: MESS Yayınları.
- Comfrey, A. L. ve Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Connell, R. W. 2004. “Working-Class Parents’ Views of Secondary Education.” *International Journal of Inclusive Education*. 8-3 s. 227-39.
- Creswell, J. W. (2002). *Research Design: Qualitative and Quantitative and Mixed Methods Approaches*. London: Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (2nd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W. (2008). *Educational Research Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. International Pearson Merrill Prentice Hall.
- Creswell, J. W. ve Clark, V. L. (2014). *Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi*. (Çev. Ed: Yüksel Dede ve Selçuk Beşir Demir). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Çakar, M. (2008). Ankara'ya Yerleşen Kosova-Prizren Göçmenlerinin İçsel Ve Dışsal Sosyal Sermaye Kullanımları: Örnek Olay Çalışması. (Yüksek Lisans Tezi). *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Çeliköz, N. ve Yıldızlı, H. (2013). İlköğretim Matematik Öğretmenlerinin Genel Öğretmenlik Davranışları Açısından Kendilerine Yönelik Yeterlilik Algıları (Ankara İli Örneği). *Researcher: Social Science Studies*. (1). s.1-24.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2-19. s. 207-237.
- Çerezcioğlu, A. (2013). Extreme Metal Scene'de Kültürel Sermaye: İzmir Metal Scene Örneği. *İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi*. 3-7. s. 69-80.
- Çıngı, H. (1990). *Örnekleme Kuramı*. Ankara. H.Ü. Fen Fakültesi Yayınları.
- Çiftçili, V. (2008). Dershane Öğretmenlerinin Öğretmen Yeterlilik Düzeyleri ve Mesleki Doyumları Arasındaki İlişki. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*. 10-2. s.101-115.
- Çolak, M. (2010). Eğitim ve Beşeri Sermayenin Kalkınma Üzerine Etkisi. *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*. 11- 3.
- De Graaf, N. D., De Graaf, P. M., Kraaykamp, G. (2000). Parental Cultural Capital and Educational Attainment in the Netherlands: A Refinement of the Cultural Capital Perspective. *Sociology of Education*. 73-2. s. 92-111.
- Demir, M. K. ve Arı, E. (2013). Öğretmen Sorunları-Çanakkale İli Örneği-. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 32-1. s. 107-126.
- Demirel, Ö. (2012). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- DiMaggio, P. (1982). 'Cultural Capital and School Success: The Impact of Status Culture Participation on the Grades of U.S. High School Students'. *American Sociological Review*. 47. s.189-201.
- Dimaggio, P. ve Mohr, J. (1985). Cultural Capital, Educational Attainment, and Marital Selection. *American Journal of Sociology*. 90-6. s. 1231-1261.
- DiMaggio, P. ve Mukhtar, T. (2004). Arts Participation As Cultural Capital In The United States, 1982-2002: Signs of decline? *Elsevier Poetics*. 32. s. 169-194.
- Dimaggio, P. ve Ostrower, F. (1990). Participation in the Arts by Black and White Americans. *Social Forces*. 68-3. s. 753-778.
- Dinçer, M. A. ve Kolaşın, G. U. (2009). Türkiye'de öğrenci başarısında eşitsizliğin belirleyicileri. *Eğitim Reformu Girişimi*. İstanbul Sabancı Üniversitesi. Adres: <http://erg.sabanciuniv.edu>
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (2000). *Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*. Yayın No DPT:2534. Ankara.

- Dumais, S. A. (2002). Cultural Capital, Gender, and School Success: The Role of Habitus. *Sociology of Education*. 75-1. s. 44-68.
- Dumais, S. A. (2006). Early Childhood Cultural Capital, Parental Habitus, and Teachers' Perceptions. *Poetics*. (34). s.83-107
- Eğimli, A. T. (2011). Kültürlerarası Yeterliliğin Kazanılmasında Kültürel Farklılık Eğitimlerinin Önemi. *Öneri Dergisi*. (35). s. 215-227.
- Ekinci, A. (2008). Genel Liselerdeki Sosyal Sermaye düzeyinin ÖSS Başarısına Etkisi. (Doktora Tezi). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı*. Elazığ.
- Ekşi Uğuz, H. (2010). *Kişisel ve Kurumsal Gelişmeye Farklı Bir Yaklaşım*. Ankara: Orion Yayınları.
- Ekşi, A. (1990). *Çocuk, Genç ve Ana Babalar*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ekşioğlu, Ş. Z. (2012). Kültürel Sermaye ve Ekonomik Kalkınma Arasındaki İlişkinin Girdi Çıktı Analizi ve Fayda Maliyet Analizi Yöntemleri İle Türkiye İçin Değerlendirilmesi. (Doktora Tezi). *Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.
- Ekşioğlu, Ş. Z. (2013). "Kültür İle İlgili Faaliyetlerin Ekonomik Etkisi." *EY International Congress on Economics I "Europe And Global Economic Rebalancing"* Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Emil, B. (1997). *Türk Kültür ve Edebiyatından Meseleler I*. Ankara: Akçağ Basım Yayın Pazarlama A.Ş.
- Eraslan, A. (2011). Matematik Öğretmeni Adayları ve Kopya: Hiç Çekmedim Desem Yalan Olur! *Eğitim ve Bilim*. 36-160. s. 52-64.
- ERG (Eğitim Reformu Girişimi) (2009a). *Herkes İçin Kaliteli Eğitim*. E.T: 10.02.2015. Adres: <http://erg.sabanciuniv.edu>
- ERG (Eğitim Reformu Girişimi) (2009b). *Eğitim İzleme Raporu*. E.T: 10.02.2015. Adres: <http://erg.sabanciuniv.edu>
- ERG (Eğitim Reformu Girişimi) (2012). *Eğitim İzleme Raporu*. E.T: 10.02.2015. Adres: <http://erg.sabanciuniv.edu>
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 19-2. s. 209-230.
- Ersözlü, A. (2008). Sosyal Sermayenin Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin İş Doyumuna Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Elazığ.
- Ertaş, A. (2010). Türk İş Piyasasında Beşeri Sermayenin Rolü. (Yüksek Lisans Tezi). *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Sakarya.
- Eşki, H. (2009). Sosyal Sermaye- Önemi, Üretimi ve Ölçümü-Üzerine Bir Alan Araştırması. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.

- Feniger, Y., Shavit, Y. ve Ayalon, H. (2014). Cultural Capital, Social Capital and Educational Achievement in Religious and Secular Education in Israel. *International Journal of Jewish Education Research*. (7). s. 29-67.
- Frey, L. R., Botan, C. H., ve Kreps, G. L. (1991). *Investigating Communication: An Introduction to Research Methods*. Englewood Cliffs. NJ: Prentice Hall.
- Garnett, B., Guppy, N. ve Veenstra, G. (2006). Careers Open to Talent: Educational Credentials, Cultural Talent, and Skilled Employment. *Sociological Forum*. 23-1. s.144-164.
- Ghasemi, A. ve Zahediasl, S. 2012. Normality Tests for Statistical Analysis: A Guide for Non-Statisticians. *International Journal of Endocrinology and Metabolism*. Doi: 10.5812/ijem.3505.
- Giroux, H. A. (1983). *Theory and Resistance in Education: A Pedagogy for the Opposition*. Bergin & Garvey. London.
- Gökçek, T. (2014). Karma Yöntem Araştırması. (Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri kitabı içinde. Ed: Mustafa Metin). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Gökkaya, V. B. (2011). Türkiye’de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 12-2. s. 101-112
- Gunn, S. (2005). Translating Bourdieu: Cultural Capital and The English Middle Class In Historical Perspective. *The British Journal of Sociology*. 56-1.
- Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 15-3. s. 157-171.
- Güvenç, B. (1991). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güvenç, B. (1996). *İnsan ve Kültür: Psikolojinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Han, E. ve Kaya, A. A. (2006). *Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Hayes, M. (2011). *Technical Skills & Analytical Problem Solving*. Valuation Actuary Symposium. Orlando. Sept. 12- 13. 2011.
- Ho, Y. C. ve Behrens, J. T. (1995). Identification of Misconceptions in the Central Limit Theorem and Related Concepts and Evaluation of Computer Media as a Remedial Tool. *American Educational Research Association. Arizona State University ve Spencer Anthony, Univ. of Oklahoma: "American Educational Research Association" Yıllık Toplantısı için makale*. Sunum tarihi: 19 Nisan, 1995.
- Hooper, D., Coughlan, J. ve Mullen, M. R. (2008) “Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit.” *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6 -1. s. 53 – 60. 13.11.2012, www.ejbrm.com

- Hu, L. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives. *Structural Equation Modeling*. 6-1. s. 1-55.
- İnce, C. (2014). Sosyal Sermaye ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkinin Sosyolojik Bir Analizi: Şanlıurfa'da Bir Alan Araştırması. Yüksek Lisans Tezi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Eskişehir.
- Jaeger, M. M. (2009). Equal Access but Unequal Outcomes: Cultural Capital and Educational Choice in a Meritocratic Society. *Social Forces*. 87-4. s.1943-1971.
- Jaeger, M. M. (2011). Does Cultural Capital Really Affect Academic Achievement? New Evidence from Combined Sibling and Panel Data. *Sociology of Education*. 84(4) s. 281-298.
- Kane, D. (2004). Network Approach To The Puzzle Of Women's Cultural Participation. *Elsevier Poetics*. 32 s.105-127.
- Kangal, N. (2013). Sosyal Sermaye Teorileri ve Sosyal Sermaye Kalkınma İlişkisi: Türkiye Örneği. Yüksek lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.
- Kaplan, M. (2000). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2008). Öğretmenlerin Yeterlilik Algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5 (I), s. 70-97.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, T. (2011). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Sütun Yayınları.
- Katsillis, J. ve Rubinson, R. (1990). Cultural Capital, Student Achievement, and Educational Reproduction: The Case Of Greece. *American Sociological Review*. (55). s. 270-279.
- Katz-Gerro, T. (2002). Highbrow Cultural Consumption and Class Distinction in Italy, Israel, West Germany, Sweden and the United States. *Social Forces*. 81-1. s. 207-229.
- Kayadibi, F. (2003). Kadın Eğitiminin Önemi ve Kalkınmadaki Rolü. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi. (28). s. 19-31.
- Kayı, İ. (2012). İstanbul'da Bir Aile Sağlığı Merkezine Kayıtlı Nüfusta Sosyal Sermaye ve Sağlık Davranışlarının Araştırılması. Uzmanlık Tezi. *İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı*. İstanbul.
- Khodadady, E. ve Mokhtary, M. (2013). Cultural Capital and English Language Achievement at Grade Three in Iranian High Schools. *Journal of Language Teaching and Research*. 4- 4. s. 715-723.

- Khodadady, E. ve Natanzi, M. (2012). Designing and Validating a Scale Measuring Cultural Capitals of Iranian University Students Majoring in English. *Theory and Practice in Language Studies*. 2-8. s. 1627-1634.
- Kingston, P. W. (2001). The Unfulfilled Promise of Cultural Capital Theory. *Sociology of Education Extra Issue*. s. 88-99.
- Kip, S. M. (2010). Kültürel Sermaye ve Televizyon İzleme Alışkanlıkları. (Doktora Tezi). *Ege Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı*. İzmir.
- Kocacık, F. ve Gökkaya, V. B. (2005). Türkiye’de Çalışan Kadınlar ve Sorunları. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 6-1. s. 195-219.
- Koç, A. (2013). Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Yatay Kesit Analizi ile AB Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Maliye Dergisi*. s. 165.
- Kolaç, E. (2009). Somut Olmayan Kültürel Mirası Koruma, Bilinç ve Duyarlılık Oluşturmada Türkçe Eğitiminin Önemi. *Millî Folklor*. 21-82.
- Koytak, E. (2012). Tahakküme Hükmetmek: Bourdieu Sosyolojisinde Toplum ve Bilim İlişkisi. Pierre Bourdieu Özel Sayısı. *Sosyoloji Dergisi*. 3-25.(2). s. 85-101.
- Köknel, Ö. (1981). *Ailede ve Toplumda Ruh Sağlığı*. İstanbul: Hürriyet Yayınları.
- Kösemen, İ. B. (2010). Sosyal Sermaye Kuramı Çerçevesinde Türkiye’de Özel Sektörün Kültür ve Sanat Yatırımları. Doktora tezi. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.
- Kraaykamp, G. ve Van Eijck, K. (2010). The Intergenerational Reproduction of Cultural Capital: A Threefold Perspective. *Social Forces*. 89-1. s. 209-231.
- Kuş, E. (2012). *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nicel mi? Nitel mi?* Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kuşcu, M. K. (2006). İş Yaşamında Sosyal Sermayenin Çalışanın Fiziksel ve Ruhsal Sağlığındaki Yeri. (Yüksek Lisans Tezi). *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*. İstanbul.
- Lamont, M. ve Lareau, A. (1988). Cultural Capital: Allusions, Gaps And Glissandos In Recent Theoretical Developments. *Sociological Theory*. (6). s. 153-168.
- Lareau, A. (1987). Social Class Differences in Family-School Relationships: The Importance of Cultural Capital. *Sociology of Education*. (60). s. 73-85.
- Lareau, A. ve Horvat, E. M. (1999). Moments of Social Inclusion and Exclusion Race, Class, and Cultural Capital in Family-School Relationships. *Sociology of Education*. 72-1. s. 37-53.
- Leger Marketing (2007). *Edmonton Cultural Capital*.
<http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CCgQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.edmontonculturalcapital.com%2Fdocs%2FLegerBenchmarkReport.pdf&ei=fnVrU4y-H->

PH7AbU5IGIDA&usg=AFQjCNESzv5KdwJRUF08KSWOYL46yfEzKA
İT: 03.01.2014

- Lewicka, M. (2013). Localism and Activity As Two Dimensions of People- Place Bonding: The Role of Cultural Capital. *Journal of Environmental Psychology*. (36). s. 43-53.
- Lin, N. (1999). Building a Network Theory of Social Capital. *Connections*. 22-1. s. 28-51.
- Maaske, J. R. (1956). *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Hakkında Rapor*. Ankara: Maarif Basımevi.
- Marsh, H. W., Hau, K. T., Artelt, C., Baumert, J. ve Peschar, J. L. (2006). OECD’s Brief Self-Report Measure of Educational Psychology’s Most Useful Affective Constructs: Cross-cultural, Psychometric Comparisons across 25 Countries. *International Journal of Testing*. 6-4. s. 311-360.
- Matriano, E. C. (1997). *2000’li Yıllarda Eğitimin Globalleştirilmesi Sorunları Karşılama ve Fırsatları Değerlendirme*, Uluslararası Dünya Öğretmen Eğitimi Konferansı (27 Ağustos-2 Eylül). Ankara. MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Merriam, S. B. (2013). Nitel Araştırma Desen ve Uygulama için Bir Rehber. (Çeviri editörü: Selahattin TURAN). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Sage Publication, London, 2. Edition.
- Morse, J. M. (1994). *Designing Funded Qualitative Research*. In *Handbook of Qualitative Research*. (Ed: N. Denzin ve Y. Lincoln) s. 220-235. Thousand Oaks. CA: Sage.
- Neuman, W. L. (2013). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri 2 Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. (Çev: Sedef Özge). Ankara: Yayınodası Yayınları.
- Oğuz, E. S. (2011). Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 28-2. s. 123-139.
- Oral, I. ve Mcgivney, E. J. (2014). Türkiye Eğitim Sisteminde Eşitlik ve Akademik Başarı Araştırma Raporu ve Analiz. *Eğitim Reformu Girişimi*. İstanbul Sabancı Üniversitesi. Adres: <http://erg.sabanciuniv.edu>
- Öğüt, A. ve Erbil, C. (2009). *Sosyal Sermaye Yönetimi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Özcan, A. Y. ve Erdur-Baker, Ö. (2009). Attainment of Cultural Capital in Higher Education The Case of Turkey. *Mediterranean Journal of Educational Research*. (6). s. 73-89.
- Özcan, B. (2011). Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma. (Doktora Tezi). *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.
- Özdemir, A. A. (2007). Sosyal Ağ Özellikleri Bakış Açısıyla Sosyal Sermaye ve Bilgi Yaratma İlişkisi: Akademisyenler Üzerinde Yapılan Bir Alan

- Araştırması. (Doktora Tezi). *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Eskişehir.
- Özdemir, M. ve Sönmez, S. (2000). *Öğretmen Elkitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Özsoy, C. (2007) Pierre Bourdieu'nün Temel Kavramlarına Giriş. *Sosyoloji Notları*. (1). s. 15-21. Ankara.
- Özsoy, C. (2009). Pierre Bourdieu Sosyolojisi ve Simgesel Şiddet. (Yüksek Lisans Tezi). *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Özyürek, A. ve Şahin, F. T. (2015). Anne-Çocuk İlişkisinin ve Baba Tutumlarının Çocukların Ahlaki ve Sosyal Kural Anlayışları Üzerine Etkisi. *Eğitim ve Bilim*. 40-177. s. 161-174.
- Pallant, J. (2007). *SPSS Survival Manual, A Step by Step Guide to Data Analysis Using SPSS for Windows*. 3. Ed. Sydney: McGraw Hill.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. Thousand Oaks. CA: Sage.
- Pishghadam, R. ve Zabihi, R. (2011). "Social and Cultural Capital in Creativity". *Canadian Social Science*. 7-2. s.77 – 100.
- Polatçı, S. (2011). Psikolojik Sermayenin Performans Üzerindeki Etkisinde İş Aile Yayılımı ve Psikolojik İyi Oluşun Rolü. (Doktora Tezi). *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Kayseri.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. (Çeviren: Dursun Bayrak, H.B Arslan, Z. Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Robson, K. (2003). Teenage Time Use as Investment in Cultural Capital. *Working Papers of the Institute for Social and Economic Research*. (12). Colchester: University of Essex.
- Roscigno, V. J. ve Ainsworth-Darnell, J. W. (1999). Race, Cultural Capital, and Educational Resources: Persistent Inequalities and Achievement Returns. *Sociology of Education*. (72). s. 158-178.
- Rossel, J. ve Collins, R. (2001). "Conflict Theory and Interaction Rituals: The Microfoundations of Conflict Theory". Chapter 24. *Handbook of Sociological Theory*. (Ed: Jonathan H. Turner). Springer Library of Congress Cataloging-in-Publication Data.
- Sarıçay, N. (2006). "Türkiye'de Eğitim Sektörünün Sorunları, Eğitimin Ekonomik Boyutu ve Çözümleri...", *İzmir Ticaret Odası Ar&Ge Bülten*. İzmir. s. 23-27.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures. *Methods of Psychological Research Online*. 8-2. s. 23-74.

- SETA (Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı). (2009). Türkiye’de Milli Eğitim Sistemi Yapısal Sorunlar ve Öneriler.
- Seyidoğlu, H. (1992). *Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük*. Ankara: Güzem Yayınları.
- Silva, E. B. (2005). Gender, Home and Family in Cultural Capital Theory. *The British Journal of Sociology*. 56-1. s.83-103.
- Steward, T. A. (1997). *Entelektüel Sermaye*. (Çev: Nurettin Elhüseyini). İstanbul: Mess Yayınları.
- Sullivan, A. (2001). Cultural Capital and Educational Attainment. *Sociology*. 35-4. s. 893- 912.
- Sürmeli, F. (2009). *Genel Muhasebe. Genel Muhasebe Kitabı Ünite 13*. Anadolu Üniversitesi Yayını. No: 1341.
- Sürmen, Y. (2000), *Muhasebe – I*. No: 15. Trabzon: Akademi Ltd. Şti. Yayınları.
- Symeou, L. (2007). Cultural Capital and Family Involvement in Children’s Education: Tales From Two Primary Schools in Cyprus. *British Journal of Sociology of Education*. 28-4. s. 473-487.
- Taşar, H. H. (2012). İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Yeterlik Algılarının İncelenmesi. *Verimlilik Dergisi*. s. 67-77.
- Taşdemir, M. (2007). Sınıf Öğretmenlerinin Okul, Meslektaşları ve Kendi Mesleki Yeterliklerini Algılamaları. *Milli Eğitim Dergisi*. (174). s.171-192.
- TCKB (Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı), (2013). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması. (SEGE, 2011).
- TDK (Türk Dil Kurumu). (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Matbaası.
- TDK (Türk Dil Kurumu). (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TED (Türk Eğitim Derneği). (2009). *Öğretmen Yeterlikleri*. Ankara.
- Tekışık H. H. (1986). Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği ve Sorunları. *Çağdaş Eğitim Dergisi*. 11-116. s. 1-9.
- Tezcan, M. (1993). *Eğitim Sosyolojisinde Çağdaş Kuramlar ve Türkiye*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. No:170. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Throsby, D. (1999). Cultural Capital. *Journal of Cultural Economics*. (23). s. 3–12.
- Throsby, D. (2003). Determining the Value of Cultural Goods: How Much (or How Little) Does Contingent Valuation Tell Us?. *Journal of Cultural Economics*. 27: 275–285. Kluwer Academic Publishers. Printed in the Netherlands.

- Throsby, D. (2005). *On the Sustainability of Cultural Capital*. No. 0510. Sydney: Macquarie University, Department of Economics.
- TTK (Türk Tarih Kurumu). (1989). *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmen Adaylarının Meslek Seçimi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Turner, H. J. (2003). *Human Institutions: A Theory of Societal Evolution*. New York: Rowman & Littlefield Publishers. I N C.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), (2006). Kültürel Faaliyetlere Katılım ve Ayrılan Zaman 2006. Adres: www.tuik.gov.tr
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), (2013). Kültür İstatistikleri, 2013. Adres: www.tuik.gov.tr
- Türnüklü, A. (2001). Eğitim bilim alanında aynı araştırma sorusunu yanıtlamak için farklı araştırma tekniklerinin birlikte kullanılması. *Eğitim ve Bilim*. 26-120. s. 8-13.
- Tüylüoğlu, Ş. (2006). Sosyal Sermaye, İktisadi Performans ve Kalkınma: Bir Yazın Taraması. *Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi*. (12). s. 14-60.
- Underwood, J. J. (2011). The Role of Cultural Capital and Parental Involvement in Educational Achievement and Implications For Public Policy. (Yüksek Lisans Tezi). *Faculty of the Department of Sociology*. East Carolina University.
- Upright, C. B. (2004). “Social Capital And Cultural Participation: Spousal Influences On Attendance At Arts Events”. *Elsevier Poetics*. (32). s.129-143.
- Uygun, N. (1984). *Kültür Kuramı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Uzuner, Y. (1999). Niteliksel Araştırma Yaklaşımı. (Ed. Ali Atif Bir) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ünal, A. Z. (2004). Sosyal Tabakalaşma Bağlamında Pierre Bourdieu’nün Kültürel Sermaye Kavramı. (Doktora Tezi). *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Van de Werfhorst, H. G. ve Hofstede, S. (2007). Cultural Capital or Relative Risk Aversion? Two Mechanisms for Educational Inequality Compared. *The British Journal of Sociology*. 58-3 s. 391-415.
- Warde, A., Bennett, T., Gayo-Cal, M., LeRoux, B., Rouanet, H., Silva E., Savage, M., Wright, D. (2007). *Sociology of Consumption Working Group ESA 8th Conference*. Glasgow Press.
- Weisstein, E. W. (2014). *Central Limit Theorem*. From MathWorld--A Wolfram Web Resource. <http://mathworld.wolfram.com/CentralLimitTheorem.html> ET: 12.12.2014

- Wildhagen, T. (2009). Why Does Cultural Capital Matter for High School Academic Performance? An Empirical Assessment of Teacher-Selection and Self-Selection Mechanisms as Explanations of the Cultural Capital Effect. *The Sociological Quarterly*. s. 173–200. Midwest Sociological Society.
- Wright, M. D. (2012). The Digital Divide and Cultural Capital. (Master Dissertation). *California State University, Department of Sociology*. Sacramento.
- Xu, J. ve Hampden-Thompson, G. (2012). Cultural Reproduction, Cultural Mobility, Cultural Resources, or Trivial Effect? A Comparative Approach to Cultural Capital and Educational Performance. *Comparative Education Review*. 56-1. s. 98-124
- Yalçın, H. (2013). Anne-Çocuk İletişimi Eğitiminin Etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (28). s. 179-194.
- Yamamoto, Y. ve Brinton, M. C. (2010). Cultural Capital in East Asian Educational Systems: The Case of Japan. *Sociology of Education*. 83-1. s. 67–83.
- Yavuz, S. (2012). İşletmelerde Sosyal Sermayenin Ölçülmesi ve Raporlanmasına Yönelik Bir Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Balıkesir.
- Yavuzer, H. (1992). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcı H. (2009). Öğretmenlik Mesleği, Motivasyon Kaynakları ve Temel Tutumları: Kuramsal Bir Bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 17-1. s. 33-46.
- Yazıcı, K. (2001). *İşletme Bilimine Giriş*. Trabzon: Eser Ofset.
- Yazıcı, M. (1990). *Muhasebe Tümleri ve Örgütlenmesi*. No:439/672. İstanbul: MÜ İİBF-Nihad Sayar- Yayın ve Yardım Vakfı Yayını
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yurdugül, H. (2005). *Davranış Bilimlerinde Ölçek Geliştirme Çalışmaları için Bazı Ayrıntılar*. E. T: 11.11.2014 Adres: yunus.hacettepe.edu.tr.
- Yüce, E. (2007). Simgesel Seçkinler ve Habitus. (Doktora Tezi). *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Yücel, C., Boyacı, A., Demirhan, G. ve Karataş, E. (2013). Milli Eğitim Örgüt Sisteminde ‘Kayıt Alanı’ (Hinterland) Uygulamasının Yönetimsel İşlevselliğinin Değerlendirilmesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Sermaye Açıklarından Doğurduğu Problemlerin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 19-1. s. 135-151.

- Zabihi, R. ve Pordel, M. (2011). Design, Application, and Factor Structure of a Cultural Capital Questionnaire: Predicting Foreign Language Attributions and Achievement. *English Language and Literature Studies*. 1-1. s. 67-76.
- Zednik, A. ve Throsby, D. (2014). The Economic and Cultural Value of Paintings: Some Empirical Evidence. Pp: 82-99. Handbook of The Economics of Art and Culture. (Ed: Victor A. Ginsburgh ve David Throsby). Elsevier B.V. ISBN: 978-0-444-53776-8.

EKLER**Ek 1: İZİNLER**

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34659092/605.01/1589412

18/04/2014

Konu: Araştırma İzin Talebi

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığının 02/04/2014 tarih ve 83873436-044-2144 sayılı yazısı.

Dicle Üniversitesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencisi Yunus Emre AVCI'nın "Küresel Sermaye Ölçeği" konulu tez çalışmasına veri oluşturmak amacıyla, İlimiz genelindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlere anket uygulamak isteği ilgi yazıda belirtilmektedir.

Bu nedenle; Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07.03.2012 tarih ve 3616 (2012/13) sayılı genelgesi kapsamında değerlendirilmiş olup, Araştırmacı araştırmasının bitiminden itibaren 15 gün içerisinde araştırma sonuçlarını 2 kopya halinde CD içerisinde Müdürlüğümüze bildirmek üzere, İlimiz genelindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlere anket uygulanması Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosu bünyesinde oluşturulan komisyonun uygunluk raporu doğrultusunda uygun mütalaa edilmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Celalettin EKİNCİ
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR

.../04/2014

Nursal ÇAKIROĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Yeni Valilik Binası 3. Kat Büyükşehir/GAZİANTEP
Elektronik Ağ: www.gaziantep.meb.gov.tr
e-posta: gaziantepmem@meb.gov.tr

Sb.Md. Şaban KÜTÜK-Strateji Geliştirme Şef E. YILDIRIM
Tel: (0342) 231 10 58-4330
Faks:(0342) 232 24 10

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN

Adı Soyadı	Yunus Emre AVCI
Kurumu / Üniversitesi	Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Araştırma yapılacak iller	Gaziantep
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Gaziantep ili genelindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenler
Araştırmanın konusu	Kültürel Sermaye Ölçeği
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/öde v/tez önerisi	Var
Veri toplama araçları	Anket 2 sayfa
Görüş istenilecek Birim/Birimler	----

KOMİSYON GÖRÜŞÜ

Bu araştırma, 2012/13 sayılı "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi" kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışmanın bu genelgede belirtilen şartları taşıdığı tespit edilmiş ve çalışmanın, Gaziantep ili genelindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerine yapılması uygun görülmüştür.

Araştırmacı, yapılan araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içinde, Müdürlüğümüze araştırmanın iki örneğini CD'ye kayıtlı olarak vermeyi taahhüt eder.
Komisyon kararı Oybirliği ile alınmıştır.

KOMİSYON

16/04/2014
Komisyon Başkanı

Şaban KÜTÜK
Şube Müdürü

Ercan KARATEKE
Öğretmen

Ozan Emre EMRAĞ
Öğretmen

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

Sayı : 81576613/605/1055880
Konu:Araştırma izni

29/01/2015

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne)

İlgi: 23/01/2015 tarih ve 62927161/100/1337 sayılı yazı.

İlgi yazı ile Bakanlığımıza göndermiş olduğunuz Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı doktora öğrencisi Yunus Emre AVCI'nın, "Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterliliklerinin İncelenmesi" konulu doktora tezinde kullanılmak üzere oluşturduğu veri toplama aracına yönelik izin talebi, Genel Müdürlüğümüz tarafından incelenmiştir.

Onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen, uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının, İstanbul, Ankara, İzmir, Kayseri, Antalya, Trabzon, Rize, Manisa, Balıkesir, Malatya, Diyarbakır, Batman, Adıyaman, Osmaniye ve Erzurum illerindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlere uygulanmasına 2014-2015 eğitim öğretim yılında; gönüllülük esas olmak ve eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla izin verilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Mustafa Hakan BÜCÜK
Bakan a.
Daire başkanı

EK: Veri Toplama Aracı (iki sayfa)

Baki
E.B. ASD Baskın
falan 05/01/2015

Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı İle Aynıdır

30 Ocak 2015

Ayrıntılı bilgi için: Atilla DEMİRBAŞ
Seyda KARABULUT
Telefon:0-312-2969400/9582

Ek 2: KÜLTÜREL SERMAYE ÖLÇEĞİ

Değerli Öğretmenler,

Kültürel sermaye, geniş anlamıyla eğitim ve aile vasıtasıyla çevreden gelen miras yoluyla sosyalleşme sürecinde elde edilen birikimin toplamını dile getiren bir kavramdır. Kültürel sermaye ister okul sistemi yoluyla elde edilmiş olsun, ister aileden devralınmış olsun, entelektüel niteliklerin toplamına karşılık gelir. Yüksek kültürün paylaştığı kültürel eğilim, tutum, inanç, gelenek, değer, iş yapma biçimi ve ifade neticesinde öğrendiği ya da edindiği beceriler olarak da tanımlanabilir. Kültürel sermaye anketinin amacı öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini belirlemektir. İki bölümden oluşan araştırmada ilk bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde kültürel sermaye ölçeği yer almaktadır. Ölçek formu ile toplanacak veriler doktora tez çalışmasında kullanılacak olup başka kişi ya da kuruluşlara verilmeyecektir. Araştırmanın sağlıklı sonuçlara ulaşabilmesi için soruları dikkatle ve içtenlikle yanıtlamanızı rica eder, katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Arş. Gör. Yunus Emre AVCI

Bölüm 1. Kişisel Bilgiler:

- Cinsiyet: Kadın Erkek
- Eğitim Düzeyiniz: Lisans Lisansüstü
- Branşınız: (.....)
- Mezun Olduğunuz Üniversite: (.....)
- Görev Yeriniz: (.....)
- Anne Eğitim Düzeyi: Okuma-yazma bilmez Okuma yazma bilir İlkokul
 Ortaokul Lise Yükseköğretim
- Baba Eğitim Düzeyi: Okuma-yazma bilmez Okuma yazma bilir
 İlkokul Ortaokul Lise Yükseköğretim
- Kardeş Sayısı: Kardeşim yok 1 kardeş 2 kardeş 3veya 3+
- Ailede **Sizin Haricinizde** Yükseköğretim Düzeyinde Eğitim Alan Kişi Sayısı:
 Yok 1 kişi 2 kişi 3veya 3+
- Kıdem : 1-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16 yıl +
- Ailenizin toplam aylık geliri:
 1000-2000 TL 2001-3000 TL 3001 TL +
- Okul öncesi eğitim aldınız mı? Evet Hayır
- Yükseköğretim öncesi hayatınızın büyük kısmını geçirdiğiniz yer:
 Köy-Kasaba İlçe İl

Bölüm 2: Kültürel Sermaye:

Bu bölümde tutum ve davranışlarınızı katılma düzeyine göre hiç katılmıyorsanız **1**'i, artacak şekilde oldukça çok veya sık katılıyorsanız **5**'i işaretleyiniz. **Katılma düzeyinizi 1 ile 5 arasında çarpı (X) koyarak belirtiniz.**

Maddeler	1	2	3	4	5
1. Çeşitli bilim dallarında bilgi sahibiyim	1	2	3	4	5
2. Kültürel konularla ilgili objektif araştırmalar yaparım	1	2	3	4	5
3. Tarihsel bilgiye dayanarak günümüzdeki kültürel değerleri ve olayları değerlendirip öngörülebilir bulabilirim	1	2	3	4	5
4. Kültürel olay ve olguları farklı açılardan değerlendirebilirim	1	2	3	4	5
5. Ulusal ve evrensel kültürel değerlerin farkındayım	1	2	3	4	5
6. Kültürel olarak sürekli kendimi yenilerim	1	2	3	4	5
7. Bilimsel dergi ve makaleleri okurum	1	2	3	4	5
8. Edebiyatla ilgilenirim	1	2	3	4	5
9. Kültürel çeşitliliğin toplumsal açıdan zenginlik olduğuna inanırım	1	2	3	4	5
10. Kültürel içerikli kitaplar okurum	1	2	3	4	5
11. Okuduklarımdan yararlı gördüklerimi hayata aktarırım	1	2	3	4	5
12. Kitap alma (ödünç veya satın alma) alışkanlığım vardır	1	2	3	4	5
13. Her ay düzenli olarak kitap okurum	1	2	3	4	5
14. Kültürel amaçlı faaliyet ve/veya kurslara katılırım	1	2	3	4	5
15. Toplumsal faaliyetlere gönüllü olarak katılırım	1	2	3	4	5
16. Kültürel faaliyetlere katılımı mümkün kılacak çevreye sahibim	1	2	3	4	5
17. Gezilere katılırım.	1	2	3	4	5
18. Sanat çalışmalarına katılırım	1	2	3	4	5
19. Boş vakitlerimde kültürel çalışmalarla meşgul olurum	1	2	3	4	5
20. Kurum içi etkinliklere düzenli olarak katılırım	1	2	3	4	5
21. Yaşadığım şehirdeki kültürel faaliyet potansiyelinin farkındayım	1	2	3	4	5
22. Tiyatro ve/veya sinemaya giderim	1	2	3	4	5
23. Yaşadığım şehirdeki kültürel değer taşıyan yerleri bilirim	1	2	3	4	5
24. Müze ve/veya tarihi yerleri ziyaret ederim	1	2	3	4	5
25. Kültürel hayatı etkileyen bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanırım	1	2	3	4	5
26. Açık ve anlaşılır konuşurum	1	2	3	4	5
27. Çevremdekilerle sosyal ve medeni ilişkilerim üst düzeydedir	1	2	3	4	5
28. Toplumu yönlendirebilecek derecede çevremde söz sahibi biriyim	1	2	3	4	5
29. Akıcı konuşurum	1	2	3	4	5
30. Çevremde kendini yetiştirmiş, kültürlü bir insan olarak tanırım	1	2	3	4	5

KISA CEVAPLI SORULAR

1. Araştırma bulgularına göre, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerine ilişkin algıları daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?
.....
.....
2. Öğretmenlerin eğitim düzeyleri arttıkça (ön lisans-lisans-lisansüstü) KS yeterlik düzeylerine ilişkin algıları daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?
.....
.....
3. Sözel branşlarda çalışan öğretmenlerin KS yeterliğine ilişkin algıları daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?
.....
.....
4. Ege ve Marmara Bölgeleri üniversitelerinden mezun olan öğretmenlerin KS yeterlik düzeylerine ilişkin algıları diğer bölgelerin üniversitelerinden mezun olan öğretmenlere nispeten daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?
.....
.....
5. Öğretmenlerin anne-baba eğitim düzeyleri arttıkça KS yeterlik düzeylerine ilişkin algıları yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?
.....
.....
6. Tek kardeşli öğretmenlerin kültürel sermaye düzeyleri 3 veya daha fazla kardeşli olan öğretmenlerden daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?
.....
.....
7. Toplam geliri yüksek (3001 TL ve üstü) olan öğretmenlerin, geliri daha düşük (1000-2000 TL) olan öğretmenlere göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Sizce neden?
.....
.....
8. Okulöncesi eğitimi alan öğretmenlerin KS yeterlik düzeylerine ilişkin algıları almayan öğretmenlere göre daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?
.....
.....
9. Yükseköğretim öncesi hayatının büyük kısmını il merkezlerinde geçiren öğretmenlerin KS yeterlik düzeylerine ilişkin algıları hayatını köy-kasabada geçiren öğretmenlere nispeten daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?
.....
.....

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı 1985 yılında Gaziantep'te doğdu. 2007 yılında Gaziantep Üniversitesi Adıyaman Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 2011 yılında Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı'ndan yüksek lisans derecesiyle mezun oldu. 2007-2011 yılları arasında öğretmen olarak çalışan araştırmacı 2011'den beri Dicle üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmakta. Araştırmacı evli ve 1 çocuk sahibidir.

VITAE

Researcher was born in Gaziantep in 1985. He graduated from Department of Classroom Teaching in Gaziantep University, Adıyaman Education Faculty in 2007. In 2011, he graduated with master degree from Department of Educational Sciences in Kilis 7 Aralık University, Institute of Social Sciences. Researcher worked during 2007-2011 as a teacher. He has been working as a research assistant in Dicle University Ziya Gökalp Education Faculty, Department of Primary Education since 2011. He is married and has a child.